

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

мр Зоран Вуковић

УГОВОРИ О СТРУЧНОМ АНГАЖОВАЊУ
СПОРТСКИХ СТРУЧЊАКА

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

Ментор: проф. др Ненад Ђурђевић, редовни професор

Крагујевац, 2019. године

ИДЕНТИФИКАЦИОНА СТРАНИЦА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

<i>I Аутор</i>
Име и презиме: мр Зоран Вуковић
Датум и место рођења: 25. јун 1978. године, Горњи Милановац
Садашње запослење: /
<i>II Докторска дисертација</i>
Наслов: Уговори о стручном ангажовању спортских стручњака
Број страница: 346
Број слика: 3 табеле
Број библиографских података: 208
Установа и место где је рад израђен: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац
Научна област (УДК): грађанскоправна научна област (347.44:79/799)
Ментор: проф. др Ненад Ђурђевић , редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу
<i>III Оцена и одбрана</i>
Датум пријаве теме: 17. јун 2013. године
Број одлуке и датум прихватања докторске дисертације: IV-02-691/10 од 11. децембра 2013. године
Комисија за оцену научне заснованости теме и испуњености услова кандидата: <ol style="list-style-type: none">
1. Проф. др Ненад Ђурђевић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу – председник;
2. Проф. др Хрвоје Качер, редовни професор Правног факултета Свеучилишта у Сплиту – члан;
3. Проф. др Марко Ђурђевић, ванредни професор Правног факултета Универзитета у Београду – члан.
Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације: <ol style="list-style-type: none">
1. Проф. др Миодраг Мићовић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа грађанскоправна научна област – председник;
2. Проф. др Снежана Миладиновић, редовни професор за облигационо право Правног факултета у Подгорици Универзитета Црне Горе, ужа грађанскоправна научна област – члан;
3. Доц. др Вељко Влашковић, доцент Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа грађанскоправна научна област – члан.
Датум одбране дисертације:

САДРЖАЈ

УВОД	1
------------	---

ГЛАВА ПРВА

ПОЈАМ, РАЗВОЈ И ДРУШТВЕНА ВРЕДНОСТ СПОРТА

.....	6
1. Уводне напомене	6
2. Етимолошко порекло и значење речи спорт	7
3. Проблем дефинисања спорта	8
3. 1. Конститутивни елементи обухваћени појмом спорт	8
3. 2. Однос спорта, разоноде и игре	10
3. 3. Појмовно одређење спорта у општим правним актима на међународном и националном плану	14
4. Развој идеје спорта	19
5. Друштвена вредност спорта	40
5. 1. Унутрашња и спољашња друштвена вредност спорта	41
5. 2. Друштвене улоге (функције) савременог спорта	42

ГЛАВА ДРУГА

ПРАВНО УРЕЂЕЊЕ СПОРТА .....

1. Уводне напомене.....	48
-------------------------	----

2. „Заједничка политика“ међународних организација у области спорта	50
3. Правни значај примене права конкуренције Европске уније на аутономна спортска правила.....	56
3. 1. Опште напомене о праву конкуренције Европске уније	61
3. 2. Примена права конкуренције Европске уније на аутономна спортска правила	63
3. 2. 1. Организације у области спорта као предузећа, или удружења предузећа ...	64
3. 2. 2. Спортска правила - споразуми између предузећа, одлуке удружења предузећа, или договорна пракса	68
3. 2. 3. Утицај спортских правила на трговину између држава чланица и на спречавање, ограничавање, или нарушавање конкуренције унутар заједничког тржишта	70
3. 2. 4. Доминантан положај организација у области спорта на релевантном тржишту	77
4. Карактеристични модели правног уређења спорта у правним порецима европских држава	81
4. 1. Интервенционистички и неинтервенционистички модели правног уређења спорта	82
4. 2. Модели државне надлежности за спровођење јавног интереса у области спорта и модели невладиног спортског сектора.....	85
Табела 1. Табеларни приказ праксе европских држава у примени модела правног уређења спорта	87
5. Правни оквир уређења спорта у Републици Србији	88

ГЛАВА ТРЕЋА

ОДЕЉАК 1

СПОРТСКИ СТРУЧЊАЦИ И СТРУЧНИ РАД

У СПОРТУ 94

1. Уводне напомене 94

2. Разврставање кадрова у систему спорта 96

Табела 2. Табеларни приказ класификације кадрова у систему спорта 97

3. Стручни рад у спорту у документима Савета Европе и Европске уније 99

4. Спортски стручњаци и стручни рад у спорту у праву Републике Србије 102

4. 1. Проблем дефинисања појма стручни рад у спорту и појма спортски стручњак 103

4. 2. Разграничење појмова спортски стручњак и стручњак у спорту..... 106

5. Дозвола за рад (лиценца) спортских стручњака у праву Републике Србије..... 108

6. Класификација (разврставање) спортских стручњака према спортским занимањима и звањима у оквиру занимања 113

6. 1. Основне карактеристике спортских занимања 114

Табела 3. Табеларни приказ класификације спортских стручњака према спортским
занимањима и спортским звањима у праву Републике Србије 124

ОДЕЉАК 2

УГОВОРНО АНГАЖОВАЊЕ ТРЕНЕРА У СПОРТУ ... 125

1. Врсте уговора са тренером у спорту 125

1. 1. Садржина уговора о раду са тренером и права, обавезе и одговорности из радног односа 130

1. 2. Спортске обавезе тренера 138

2. Престанак уговора са тренером у спорту 141

ГЛАВА ЧЕТВРТА

СПОРТСКИ АГЕНТИ И УГОВОР О ПОСРЕДОВАЊУ У СПОРТУ 146

ОДЕЉАК 1

СПОРТСКИ АГЕНТИ 146

1. Уводне напомене 146

2. Настанак професије спортски агент.....151

2. 1. „Трасирање правца“ на путу настанка занимања спортски агент: организовање и промовисање спортских приредби, „скаутирање“ и посредовање између спортских организација и играча 152

2. 2. На средокраћи пута: заступање спортиста 160

2. 3. Професионализација спортских агената..... 165

3. Правила која уређују обављање послова спортског агента 170

4. Проблем одређења појма спортски агент	171
4. 1. Одређење појма спортски агент у ужем смислу	172
4. 2. Одређење појма спортски агент у ширем смислу	173
5. Врсте спортских агената.....	177
5. 1. Професионални спортски агенти.....	177
5. 2. Повремени спортски агенти	177
5. 3. Спортски агенти саветници.....	179
5. 4. Некадашњи спортисти као спортски агенти	179
5. 5. Тренери као спортски агенти	180
5. 6. Блиски сродници као спортски агенти	180
6. Услуге које пружају спортски агенти	182
6. 1. Посредовање и заступање.....	182
6. 2. Старање о јавном имиџу клијента	184
6.3. Управљање финансијама и имовином клијента	186
6. 4. Саветовање о фактичким чињеницама	187
6. 5. Организовање и промоција спортских приредби	187
7. Услови за обављање професије спортски агент	188
7. 1. Систем одобрења за обављање професије спортски агент (систем лиценцирања)	189
7. 2. Систем регистровања спортских агената (систем декларације)	194

8. Дозвола за рад спортског агента (организације за спортско посредовање) према Закону о спорту Републике Србије.....	206
9. Предлог за установљење „мешовитог система“ за бављење пословима представљања у спорту	210

ОДЕЉАК 2

УГОВОР О ПОСРЕДОВАЊУ У СПОРТУ

1. Појам и правне особине уговора посредовању у спорту	212
1. 1. Појам уговора о посредовању у спорту	212
1. 2. Правне особине уговора о посредовању у спорту	218
2. Битни елементи уговора о посредовању у спорту	221
2. 1. Послови представљања у спортским трансферима	222
2. 2. Посредничка надокнада	226
2. 3. Време трајања уговора о посредовању у спорту	236
3. Кауза (основ) и форма уговора о посредовању у спорту	237
3. 1. Кауза (основ) уговора о посредовању у спорту	238
3. 2. Форма уговора о посредовању у спорту	248
4. Обавезе уговорних страна из уговора о посредовању у спорту	255
4. 1. Обавезе спортског агента из уговора о посредовању у спорту	256
4. 1. 1. Обавеза поступања у складу са овлашћењима.....	257

4. 1. 2. Обавеза заштите интереса налогодавца	260
4. 1. 3. Обавеза обавештавања (информисања) налогодавца	261
4. 1. 4. Обавеза поступања саобразно примљеном налогу и упутствима	262
4. 1. 5. Обавеза вођења пословних књига и полагања рачуна	264
4. 1. 6. Обавеза надокнаде проузроковане штете	266
4. 2. Обавезе налогодавца из уговора о посредовању у спорту	267
4. 2. 1. Обавеза исплате посредничке надокнаде (провизије)	268
4. 2. 2. Обавеза надокнаде трошкова	269
4. 2. 3. Обавеза надокнаде штете	269
5. Правни положај спортског агента у преговорима који се воде ради закључења уговора налогодавца	270
6. Правна природа уговора о посредовању у спорту	279
7. Престанак уговора о посредовању у спорту	282
7. 1. Накнадна немогућност испуњења обавеза из уговора о посредовању у спорту	283
7. 2. Раскидање или ревизија уговора о посредовању у спорту због промењених околности	287
7. 3. Раскидање уговора о посредовању у спорту из оправданих разлога	294

ОДЕЉАК 3

**ПРАВНА ЗАШТИТА МАЛОЛЕТНИХ СПОРТИСТА У
ДОМЕНУ УГОВОРА О ПОСРЕДОВАЊУ У СПОРТУ .. 296**

ЗАКЉУЧАК..... 312

КОРИШЋЕНА И НАВЕДЕНА ЛИТЕРАТУРА 319

ПРАВНИ ИЗВОРИ 335

УВОД

Спорт је друштвена појава која се може посматрати из читавог низа различитих аспеката: правних, социолошких, психолошких, филозофских, антрополошких, економских ... Готово да нема области друштвеног живота која на директан или индиректан начин није подложна његовом утицају. Суштина спорта огледа се у друштвеним вредностима које га прате. Несумњиво је да спорт доприноси остваривању индивидуалне и опште друштвене добробити. Најопштије речено, она се изражава у неспорној корисности која произилази из бављења спортским активностима. Како за појединце, тако и за ширу друштвену заједницу. Ипак, спорт се употребљава у најразличитије сврхе. Попут алатке која се прилагођава тренутној намени. Тако, сврха бављења спортом може бити унапређење и очување здравља човека. Међутим, циљ спортских активности може се огледати и у тежњи за остваривањем материјалних добити неслућених размера. Са тим у вези, спорт се у нашем времену убрзано креће у правцу потпуне комерцијализације. Он представља пословну делатност која каналише масивне токове новца на глобалном спортском тржишту. Све наглашенија комерцијализација спорта један је од кључних разлога који условљавају да се друштвени односи који су непосредно или посредно повезани са овим друштвеним феноменом правно уреде на одговарајући начин. Наиме, услед високе профитабилности савременог спорта отворила су се многа питања која задиру у домен права и захтевају прецизно правно регулисање. Између осталог, јавила се потреба и за новим врстама облигационих уговора и уговора у привреди. Као основа читавог низа правних односа, уговор је заступљен у свим аспектима и на свим нивоима спорта. Почевши од ангажовања путем уговора (спортиста, тренера, спортских агената, других спортских стручњака, административног особља у спорту итд.), преко обављања разноврсних пословних активности везаних за спорт

(куповина спортске опреме, уговарање спонзорства, пружање разнородних услуга повезаних са спортом, продаја медијских права за емитовање спортских догађаја, продаја улазница за спортских надметања итд.). Споразум две стране у спорту обично захтева неку врсту уговора који је дефинисан традиционалним правилима уговорног права и који подлеже истим принципима формирања уговора као и код класичних облигационих уговора. Међутим, уговори у области спорта неретко захтевају и специфична правна правила.

У лепези разноврсних делатности везаних за спорт, присутан је и читав низ уско специјализованих спортских стручњака. Без одговарајућег стручног особља на свим нивоима спортског организовања, врхунски спорт не би ни био могућ. Мишљења смо да управо значај обављања стручног рада у модерном спорту оправдава засебно научно истраживање уговора по основу којих се ангажују спортски стручњаци. Међутим, број стручних спортских занимања у позитивном праву Републике Србије условио је и нужност ограничења предмета истраживања у овом раду. Поред анализе општих правила која уређују питања обављања стручног рада у спорту, правног положаја лица која се тим радом баве и могућих облика њиховог уговорног ангажовања, тежишни део истраживања посвећен је разматрању уговора о посредовању у спорту, који се закључују са спортским агентима. Ово стога што је професија спортски агент вероватно дала највећи подстицај комерцијализацији спорта као друштвеног феномена и што су ови уговори међу најчесталијима у спортској уговорној пракси. Наиме, делујући као „преговарачки мост“ између спортских организација са једне, и спортиста или спортских стручњака са друге стране, спортски агенти у извесном смислу „контролишу“ тржиште спортских трансфера и на тај начин имају изузетно значајну улогу у креирању модерног спортског окружења. Међутим, треба нагласити да би било сасвим оправдано да и свако од осталих стручних спортских занимања буде предмет посебне научне студије.

Уговори о стручном ангажовању спортских стручњака на овим просторима нису били предмет обраде у монографским публикацијама, нити у научним радовима већег обима, у којима би били систематски размотрени. У научним

чланцима анализирана су само поједина питања везана за правну природу и садржину ових уговора. Чињеница да нашој литератури у материји уговорног права недостају дела у којима би уговори о стручном ангажовању спортских стручњака били продубљено правнотеоријски објашњени, чини ову тему актуелном и значајном да буде предмет научног истраживања и свестраног сагледавања.

Систематска теоријска обрада уговора о стручном ангажовању спортских стручњака треба да допринесе учвршћивању постојећих решења нашег права. На путу њихове даље разраде, осавремењивања и изналажења решења *de lege ferenda*, значајан путоказ представљају ставови присутни у компаративној легислативи, теорији и пракси. Резултати научне обраде треба да допринесу свеобухватнијем теоријскоправном објашњењу ових уговора, као и расветљавању теоријских и практичних недоумица које се јављају поводом начина њиховог закључења, њихове правне природе, садржине и дејства. У својој свеукупности, научноистраживачки циљ ове студије треба да буде прилог правној мисли и омогућавање бољег разумевања уговора о стручном ангажовању спортских стручњака, а посебно уговора о посредовању у спорту.

Не рачунајући увод и закључак, предмет истраживања докторске дисертације подељен је у четири главе. Прву главу посветили смо одређењу појмовних граница спорта и разматрању функција које спорт има у савременом друштву. При томе, како би свестраније сагледали каква је друштвена вредност спорта у нашем времену, осврнули смо се и на развој идеје спорта током историје. Друга глава односи се на разматрање основних праваца правног уређења спорта. Један подразумева регулисање деловања учесника у систему спорта путем аутономних спортских правила. Други правац правног уређења спорта претпоставља одређени степен интервенције јавних власти у друштвене односе у спорту и поводом спорта. Имајући у виду правну обавезу имплементирања тековина комунитарног права (*acquis communautaire*) у домаћи правни поредак, централни део овог дела рада посвећен је разматрању правног значаја примене права конкуренције Европске уније на аутономна спортска правила. У трећој глави анализирана су питања обављања стручног рада у спорту, правног положаја лица

која се тим радом баве, као и питање могућих видова уговорног ангажовања тренера у спорту. Ова питања обрађена су у оквиру два поглавља: 1) спортски стручњаци и стручни рад у спорту; и 2) уговорно ангажовање тренера у спорту. Четврта глава посвећена је свеобухватном разматрању питања која се односе на закључење и извршење уговора о посредовању у спорту. Овај део рада обухвата три поглавља: 1) спортски агенти; 2) уговор о посредовању у спорту; и 3) правна заштита малолетних спортиста у домену уговора о посредовању у спорту.

Докторска дисертација заснива се на следећим релевантним хипотезама:

- 1) Претпоставља се да су решења нашег позитивног законодавства која се тичу уговора о стручном ангажовању спортских стручњака недовољно прецизна и недоречена. Оваква недореченост законодавца оставља отвореним низ питања, а пре свега правне природе и садржине ових уговора и рока на који се могу закључити.
- 2) Претпоставља се да недовољна прецизност приликом законског регулисања уговора о стручном ангажовању спортских стручњака може представљати оквир за исувише велику арбитрарност у пракси, приликом решавања спорова који настану поводом ових уговора.
- 3) Претпоставља се да су основни принципи формирања уговора о стручном ангажовању спортских стручњака исти као и код класичних облигационих уговора.
- 4) Претпоставља се да правно уређење уговора о стручном ангажовању спортских стручњака изискује и одређена специфична правна правила. Таква посебна правила, којима се регулишу извесна питања код уговора о стручном ангажовању спортских стручњака, се према класичним правилима уговорног права односе као *lex specialis* у односу на *lege generali*, што значи да се општа правила примењују ако посебним прописом није другачије предвиђено. Овакве специфичности код појединих појавних облика уговора о стручном ангажовању спортских стручњака захтевају прецизније законско регулисање.

5) Претпоставља се да посебну пажњу захтева осмишљавање посебних механизма правне заштите малолетних спортиста, с обзиром на њихов велики број у савременом спорту, као и честе злоупотребе које се у уговорној пракси јављају поводом извршења уговора о посредовању у спорту, у којима су они једна уговорна страна.

Полазни основ научног истраживања у овом раду биће позитивно законодавство Републике Србије. На тај начин се жели утврдити место, природа, садржина и примена правних правила која уређују уговоре о стручном ангажовању спортских стручњака, превасходно, унутар оквира домаћег правног поретка. Поред позитивноправног, у ограниченој мери користиће се и историјскоправни метод. Примена овог метода истраживања омеђена је на делове овог рада који су посвећени разматрању развоја идеје спорта и настанка професије спортски агент. Упоредноправни метод је такође неизоставан да би се успешно обрадила тема истраживања. Међутим, због ширине постављеног предмета истраживања и примена упоредноправног метода мора да трпи ограничења. Предмет анализе, поред ставова компаративне правне теорије, биће само они европско-континентални правни пореци који прихватају интервенционистички модел уређења спорта и садрже прописе који се непосредно односе на рад спортских стручњака, а нарочито спортских агената. Разматрањем ће, такође, бити обухваћена и правила међународних организација која се тичу спорта, спортска правила међународних спортских савеза, као и одговарајућа пракса Европског суда правде и Суда за арбитражу у спорту. При томе, приказ и анализа упоредноправних решења и ставова судске праксе и правне теорије неће бити издвојени у засебан одељак, већ ће се резултати примене упоредноправног метода користити као аргумент у научној дескрипцији појединих правних проблема везаних за закључење и извршење уговора о стручном ангажовању спортских стручњака. При анализи задатог предмета истраживања, користићемо се и другим методама као начинима стицања знања. Овде, пре свега, мислимо на методе дедукције и индукције, односно закључивања од општег ка појединачном и обратно.

ГЛАВА ПРВА

ПОЈАМ, РАЗВОЈ И ДРУШТВЕНА ВРЕДНОСТ СПОРТА

1. Уводне напомене

„Што свако једнако разумије, томе тумача не треба“, говорио је чувени Валтазар Богишић.¹ Када би се ова знаменита изрека применила на појам спорта, вероватно би гласила да што свако различито разуме, томе тумача нема. Заиста, спорт је друштвена појава која је толико срасла са животом савременог човека да се може рећи како свака особа има сопствено виђење спорта. Ради се о крајње свеобухватном друштвеном феномену који се може сагледати из готово бескрајног низа различитих аспеката: правних, социолошких, психолошких, економских, антрополошких, филозофских итд. Спорт има своју индивидуалистичку димензију, али и наглашен колективни, тј. општи значај. Истовремено, спорт је и привредна делатност, језгро које каналише баснословне токове новца, али нажалост, неретко и

---

¹ Видети: члан 994. Општег имовинског законика за Књажевину Црну Гору из 1898. године. Богишић, В. , *Изабрана дјела – Том I – Општи имовински законик за књажевину Црну Гору*, Подгорица – Београд, 2004, стр. 208.

средство манипулације и злоупотребе малолетних (деце), као и одраслих лица. Ипак, спорт је и стремљење ка личном напретку, психофизичком развоју личности, очувању и унапређењу властитог здравља, а тиме и општој добробити друштва. Због тога, британски социолог Елис Кешмор (*Ellis Cashmore*) оправдано наглашава како је „спорт као друштвена појава једноставно исувише економски битан, политички значајан и утицајан на обликовање људских живота, да му се не би посветила озбиљна пажња као предмету научног изучавања“.²

Изузетна комплексност садржине и друштвене улоге спорта умногоме отежава настојања да се наведена друштвена активност појмовно одреди кроз одговарајућу свеобухватну и целовиту дефиницију. Истовремено, у литератури која је посвећена разматрању овог питања присутни су и ставови да јединствена дефиниција спорта није целисходна, односно да она не може бити потпуно свеобухватна.

Након кратког осврта на етимолошко порекло и значење речи спорт, у даљем излагању размотрићемо темељне поставке наведених супротстављених мишљења.

2. Етимолошко порекло и значење речи спорт

Етимолошко порекло речи спорт може се пронаћи у латинском језику. Глаголи „*disportare*“, односно „*deportare*“ употребљавани су у дословном значењу „носити“ или „разносити“, али су се користили и у пренесеном смислу „опустити се“.³ Посредством старофранцуског језика, који се развио из говорног латинског језика Римског царства, израз „*desporter*“ доспео је у староенглески језик у облику „*disport*“, са значењем „активност у слободном времену“. Еволуцијом енглеског језика, од овог израза касније је настала реч спорт.⁴

У Великом речнику страних речи и израза наведено је да реч спорт означава „активност којој је циљ неговање и развијање физичких способности и

---

² Cashmore, E. , *Making Sense of Sports*, Routledge, London – New York, 2010, стр. 3.

³ Миљинковић, С. , *Стандардни латинско-српски/српско-латински речник*, Београд, 2015, стр. 186.

⁴ Видети: Amson, C. , *Droit du sport – Théorie et pratique*, Vulbert, Paris, 2010, стр. 15.

сналажљивости гимнастичким вежбањем, играма, надметањем и сл.“, али се користи и као замена за појмове разонода, забава, разбигра.⁵

3. Проблем дефинисања спорта

3. 1. Конститутивни елементи обухваћени појмом спорт

Свесни вишеслојне садржине савременог спорта, поједини правни писци истичу да је свако настојање у правцу обухватања свих спортских активности једном дефиницијом унапред осуђено на неуспех, будући да оне могу бити веома разнородне.⁶ Стога се, према овом схватању, решење налази у коришћењу тзв. типског појма, који обухвата конститутивне елементе различитих спортских активности.⁷ На тај начин се омогућава да се у сваком посматраном случају процени да ли одређена активност садржи идентификоване елементе. При томе, што је већи степен подударности између елемената обухваћених типским појмом и оних присутних у конкретном случају, то се поузданије може закључити да се ради о спорту, а не о некој сродној друштвеној активности.⁸ Према овом гледишту, појмом спорт обухваћени су следећи конститутивни елементи: 1) бављење спортом нужно подразумева одређене физичке активности, тако да о њему не може бити речи када се ради о искључиво духовним активностима; 2) сврха упражњавања спорта огледа се у очувању и унапређењу здравља, свеукупном психофизичком развоју личности, наглашеној васпитно-образовној компоненти, као и задовољавању нагона/порива за игром; 3) бављење спортским активностима, по

---

⁵ Клајн, И. - Шипка, М. , *Велики речник сѝраних речи и израза*, Прометеј, Нови Сад, 2008, стр. 1175.

⁶ „Појам који се добија путем изоловане апстракције и који је у стању да обухвати све облике спорта нужно представља испражњену љуштуру без стварне садржине, тако да не може да врши функцију разграничења спорта од других подручја живота“. Видети: Ђурђевић, Н. , *Имовинска одговорност организатора сѝорѝских ѝрредби и сѝорѝских организација* (докторска дисертација - необјављено), Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Крагујевац, 1991, стр. 12.

⁷ *Исто*.

⁸ *Исто*.

правилу, управљено је ка постизању одређеног учинка/резултата; 4) постизање врхунских спортских резултата, по правилу, повезано је са стицањем одређених имовинских користи; 5) спорт је могуће упражњавати спонтано или на организован начин; 6) спортске активности се најчешће обављају у временски и просторно омеђеним оквирима; 7) претпоставка за бављење сваким спортом јесте постојање једне или више кондиционих и координативних способности (на пример, брзина, издржљивост, истрајност, физичка снага, координација); 8) бављење спортом је у мањој или већој мери повезано са ризиком повреда; 9) претпоставка за бављење спортом је уважавање постављених правила; 10) бављење спортом; по правилу, подразумева коришћење одређених помоћних техничких средстава и опреме; 11) у спорту је, по правилу, наглашен такмичарски моменат; 12) фер плеј (*fair-play*), солидарност, безбедност/сигурност учесника, равноправност, једнакост и спортски дух јесу основне вредности и идеје водиле спорта.⁹

Стремљење ка идентификацији конститутивних елемената модерног спорта присутно је и у социологији спорта, као посебној друштвеној дисциплини. Тако, амерички социолог Ален Гутман (*Allen Guttmann*) наводи следеће елементе савременог спорта: секуларизацију, равноправност, бирократизацију, специјализацију, рационализацију, квантификацију, као и опсесију статистичким подацима.¹⁰ Према овом аутору, секуларизација подразумева напуштање религијских мотива и образаца који су у прошлости карактерисали спорт. Поред тога, једна од основних идеја у спорту, барем формално, јесте начело равноправности, у смислу да за све учеснике у спортским активностима морају важити иста правила, како би њихове индивидуалне способности и вештине дошле до изражаја. Такође, данашњи професионални спорт одликује и бирократизација, која подразумева ангажовање великог броја административног особља како на локалном, тако и на државном и међународном нивоу, које пружа услуге из домена спортских делатности. Рационализација у спорту подразумева константно

---

⁹ Ђурђевић, Н. , *нав. дело*, стр. 12-13. У истом смислу, видети: Berr, H. , *Sport und Strafrecht*, Diss., Saarbrücken, 1973, стр. 23-24. Такође, видети: Börner, J. , *Sportstätten – Haftungsrecht*, Berlin, 1985, стр. 7. У истом смислу, видети: Kurz, D. , *Von Sinn des Sports*, у: *Zukunft des Sports* (redaktion: Heinemann – Becker. H. , Frankfurt am Main), 1986, стр. 49.

¹⁰ Видети: Guttmann, A. , *A Whole New Ball Game: An Interpretation of American Sports*, The University of North Carolina Press, 1988, стр. 5-6.

преиспитивање постојећих спортских правила у циљу повећања нивоа ефикасности, али и комерцијализације спорта, што је непосредно повезано и са елементима квантификације и статистичке обраде спортских резултата. При томе, савремени професионални спорт условљава и изражену специјализацију учесника, у циљу остваривања што бољих резултата.¹¹ Са потоњим у вези, наведени аутор истиче како професионализација и комерцијализација спорта представљају последицу све наглашенијег присуства елемента специјализације у овој области друштвеног живота.¹²

3. 2. Однос спорта, разоноде и игре

Будући да је спорт превасходно друштвени феномен, изазову да се одреде његове појмовне границе у првом реду покушала је да одговори социологија спорта.¹³ Социолози спорта у својим дефиницијама наглашавају потребу да се појам спорта разграничи од појмова разоноде и игре, као посебних друштвених активности.¹⁴ Тако, социолошки аспект посматрања спорта обухвата институционализовану, правилима уређену и организовану такмичарску активност која превазилази оквире игре и која подразумева известан телесни напор и поседовање релативно сложених физичких вештина.¹⁵ Насупрот томе, разонода се односи на временски оквир за остваривање креативног развоја личности и

---

¹¹ *Исио*.

¹² „Ако се професионализација дефинише кроз вредност потрошње времена, посвећености и енергије ради стицања одговарајућих квалификација и знања, онда се она може посматрати као вид специјализације“. *Исио*, стр. 6.

¹³ Социологија спорта као посебна дисциплина унутар социологије, развила се шездесетих година прошлог столећа, фокусирајући се на однос између спорта и друштва, кроз сагледавање понашања појединаца и друштвених група у спорту и процеса који се одвијају унутар формалних и неформалних односа који чине спорт. Видети: Delaney, T. - Madigan, M. , *The Sociology of Sport: An Introduction*, McFarland & Company, Inc. , Publishers, Jefferson, North Carolina, 2015, стр. 5-6. Међутим, истраживање спорта са социолошког аспекта сеже у даљу прошлост. Тако, родоначелником социологије спорта сматра се немачки писац Хајнц Рисе (*Heinz Risse*), који је своје дело под називом „Социологија спорта“ („*Soziologie des sports*“) објавио још 1921. године. Видети: Giulianotti, R. , *Introduction*, Routledge Handbook of the Sociology of Sport (ed. Giulianotti, R.), Routledge, London - New York, 2015, стр. 20.

¹⁴ Видети: Delaney, T. - Madigan, M. , *нав. дело*, стр. 16-19.

¹⁵ *Исио*, стр. 13.

мотивисана је унутрашњим поривима појединца.¹⁶ Реч је о издвојеном слободном простору за друштвене активности човека, првенствено усмерене ка његовој психичкој добробити и личном осећању задовољства.

Са концептом разоноде, нераскидиво је везана древна идеја игре, стара колико и сам људски род. Игра представља друштвену активност која се остварује уз примену еластичних правила и коју карактерише одсуство прецизније одређених исхода. Основна сврха игре састоји су у задовољењу личних циљева и порива.¹⁷ Сходно томе, игру треба схватити као начин за исказивање разоноде, којој је непосредно и подређена.

Очигледно је да игра чини друштвену основу спорта, који је произишао из наведеног концепта и представља социолошку надградњу појма игре.¹⁸ Из тог разлога, често је врло тешко извести поуздан закључак када се игра уздиже до спорта, посебно када је реч о аматерским спортским активностима. Ипак, могло би се рећи како игру краси спонтаност, мање наглашен такмичарски моменат, односно значајно мања оптерећеност исходом. Као и готово несагледив садржински аспект, при чему физичка активност није увек у првом плану. Са тим у вези, чувени француски социолог Роже Кајоа (*Roger Caillois*) разликује четири врсте игре које је означио као: мегдан (*agôn*), коцка (*alea*), мимикрија (*mimicry*) и вртлог (*ilinx*).¹⁹

Прву врсту игре, Кајоа је назвао грчком кованицом *agôn*, у значењу мегдан, двобој или дуел. Према поменутом аутору, *agôn* обједињује читав низ игара такмичарског карактера у којима се два учесника или две стране међусобно надмећу под равноправним условима, у циљу преваге коју доноси израженији квалитет такмичара (брзина, издржљивост, снага, меморија, луцидност итд.).²⁰ Према томе, наведена врста игара подразумева одговарајућу психофизичку припрему и порив за победом.²¹

---

¹⁶ *Исио*, стр. 17.

¹⁷ Видети: *иссио*, стр. 18.

¹⁸ У том смислу, видети: Ђурђевић, Н. - Мићовић, М. - Вуковић, З. , *Уговори у спорту*, Правни факултет у Крагујевцу, Крагујевац, 2014, стр. 18.

¹⁹ Caillos, R. , *Man, Play and Games* (tr. Barash, M.), University of Illinois Press, Urbana – Chicago, 2001, стр. 12.

²⁰ *Исио*, стр. 14.

²¹ *Исио*.

Другу врсту игара Кајоа означава латинским називом за коцку, *alea*. За разлику од игара из претходне категорије, *alea* обухвата игре у којима учесници немају контролу над исходом, при чему је тријумф последица више среће, него преваге над противником.²²

Даље, посебан вид игара представљају игре мимикрије (лат. *mimicus*; енг. *mimicry* – опонашање), у којима учесник ствара својеврсни унутрашњи свет претварајући се да је неко други. Односно, опонашајући другога.²³ Познат пример наведених игара може се наћи код мале деце, која неретко опонашају своје родитеље или друга одрасла лица. На пример, игра девојчица са луткама или игре дечака са дрвеним мачевима и копљима представљају типичне игре мимикрије.

Напоследку, Кајоа за последњу врсту игара у својој класификацији користи израз *ilinx*, који на француском језику означава „вртлог“. Како наведени аутор истиче, „вртлог“ представља илустрацију за игре које имају за циљ изазивање својеврсне „сензуалне панике“, где учесник заправо настоји да завара сопствена чула стварањем измењеног доживљаја стварности.²⁴ На пример, *zip-line*, банци скокови, вожња рингишпиллом или спуштање низ тобогане са велике висине у аква-парковима суштински чине игре из категорије „вртлог“. Из ове врсте игара развили су се екстремни спортови који захтевају изузетну психофизичку припремљеност учесника, с обзиром на напоре које изискују и ризике повређивања, који прате наведене спортске активности. Оно што екстремни спорт раздваја од *ilinx* игара јесте постојање одговарајућих правила, као и такмичарски елемент, односно присуство надметања.

На основу наведене класификације игара може се закључити да спорт представља својеврсни одраз социолошке еволуције *agôn* игара. Другим речима, игре из категорије *agôn* чине *conditio sine qua non* за одређење појма спорта. Односно, конститутивни елемент спортских активности. Ово не значи да одговарајући спорт не може укључивати и елементе других игара, као што,

---

²² Правичност, односно фер-плеј (*fair-play*) код ових игара почива у томе да учесник буде награђен сразмерно ризику који је преузео, а стрпљење и искуство су квалитети који имају предност над физичком вештином, односно телесном снагом. Видети: *истио*, стр. 17.

²³ Видети: *истио*, стр. 19.

²⁴ *Истио*, стр. 23.

примера ради, слободно скијање (*freestyle skiing*) обухвата низ спортских дисциплина које садрже елементе *agôn* и *ilinx* игара. Кључно је да је у сржи (суштини) спорта стоји *agôn* као надметање, уоквирено одговарајућим друштвеним правилима наметнутим изнутра или споља, где се путем нарочитих, првенствено физичких активности, настоји остварити неимовинско и/или имовинско задовољство кроз превагу, победу, тријумф.

Као што је већ речено, игра је у блиској вези са концептом аматерског спорта, па су разлике између ова два појма некада тешко уочљиве. Суштински, аматерски спорт је ужи појам од игре, будући да и аматерске спортске активности морају садржавати елементе *agôn* игре која у основи почива на надметању. Проблем, на први поглед, могу представљати појединачне аматерске спортске активности где учесник нема конкретног ривала, већ се излаже одређеном физичком напору ради очувања и унапређења сопственог психофизичког здравља. На пример, лице редовно одлази на базен како би провело одређено време у пливању или рекреативно вози бицикл. У оваквим случајевима игра ће прерасти у аматерско бављење спортом уколико је присутан унутрашњи *agôn*, односно надметање. Ипак, за разлику од типичних *agôn* игара где постоји конкретан противник, овде се учесник такмичи са самим собом, односно сопственим могућностима. На пример, када лице које редовно одлази на пливање поставља себи циљеве да унапреди своју пливачку технику и физичку издржљивост, односно да плива брже или савладава веће раздаљине. У таквим околностима, може се рећи како је реч о аматерском бављењу пливањем као спортом. Насупрот томе, ако одређено лице нередовно одлази на базен само да би пливало, не оптерећујући се при томе исходом, већ искључиво користи слободно време у смислу разоноде, реч је о игри као друштвеној активности.

Проблем дефинисања спорта последица је, не само осетљивости разликовања игре од спортских активности, већ и ширине самог концепта аматерског спорта, као и различитог карактера аматерског у односу на професионални спорт. Према енглеској ауторки Барбари Бел (*Barbara Bell*), аматерски спорт се од професионалног разликује превасходно према побудама за учешће у спортским активностима. Тако, аматерско бављење спортом подразумева

систем унутрашњег награђивања (самонаграђивање), односно бављење спортом у циљу личног задовољства.²⁵ Са друге стране, професионални спорт укључује спољашњи систем награђивања, попут финансијске добити, освајања медаља, постављања рекорда, врхунских спортских постигнућа, признања или престижа.²⁶

Ипак, у условима модерног спорта наведено мерило разликовања често је недовољно како би се повукла одсечнија граница између аматерског и професионалног бављења спортом. Наиме, постоје тзв. елитни аматерски спортови, чији су учесници према свим аспектима професионалци, осим што за предузимање спортских активности не добијају непосредну новчану надокнаду. Упркос томе, наведени спортисти могу остварити значајне приходе, најчешће по основу спонзорских уговора.²⁷ Такав је случај, на пример, са алпским скијањем или уметничким клизањем као аматерским спортским дисциплинама које траже изузетну посвећеност и ригорозан тренинг.²⁸ На пример, канадски скијаш Стив Подборски (*Steve Podborski*) је још средином осамдесетих година прошлог века стекао 1,2 милиона долара само по основу различитих уговора о спонзорству, премда је формално имао статус спортисте аматера.²⁹

3. 3. Појмовно одређење спорта у општим правним актима на међународном и националном плану

Процес специјализације савременог спорта, праћен све наглашенијом професионализацијом и комерцијализацијом, узрокује потребу да се друштвени односи који су непосредно или посредно повезани са спортом правно уреде на одговарајући начин.³⁰ Са тим у вези, појам спорта доспева у извесној мери у фокус законодавства и твораца правних правила како на националном, тако и на

---

²⁵ Bell, B. , *Sport Studies*, Learning Matters Ltd, Exeter, 2009, стр. 51.

²⁶ *Исио*.

²⁷ Видети: Macintosh, D. - Bedecki, T. - Franks, C.E.S. , *Sports and Politics in Canada*, McGill - Queen's University Press, Kingston - Montreal, 1988, стр. 151.

²⁸ У том смислу, видети: Gans, D. , *Biofeedback and Sports Medicine*, Biofeedback and Sports Science (eds. Sandweiss, J. - Wolf. S.), Springer Science+Business Media, LLC, New York, 1985, стр. 149.

²⁹ Видети: Macintosh, D. - Bedecki, T. - Franks, C.E.S. , *нав. дело*, стр. 152.

³⁰ У том смислу, видети: Ђурђевић, Н. - Мићовић, М. - Вуковић, З. , *нав. дело*, стр. 33.

међународном плану. Међутим, сложеност и разнородност спортских активности и делатности везаних за спорт, у значајној мери отежавају образовање заокруженог и целовитог система правних правила којима би се уредили друштвени односи у спорту и поводом спорта. Премда је тешко извршити класификацију поменутих правила, у грубим цртама би се могло рећи како се према начину свога настанка могу поделити у две основне групе. Најпре, могу се препознати тзв. аутономна спортска правила. Суштински, реч је о скупу правила приватноправног карактера којима се уређују правила понашања учесника у систему спорта при обављању спортских активности и делатности, чије дејство се заснива на аутономији воље оних који су се удружили у спортске организације (федерације).³¹ Спорови који настану поводом њихове примене решавају се, по правилу, од стране посебних арбитражних тела чија надлежност проистиче из сагласности националних и међународних спортских савеза, при чему посебан значај имају одлуке Суда за арбитражу у спорту (*The Court of Arbitration for Sport – CAS*), са седиштем у Лозани (*Laussane*).³² Сликвито би се могло рећи како је реч о правилима којим се спорт регулише одоздо. Другу групу правила којима се уређују односи у спорту чине прописи садржани у националном, међународном, као и праву Европске уније, које одговарајући судови примењују решавајући спорове проистекле из спортских активности и делатности везаних за спорт.³³ За разлику од прве групе правила, овде се ради о одређеном степену интервенције јавних власти у друштвене односе у спорту и поводом спорта. Илустративно, може се закључити како је овде реч о правилима којима се спорт нормира одозго. Са ти у вези, спортске активности и делатности могу се посматрати на уопштенији начин, без прилагођавања правила потребама сваке спортске дисциплине понаособ, па би се отуда правно одређење

---

³¹ Видети: Мићовић, М. , *Lex Sportiva i Fair-play*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 4/2011, стр. 756. Такође, видети: Ђурђевић, Н. , *Autonomija sporta – Obaveznost sportskih pravila međunarodnih sportskih saveza na nacionalnom nivou*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 2/2018, стр. 292.

³² Видети: James, M. , *Sports Law*, Palgrave Law Masters, London, 2017, стр. 6. Суд за спортску арбитражу постоји од 1984. године. Иницијатива за његово оснивање потекла је од господина Хуана Антонија Самарана (*Huan Antonio Samaranch*), тадашњег председника Светског олимпијског комитета (*International Olympic Committee*). Више о Суду за арбитражу у спорту, видети на: <http://www.tas-cas.org/general> (датум посете: 15. 06. 2018).

³³ James, M. , *нав. дело*, стр. 6.

појма спорта требало тражити управо међу правилима који су резултат интервенције јавних власти у спорт.

Општи правни акти како на међународном, тако и на националном нивоу, ретко садрже дефиницију спорта и спортских активности. Основни разлог за избегавање дефинисања спорта свакако лежи у сложености наведеног друштвеног феномена и изузетној лепези најразличитијих спортских активности које се тешко могу обухватити једном дефиницијом. Уместо тога, законодавства најчешће истичу циљеве и друштвене функције спорта. Прикладну илустрацију наведеног пружа естонско законодавство. Тако је Закон о спорту Естоније из 1998. године садржао дефиницију спорта у смислу „предузимања активности која је првенствено такмичарског карактера и телесне природе, као и одговарајућих образовних активности“. Међутим, изменама Закона из 2005. године, дефиниција спорта је избачена и тежиште се пренело на циљеве које спорт има.³⁴ Ипак, настојања да се спорт дефинише на што свеобухватнији и целовитији начин нису у потпуности изостала, како на међународном плану, тако и у оквирима појединих националних законодавстава.

У том смислу, вероватно најзначајнију дефиницију спорта садрже Препоруке Комитета министара Савета Европе број R (92) 13 државама чланицама о Европској спортској повељи из 1992. године.³⁵ Према наведеном општем правном акту, под спортом се подразумева „сваки облик телесне активности у којем се спонтано или организовано учествује, а који има за циљ исказивање или унапређење телесне спремности и душевне добробити кроз стварање друштвених односа и остваривања такмичарских резултата на свим нивоима“.³⁶ Поменута дефиниција готово је у целости преузета у Закону о спорту Србије из 2016. године,³⁷ који представља пример интервенционистичке законодавне политике када

---

³⁴ Детаљније, видети: Pijetlovic, K., *EU Sports Law and Breakaway Leagues in Football*, Asser Press – Springer, The Hague, 2015, стр. 6-7.

³⁵ Препоруке Комитета министара Савета Европе број R (92) 13 REV државама чланицама о Европској спортској повељи, усвојена 24. септембра 1992. године, са изменама од 16. маја 2001. године. У даљем тексту: Европска спортска повеља.

³⁶ Видети: члан 2. став 1. тач. а. Европске спортске повеље.

³⁷ Закон о спорту, „Службени гласник Републике Србије“, број 10/2016.

је реч о правном уређењу спорта.³⁸ Тачније, дефиницију из Европске спортске повеље домаћи законодавац уградио је у појам спортских активности, као непосредни вид бављења спортом.³⁹

На овом месту треба нагласити како Закон о спорту познаје изузетно широку дефиницију спорта која обухвата спортске активности и спортске делатности. Наиме, према овом Закону, спорт се дефинише као „део физичке културе који обухвата сваки облик организованог и неорганизованог обављања спортских активности и спортских делатности од стране физичких и правних лица у систему спорта, у циљу задовољења потреба човека за стваралаштвом, афирмацијом, физичким вежбањем и такмичењем са другима.“⁴⁰ При томе, спортске активности представљају непосредно бављење спортом, односно спорт у „истинском“ смислу речи, док спортске делатности заправо обухватају низ услуга различитог карактера (интелектуалних, организационих, медицинских, правних, економских итд.) које имају за циљ да обезбеде услове за обављање спортских активности.⁴¹

Приметно је да у односу на дефиницију спорта из Европске спортске повеље, одређење појма спортских активности из Закона о спорту садржи један значајан додатак. Наиме, домаћи законодавац је у појам спортских активности поред физичких, уврстио и умне активности.⁴² На овај начин појам спорта садржински се проширује тако да може обухватити и друштвене активности такмичарског карактера у којима физичка спремност и вештина није у првом плану, попут шаха. Овакво решење има своје оправдање будући да је чак и код изразито физичких спортова тешко искључити умну, односно интелектуалну компоненту. Тако, физичка припрема, снага и координација су од првенственог значаја у борилачким спортовима. Међутим, спровођење стратегије и тактике је важан део

---

³⁸ Посматрано са становишта приступа који је у националним законодавствима европских држава изабран по питању правног уређења друштвених односа везаних за спорт, могу се разликовати два карактеристична модела. То су: интервенционистички и неинтервенционистички модели правног регулисања спорта. Видети: Chaker, A. N. , *Study on national sports legislation in Europe*, Council Of Europe Publishing, Strasbourg, 1999, стр. 13. Такође, видети: Šuput, D. , *Zakonsko uređenje sporta u evropskim državama*, Strani pravni život, br. 3/2009, Beograd, стр. 252.

³⁹ Видети: члан 3. став 1. тач. 1. Закона о спорту. Такође, видети: Ђурђевић, Н. - Мићовић, М. - Вуковић, З. , *нав. дело*, стр. 33.

⁴⁰ Видети: члан 2. став 2. Закона о спорту.

⁴¹ Видети: члан 3. став 1. тач. 2. Закона о спорту.

⁴² Видети: члан 3. став 1. тач. 1. Закона о спорту.

мисаоног процеса сваког такмичара, што често опредељује исход борбе. Укључивање умних активности у појам спорта још наглашеније је изражен у дефиницији из Закона о спорту Мађарске из 2004. године. Тако, мађарски законодавац наводи како се под спортском активношћу подразумева „физичко вежбање изведено према посебним правилима као начин да се проведе слободно време без икаквих ограничења или на организован начин, као и активности које се предузимају у такмичарском смислу или у склопу гране интелектуалног спорта, са циљем да се очува или побољша физичко стање и интелектуална способност“.⁴³ Очито је да мађарски законодавац под појам спорта, односно спортских активности подводи и „рекреативни спорт“, односно спортску рекреацију или „спорт за све“. Тако је и у нашем законодавству, будући да домаћи Закон о спорту спортску рекреацију дефинише као „област спорта која обухвата добровољно бављење физичким вежбањем, односно спортским активностима ради одмора, освежења, забаве, унапређивања здравља или унапређивања сопствених резултата и ради задовољења потреба за кретањем, игром и дружењем, у свим сегментима становништва“.⁴⁴

Ипак, „рекреативни спорт“ представља гранично поље између спорта и игре, са тим да елементи игре најчешће односе превагу. Надовезујући се на претходно наведену класификацију игре коју је дао Кајоа, може се закључити како спортска рекреација, односно „спорт за све“ представља спорт једино у случајевима када постоји *agôn*, односно елемент надметања, без обзира да ли се учесник такмичи са самим собом и сопственим могућностима (унутрашњи *agôn*) или са другим лицем, односно другим учесником. У том смислу, спортска рекреација била би истовремено и спорт у оним случајевима када се лице добровољно бави физичким вежбањем ради унапређивања здравља или побољшања сопствених резултата. У свим осталим ситуацијама које Закон о спорту наводи, реч је о игри, а не спорту, без обзира што законодавац спортску рекреацију одређује као „област спорта“.

---

⁴³ Видети: члан 1. став 2. Закона о спорту Мађарске из 2004. године, доступно на: <http://www.aikido-szakszovetseg.hu/doc/lawonsport.pdf>, (датум посете: 25. 06. 2018).

⁴⁴ Видети: спортска рекреација (рекреативни спорт, спорт за све, масовни спорт) - члан 3. став 1. тач. 3. Закона о спорту.

Сходно томе, примећујемо да домаћи Закон о спорту, као и мађарско законодавство, предвиђају екстензивну дефиницију спорта.

На темељу свега наведеног, закључујемо да је тешко дати дефиницију спорта која би била довољно прецизна, а истовремено и свеобухватна. Ипак, држећи се разлике између спорта и игре, усуђујемо се да спорт дефинишемо као друштвену активност у којој се лице употребом и развијањем сопствених физичких, али и интелектуалних својстава, спонтано или на организован начин надмеће са собом или другим лицима зарад очувања и унапређења сопственог здравља, односно у циљу задовољења својих неимовинских или имовинских интереса.⁴⁵

Напоследку, упркос свим дилемама повезаним са проблемом дефинисања спорта, могло би се рећи како је за спорт значајније оно што он представља, од тога које су његове појмовне границе. Другим речима, суштину спорта чине друштвене вредности које прате овај појам. Најопштије речено, оне се огледају у користима које се у животима конкретног појединца, одређене групе људи или у друштвеној заједници јављају као последица бављења спортским активностима и делатностима, у виду остваривања индивидуалне и опште друштвене добробити. Међутим, да би се могло сагледати каква је вредност спорта данас, потребно је осврнути се и на оно што је спорт представљао некада.

4. Развој идеје спорта

Готово је немогуће одредити када се јављају прве друштвене активности човека које би биле блиске појму спорта. Будући да је спорт у основи игра, морао би бити старији и од самог људског рода, јер се и животиње играју.⁴⁶ Ипак, идеја спорта подразумева свест о усавршавању себе и сопствених способности кроз физичко вежбање и надметање са самим собом и другима. Због тога је клица из које се спорт зачео стара колико и људско друштво.

---

⁴⁵ Вуковић, З. , *О појму спорта*, Зборник радова: Слобода пружања услуга и правна сигурност, (ур. Мићовић, М.), Крагујевац, 2019, стр. 395-410.

⁴⁶ Видети: Mandell, R. , *Sport: A Cultural History*, Columbia University Press, New York, 1999, стр. 1.

Са изумом првих оруђа и оружја родила се потреба да човек вежба и усавршава своје руковање оваквим предметима како би опстао и преживео.⁴⁷ У огромном временском распону, човек је од сакупљачког, преко номадског начина живота и друштва заснованог на лову развијао постепено своје вештине као последицу нагона за преживљавањем. Прекретницу у друштвеном развоју одиграо је настанак пољопривреде, односно земљорадње и припитомљавање (доместификација) животиња што је отворило простор човеку за стварање већих насеобина и значајно увећање друштвених активности.⁴⁸ Из таквих услова постепено се у медитеранском басену и на блиском истоку, али и на балканском подручју (старчевачка и винчанска култура) развијају античке насеобине и људска цивилизација. Са освитом цивилизације, унутар митолошких оквира, верских ритуала и древних форми плеса и игре, зачиње се идеја надметања, блиска појму спорта. Такво надметање постаје неизоставни одраз митологије и културе одређених древних друштава, из чега вуку своје корене неке спортске дисциплине које су се задржале и до данашњег дана.⁴⁹

У свим античким цивилизацијама били су присутни извесни облици спортских активности, који су се ослањали на временски и културолошки контекст ових друштава. Тако су за надметање и игре Сумерци користили израз *lirum*, Египћани *swtwt*, у античкој Грчкој били су познати термини *agônes* и *aethla*, док су у Старом Риму користили изрази *ludi*, односно *munera*.⁵⁰ Разуме се, античка друштва су се значајно разликовала и тешко се могу извући некакве заједничке карактеристике игара блиских спорту у овим цивилизацијама будући да је, на пример, само временски оквир у којем је трајала староегипатска цивилизација неупоредив са трајањем било ког другог античког друштва. Упркос томе, у готово свим цивилизацијама из времена антике примећује се практиковање заједничких

---

⁴⁷ Видети: *истио*, стр. 6.

⁴⁸ У том смислу, видети: *истио*, стр. 8.

⁴⁹ На пример, сумо рвање, као најстарији јапански спорт, има своје митолошко порекло. Наиме, према древној јапанској митологији, бог грома Такемизакучи савладао је ривалско божанство у борби сумо рвањем и установио јапански народ као суверене владаре острва. Видети: Crowther, N. , *Sport in Ancient Times*, Praeger Publishers, Westport, Connecticut, 2007, стр. 9.

⁵⁰ Видети: Scanlon, T. , *Contesting Ancient Mediterranean Sport*, Sport in the Cultures of the Ancient World: New Perspectives (ed. Papakonstantinou, Z.), Routledge, New York, 2012, стр. 1.

древних спортова, попут рвања, бокса, трчања, стреличарства или борбе са биковима.⁵¹ Сваки од ових древних спортова био је обојен посебним митолошким и културолошким нотама друштва у којем се одвијао. У том смислу, спорт и идеја надметања били су у служби религијских, војних, али и пропагандних циљева којима се учвршћивао и ојачавао статус владара, посебно у цивилизацијама које су претходиле грчкој и римској.⁵²

Као илустрацију, можемо навести древни спорт који је нераскидиви део човекове природе, присутан од праскозорја људског рода, као неизбрисиви печат сваког античког друштва – рвање. Колико је овај древни спорт био развијен и поштован, сликовито говори једна фреска из гробнице египатског принца који је припадао 11. династији (2100 – 2000. пре н. е) где се приказује борба два рвача уз чак 122 различита рвачка захвата.⁵³ Надметање рвањем уздиже се до митолошких граница у древним цивилизацијама. Тако, у чувеном месопотамском епу о Гилгамешу, најстаријем познатом књижевном делу (око 2100. п. н.е), велики владар се надахнуто бори против непобеђеног рвача Енкидуа.⁵⁴ За рвање се везује и прича из грчке митологије о борби између Херакла и Антаја, дива који је био син бога Посејдона и Геје (Земља). Антај је био свирепи рвач, који је своју снагу црпео из тла, односно земље, због чега би сваки пут када је дотакне добијао нову снагу. Када

---

⁵¹ У смислу приказа античких спортова, илустративан је део из античког епа „Одисеја“, који се приписује Хомеру, у коме Алкиној као краљ митског народа Фаечана жели да одобровољи Одисеја организовањем игара у његову част речима:

„А сад се огледати изиђ'мо у борбама свима,

Не би л' туђинац тај пријатељима рекао својим,

Када се врати кући, колико смо бољи од свију,

Песничари и какви л' у рвању, скоку и трку“. (*Одисеја*, њар. 100, 8. Певање.), доступно на: http://jaimamsanucionica.weebly.com/uploads/4/3/3/1/43319547/homer_odiseja.pdf, (датум посете: 22.06.2018).

⁵² На пример, глинене таблице из Хатуше (1400 п. н.е.), откривају да су Хетити имали упутства о начину одгајања коња за вожњу двоколица, њиховој исхрани, периоду и начину на који се тренирају. Овај својеврстан „приручник коњичког спорта“ заправо је служио војним циљевима царства. Видети: Mandell, R. , *нав. дело*, стр. 19. Са друге стране, египатски фараони Новог царства, користили су спорт за пропагандне циљеве, приказујући себе као ненадмашне стрелце, рваче, пливаче и возаче двоколица како би ојачали свој култ и нагласили божанско порекло владара. Видети: *истио*, стр. 27.

⁵³ Видети: Mandell, R. , *нав. дело*, стр. 21.

⁵⁴ Видети: Crowther, N. , *нав. дело*, стр. 15.

је то увидео, Херакле је савладао Антаја тако што га је у снажном загрљају задржао изнад тла и усмртио.⁵⁵

У античком свету, спортске активности често су биле саставни део религијских фестивала, у славу умрлих, односно почетка новог циклуса живота или буђења природе. У том смислу треба посебно поменути борбу са биковима или акробатско јахање ових животиња које је нарочито било наглашено у Минојској цивилизацији из бронзаног доба на Криту (2600 – 1100 п. н.е). Посебна карактеристично за ову активност било је што су у акробатском јахању бикова учествовале и жене, свештенице Богиње Мајке, што овом спорту даје додатни печат, али и указује на његову религијску форму.⁵⁶ Овакав спорт захтевао је изузетну вештину учесника и као важан део религијских култова био је присутан у готово свим античким друштвима бронзаног доба у различитим појавним облицима (борба са биковима, јахање бикова, разне врсте акробација).⁵⁷

Без обзира што древна Грчка није колевка спорта, успоном грчке цивилизације и градова старијег гвозденог доба, спортске активности се у организационом и садржинском смислу проширују до неслућених граница онога доба. Са тим у вези, у оквиру верских фестивала редовно се организују атлетска и коњичка такмичења, где им се прикључују и друге друштвене активности (на пример, такмичења у свирању лиром) у славу одређеног божанства.⁵⁸ Најважнији фестивали такмичарског карактера одржавали су се у једнаким временским размацама, односно циклусима (*periodos*).

---

⁵⁵ Видети: Срејовић, Д. - Цермановић, А. , *Речник грчке и римске митологије*, Српска књижевна задруга – ЈП Службени лист СЦГ, Београд, 2004, стр. 34.

⁵⁶ Видети: Scanlon, T. , *Women, Bull Sports, Cults and Initiation in Minoan Crete*, Sport in the Greek and Roman Worlds: Volume I – Early Greece, The Olympics, and Contests (ed. Scanlon, T.), Oxford University Press, Oxford, 2014, стр. 28-31.

⁵⁷ Најстарији сачуван траг ових спортских дисциплина представља приказ са једне хетитске вазе датиране на 1700. п. н.е. , нађене у Малој Азији као срцу хетитске цивилизације. Најпознатије сведочанство традиције борбе с биковима свакако је чувена фреска из Кнососа (1500. п. н.е). Видети: Potter, D. , *The Victor's Crown: A History of Ancient Sport from Homer to Byzantium*, Oxford University Press, Oxford, 2012, стр. 17.

⁵⁸ Golden, M. , *Sport and Society in Ancient Greece*, Cambridge University Press, Cambridge, 1998, стр. 10.

Аристотел указује како су постојала четири фестивала који су имали глобални значај за хеленски свет.⁵⁹ Најстарији и најзначајнији фестивал биле су Олимпијске игре у Олимпији, у области Елис на северозападу Пелопонеза, које су се одржавале крајем јула или у августу у част бога Зевса.⁶⁰ Најранији траг о одржавању игара у Олимпији везује се за 776. годину п. н.е. када је забележено име првог олимпијског победника у трци на 600 античких стопа (око 200 м), премда је прилично извесно да су се ове игре одржавале и раније.⁶¹ Друге игре које су припадале овом циклусу биле су Питијске игре посвећене Аполону, које су одржаване од 586. или 582. п. н.е. на светилишту у Делфима.⁶² У круг „велике четворке“, убрајају се и Истмијске игре, које су се у славу бога Посејдона одигравале на Коринту од 582. п. н.е.⁶³ Коначно, такмичењем највишег ранга древног грчког света сматрају су се и Немејске игре, за које је познато да су се одржавале од 572. п. н.е. у част врховног божанства Зевса.⁶⁴ Олимпијски и Питијски фестивали одржавали су се у временским размацима од четири године, док су Истмијске и Немејске игре биле на сваке две године, између којих се одигравао низ такмичарских игара локалног карактера у циљу припреме спортиста за главне догађаје.⁶⁵

Античке игре хеленског света временом су израстале у друштвене догађаје без преседана, непрекидно добијајући на садржини, организационим аспектима и друштвеном значају. На првом познатом фестивалу у Олимпији (776. п. н.е.), такмичило се у само једној спортској дисциплини, названој *stadion*, према древној јединици мере која је износила 600 стопа и колико је износила дужина тркалишта.⁶⁶ Дисциплини „стадион“ се 724. п. н.е. прикључило трчање на двоструко већој

---

⁵⁹ Видети: *истио*.

⁶⁰ *Истио*.

⁶¹ У историји је као први победник Олимпијских игара одржаних 776. п. н. е забележен извесни Кориоиб из Елиса, који је победио у наведеној трци на 600 античких стопа, као тада јединој олимпијској спортској дисциплини. Детаљније видети: Miller, S. , *Ancient Greek Athletics*, Yale University, New Haven, 2004, стр. 31-32.

⁶² Golden, M. , *нав. дело*, стр. 10.

⁶³ *Истио*.

⁶⁴ *Истио*.

⁶⁵ Видети: Kyle, D. , *Sport and Spectacle in the Ancient World*, Wiley Blackwell, Malden – Oxford - Chichester, 2015, стр. 132-143.

⁶⁶ Miller, S. , *нав. дело*, стр. 31.

раздаљини (*diaulos*), а потом је програм игара обogaћиван новим спортским дисциплинама попут: трка двоколицама, рвањем, петобојем, боксом, панкратијом (*pankration*) или „свеборбом“, као најбруталнијим борилачким спортом, као и другим атлетским дисциплинама.⁶⁷ У том смислу, Олимпијске игре отпочињале би трком двоколицама, као спортом који је био резервисан само за имућнији друштвени слој.⁶⁸ Игре би се завршавале борилачким спортом познатим као панкратија, где се борило до предаје или онеспособљавања противника.

Од самог почетка ових фестивала, односно игара античке Грчке, религијски оквири у којима се ови догађаји одвијају јако су наглашени. Тако, грчки писац Филострат (170. – 248. н.е) наводи како је порекло дисциплине „стадион“, као најстаријег олимпијског спорта, везано за култ обожавања Зевса. Наиме, према овом античком аутору, трчање на 600 стопа у религијском смислу представља трку ка Зевсовом олтару где је победник подизао свету ватру и приносио је као жртву врховном грчком божанству.⁶⁹ Овакви религијски ритуали уздизали су победнике у спортским надметањима у ранг хероја обезбеђујући им готово митске почести, али и велику овоземаљску славу.⁷⁰ На овом месту треба рећи како победници на играма нису добијали материјалну накнаду већ круну, односно венац сачињен од светих биљака, али су у местима и градовима из којих су долазили богато даривани.⁷¹

---

⁶⁷ Видети: *истио*, стр. 32.

⁶⁸ Свечано отварање Олимпијских игара почињало је уз звук труба и гласника који је најављивао учеснике у трци двоколицама наводећи и имена власника коња и град из кога долазе. Потом би судије у пурпурним огртачима проверавале да ли су сви возачи поравнали своје двоколице и коње. Видети: Crowther, N. , *The Ancient Olympic Games through Centuries, Onward to the Olympics: Historical Perspectives on the Olympic Games* (eds. Schaus, G. - Wenn, S.), Wilfrid University Press – The Canadian Insitute in Greece, 2007, стр. 27.

⁶⁹ Видети: *истио*, стр. 4.

⁷⁰ У том смислу, илустративна је прича о једном од највећих рвача свих времена, Спартанцу Хипостену. Овај спортиста је још као дечак тријумфовао 632. п. н.е. на Олимпијским играма у рвању у борби за дечаке до одговарајућег узраста, што је као вид такмичења такође постојало у Олимпији. Након тога, Хипостен је чак пет пута узастопно побеђивао на Олимпијским играма у такмичењу рвањем за одрасле. Посебно је интересантно што је његову традицију рвачког великана наставио његов син Етимокле, који је такође пет пута побеђивао на рвачком надметању. Хипостен је у Спарти задобио толику славу да му је подигнут храм и обожаван је као Посејдон. Видети: <http://library.la84.org/OlympicInformationCenter/OlympicReview/1976/ore99/ore99zb.pdf>, (датум посете: 26.06.2018).

⁷¹ Тако, победник Олимпијских игара добијао је круну од гранчица посебног маслиновог дрвета, којем се приписивало магијско дејство. Они који су тријумфовали на Питијским играма стицали су лаворов венац. Победници на Истмијском фестивалу окитили би се круном од гранчица бора, док су

На древним грчким играма зачиње се и идеја такмичења под једнаким условима, односно примена основног етичког принципа у спорту, данас познатог под англицизмом фер-плеј (*fair-play*). Антички „фер-плеј“ проистицао је првенствено из страха од казне богова за преварно и неспортско поступање које се сматрало бешчашћем. У том смислу, било је чак и случајева где је спортиста који је изгубио живот проглашаван победником, док је његов противник који је на преваран начин желео однети победу бивао прогнан и јавно осрамоћен.⁷²

Ако би се спортске активности у древном хеленском свету могле означити као спектакл у сенци спорта, онда је за антички Рим важило супротно, спорт је овде био у сенци спектакла. Наиме, са опадањем грчке цивилизације и успоном римског друштва и његове војне и политичке моћи, некада велике атлетске дисциплине, попут трчања, рвања или бокса, губе на значају.⁷³ Са друге стране, у организационом, техничком, али и комерцијалном смислу, до неслућених граница афирмишу се трке двоколицама и надметање гладијатора, представљајући претече данашњег професионалног спорта. Ова два спорта представљали су умногоме заштитни знак римског друштва доживљавајући врхунац за време римске империје. Премда су оба спорта имала своје религијске и митолошке корене, са проширивањем римског утицаја и моћи постајали су и важно политичко оруђе за добијање поверења најширих слојева римских грађана, што је песник Јувенал (60 –

најбољи на Немејским играма награђивани венцем од листова дивљег целера. Crowther, N. , *нав. дело*, стр. 24.

⁷² У том смислу, може се навести илустративан, али и потресан пример, који даје чувени грчки писац Паусанија (110 – 180 н.е.). Познати грчки аутор доноси причу о боксерском надметању између Креуга са Епидамноса и Дамоксена са Сиракузе. Паусанија детаљно описује ток борбе:

„... док су боксовали паде вече, па се пред сведоцима сагласише да ће један другоме допустити још по један ударац. У то доба боксери још увек нису носили оштре *himas* око зглоба руку, већ боксоваше са меким *himantes*, које се везиваше тако да прсти остајашу слободни. Ове меке *himantes* беху танке траке од волујске коже увезане на некакав древни начин. Напокон је Креуг задао ударац у главу Дамоксена. Потом Дамоксен рече Креугу да подигне руку и кад Креуг тако учини, Дамоксен га испруженим прстима удари подно ребара. Његови оштри нокти и силина ударца нађоше свој пут ка мошницама Креуга. Он Креуга потом зграби за доњи део стомака и дроб му просу, те Креуг умре на лицу места. Грађани Аргоса прогнаше Дамоксена јер је свој споразум прекршио задајући свом противнику неколико удараца, а последњи са својим прстима, уместо једног колико беше договорено. Дадосе победу мртвом Креугу и подигоше му кип у Аргосу.“ Наведено према: Miller, S. , *Arete: Greek Sports from Ancient Sources*, University of California Press, Berkeley - Los Angeles - London, 2012, стр. 33.

⁷³ Junkelmann, M. , *Greek Athletics in Rome: Boxing, Wrestling and the Pancration*, Gladiators and Caesars: The Power of Spectacle in Ancient Rome (eds. Köhne, E. - Ewigleben, C. - Jackson, R.), University of California Press, Berkeley – Los Angeles, 2000, стр. 75.

141. н.е) исказао кроз временски непролазну синтагму „хлеба и игара“ (*panem et circenses*).⁷⁴

Коњичке трке двоколицама карактеристичне су за готово све античке цивилизације, а у римском друштву постају највећи спектакли са наглашеним комерцијалним моментом.⁷⁵ Премда је несумњиво да су трке двоколицама у римској цивилизацији подстакнуте хеленистичким и етрурским утицајима, Римљани су порекло ових игара везивали за Ромула, као митског оснивача Рима и култ древног божанства Конса (*Consus*).⁷⁶ У Риму су се ове трке одржавале унутар највећег здања римског доба, *Circus Maximus*, које је изграђивано и дограђивано током највећег дела римске историје, а за време цара Трајана (98 – 117. н.е.) могло је примити чак 150.000 гледалаца.⁷⁷

Посебно је занимљиво истаћи да су се трке двоколицама одвијале и на нашим просторима. У том смислу, као једно од импозантних грађевинских здања Римске империје наводи се и хиподром у *Sirmiumi* (данашња Сремска Митровица).⁷⁸ Након обимних истраживања међународног тима археолога сачињеног од стручњака Музеја Срема, Археолошког института, *Smithsonian* Института и Универзитета *Denison*, утврђене су димензије хиподрома у *Sirmiumi* (521 метар дужине и 100 метара ширине).⁷⁹ Поређења ради, размере *Circus Maximusa* биле су 600 метара дужине и 225 метара ширине. Време изградње хиподрома у *Sirmiumi* датирано је негде око 313. н.е. , за време владавине цара

---

⁷⁴ Видети: Köhne, E. , *Bread and Circuses: The politics of Entertainment, Gladiators and Caesars: The Power of Spectacle in Ancient Rome* (eds. Köhne, E. - Ewigleben, C. - Jackson, R.), University of California Press, Berkeley – Los Angeles, 2000, стр. 8.

⁷⁵ У периоду ране римске империје, када је царство заузимало огромно пространство, награде за победу у тркама двоколицама кретале су се у Риму од 15.000 до чак 60.000 сестерција. Поређења ради, годишња плата легионара износила је 900 сестерција. Видети: Junkelmann, M. , *On the Starting Line with Ben Hur: Chariot-Racing in the Circus Maximus*, Gladiators and Caesars: The Power of Spectacle in Ancient Rome (eds. Köhne, E. - Ewigleben, C. - Jackson, R.), University of California Press, Berkeley – Los Angeles, 2000, стр. 87. Може се закључити како оваква несразмера између примања врхунских професионалних спортиста и већине грађана итекако постоји и у данашње време, па је вертикала са римским схватањем професионалног спорта у том смислу очита.

⁷⁶ Видети: : Köhne, E. , *нав. чланак*, стр. 9.

⁷⁷ Видети: Junkelmann, M. , *On the Starting Line with Ben Hur: Chariot-Racing in the Circus Maximus*, Gladiators and Caesars: The Power of Spectacle in Ancient Rome (eds. Köhne, E. - Ewigleben, C. - Jackson, R.), University of California Press, Berkeley – Los Angeles, 2000, стр. 94.

⁷⁸ Видети: Humphrey, H. J. , *Roman Circuses: Arenas for Chariot Racing*, University of California Press, 1986, стр. 635-639.

⁷⁹ Видети: Сирмијум, доступно на: muzejsrema.com/ , (датум посете: 15. 06. 2018).

Лицинија (308 – 324. н.е.). Мада, према неким истраживањима Лицинију се приписује само обнова већ постојећег здања, а сам почетак градње везује се за владавину цара Галерија (305 – 311. н.е.), тетрахијског владара којем је *Sirmium* био престоница.⁸⁰

Трке двоколицама биле су у Риму кључни догађаји у оквиру религијских фестивала који су се редовно одржавали уз помпезну церемонију. Такође, оваква такмичења одржавала су се и у оквиру ванредних игара чији су спонзори били моћни појединци.⁸¹ Практиковали су их и римски грађани највишег друштвеног статуса, али не у оквиру такмичења које је било резервисано за професионалне возаче двоколица, који су махом били робови.⁸² Ове трке биле се средишни догађај игара познатих под термином *ludi*, чију организацију од времена Октавијана Августа преузима држава.⁸³

Попут осталих спортова античког света, и гладијаторске борбе (*munera*) имају своје корене у поштовању одговарајућих религијских култова, који су у овом случају имали једнако мрачну димензију као и надметања гладијатора. О пореклу овог суровог спорта пише римски писац Тертулијан (155 – 240. н.е) у свом делу „О спектаклима“ (*De Spectaculis*). Будући да је Тертулијан био хришћанин, у његовом приказу корена гладијаторских борби провејава изразито негативан став према овом виду надметања. Тако, овај писац, између осталог, истиче: „...још увек остаје да се истражи најчувенији и најпопуларнији спектакл од свих. Звао се *munus* или обавеза јер проистицаше из дужности, а обавеза и дужност исто су. Древни мислише како врше своју дужност према мртвима овом врстом спектакла тако што обуздаваху свој карактер суптилнијим видом свирепости. Јер у прошлости далекој, сагласно веровању да се душе мртвих умирују крвљу људском, они куповаше заробљенике или робове немоћне како би их жртвовали на погребима. Након

---

⁸⁰ *Истио*.

⁸¹ Гај Јулије Цезар организовао је низ оваквих игара у периоду од 46 - 45 п. н.е. како би прославио своје војничке тријумфе и још једном одао почаст својој кћери која је преминула седам година раније. Видети: McClelland, J. , *Body and Mind: Sport in Europe from the Roman Empire to the Renaissance*, Routledge, New York, 2007, стр. 61.

⁸² Видети: *истио*, стр. 60, 62.

⁸³ Видети: *истио*, стр. 61.

извесног времена, они ову безбожност у задовољство прерушише... Тако нађоше оправдање за смрт убијањем... Такво је порекло гладијаторских борби.“⁸⁴

Потврду Тертулијанових речи посредно пружа и историографија, будући да су се прве забележене гладијаторске борбе одржавале управо на погребима аристократа, у служби култа мртвих. У том смислу, сведочанство о првом познатом гладијаторском надметању везује се за погреб римског аристократе Јунија Брута Пере, који су организовали његови синови 264. п. н.е.⁸⁵ Из ове клице религијског култа у славу одавања почастии умрлима, гладијаторски спорт се током периода Републике развијао и ширио једнако римском утицају, да би врхунац доживео у доба императора Трајана (98 – 117. н.е.).⁸⁶

У периоду од погребна поменутог Јунија Брута и прве забележене гладијаторске борбе, па све до средине II века п. н.е, гладијаторске игре одигравају се као део погребних свечаности, којима захвални потомци испуњавају дужност (*munus*) према својим умрлим прецима. Међутим, од представа приватног карактера за ужу групу људи, борбе гладијатора постепено прерастају у озбиљан подухват у организационом и финансијском смислу који се одржава и у значајнијем временском периоду након погребна.⁸⁷ Како се територија Рима проширивала, политичке амбиције појединаца постајале су све веће, па гладијаторске борбе постепено све више прелазе у домен јавних фестивала, важних за задобијање политичке моћи и утицаја.⁸⁸ На врхунцу римске империје,

---

⁸⁴ Наведено према: Futrell, A. , *The Roman Games: A Sourcebook*, Blackwell Publishing, Malden - Oxford – Carlton, 2006, стр. 5.

⁸⁵ Видети: Futrell, A. , *The Roman Games: A Sourcebook*, Blackwell Publishing, Malden - Oxford - Carlton, 2006, стр. 12. Илустративан је и податак да су синови бившег конзула Марка Емилија Лепида организовали 216. п. н.е погребне игре у част свога оца које су трајале чак четири дана и укључивале 44 гладијатора. Видети: Edwards, C. , *Death in Ancient Rome*, Yale University Press, New Haven – London, 2007, стр. 47.

⁸⁶ Цар Трајан је прославио освајање Дакије са гладијаторским играма које су трајале 123 дана (108 - 109. н.е) у којима је учествовало чак 10. 000 гладијатора. На тај начин, надмашио је игре императора Тита (79 - 81. н.е), организоване у част завршетка Колосеума, које су трајале 100 дана, уз учешће 3. 000 гладијатора. Детаљније видети: Edwards, C. , *нав. дело*, стр. 55.

⁸⁷ Видети: Futrell, A. , *нав. дело*, стр. 6.

⁸⁸ Са оваквом тенденцијом тешко се мирио чувени Цицерон (106 - 43. п. н.е), који је писао свом пријатељу Скрибонију Курију убеђујући га да не организује надметање гладијатора зарад остваривања својих политичких циљева: „... схвати да се ти враћаш у тренутку када ће ти дарови природе, изведба и срећа вредети више у задобијању највећих политичких награда, него што ће *munera*. Нико се не диви способности пружања представа, што је питање средстава, а не личних својстава, и свакоме је мука и уморан је од њих“. Наведено према: Futrell, A. , *нав. дело*, стр. 16-17.

гладијаторске борбе су демонстрација моћи и „божанског порекла“ цара и Рима, као цивилизације која господари светом.

Римљани су систем гладијаторских надметања развили готово до савршенства, почевши од начина регрутовања учесника у овом суровом спорту, преко њихове ригорозне обуке, опреме и начина борбе, до саме организације борби гладијатора. Гладијатори су најчешће били робови потекли од ратних заробљеника, као и лица осуђена за најтеже злочине. Додуше, било је и слободних римских грађана нижег друштвеног статуса који су се привремено окушали као гладијатори како би отплатили дугове (*auctorati*).⁸⁹ Обука гладијатора обављала се у посебним камповима (*ludus*), којима су управљали приватни предузимачи (*lanista*), премда се за време римске империје оснивају и гладијаторске школе под непосредним покровитељством државе.⁹⁰ Сенека је послове ланиста сматрао нечасним, називајући их „трговцима људским месом“ и поредећи их са посредницима у проституцији.⁹¹ Ипак, за многе од њих био је то уносан и разрађен посао, при чему су, по правилу, некадашњи преживели гладијатори радили као тренери (*doctores*).⁹²

Успех гладијаторског спорта у римском друштву суштински је последица самог менталитета Римљана и њихових друштвених вредности. Наиме, као ратничка цивилизација по својим коренима, римски грађани били су фасцинирани ратничким врлинама, тј. способностима (*virtus*) и високоризичним играма на живот и смрт, попут надметања гладијатора.⁹³ У римском схватању живота није било много места за самилост, а суровост у рату често се карактерисала као врлина (*virtus*). Међутим, велика надолазећа религија промениће Рим из темеља и надживети ову древну цивилизацију. Из источних делова римске царевине,

---

Цицерон је сматрао како у римском високом друштву постоје расипници који „... своје новце бацају на гозбе, расподеле меса, гладијаторске игре и опремање представа са дивљим зверима и таквим трошењем неће оставити сећање на себе или ће оно бити кратког века.“ Наведено према: *истио*, стр. 17.

⁸⁹ Детаљније видети: Junkelmann, M. , *Familia Gladiatoria: The Heroes of the Amphitheatre*, Gladiators and Caesars: The Power of Spectacle in Ancient Rome (eds. Köhne, E. - Ewigleben, C. - Jackson, R.), University of California Press, Berkeley - Los Angeles, 2000, стр. 31-32.

⁹⁰ Видети: *истио*, стр. 32-33.

⁹¹ Видети: Dunkle, R. , *Gladiators – Violence and Spectacle in Ancient Rome*, Routledge, London, 2013, стр. 31.

⁹² Детаљније, видети: Junkelmann, M. , *Familia Gladiatoria: The Heroes of the Amphitheatre*, стр. 32.

⁹³ Dunkle, R. , *нав. дело*, стр. 19.

постепено и незаушављиво, ширило се хришћанство које се заснивало управо на идеји самилости, тако странеј суровим гладијаторским спектаклима.

У историографији се обично као почетак средњег века узима 476. година када долази до коначне пропасти и нестанка Западног римског царства, премда је на истоку Римско царство трајало још безмало хиљаду година. Додуше, уз доминантно присутну грчку културу и православно хришћанство. Оно што је једна од главних карактеристика друштвеног живота у средњем веку на европском простору, јесте снажан утицај хришћанске цркве на готово све аспекте живота. Истовремено, према оштрим сталешким поделама, већину становништва чинило је зависно сељаштво, чији је положај био веома тежак, па је времена за игру и спорт било врло мало. Ипак, у круговима племства, у предању од ратова и династичких борби, временом су се развиле одређене игре и спортови, који су често служили као инспирација романтизованог приказа овог доба. Најпре, треба поменути лов и соколарство које је било раширено по читавом европском континенту у средњем веку.⁹⁴ Ове активности племства представљале су, између осталог, и својеврсну врсту игре, која је служила и увежбавању јахања и ратничких вештина. Међутим, средњовековни спорт у истинском смислу чинили су витешки турнири (*mêlée*) и борбе коњаника копљима (*jousting; les joutes équestres*).⁹⁵

Турнири су били масовни спортски догађаји, са великим бројем учесника, који су се борили на одговарајућем простору по узору на истинске ратне сукобе. Оваква надметања појавила су се најпре на североистоку Француске у другој половини XI века, а њихов саставни део у почетку су биле и борбе коњаника копљима. Међутим, почетком XIII века, борбе коњаника су у потпуности потиснуле обичај организовања масовних турнира и постале најзначајнији средњовековни вид спорта. Традиција борбе коњаника копљима стигла је и у

---

⁹⁴ Видети: Newman, P. , *Daily Life in the Middle Ages*, McFarland & Company, Inc., Publishers, Jefferson, North Carolina – London, 2001, стр. 174.

⁹⁵ Детаљније, видети: Crouch, D. , *Tournament*, Hambledon and Continuum, London – New York, 2006, стр. 1.

Византију за време цара Манојла Комнина (1143 – 1180.), који је био заљубљеник у овај спорт у коме је и сам, као изузетан ратник радо учествовао.⁹⁶

Поводи за средњовековна витешка надметања били су краљевска венчања, склапање политичких и војних савеза и други значајнији друштвени догађаји.⁹⁷ Римска црква је у почетку биле енергично против оваквих такмичења. Тако је папа Иноћентије II (1130 – 1143.) описивао турнире и витешка такмичења као „вулгарне и одвратне активности, где је душа учесника угрожена“.⁹⁸ Сматрао је како смрт на оваквим надметањима никада не може бити случајна, већ се увек ради о убиству или самоубиству, због чега учесницима треба ускратити право на хришћанску сахрану.⁹⁹ Ипак, Римска црква није дуго остала доследна у свом ставу, већ је прилагодила раширену праксу витешких борби својим интересима. Наиме, Крсташки ратови су променили политику цркве у овом смислу, па се витешка надметања прихватају под плаштом неопходне војничке припреме за ратове против „неверника“.¹⁰⁰

И племство у средњовековној Србији се бавило овим надметањима. Када је реч о витешким надметањима у борбама копљем, постоје одређена сазнања да их је повремено за своју властелу организовао цар Душан (1331 – 1355.), а победнике је даривао коњима, новцем, златним и сребрним појасевима и скупоценом одећом.¹⁰¹ Витешки турнири у Србији одржавани су и током владавине деспота Стефана Лазаревића. Његов биограф и савременик Константин Филозоф бележи да је деспот Стефан као вазал угарског краља Жигмунда Луксембуршког сваке године одлазио на „западни сабор“ у Будим, где је имао и свој двор.¹⁰² Такође, многи краљеви вазали долазили су на деспотов двор у Београд и са поносом истицали да их је лично Стефан увео у витешко звање. Српски владар је међу велможама уживао

---

⁹⁶ Детаљније, видети: Cameron, A. , *The Byzantines*, Blackwell Publishing, Malden – Oxford – Carlton, 2006, стр. 46.

⁹⁷ Newman, P. , *нав. дело*, стр. 178.

⁹⁸ Видети: *истио*, стр. 43.

⁹⁹ *Истио*.

¹⁰⁰ Врхунац ове прилагодљиве политике Римске цркве био је витешки турнир одржан на тргу Светог Петра у Риму 1471. године. Видети: *истио*, стр. 45.

¹⁰¹ Видети: Јиречек, К. - Радонић, Ј. , *Историја Срба: Друџа књиџа (Културна историја)*, Слово Љубве, Београд, 1978, стр. 292 - 293.

¹⁰² Наведено према: Бојанин, С. , *Забаве и свечковине у средњовековној Србији*, Историјски институт - Службени гласник, Београд, стр. 357.

велики углед као истакнути члан витешког реда под називом „Змајев ред“, који је 1408. године основао краљ Жигмунд.¹⁰³ Приликом окупљања краљевих вазала, кнежева и велможа, одржавани су витешки турнири на којима су, према казивању Константина Филозофа, побеђивали и Стефанови витезови: „... и на сабору свих кнезова један од витезова благочастивог (Стефана) обори најсилније и узе венац победе“.¹⁰⁴

У циљу војничке обуке, одиграла су се и различита коњичка такмичења, где су јахачи прескакали препреке или гађали са коња у галопу у одговарајућу мету.¹⁰⁵ У том смислу, сачуван је податак о једном оваквом такмичењу које се у тешким временима српске деспотовине одиграло у Приштини 1435. године.¹⁰⁶ Током Божићних празника, учесници су на коњима, у пуној ратној опреми, у трку, копљем скидали рукавицу која је била постављена на дрвеном стубу.¹⁰⁷ Простор где се надметало на коњима звао се „потечиште“.¹⁰⁸ Ради се, заправо, о пољу које се налазило изван градског насеља, окружено дрвеним баракама. Као што сам назив казује, било је намењено утркивању.¹⁰⁹ Нажалост, српско средњовековно друштво пашће у таму Отоманског ропства средином XV века, у време када се европским простором из градова северне Италије шири друштвени покрет ренесансе.

Након велике епидемије куге која је средином XIV века опустошила континент, у десеткованим европским друштвима мења се поглед на свет и постепено се буди интересовање за заборављене античке вредности у домену сликарства, књижевности и науке. Развој градске културе, нарочито на северу Италије, као и прекоморске трговине, даје нови друштвени подстицај људској цивилизацији. Ипак, упркос општем друштвеном полету, успон ренесансе, односно

---

¹⁰³ *Исио*.

¹⁰⁴ *Исио*.

¹⁰⁵ Видети: Поповић М., *Вештина рајовања и живој војника*, Приватни живот у српским земљама средњег века (пр. Марјановић - Душанић, С., Поповић, Д.), Слио, Београд, 2004, стр. 223.

¹⁰⁶ Видети: *исйо*.

¹⁰⁷ Бојанин, С., *нав. дело*, стр. 352.

¹⁰⁸ Видети: Поповић М., *Вештина рајовања и живој војника*, стр. 223.

¹⁰⁹ Видети: Бојанин, С., *нав. дело*, стр. 352.

окончање периода познатог у историографији као средњи век, није произвело готово ниједан нов спорт или игру.¹¹⁰

Међутим, ренесансни период имао је значајан посредан утицај на развој идеје спорта. Тако, изум штампарства (1439. године) омогућава знатно брже ширење идеја о вредности и значају спортских активности. На пример, у књизи Томаса Елиота (*Thomas Elyot*) познатој као „Књига о управитељу“ (*The Book of the Governor*) из 1531. истиче се да активности попут трчања, пливања, лова, чине човеков дух крепкијим и одважнијим, што је утицало на популаризацију бављења спортом.¹¹¹ Такође, током периода ренесансе човек је научио да прецизније мери време, па су уведени минути као мерна јединица времена, што је омогућавало, пре свега, аристократском и имућном трговачком сталежу да боље организује и своје слободно време.¹¹² Истовремено, велике прекоморске експедиције утицале су и на спорт, односно спортске активности. У том смислу, шпански конквистадори донели су у Европу гуму, као нову супстанцу, од које је домородачко становништво средње Америке правило лопту, која је била важан предмет њихових игара у оквиру верских ритуала.¹¹³ Такође, француски и енглески морепловци су у северној Америци сазнали за кану, чамац посебног дизајна, чијом су малом тежином и отпорношћу били задивљени.¹¹⁴

Ипак, период ренесансе имао је и своју мрачну страну када је реч о спорту, односно активностима блиским појму спорта. Наиме, у овом периоду изузетну популарност међу готово свим друштвеним слојевима уживале су свирепе борбе у којима су животиње нахушкаване једна на другу. Предњачила је употреба мастифа, паса које је енглеска аристократија развила да убијају у рату.¹¹⁵ Наведени пси имали су централну улогу на градским прославама где су, уз инструкције својих власника, кидисали на медведе везане ланцима или бикове. Посебне бодове у овим

---

¹¹⁰ Видети: Leibs, A. , *Sports and Games of the Renaissance*, Greenwood Press, Westport, Connecticut – London, 2004, стр. 2.

¹¹¹ Наведено према: *истио*.

¹¹² Детаљније, видети: *истио*, стр. 3.

¹¹³ Најстарија игра лоптом представљала је ритуални чин, у смислу „подражавања победоносног похода Сунца, које савлађује демоне таме“. Видети: Ђурђевић, Н. , *нав. дело*, стр. 14.

¹¹⁴ Видети: Leibs, A. , *нав. дело*, стр. 2.

¹¹⁵ Видети: Patrick, J. , *Renaissance and Reformation, Volume 1*, Marshall Cavendish Corporation, New York, 2007, стр. 93.

заstraшујућим борбама, власник је остваривао ако његов пас ослепи медведа.¹¹⁶ Ренесансни човек, као и древни Римљани у прошлости, није осећао никакву самилост према животињама. Тврдило се како оне немају душу, па је у том смислу илустративно схватање чувеног философа Декарта, који је био уверен да животиње нису способне да осете бол.¹¹⁷ Колико су оваква свирепа надметања сматрана прихватљивим, говори и податак да је папа Лав X (1513 – 1521) био одушевљен крвавим борбама животиња.¹¹⁸ Нажалост, иако би оваква пракса са становишта данашњег човека морала бити неприхватљива, то није случај. Упркос томе што су у већини држава борбе животињама данас законом забрањене, поједина лица их и даље организују кладећи се у значајне суме новца.¹¹⁹

Упркос мрачној традицији неких спортова и игара, што речито говори колико се људска психа sporo/мало мењала, у другој половини XVII века постепено започиње процес који је у социологији спорта познат као транзиција из традиционалних у модерне спортове.¹²⁰ У средишту овог процеса јесте Енглеска, односно њен краљ Чарлс II (1660 – 1685.) који је повратком из изгнанства 1660. године поново обновио монархију.¹²¹ Повратком краља долази до заокрета у тадашњем енглеском друштву од пуританизма до наглашеног хедонистичког односа према свакодневном животу.¹²² Будући да је био велики заљубљеник у спортове, попут трке коњима, једрења, као и у спорт који је био претеча тениса,

---

¹¹⁶ Видети: *истио*, стр. 92.

¹¹⁷ Наведено према: *истио*, стр. 93.

¹¹⁸ Папа Лав X посебно је волео да присуствује лову, премда у њему сам није могао узимати учешће. У том смислу, остала је забележена бизарна прича из једног од таквих одлазака у лов. Наиме, један од ловаца је у алкохолисаном стању грешком копљем усмртио свог пса уместо дивљег вепра, па је разуларен скочио да задави дивљу животињу. Уместо тога, вепар га је растргао, а папа је, према наводима ове анегдоте, узвикнуо: „какав славан дан!“ Наведено према: *истио*, стр. 95.

¹¹⁹ Са осећањем стида, мора се констатовати како је оваква злоупотреба животиња итекако присутна и у данашњем српском друштву. Тако, према незваничним подацима, упркос законској забрани и претњи кривичноправним санкцијама, преко 10. 000 домаћих и дивљих животиња годишње страда у организованим борбама паса, као и у борбама паса са јазавцима, лисицама и шакалима (тзв. јамарење), доступно на: <http://www.politika.rs/scc/clanak/386178/Internet-apel-za-zaustavljanje-borbi-divljaci-i-pasa>, (датум посете: 24.06.2018).

¹²⁰ Видети: Guttman, A. , *Sports: The First Five Millennia*, University of Massachusetts Press, Amherst - Boston, 2004, стр. 69

¹²¹ Видети: *истио*.

¹²² *Истио*.

Чарлс II је предузимао многе активности у циљу популаризације спорта.¹²³ Може се закључити да је спорт у овом периоду представљао важан део фестивалске културе, која се усмено преносила и имала велику толеранцију на насиље, уз обиље коцке, хране и пића које су пратиле спортска надметања.¹²⁴

Посебно је занимљиво истаћи да је за даљи развој спорта од кључног значаја био порив аристократа за клађењем. Од спортова који у овом периоду избијају у први план и буде масовно интересовање јавности треба превасходно поменути: бокс, крикет, трке коњима и веслање.¹²⁵ Тако, у првој половини XVIII века у Енглеској велику популарност стиче бокс, односно песничење (пугилизам), око којег се окретао огроман новац.¹²⁶ Иако смрт у рингу није била ретка, популарност бокса је непрекидно расла у енглеском друштву XVIII века, а и сами боксери који су најчешће били пекари, морнари, столари или обућари, почели су зарађивати значајне суме новца од имућних племића који су на својим имањима организовали борбе.¹²⁷ Како би се у мери у којој је тада било могуће спречили смртни исходи ових надметања, било је покушаја да се у бокс уведу одговарајућа правила, а најранија је 1743. године увео боксер Џек Браутон (*Jack Broughton*), према којима није било дозвољено ударати противника испод појаса, вући га за косу или тући док је на земљи.¹²⁸

Са друге стране, прва писана правила о крикету дело су војводе од Ричмонда и потичу из 1727. године.¹²⁹ До средине XVIII века формирано је и неколико клубова у овом спорту, а племство је наставило да организује тимове који су играли за значајне новчане надокнаде.¹³⁰ Спорт који је такође привлачио велику пажњу било је веслање, па су до краја XVIII века основана најмање три аматерска

---

¹²³ Остало је забележено да се краљ Чарлс II бавио многим спортовима (неком врстом тениса, једрењем), а био је и страствени љубитељ коњичких трка, па за време његове владавине Енглеска почиње увозити арапске коње. Видети: *истио*.

¹²⁴ Holt, R. , *Sport and the British: A Modern History*, Clarendon Press, Oxford, 1990, стр. 21

¹²⁵ Детаљније, видети: Guttman, A. , *Sports: The First Five Millennia*, стр. 69-76.

¹²⁶ Видети: Holt, R. , *нав. дело*, стр. 21. Предмет опкладе у боксу биле су готово невероватне суме за оно доба. Тако је војвода од Кумберленда 1750. године остао без 10.000 фунти услед изгубљене опкладе. Видети: Guttman, A. , *Sports: The First Five Millennia*, стр. 72.

¹²⁷ Детаљније видети: Holt, R. , *нав. дело*, стр. 21.

¹²⁸ Видети: Guttman, A. , *Sports: The First Five Millennia*, стр. 72-73.

¹²⁹ Видети: Holt, R. , *нав. дело*, стр. 25.

¹³⁰ Детаљније, видети: *истио*, стр. 25-26.

клуба.¹³¹ Развијала су се и коњичка надметања, најпре повремено међу племством, а касније и у смислу првих организованих трка које су имале своје место у календару. Најпознатија трка коњима на свету знана као Дерби (*Derby*) први пут је одржана 1780. године, са традицијом до данашњих дана.¹³²

Енглеска је заслужила епитет колевке модерног спорта првенствено због својеврсне ерупције спортских активности у периоду који се по краљици Викторији означава као Викторијанско доба (1837 – 1901.). Овакав епилог последица је читавог низа друштвених и економских чинилаца, од којих је вероватно најзначајнији процес индустријске револуције који у другој половини XIX века драстично и неповратно мења слику дотадашњег друштва. Ово доба карактеришу велики искораци у науци, развој железнице и система транспорта, изражена урбанизација, односно прилив становништва у градове, као и политичке реформе у готово свим аспектима друштвеног живота. Средња класа се увећава, радници се удружују у синдикате и почетком седамдесетих година XIX века долази до кључних реформи радног законодавства где се уводи деветочасовно радно време.¹³³ На тај начин ствара се знатно већи простор за слободно време становништва у односу на било коју другу европску државу.¹³⁴ У таквим околностима спорт се извлачи изван контекста древних фестивала и ритуала везаних за лов, земљорадњу или сличне светковине и модернизује се развојем читавог низа нових спортских дисциплина.¹³⁵ Бављење спортом постаје синоним за неговање култа мужевности наглашеног у Викторијанско доба, а истовремено се са реформом јавног школства уводи физичка култура као обавезан део образовног програма.

Процес модернизације спорта шездесетих година XIX века доводи до експанзије читавог низа спортова, попут фудбала, рагбија, голфа и тениса.¹³⁶ У свим спортовима уводе се нова правила прилагођена како учесницима, тако и

---

¹³¹ Видети: *Исио*, стр. 22.

¹³² *Исио*, стр. 23.

¹³³ Видети: Huggins, M., *The Victorians and Sport*, Hambledon and London, London - New York, 2004, стр. 15.

¹³⁴ *Исио*.

¹³⁵ Stego, R., *Sports and Games of the 18th and 19th Centuries*, Greenwood Press, Westport, Connecticut - London, 2003, стр. 1.

¹³⁶ Тако, чувени дневни лист *The Times* бележи да 1874. године постоји 19 различитих спортова. Видети: Huggins, M., *нав. дело*, стр. 6.

гледаоцима, а улагања у спортске објекте и опрему се увећавају.¹³⁷ Својеврсна експлозија спорта може се илустровати на примеру голфа, где је 1850. године у Уједињеном Краљевству постојало 17 клубова, да би тај број до 1898. године нарастао на чак 1.460 голф клубова и организација.¹³⁸ Посебну експанзију доживљавају тимски спортови, где се установљавају одговарајућа такмичења која непрекидно укључују све већи број спортских клубова.¹³⁹ Дошло је и до пораста активног учешћа жена у спорту, мада првенствено унутар школског и универзитетског система.¹⁴⁰

Викторијанско доба, подстакнуто енглеском колонијалном политиком, омогућило је ширење спорта далеко изван граница Уједињеног Краљевства. Истовремено, развијају се и делатности од непосредног и посредног значаја за спорт. Као пример, може се навести развој тренера и тренерског позива, као потврда све наглашенијег тренда специјализације у спорту. Наиме, за разлику од прве половине XIX века када су тренери спортистима били махом бивши боксери, који су веслачима или тркачима преносили сопствено искуство, у Викторијанском раздобљу тренери се почињу прилагођавати конкретним спортовима.¹⁴¹ Истовремено, развој науке утицао је на проширење тренерске улоге која је обухватала контролisaње исхране, побољшање физичке спремности, примену психолошког приступа, припрему стимулативних средстава, масажу, предузимање одређених медицинских мера, проналажење талентованих такмичара, као и индивидуализацију програма тренирања.¹⁴²

Свеобухватни успон спорта у Викторијанско доба представљао је увод у процес глобализације спорта, чији кључни моменат представља обнова античке традиције Олимпијских игара. Односно, организовање првих модерних

---

¹³⁷ Видети: *исѿо*.

¹³⁸ *Исѿо*, стр. 8.

¹³⁹ На пример, фудбалски клуб Сандерленд (*Sunderland*) је у сезони 1880/81 одиграо само шест утакмица, да би девет година касније играо 55 мечева (сезона 1889/90). Видети: *исѿо*, стр. 10.

¹⁴⁰ *Исѿо*, стр. 8.

¹⁴¹ Детаљније видети: Day, D. - Carpenter, T., *A History of Sports Coaching in Britain: Overcoming Amateurism*, Routledge, Abingdon, Oxon - New York, 2016, стр. 12.

¹⁴² *Исѿо*, стр. 18. Треба напоменути да допинг није у оно време био санкциониран, па је било случајева где су, на пример такмичари у пешачењу на велике раздаљине (*pedestrianism*), жвакали лист коке током надметања. Видети: <https://www.theguardian.com/science/blog/2012/jun/19/sports-doping-victorian-style>, (датум посете: 28.06.2018).

Олимпијских игара у Атини 1896. године. Ипак, човек, чија су огромна енергија и ентузијазам били покретачи организоване интернационализације спорта није био из Уједињеног Краљевства, већ француски педагог, историчар и социолог, барон Пјер де Кубертен (*Pierre de Coubertin*).

Треба рећи да Кубертен није идејни творац оживљавања традиције древних игара у Олимпији, будући да је у Енглеској, али и у другим деловима Европе неколико деценија раније било покушаја да се ова традиција поново успостави.¹⁴³ Међутим, Кубертенова визија, упорност и ораторске способности превазишле су све препреке на путу до остварења овог идеала.¹⁴⁴ После дуготрајне борбе и огромног уложеног напора, наведени француски визионар је на конференцији у Сорбони (*Sorbonne*) успео да окупи 78 делегата из девет држава који су 23. јуна 1894. године једногласно подржали оснивање Међународног олимпијског комитета (*Comité international olympique*), као прве међународне спортске федерације.¹⁴⁵

У припреми организације игара, Кубертен је велику подршку имао у грчкој краљевској породици, па је тадашњи грчки краљ Јоргос I (1863 – 1913.), на Васкрс 1896. године, уз звуке фанфара и пуцњеве из топа, краћим поздравним говором

---

¹⁴³ Тако је још 1849. године енглески ентузијаста др Броукс (*Dr W.P. Brookes*) почео организовати спортска и уметничка надметања у округу Шропшир (*Sropshire*) на западу Енглеске по узору на античку Грчку, где су победници добијали лаворов венац. Кубертен је 1890. године посетио Броукса, који је тада имао 82 године, како би са њим разговарао о могућности организовања Олимпијских игара међународног карактера. Такође, надахнут идејама олимпизма и обнове древних хеленских игара био је и шведски професор Густав Шартау (*Gustav Schartau*) са Универзитета у Лунду. Треба нагласити како је и у самој Грчкој било више или мање успешних покушаја обнове античке традиције Олимпијских игара, које, ипак, нису привукле озбиљнију пажњу међународне јавности. Детаљније видети: Guttman, A., *The Olympics: A History of the Modern Games*, University of Illinois Press, Urbana – Chicago, 2002, стр. 9, 11.

¹⁴⁴ На пример, аустралијски викар Џон Естли Купер (*John Astley Cooper*) имао је идеју да треба организовати игре само за државе које су биле или јесу у саставу Британске империје, што би представљало одраз „англо-саксонске надмоћности“. Кубертен је био бржи у остваривању своје идеје захваљујући бољој организованости и осмишљенијем пропагандном деловању. Ипак, реализована је и идеја посебног надметања земаља које су биле, или су још увек, у саставу Британске империје. Прво такво такмичење организовано је 1930. године под именом „Игре Британског царства“ (*British Empire Games*) у канадском граду Хамилтону (*Hamilton*). Назив овог такмичења је мењан током времена, да би данашњи назив „Игре Комонвелта“ (*Commonwealth Games*) добиле 1974. године. Попут Олимпијских игара, и ово такмичење одржава се сваке четврте године. Видети: *истио*, стр. 9-10.

¹⁴⁵ На овој међународној конференцији, француски филолог Мишел Брел (*Michael Bréal*) предложио је да се у знак сећања на славну епизоду из грчко-персијских ратова установи спортска дисциплина маратон, односно надметање у трци на више од 42 км, колико је наводно претрчао легендарни ратник Филипид како би Атињанима јавио за грчку победу у Маратонској бици (490. п. н.е.). Детаљније видети: Guttman, A., *The Olympics: A History of the Modern Games*, стр. 14.

свечано отворио прве модерне Олимпијске игре.¹⁴⁶ На играма је учествовало око 300 такмичара, од којих су већина били спортисти државе домаћина. Свеукупно гледано, најбоље резултате остварили су такмичари из Сједињених Америчких Држава, иако на Олимпијска надметања нису дошли њихови најбољи спортисти.¹⁴⁷ Ипак, као највећа звезда првих модерних Олимпијских игара остао је упамћен домаћи такмичар, грчки пољопривредник Спиридон Луис, који је победио у по први пут виђеној спортској дисциплини маратона, која од тада традиционално затвара програм Олимпијских игара.¹⁴⁸ Био је то одраз задивљујуће симболике о ускрснућу Олимпијских игара са места где су и почеле.

Од обновљене традиције Олимпијских игара, ова смотра светског спорта постепено се мењала и развијала, добијајући непрекидно на својој садржини и сложености. У том смислу, већ тридесетих година прошлог века постало је јасно да Олимпијске игре постају изузетно значајне у политичком, комерцијалном, али и идеолошком смислу.¹⁴⁹ На тај начин, значај самих игара постепено је прерастао оквире првобитних Кубертенових идеала. Кубертен је веровао како спорт поседује моралну и образовну вредност без обзира на границе држава и друштава.¹⁵⁰ Ипак, такмичарски елемент, опсесија резултатима и настојање доказивања националне надмоћи постаће неизоставан амбијент Олимпијских игара. Без обзира на све, овај француски мислилац остаће упамћен као неко ко је поново упалио „пламен олимпизма“, тако што је успео да идеју британског спорта викторијанског доба смести у оквире величанствене традиције античке Грчке.¹⁵¹ Процес глобализације спорта који је на овај начин отпочео, поставиће више него икада питање друштвене функције, односно вредности спорта.

---

¹⁴⁶ Видети: Toohey, K. - Veal, A. J. , *The Olympic Games: A Social Science Perspective*, Cab International, Wallingford – Cambridge, 2007, стр. 37; Guttmann, A. , *The Olympics: A History of the Modern Games*, стр. 18.

¹⁴⁷ Тако је амерички атлетичар Томас Берк (*Thomas Burke*) победио у трци на 100 метара са временом од 12 секунди, премда је његов сународник Лутер Кари (*Luther Cary*), који није учествовао на Олимпијским играма имао време од 10,75 секунди остварено 1891. године. Guttmann, A. , *The Olympics: A History of the Modern Games*, стр. 18.

¹⁴⁸ Видети: *истио*, стр. 19.

¹⁴⁹ Toohey, K. - Veal, A. J. , *нав. дело*, стр.37.

¹⁵⁰ Видети: McFee, G. , *The Promise of Olympism*, *Watching the Olympics: Politics, Power and Representation* (eds. John Peter Sugden - Alan Tomlinson), Routledge, New York, 2012, стр. 37.

¹⁵¹ Toohey, K. - Veal, A. J. , *нав. дело*, стр. 38.

5. Друштвена вредност спорта

Корени које је спорт пустио у савременом друштву су толико дубоки, јаки, разгранати и испреплетени, да је тешко навести домен друштвеног живота који на непосредан или посредан начин није подложен његовом утицају. Са тим у вези, питање друштвене вредности спорта суштински извире из дилеме о значају спорта, користима од бављења спортским активностима, као и домашајем који спорт има на живот човека, његово уже или шире окружење, односно друштвену заједницу уопште.

Сходно томе, друштвена вредност спорта исказује се кроз различите улоге које спорт има, или би требало да има, у животу одређеног појединца или заједнице. У том смислу, друштвене функције спорта требало би подредити племенитим циљевима ради остваривања појединачне, као и колективне добробити. Мада, историја друштвених односа сведочи да безмало све што је човек створио ради сопствене добробити, може бити и предмет његове злоупотребе. У томе ни спорт никако не представља изузетак. Због тога, разматрање друштвене вредности спорта подразумева тежњу да се сагледа однос између позитивних и негативних страна овог изузетног друштвеног феномена. Сликвито речено, расправа о друштвеној вредности, односно друштвеним функцијама спорта треба да узме у обзир узвишене идеале којима спорт стреми, али и њихову сенку, односно наличје.

5. 1. Унутрашња и спољашња друштвена вредност спорта

У социологији спорта најчешће се истиче како спорт може имати унутрашњу (*intrinsic*), као и спољашњу (*extrinsic*) друштвену вредност.¹⁵² Унутрашња вредност спорта произилази из саме његове природе и представља непосредни циљ бављења спортом и предузимања спортских активности.¹⁵³ Другим речима, учесник у спорту жели да овлада одређеном спортском техником, покретом или вештином. Са друге стране, спољашња вредност спорта јесте посреднији и дугорочнији циљ због чега се одређено лице излаже психофизичком напору учешћем у спортским активностима.¹⁵⁴ Примера ради, неко лице одлучи да се бави пливањем како би побољшало своје здравствено стање. Може се приметити како је граница између унутрашње и спољашње вредности спорта махом вештачка, будући да се ове две димензије спортских активности тешко могу раздвојити. Из тог разлога, друштвене вредности спорта потребно је посматрати на што је могуће свеобухватнији начин.

На европском нивоу, идеали, односно циљеви којима спорт тежи, свеобухватно су формулисани Препорукама Комитета министара Савета Европе број R (92) 14 државама чланицама о ревидираном Кодексу спортске етике из 2001. године.¹⁵⁵ У овој Препоруци, у делу где се дефинише фер – плеј (*fair-play*), формулишу се уједно и основни идеали спорта, у смислу да је спорт: „...друштвена и културна активност која, када се практикује исправно, обогаћује друштво и пријатељство међу народима. Спорт се такође препознаје и као индивидуална активност, која када се исправно упражњава, пружа прилику за самоспознају, исказивање личности и испуњење; лична постигнућа, стицање вештина и приказивање способности; друштвену повезаност, уживање, добро здравље и

---

¹⁵² Видети: Parry Martínková, I. , *Instrumentality and values in sport*, Charles University in Prague, Prague, 2013, стр. 19.

¹⁵³ У том смислу, видети: *исцшо*.

¹⁵⁴ Видети: *исцшо*.

¹⁵⁵ Препоруке Комитета министара Савета Европе број R (92) 14 REV државама чланицама о ревидираном Кодексу спортске етике (усвојеном 24. септембра 1992. године), од 16. маја 2001. године.

добробит“.¹⁵⁶ Такође, истиче се како спорт истовремено подстиче друштвену ангажованост и одговорност, а да учешће у појединим активностима може допринети и повећању општег нивоа свести о потреби заштите човекове околине.¹⁵⁷

Може се закључити како се наведеном формулацијом обухватају како унутрашње, тако и спољашње вредности које спорт има, или би требало да има у савременом друштву. Ипак, наведени идеали, односно пројектоване позитивне вредности спорта, најбоље се могу разумети кроз разматрање улоге, односно друштвених функција које савремени спорт данас има. Другим речима, функционализам почива на идеји да се друштвене појаве најадекватније могу објаснити и разумети преко улоге које имају у друштву.¹⁵⁸ У том смислу, сагледајмо функције које спорт има у савременом друштву.

5. 2. Друштвене улоге (функције) савременог спорта

Према владајућем социолошком схватању, спорту се приписују: социо-емоционална функција; функција социјализације; интегративна функција; политичка функција; као и функција друштвене мобилности, односно покретљивости.¹⁵⁹ Наведеним друштвеним улогама спорта могла би се у значајној мери придодати и лукративна функција, будући да је процес комерцијализације модерног спорта данас изразито наглашен. Поменуте улоге које спорт има у друштву у претежној мери служе добробити човека. Међутим, поједине друштвене функције спорта могу се злоупотребити и имати чак и негативне последице, у зависности од индивидуалних карактеристика учесника у спорту и нарочито, њиховог друштвеног окружења.

За социо-емоционалну функцију спорта наводи се како доприноси очувању друштвене и психолошке стабилности лица која учествују у спортским

---

¹⁵⁶ Видети: други пасус главе „Дефинисање спорта“ Препоруке број R (92) 14 REV.

¹⁵⁷ *Истио*.

¹⁵⁸ Grant J. , *Sport, Culture and Society: An Introduction*, Routledge, London - New York, 2006, стр. 23

¹⁵⁹ *Истио*.

активностима.¹⁶⁰ Прецизније, може се рећи како иза наведене функције спорта стоје три основна циља: савладавање личних фрустрација, стварање и подстицање осећања заједништва и поштовање савремених друштвених процеса.¹⁶¹ Тако, први циљ социо-емоционалне функције спорта јесте превазилажење унутрашњег сукоба који постоји у сваком људском бићу, тако што му бављење спортским активностима омогућава да уклони или сузбије стања емотивне напетости. Из тог разлога, овај сегмент социо-емоционалне функције означава се у социологији спорта као „улога катарзе“.¹⁶² Бавећи се спортом, човек или група људи истовремено се ослобађају или умањују негативне емоције, попут порива за агресијом или различитих осећања напетости и тензија. На тај начин спорт представља етички допуштено каналисање људских фрустрација.¹⁶³

Изузетно важну друштвену вредност спорта представља и функција социјализације. Ова улога спорта нарочито је важна када у спортским активностима учествују деца, будући да бављење спортом овде има и наглашену образовну компоненту. Тако, верује се да школски спорт настоји да усмери децу у правцу жељених друштвених вредности и развоја одређених личних карактеристика, попут лидерства, узајамне сарадње, поштовања правила, самоконтроле и уважавања противника.¹⁶⁴ Функција социјализације остварује се путем два основна друштвена механизма, кроз подстицање (*reinforcement*) и угледање (*modelling*).¹⁶⁵ Механизам подстицања, односно охрабривања је стављање до знања учесницима у спорту да ће се пожељна понашања награђивати, а етички неприхватљиви поступци кажњавати.¹⁶⁶ Са друге стране, нарочито врхунски

---

¹⁶⁰ Видети: *истио*.

¹⁶¹ Nixon, J. , *The Position of Sport in the Curriculum*, Sport in the Modern World - Chances and Problems (eds. Grupe, O. - Kurz, D. - Teipel, J.), Springer, Verlag, Berlin - Heidelberg, 1973, стр. 109.

¹⁶² Видети: *истио*. Израз „катарза“ потиче од грчке речи *kátharsis* што значи прочишћење. Израз је по први пут употребио Аристотел објашњавајући како уметност може утицати на човека у смислу очишћења душе од страсти и успостављања душевног мира. Видети: Клајн, И. - Шипка, М. , *нав. дело*, стр. 599.

¹⁶³ Nixon, J. , *нав. чланак*, стр. 109.

¹⁶⁴ *Истио*, стр. 110.

¹⁶⁵ Видети: *истио*.

¹⁶⁶ *Истио*.

спортисти познати широј јавности, имају етичку дужност да представљају друштвени узор осталим учесницима у спорту, а нарочито деци.¹⁶⁷

Даље, интегративна функција спорта почива на познатој изреци да „спорт везује људе“. Другим речима, бављења спортским активностима може значајно допринети хармонизацији односа између људи и/или различитих друштвених група.¹⁶⁸ Захваљујући овој функцији спорта, појединци се могу лакше повезати са колективом, на нивоу клуба, школе, града или државе. Па чак и на глобалном нивоу, као у случајевима врхунских спортиста.¹⁶⁹

На интегративну улогу, надовезује се политичка функција спорта, која је у прошлости била најподложнија злоупотребама. Видели смо да је спорт још од античких времена имао улогу учвршћивања и снажења култа владара, као и одговарајуће идеологије. Готово магична и опијајућа моћ спорта да управља и усмерава народне масе, од памтивека је била приметна. У том смислу, ни данашње време не представља изузетак. Напротив, спорт се често ставља у службу националне политике, при чему мотиви могу бити врло различити. Тако се политичка функција спорта може остваривати кроз међунационалну сарадњу, образовање, здравство, превенцију кривичних дела и рехабилитацију починилаца, али нажалост и кроз пропаганду и милитаризам.¹⁷⁰

Сходно томе, може се закључити како политичка димензија спортских активности представља „кровну“ функцију спорта. Не због тога што је политичка функција вредносно изнад осталих друштвених улога које спорт има, већ зато што се остале друштвене функције спорта могу претворити у њено оруђе. Другим речима, политички циљеви спорта остварују се одговарајућом употребом или манипулацијом осталим друштвеним функцијама спортских активности. Примера ради, у криминологији постоје ставови како спорт може позитивно утицати на сузбијање малолетничке делинквенције, будући да се спортисти социјализују кроз моделе понашања који су прихватљиви са становишта општих друштвених

---

¹⁶⁷ Видети: *истио*.

¹⁶⁸ Grant J. , *нав. дело*, стр. 24.

¹⁶⁹ Видети: Nixon, J. , *нав. чланак*, стр. 110.

¹⁷⁰ Видети: *истио*.

вредности.¹⁷¹ У том смислу, нарочито се истиче могућа позитивна улога тренера у борилачким спортовима, попут бокса.¹⁷² На овом примеру уочљиво је како се политичка функција спорта, усмерена на сузбијање и превенцију малолетничког криминалитета, ослања на функцију социјализације спорта.

Међутим, политичка функција спорта може се користити и у пропагандне сврхе, као средство манипулације грађана. Тако, према учесталости употребе спорта у сврхе пропаганде, може се разликовати спорадично и системско коришћење спорта ради остваривања поменутих политичких циљева.¹⁷³ У првом случају, спорт се употребљава у сврху пропаганде како би се скренула пажња јавности са одређених политичких и друштвених дешавања.¹⁷⁴ Са друге стране, држава системски користи спорт у циљу пропаганде у тежњи да широке слојеве грађанства повеже са одређеном политичком идеологијом коју жели да наметне.¹⁷⁵ Прва ситуација, када се спорт употребљава ради пропаганде релативно је честа у данашњим друштвима, нарочито у економски неразвијенијим државама где је социјални и материјални статус већине становништва незавидан. Друга врста пропагандне употребе спорта везује се за тоталитарне режиме који злоупотребом вредности спорта желе показати надмоћност својих идеја и ставова.¹⁷⁶

Учешће у спортским активностима и бављење спортом може имати и функцију друштвене покретљивости у смислу хоризонталне или вертикалне мобилности учесника у систему спорта унутар друштва. Хоризонтална друштвена покретљивост подразумева кретање спортиста између различитих друштава и култура уз превазилажење језичких, националних, верских, расних и других баријера посредством спортских активности. Са друге стране, функција вертикалне мобилности значи промену, односно побољшање друштвеног статуса спортисте.

---

¹⁷¹ Детаљније, видети: Nichols, G. , *Sport and Crime Reduction: The Role of Sports in Tackling Youth Crime*, Routledge, London - New York, 2007, стр. 12.

¹⁷² Видети: *истио*.

¹⁷³ Trivino, J. , *The Challenges of Modern Sport to Ethics: From Doping to Cyborgs* (tr. , Scales, J.), Lexington Books, Lanham, Maryland, 2013, стр. 100.

¹⁷⁴ *Истио*.

¹⁷⁵ Видети: *истио*.

¹⁷⁶ Као пример системске пропаганде кроз спорт у литератури обично се наводе Олимпијске игре одржане у Берлину 1936. године, које је организовала нацистичка власт. Детаљније видети: Krüger, A. , *Germany: The Propaganda Machine*, The Nazi Olympics: Sport, Politics, and Appeasement in the 1930s (eds. Krüger, A - Murray, W.), University of Illinois Press, Urbana - Chicago, 2003, стр. 20-21.

Наиме, спорт може бити извор друштвене покретљивости тако што омогућава најталентованијим и најуспешнијим спортистима да стекну бољи друштвени положај, односно да се успињу ка врху друштвене лествице.¹⁷⁷ У том смислу, добро су познати примери познатих бразилских, аргентинских и иних фудбалера, који су се из крајњег сиромаштва и маргинализованог положаја у друштву путем спорта винули до планетарно популарних личности.¹⁷⁸

Конечно, модерни спорт данас има изражену и лукративну функцију у друштву, као последицу тренда све веће комерцијализације спорта. Комерцијализација спорта одвија се у четири основна правца:

- 1) кроз развој индустрије спортских производа, добара и услуга;
- 2) путем развоја спорта за гледаоце, као основе за рекламне кампање и спонзорство;
- 3) истраживањем тржишта, односно потреба и жеља потрошача, у циљу максималног увећања профита;
- 4) као и кроз делатност спортског клађења.¹⁷⁹

У том смислу, спортске активности и делатности постају средиште брзорастуће индустрије која привлачи енормне токове новца, чинећи релативним границе између професионалног и аматерског спорта.¹⁸⁰

---

¹⁷⁷ Видети: Nixon, J. , *нав. чланак*, стр. 111.

¹⁷⁸ На пример, славни аргентински фудбалер Дијего Армандо Марадона (*Diego Armando Maradona*), одрастао је у Вилја Фјориту (*Villa Fiorito*), сиромашном предграђу Буенос Аиреса (*Buenos Aires*), у дому без струје и воде. Видети: Burns, J. , *Maradona: The Hand of God*, Bloomsbury, London - Berlin - New York - Sydney, 2010, стр. 10.

¹⁷⁹ Dunning, E. , *Sport Matters: Sociological Studies of Sport, Violence and Civilisation*, Routledge, London - New York, 1999, стр. 108.

¹⁸⁰ Као илустрација, могу се узети Сједињене Америчке Државе са највећом „спортском индустријом“ на свету, чија укупна вредност је 2017. године процењена на око 500 милијарди долара. При томе, у наведеној години, радње спортске опреме оствариле су приходе од 46,3 милијарде долара, спорт за гледаоце привукао је 42,98 милијарди долара, рекламе везане за спортске програме 34,9 милијарди долара, приходи од професионалних спортова износили су 32,76 милијарди долара, приходи од услуга које се пружају у фитнес центрима и салама за вежбање били су 25,8 милијарди долара, видео игре са спортском тематиком 22,4 милијарде долара, а *fantasy sport* донео је приход од је 3,26 милијарде долара. Наведено према: Burton, R. , *The US Sport Industry, Sport Business in Leading Economies* (eds. Zhang, J. - Huang, R. - Nauright, J.), Emerald Publishing, Bingley, 2018, стр. 383-384.

У теорији су присутна и схватања како је појам „спортске индустрије“ заправо вештачки створен. Односно, да је комерцијална вредност спорта непосредна последица прилагођавања капиталистичких економија појму модерног спорта.¹⁸¹ Са тим у вези, истиче се како производња и потрошња роба и услуга везаних за спорт припада другим гранама индустрије, попут текстилне и прехранбене индустрије, туризма, комуникационих технологија, биомедицине, грађевинарства или области образовања.¹⁸² Утемељеност оваквих закључака тешко се може оспорити, будући да је савремени спорт од времена Кубертенових идеала успео продрети у готово све домене друштвеног живота. Идеја спорта користи се у најразличитије сврхе, попут оруђа које се обликује према својој тренутној намени. У том смислу, некада ће циљ спорта бити очување или унапређење здравља човека, док ће у другим ситуацијама спортске активности представљати основ за стицање имовинских користи неслућених размера. Оваква хетерогеност употребе спорта у великој мери условљава, али истовремено и отежава могућност свестраног правног уређења наведене материје. При томе, посебно треба нагласити обавезу друштва да се установе одговарајуће мере заштите најрањивијих учесника у обављању спортских активности, као што су деца или жене.¹⁸³

---

¹⁸¹ Детаљније видети: Andrews, D. , *Sport in the Late Capitalist Moment, The Commercialisation of Sport* (ed. Slack, T.), Routledge, New York, 2004, стр. 3.

¹⁸² *Исио*.

¹⁸³ О томе, видети више у: Вуковић, З. , *Друштвена вредности спорта*, Зборник радова: XXI век – век услуга и услужног права – књ. 9 (ур. Мићовић, М.), Крагујевац, 2018, стр. 165-174.

ГЛАВА ДРУГА

ПРАВНО УРЕЂЕЊЕ СПОРТА

1. Уводне напомене

Разнородност и комплексност спортских активности и делатности повезаних са спортом, поприлично отежавају формирање заокруженог и свеобухватног система правних норми којима би се уредили друштвени односи у спорту и поводом спорта. Могло би се рећи да постоје два основна правца правног регулисања спорта. Први подразумева активности невладиног спортског сектора, тј. спортских организација и њихових савеза. Други проистиче из деловања међународних организација и националних законодаваца. Са тим у вези, иако је тешко извршити прецизну класификацију правила којима се уређују спортске активности и делатности, она се према начину свога настанка могу поделити у две основне групе.

У прву групу могу се сврстати тзв. аутономна спортска правила. Суштински, ради се о скупу правила приватноправног (аутономног) карактера којима се регулишу правила понашања свих учесника у систему спорта приликом обављања спортских активности и делатности. Дејство спортских правила заснива на аутономији воље оних који су се удружили у спортске организације, односно спортске савезе.¹⁸⁴ Спорове поводом њихове примене решавају, по правилу, посебни арбитражни органи, чија надлежност проистиче из сагласности националних и међународних спортских савеза. У том смислу, нарочит значај имају одлуке Суда за арбитражу у спорту (*The Court of Arbitration for Sport – CAS*), са седиштем у Лозани (*Lausanne*).¹⁸⁵ Илустративно, могло би се закључити како је овде реч о правилима којима се спорт регулише одоздо.

Према Закону о спорту, спортска правила јесу правила утврђена општим актима надлежних националних спортских савеза којима се уређује обављање спортских активности и делатности, као и остваривање утврђених спортских циљева.¹⁸⁶ Овим Законом нормирана је правна важност спортских правила, с обзиром да је прописано да организације у области спорта остварују своје циљеве и обављају спортске активности и делатности не само у складу са законом, већ и у складу са спортским правилима.¹⁸⁷ Поред тога, предвиђено је да се спортска правила односе на сва лица која су на непосредан или посредан начин обухваћена надлежностима националног спортског савеза.¹⁸⁸ Такође, нормирано је и да надлежни национални спортски савез утврђује спортска правила у одговарајућој грани спорта, у складу са законом и међународно утврђеним спортским правилима.¹⁸⁹ Уколико спортска правила надлежног националног спортског савеза нису усаглашена са међународним, или ако национални савез није прописао одговарајућа правила, непосредно се примењују спортска правила међународног

---

¹⁸⁴ Видети: Mićović, M., *Lex Sportiva i Fair-play*, стр. 756. Такође, видети: Đurđević, N., *Autonomija sporta – Obaveznost sportskih pravila međunarodnih sportskih saveza na nacionalnom nivou*, стр. 292.

¹⁸⁵ Видети: James, M., *нав. гело*, стр. 6.

¹⁸⁶ Видети: члан 3. став 1. тач. 28. Закона о спорту Републике Србије. О правној природи аутономних спортских правила више речи ће бити у даљем излагању.

¹⁸⁷ Видети: члан 6. став 1. Закона о спорту Републике Србије.

¹⁸⁸ Видети: члан 6. став 2. Закона о спорту Републике Србије.

¹⁸⁹ Видети: члан 100. став 1. Закона о спорту Републике Србије.

спортског савеза,¹⁹⁰ под условом да нису у супротности са правилима Закона о спорту.¹⁹¹

У другу групу правила којима се уређују односи у спорту улазе прописи садржани у националном, међународном, као и комунитарном праву, које надлежни судови примењују приликом решавања спорова произашлих из спортских активности и делатности везаних за спорт.¹⁹² Сликвито, може се рећи како се ради о правилима којима се спорт нормира одозго. Насупрот правилима која смо сврстали у прву групу, овде је присутан одређен, мањи или већи, степен интервенције јавних власти у друштвене односе повезане са спортом.

2. „Заједничка политика“ међународних организација у области спорта

Као свеобухватан друштвени феномен, спорт има своју индивидуалистичку димензију, али и наглашен колективни значај. У том смислу, спорт је важан не само за појединце, већ и за општи друштвени развој сваке заједнице, како на локалном, регионалном, тако и на националном нивоу. Међутим, значај савременог спорта увелико надилази локалне и националне оквире, тако да он има посебну вредност и у међународном смислу. Наднационални карактер спорта одржава се и у сфери правног уређења друштвених односа иманентних спорту.¹⁹³

Као што је већ речено, спортска надметања се од свог постанка до данас одвијају према одређеним правилима. Без прецизних, унапред утврђених правила,

---

¹⁹⁰ Деловање спортских агената уређују спортска правила четири међународна спортска савеза. То су: ФИФА (*Fédération Internationale de Football Association* – Међународна асоцијација фудбалских федерација), ФИБА (*International Basketball Federation* – Међународна кошаркашка федерација), ИААФ (*International Association of Athletics Federations* – Међународна асоцијација атлетских федерација) и ИРБ (*International Rugby Board* – Међународни рагби савез).

¹⁹¹ Видети: члан 6. став 3. Закона о спорту Републике Србије.

¹⁹² *Истио*.

¹⁹³ Amson, С. , *нав. дело*, стр. 86.

спортска такмичења не би имала изгледа за опстанак и развој.¹⁹⁴ Међутим, тек у последњих неколико деценија дошло је до „истинске“ интеракције спорта и права, кроз различите иницијативе најважнијих међународних организација (Уједињене нације, Савет Европе, Европска Унија) на пољу правног уређења области спорта и последичне афирмације њиховог утицаја на национална законодавства.¹⁹⁵

Једно од карактеристичних обележја савременог међународно-правног простора јесте тзв. „правна хипертрофираност“. Реч је, заправо, о изузетној слојевитости и константном увећању броја правила која проистичу из активности различитих међународних организација.¹⁹⁶ Ни област спорта у овом погледу није изузетак. Међутим, за разлику од неких других подручја правног уређења у којима су све видљивије супростављености између различитих међународно-правних поредака, у спорту то није случај. Деловање најзначајнијих међународних организација на плану правног регулисања спорта лишено је тензија и конфликта супротстављених интереса. Штавише, може се рећи да постоји заједничка и усаглашена политика међународних организација на пољу правног регулисања спорта. Сагледајмо суштинске правце деловања најважнијих међународних организација у овој материји.

Уједињене нације су се питањем спорта и физичког образовања првенствено бавиле под окриљем Организације за образовање, науку и културу¹⁹⁷ и Светске здравствене организације,¹⁹⁸ али је и Генерална скупштина Уједињених нација усвојила неколико резолуција од изузетног значаја за област спорта. Најзначајнији документ Уједињених нација у области спорта је Међународна повеља о физичком образовању и спорту, усвојена 1978. године, на двадесетом заседању Генералне конференције УНЕСКО-а. Овим општим правним актом право на бављење спортом и физичким образовањем утемељено је као основно људско право сваког

---

¹⁹⁴ Šuput, D., *Zakonsko uređenje sporta u evropskim državama*, Strani pravni život, br. 3/2009, Beograd, стр. 249.

¹⁹⁵ Amson, C., *нав. дело*, стр. 87.

¹⁹⁶ Видети: Влашковић, В., *Начело најбољеј интереса дејтеља у породичном праву* (докторска дисертација - необјављено), Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, 2014, стр. 175.

¹⁹⁷ *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*. У даљем тексту: УНЕСКО.

¹⁹⁸ *World Health Organization*.

појединца.¹⁹⁹ Остваривање овог права треба омогућити у оквиру образовног система, као и посредством других друштвених активности које доприносе свестраном развијању физичких, интелектуалних и етичких капацитета кроз спорт и физичко образовање.²⁰⁰ На темељу Међународне повеље о физичком образовању и спорту у наредним деценијама усвојено је више докумената који су се бавили различитим питањима од значаја за спорт.²⁰¹ Кроз сваки од њих провејава идеја о важности спорта за: индивидуални развој сваког појединца, одржавање и побољшање здравственог стања, лично задовољство, сврсисходније и квалитетније коришћење слободног времена и унапређење општег квалитета живота. Такође, потенцира се значај спорта за свеукупни друштвени и културни развој заједнице, како на националном, тако и на локалном нивоу, имајући у виду његову повезаност и прожимање са другим областима друштвеног живота попут образовања, здравства, социјалне заштите, уметности, туризма итд.

Савет Европе, основан 1949. године, је прва међународна организација која се бавила питањем спорта. Под окриљем Савета Европе, рад на креирању заједничког европског оквира за развој спорта отпочео је још 1975. године, када је у Бриселу (*Brussels*) одржана прва конференција европских министара одговорних за спорт. Том приликом усвојена је Резолуција број (76) 41 о Принципима политике спорта за све, којом је прецизирана садржина Европске повеља о спорту за све, званично усвојене и објављене 24. септембра 1976. године.²⁰² Овај општи правни акт сматра се за „угаони камен“ у изградњи заједничке европске политике у области спорта. Усвајањем Европске повеље о спорту за све, Савет Европе је препознао друштвену улогу, односно социјалне вредности и функције спорта. Овај документ представљао је иницијални корак и основу свих даљних активности

---

¹⁹⁹ Видети: члан 1. Међународне повеље о физичком образовању и спорту.

²⁰⁰ *Истио*.

²⁰¹ Преглед докумената усвојених под окриљем Уједињених нација који се тичу правног уређења спорта и физичког образовања, видети у: Ђурђевић, Н. , *Јавне власити и спорти*, Крагујевац, 2007, стр. 385-455.

²⁰² Европска повеља о спорту за све - Резолуција Комитета министара Савета Европе број (76) 41 о Принципима политике спорта за све, од 24. септембра 1976. године.

Савета Европе повезаних за спортом.²⁰³ На темељима Европске повеље о спорту за све, 1992. године усвојени су Европска спортска повеља²⁰⁴ и Европски кодекс спортске етике.²⁰⁵

Европска спортска повеља представља основни документ Савета Европе на пољу вођења заједничке спортске политике. Њоме је испољена сагласност европских земаља о заједничком европском оквиру за развој спорта, базираном на идејама плуралистичке демократије, поштовању владавине права и људских права, као и етичким принципима постављеним у Кодексу спортске етике.²⁰⁶ Основни циљеви Европске спортске повеље јесу: стварање реалних могућности да сваком појединцу буде доступно учествовање у спортским активностима; заштита и развој моралних и етичких принципа спорта; заштита људског достојанства и безбедности сваког лица које је на било који начин повезано са спортом.²⁰⁷ Према Европској спортој повељи и Европском кодексу спортске етике, спорт у основи мора бити: доступан свима под једнаким условима; хуман; слободан и добровољан; безбедан; толерантан, етички прихватљив и усмерен ка пуном остваривању личности; у сагласју са природним и друштвеним окружењем; независтан од злоупотреба у политичке, комерцијалне и финансијске сврхе, односно од циљева који су супротни духу спорта. Спортски дух је суштинска вредност спорта и карактеришу га: етика, фер-плеј и поштење; здравље; изузетна постигнућа, карактер и образовање; радост и забава; тимски рад; посвећеност; поштовање аутономних спортских и легислативних правила; самопоштовање, као и поштовање других учесника; храброст, заједништво и солидарност. Националне политике у области спорта на свим нивоима, као и релевантно законодавство треба да се заснивају на Европској спортој повељи и Европском кодексу спортске етике. Остваривање темељних циљева постављених у овим општим актима представља оквире за даље поступање

---

²⁰³ Преглед докумената усвојених под окриљем Савета Европе који се тичу правног уређења спорта, видети у: Ђурђевић, Н., *Јавне власћи и сјорџи*, Крагујевац, 2007, стр. 457-706.

²⁰⁴ Препоруке Комитета министара Савета Европе број R (92) 13 државама чланицама о Европској спортој повељи од 24. септембра 1992. године, ревидирана 16. маја 2001. године.

²⁰⁵ Препоруке Комитета министара Савета Европе број R (92) 14 државама чланицама о Кодексу спортске етике од 24. септембра 1992. године, ревидирана 16. маја 2001. године.

²⁰⁶ Видети: тачка 12. Преамбуле Европске спортске повеље.

²⁰⁷ Видети: члан 1. Европске спортске повеље.

државних (јавних) власти у развоју спорта. При томе, улога државних власти у области спорта треба да буде комплементарна са активностима невладиног спортског покрета.²⁰⁸ Другим речима, дужне су да обезбеде претпоставке и гаранције за аутономно деловање организација у области спорта, које на одговарајући начин треба да буде допуњено и надограђено подршком надлежних државних органа.

Међу наведеним порецима међународног права који уређују област спорта, најмлађе је комунитарно право. Еволуција правила комунитарног права која се непосредно тичу спорта започета је Амстердамским уговором из 1997. године,²⁰⁹ који представља прекретницу у деловању Европске уније у овој материји.²¹⁰ Саставни део овог Уговора је и „Изјава о спорту“, којом је спорт по први пут на нивоу комунитарног права признат као делатност од нарочите друштвене вредности за Унију и њене грађане. У њој се истиче да спорт доприноси развоју физичког и менталног здравља, остваривању права личности, васпитању и образовању, културној кохезији чланова заједнице на свим нивоима, као и афирмацији националне самосвести. Такође, посебно се наглашава обавеза поштовања аутономије невладиног спортског сектора, као и дужност уважавања специфичности аматерског спорта.²¹¹ Комунитарне активности на подручју спорта настављене су израдом обимне студије „Европски модел спорта“,²¹² која је припремљена за Прву конференцију Европске уније о спорту, одржану 1999. године. Закључци усвојени на том скупу уврштени су у „Декларацију из Нице о специфичним карактеристикама спорта“.²¹³ Њоме се наглашава значај улоге спорта у европском друштву и доминантна позиција спортских организација, односно њихових савеза у организовању и промовисању спортских такмичења, уз

---

²⁰⁸ Видети: члан 3. став 1. Европске спортске повеље.

²⁰⁹ Амстердамски уговор потписан је 2. октобра 1997. године, а ступио је на снагу 1. маја 1999. године.

²¹⁰ Видети: Šuput, D. , *Nastajanje sportskog prava Evropske unije*, Strani pravni život, br. 2/2015, Beograd, стр. 100-101.

²¹¹ Видети: члан 29. Амстердамског уговора.

²¹² *European Commission: The European Model of Sport*, Luxembourg, 1999.

²¹³ Уговор из Нице усаглашен је на састанку Европског Савета почетком месеца децембра 2000. године, потписан је 26. фебруара 2001. , а ступио на снагу 1. фебруара 2003. године.

уважавање националних законодавстава и комунитарног права. Такође, препоручује се активнија улога Уније у промовисању социјалних, образовних и културних функција спорта, као и поштовање „посебности“ спорта, етичких принципа и солидарности који су од кључног значаја за очување његове друштвене улоге.

Посебне надлежности за деловање комунитарних институција на плану правног уређења спорта институционализоване су Лисабонским уговором из 2007. године.²¹⁴ Према члану 165. овог Уговора, Унија треба да доприноси развоју европског спорта, уз уважавање његове специфичне природе, организационе структуре, друштвене и образовне функције. Деловање комунитарних институција превасходно треба да буде усмерено ка промовисању непристрасности и отворености у спортским надметањима, сарадње спортских организација, уз посебну пажњу посвећену заштити физичког и моралног интегритета спортиста. Нарочито младих учесника у спортским активностима. Такође, Унија је надлежна за подстицање свестране сарадње у области спорта са државама нечланицама и међународним организацијама, а посебно са Саветом Европе. Исте године када је усвојен Лисабонски уговор, објављена је и Бела књига о спорту, која представља до сада најобухватнији документ комунитарног права у овој области.²¹⁵ У њој су формулисани конкретни предлози за поступање комунитарних институција на подручју спорта.

Коначно, када је реч о комунитарном праву, од нарочите важности за спорт су и ставови Европског суда правде и Општег суда, заузети у тзв. водећим случајевима, у којима је прецизиран домашај примене основних одредби о праву конкуренције Европске уније на аутономна спортска правила.²¹⁶

---

²¹⁴ Лисабонски уговор (такође познат као Реформски уговор) потписан је 13. децембра 2007. године, а ступио је на снагу 1. децембра 2009. године. Лисабонским уговором промењен је назив Уговора о оснивању Европске заједнице у Уговор о функционисању Европске уније.

²¹⁵ *European Commission White Paper on Sport*, Luxembourg, 2007. Беле књиге спадају у тзв. „обојене књиге“ Европске уније и представљају једну етапу на путу доношења планираних правних норми. Оне садрже предлоге за заједничко поступање у одређеној области.

²¹⁶ Ово питање биће предмет посебног разматрања у даљем излагању.

3. Правни значај примене права конкуренције Европске уније на аутономна спортска правила

У упоредно-правној литератури значајна пажња посвећена је разматрању утицаја аутономних спортских правила на конкуренцију на релевантном тржишту у спорту. Теоријски радови који се баве овом проблематиком темеље се преvasходно на начелним мишљењима или ставовима Европског суда правде и Општег суда, заузетим у тзв. водећим случајевима, у којима је прецизиран домашај примене основних одредби о праву конкуренције Европске уније на спортска правила.²¹⁷ Имајући у виду правну обавезу имплементирања правних тековина комунитарног права (*acquis communautaire*) у домаћи правни систем, коју је Република Србија преузела на основу Споразума о стабилизацији и придруживању,²¹⁸ мишљења смо да је потребно анализирати одговарајуће аспекте овог правног проблема.

Као што је већ речено, спорт се у нашем времену убрзано креће у правцу потпуне комерцијализације искључиво зарад добити и представља високопрофитабилну пословну делатност вредну више стотина милијарди долара на годишњем нивоу. Организације у области спорта обављају читав низ веома разноврсних комерцијалних активности. Закључују уговоре о спонзорству, рекламне уговоре, уговоре о продаји медијских права за емитовање спортских догађаја, учествују у трансферима спортиста, продају улазнице за спортске догађаје

---

²¹⁷ Основне одредбе о праву конкуренције Европске уније налазе се у члановима 101. до 109. Уговора о функционисању Европске уније. Лисабонским уговором који је ступио на снагу 01. 12. 2009. године, промењен је назив Уговора о оснивању Европске заједнице у Уговор о функционисању Европске уније и додате су одређене одредбе у тај уговор, тако да су чланови 81. до 89. Уговора о оснивању Европске заједнице, постали чланови 101. до 109. Уговора о функционисању Европске уније.

²¹⁸ Споразум о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових држава чланица, са једне, и Републике Србије, са друге стране, је међународни уговор који је ступио на снагу 01. септембра 2013. године. Овај споразум потписан је у априлу месецу 2008. године, а пре него што је ступио на снагу ратификован је у парламенту Републике Србије и државама чланицама Европске уније. Видети: Закон о потврђивању Споразума о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових држава чланица, „Службени гласник Републике Србије“, број 83/08. Две најважније обавезе које је наша земља преузела потписивањем овог Споразума су успостављање зоне слободне трговине и усклађивање законодавства Републике Србије са правом Европске уније. Правни основ за усклађивање права конкуренције у Републици Србији са комунитарним правом представљају чланови 72.-73. Закона о потврђивању Споразума о стабилизацији и придруживању.

итд. У складу са тим, разумно је настојање спортских организација да спортским правилима које усвајају заштите не само прокламоване спортске циљеве, већ и своје комерцијалне (економске) интересе. На тај начин, осталим лицима која обављају спортске активности и делатности могу наметати извесна ограничења. Стога је сасвим оправдано поставити питање да ли се конкретним спортским правилима осталим учесницима у систему спорта намећу оправдана спортска ограничења, или се можда ради о неоправданим комерцијалним ограничењима конкуренције.

Најопштије речено, конкуренција представља однос између одређеног броја учесника на тржишту који продају робу или услуге исте врсте, у исто време, одређеној групи потрошача. При томе, самим стављањем робе или услуга на тржиште, сваки учесник неминовно долази у однос потенцијалног надметања и конкуренције са осталим учесницима на истом тржишту.²¹⁹ Дакле, конкуренција представља један процес ривалства, односно надметања у тржишној утакмици. Циљ сваког рационалног учесника у том процесу је да буде што ефикаснији и продуктивнији како би своје производе или услуге учинио у највећој могућој мери примамљивим за потенцијалне потрошаче, те на тај начин „победио“ остале конкуренте, преузео им клијенте и максимизирао профит. Подразумева се, уз поштовање нормираних правила тржишне утакмице.²²⁰

У покушају давања одговора на питање да ли се спортским правилима може нарушити конкуренција на тржишту, неопходно је узети у обзир „посебности спорта“, које га у одређеној мери диференцирају у односу на пословне делатности и одредити границе њиховог утицаја на примену права конкуренције Европске уније на аутономна спортска правила.²²¹

„Посебности спорта“ се, пре свега, огледају у његовој специфичној организационој структури. Већ је речено да је савремени спорт доминантно утемељен на пирамидалној структури. Таква организација спорта уједно

---

²¹⁹ Goyder, D. , *EC Competition Law*, Oxford University Press, Oxford, 2003, стр. 8.

²²⁰ Детаљније, видети: Доклестић, С. , *Злоупотреба доминантног положаја на тржишту у праву конкуренције Европске уније* (докторска дисертација - необјављено), Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, Крагујевац, 2010, стр. 19-20.

²²¹ Детаљније, видети: Piga, N. , *On the Reconciliation of the Specificities of Sport and European Competition Law*, Master tesis, Tilburg University, 2017, стр. 17.

подразумева и хијерархијску структуру, будући да су организације у области спорта на nižем нивоу подређене спортским организацијама на вишем нивоу и дужне су придржавати се одговарајућих спортских правила.²²² На нижим нивоима организовања у области спорта, веома су ограничене могућности аутономног одлучивања. Пирамидална структура спорта практично омогућава монопол спортском савезу који је на међународном нивоу на врху организационе пирамиде. Сматра се да би постојање више савеза за једну спортску дисциплину неминовно имало за последицу сукоб интереса.²²³

„Посебности спорта“ последица су и особите природе надметања у спорту. Наиме, и спортски догађаји су резултат надметања (такмичења) различитих спортских организација, односно спортиста. Међутим, за разлику од привредних делатности, у спорту су спортске организације и спортисти неопходни једни другима.²²⁴ Ниједна спортска организација не може опстати сама за себе, већ „зависи“ од осталих спортских организација које учествују у спортском такмичењу. Плуралитет спортских организација је услов да би се спортска такмичења уопште могла одржавати. Управо овакава међузависност такмичара јесте карактеристика која спорт диференцира у односу на привредне делатности. Додуше, како би спортски догађаји били интересантни за публику, резултат мора бити у разумној мери неизван, што подразумева да мора постојати одређен степен једнакости у такмичењима.²²⁵ Принцип једнакости представља једну од основних идеја у спорту. Према свим учесницима у спортским надметањима морају важити иста правила како би њихове индивидуалне способности и вештине дошли до изражаја.²²⁶

---

²²² Smokvina, V. , *Sloboda kretanja sportaša i posebnost njihovog radnopravnog statusa u Evropskoj uniji* (doktorska disertacija - neobjavljeno), Evropski pravni fakultet u Novoj Gorici, (mentor: Malačić, J.), 2012, стр. 94.

²²³ COM (1999) 644, *Report from the Commission to the European Council with a view to safeguarding current sports structures and maintaining the social function of sport within the Community framework, 1.12.1999.*, (The Helsinki Report on Sport), ad. 4.

²²⁴ Fidanoglu, B. , *Sporting exception in the European Unions sports policy*, Ankara Bar Review 2/2011, стр. 72.

²²⁵ Видети: Filho, C. E. Z. , *European Union Competition Law in Sport: Cases and Relevant Aspects of Article 101 and 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union, their Importance and Influence on Sport Managers and Institutions*, Podium – Sport, Leisure and Tourism Review, 4/2017, стр. 403.

²²⁶ Детаљније, видети: Guttmann, A., *A Whole New Ball Game: An Interpretation of American Sports*, University of North Carolina Press, 1988, стр. 5-6.

Равноправност између спортских организација, у циљу очувања одређеног степена једнакости и неизвесности у коначан исход је нужна и легитимна.²²⁷ Дакле, за разлику од привредних делатности, у којима надметање између учесника на тржишту има за сврху да се неефикасни учесници елиминишу са тржишта, интерес спортских организација није само постојање других спортских организација као конкуренције, већ и њихова економска одрживост.²²⁸ Због тога конкуренција у спорту има донекле другачије принципе него у осталим пословним делатностима.

Специфичности спорта препознате су и у пракси Европског суда правде. Тако је сада већ давне 1974. године, у првом случају у коме је разматрано питање примене права конкуренције на спортска правила, Суд правде заузео приступ да је спорт субјект права Европске уније само у случају када представља економску активност.²²⁹ Тиме је створен концепт „спортски изузетак“, који је подразумевао да се спортско правило искључиво спортске природе налази изван оквира комунитарног права конкуренције. Дакле, специфичности спорта уважаване су на тај начин што су „чисто спортска правила“, тј. спортска правила која немају економско дејство, аутоматски била изузета од примене права конкуренције Европске уније. Овакав приступ је неколико деценија доследно спровођен у пракси Суда правде,²³⁰ све до одлуке у случају *Meca - Medina* из 2006. године.²³¹

---

²²⁷ Спојени предмети C - 415/93 *Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean - Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman* [1995] ECR I - 4921, тач. 6.

²²⁸ Siekmann, R. , *The specificity of sport: sporting exceptions in EU Law*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 4/2012, стр. 714-715.

²²⁹ Предмет 36/74 *Walrave and Koch v Association Union Cycliste Internationale* [1974] ECR 1405, тач. 4.

²³⁰ Видети: Предмет 13/76 *Donà v Mantero* [1976] ECR 1333; Предмети 33384 и 33378 *Distribution of package tours during the 1990 World Cup OJ* [1992] L326/31; Предмет C - 176/96 *Lehtonen CTAL v FRSB* [2000] ECR I - 2681; Спојени предмети 51/96 и 191/97 *Christelle Deliége v Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL, Ligue belge de judo ASBL, Unioneuropéenne de judo, and François Pacquée* [2000] ECR I – 2549; Предмет 37806 *ENIC v UEFA* [2002] IP/02/942; Предмет 193/02 *Piau v Commission* [2005] ECR II – 209; Наведено према: Lindström - Rossi, L. – De Waele, S. – Vaigauskaite, D. , *Application of EC antitrust rules in the sport sector: an update*, Competition Policy Newsletter, 3/2005, стр. 73-74.

²³¹ Предмет 519/04 *Meca-Medina and Igor Majcen v Commission* [2006] ECR I-6991. У овом случају, разматрано је питање да ли су антидопинг правила Међународног олимпијског комитета у складу са правом конкуренције Европске уније. Даљински пливачи Давид Мека-Медина (*David Meca-Medina*) и Игор Мајцен (*Igor Majcen*) су током одржавања Светског првенства у воденим спортовима 1999. године, одлуком Светске федерације за водене спортове (*FINA*) кажњени због употребе допинг средства (анаболичког стероида нандролона), забрањеног учешћа на такмичењима у трајању од

Наиме, чињеница је да постоји релативно мали број спортских правила која се могу третирати као „чисто спортска правила.“ То су, примера ради, правила о димензијама спортских терена, броју спортиста учесника у спортском такмичењу, одвојених спортских такмичења за мушкарце и жене, прелазним роковима, временском трајању спортских надметања итд.²³² Већина спортских правила има одређено (макар и посредно) економско дејство. Управо имајући у виду ограничен број „чисто спортских правила“, у пресуди у случају *Meca - Medina* истиче се да свако спортско правило може бити подложно процени, како би се утврдило да ли је у складу са правом конкуренције Европске уније.²³³ На тај начин, практично је одбачена теорија о постојању „чисто спортских правила.“ Међутим, то никако не значи да свако спортско правило које има економско дејство и којим се у извесној мери ограничава слобода обављања комерцијалних активности аутоматски повређује право конкуренције Европске уније.²³⁴ Већ, да у сваком конкретном случају треба утврдити да ли су рестриктивни учинци одређеног спортског правила својствени организацији спорта, правилном обављању спортских активности, као и да ли су пропорционални ваљаном спортском интересу који се желео постићи

четири године. Спортисти су на такву одлуку уложили жалбу Суду за арбитражу у спорту (*CAS*) у Лозани, који је потврдио постојање повреде антидопинг правила, с тим што је умањио временски период суспензије на две године. Незадовољни таквим исходом, пливачи су покренули поступак пред Европском комисијом, са аргументацијом да одређивање границе дозвољене употребе нандролоне на два нанограма по милилитру урина, представља облик договорне праксе између Међународног олимпијског комитета и 27 лабораторија акредитованих од стране МОК-а за вршење антидопинг контроле, те да се тиме повређује право конкуренције Европске уније и ограничава слобода пружања услуга.

²³² Видети: *European Commission White Paper on Sport*, Luxembourg, 2007, стр. 13-14.

²³³ Предмет 519/04 *Meca-Medina and Igor Majcen v Commission* [2006] ECR I-6991, тач. 22. Овакав став Европског суда правде изложен је критици у стручној јавности. У том смислу, илустративна је неуобичајено оштра оцена истакнутог спортског радника Ђанија Инфантина (*Gianni Infantino*), тадашњег директора УЕФЕ за правне послове, а данашњег председника ФИФЕ. Господин Инфантино у ауторском тексту, не оспоравајући при томе надлежност институција Европске уније за контролу комерцијалних спортских активности, износи мишљење да став Суда правде да је свако појединачно спортско правило (па чак и антидопинг правило) подложно процени усклађености са правом конкуренције ЕУ представља „значајан корак уназад у погледу уважавања специфичности спорта“, као и да „је нужно поставити прецизне границе које би убудуће спречиле злоупотребу комунитарног права од стране адвоката, који своје каријере граде оспоравајући аутономна спортска правила.“ Он чак, помало иронично, доводи у питање и компететност Европског суда правде у процени „да ли границе дозвољене употребе нандролоне треба поставити на 2, или 1,8 нанограма по милилитру урина.“ Видети: Infantino, G. , *Meca – Medina: a step backwards for the European Sport Model and Specificity of Sport?* , доступно на: <https://www.uefa.com>uefa>KeyTopics> , 11. 08. 2018.

²³⁴ Предмет 519/04 *Meca-Medina and Igor Majcen v Commission* [2006] ECR I-6991, тач. 24.

усвајањем тог правила.²³⁵ Односно, да ли су ограничења конкуренције неопходна ради остварења спортских циљева и произилазе из специфичности односа у спорту.²³⁶

3. 1. Опште напомене о праву конкуренције Европске уније

Основне одредбе о праву конкуренције Европске уније налазе се у члановима 101. до 109. Уговора о функционисању Европске уније. Чланови 101. до 106. односе се на учеснике на тржишту, док се чланови 107. до 109. односе на државне субвенције. При томе, најважније одредбе које уређују понашање учесника на тржишту налазе се у члану 101. који се односи на рестриктивне споразуме и договорну праксу и члану 102. којим се забрањује злоупотреба доминантног положаја.

Чланом 101(1). Уговора о функционисању Европске уније забрањени су, као неспојиви са унутрашњим тржиштем, сви споразуми између предузећа, одлуке удружења предузећа и договорна пракса којима се може утицати на трговину између држава чланица и чији су циљ или последица спречавање, ограничавање, или нарушавање конкуренције унутар заједничког тржишта, а нарочито који:

- а) непосредно, или посредно утврђују куповне, или продајне цене, или друге услове размене;
- б) ограничавају, или контролишу производњу, пласман, технички развој, или инвестиције;
- в) деле тржиште, или изворе снабдевања;
- г) примењују неједнаке услове на исте послове са различитим пословним партнерима стављајући их на тај начин у неравноправан конкурентски положај;

---

²³⁵ Предмет 309/99 *Wouters v Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten* [2002] ECR I - 1577, тач. 110.

²³⁶ Видети: Geeraert, A. , *Limits to the autonomy of sport: EU law*, у: Action for good governance in international sports organizations, Leuven, 2013, стр. 20. У истом смислу: Јечменић, М. , *Уговор о спонзорству* (докторска дисертација - необјављено), Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет, (ментор: Ђурђевић, Н.), 2018, стр. 145.

д) условљавају закључење уговора прихватањем додатних обавеза које по својој природи и трговачким обичајима немају везе са предметом уговора.

Чланом 101(2). Уговора о функционисању Европске уније прописано је да су наведени забрањени споразуми и одлуке ништави. Ипак, Чланом 101(3). Уговора о функционисању Европске уније прописано је да се одредбе из члана 101(1). Уговора о функционисању Европске уније могу изузети од примене на:

- 1) споразум, или групу споразума између предузећа;
- 2) одлуку, или групу одлука удружења предузећа;
- 3) договорну праксу, или групу договорних пракси које доприносе унапређењу производње, или расподеле робе, или унапређују технички, или економски развој, а истовремено потрошачима омогућавају правично учешће у оствареној користи и које:
  - а) не намећу предузећима ограничења која нису неопходна за остваривање тих циљева,
  - б) не дају могућност тим предузећима да битан део производње искључе из конкуренције.²³⁷

Чланом 102. Уговора о функционисању Европске уније забрањена је као неспојива са заједничким тржиштем, свака злоупотреба доминантног положаја на заједничком тржишту или на његовом битном делу од стране једног или више предузећа, којом се може утицати на трговину између држава чланица. Злоупотреба доминантног положаја се може састојати нарочито у:

- 1) непосредном или посредном наметању неодговарајуће куповне, или продајне цене, или осталих услова размене;
- 2) ограничавању производње, пласмана, или техничког развоја на штету потрошача,
- 3) примењивању неједнаких услова на исте послове са различитим партнерима, стављајући их на тај начин у лошији конкурентски положај,

---

²³⁷ Видети: чл. 101. Уговора о функционисању Европске уније.

- 4) условљавању закључења уговора прихватањем додатних обавеза, које по својој природи, или трговачким обичајима нису у вези са предметом уговора.²³⁸

Иако није формални извор права Европске уније,²³⁹ судска пракса има велики значај за тумачење и примену наведених правила. Под судском праксом подразумевају се превасходно начелна мишљења или ставови Европског суда правде и Општег суда, дата у тзв. водећим случајевима,²⁴⁰ као својеврсни путоказ на путу примене правила која уређују заштиту конкуренције на заједничком тржишту.

3. 2. Примена права конкуренције Европске уније на аутономна спортска правила

Примена права конкуренције Европске уније на спортска правила нужно подразумева давање одговора на следећа питања:

- 1) да ли се организације у области спорта могу третирати као предузећа, или удружења предузећа?
- 2) да ли спортска правила могу имати карактер споразума између предузећа, одлука удружења предузећа или договорне праксе?
- 3) да ли се спортским правилима може утицати на трговину између држава чланица и да ли спортска правила могу имати за циљ или последицу спречавање, ограничавање, или нарушавање конкуренције унутар заједничког тржишта?
- 4) уколико су одговори на постављена питања потврдни, да ли се спортска правила могу изузети од забране на основу члана 101(3). Уговора о

---

²³⁸ Видети: чл. 102. Уговора о функционисању Европске уније.

²³⁹ Vukadinović, R., *Uvod u pravo i institucije Evropske unije*, Kragujevac, 2014, стр. 136. У истом смислу: Vasiljević, M., *Company Law – Law of Commercial Companies of Serbia and the EU*, Belgrade, 2006, стр. 574.

²⁴⁰ Vukadinović, R., *нав. дело*, стр. 136.

функционисању Европске уније, или се у том погледу примењују друга правила?

- 5) да ли организације у области спорта могу имати доминантан положај на релевантном тржишту?

У даљем излагању, настојаћемо да дамо задовољавајуће на постављена питања.

3. 2. 1. Организације у области спорта као предузећа, или удружења предузећа

Према пракси Европског суда правде, појам предузећа обухвата сваког субјекта права који обавља неку економску активност, независно од своје правне форме и начина (извора) финансирања.²⁴¹ При томе, под економском активношћу подразумева се свака активност која укључује понуду робе или услуга на тржишту.²⁴² Некомерцијалне организације такође ће се третирати као предузећа на које се примењује право конкуренције, уколико су ангажоване у пословима комерцијалне природе.²⁴³

Када овакво становиште применимо на организације у области спорта, долазимо да закључка да ће и оне имати третман предузећа уколико су укључене у обављање економских активности које подразумевају понуду добара и услуга. Чак и у ситуацијама када обављањем таквих активности остварују малу добит, или је уопште не остварују.²⁴⁴ Уколико координирају своје активности, могу се третирати као удружења предузећа.²⁴⁵

Овакав став заузет је и у одлукама Европске комисије, Европског суда правде, односно Општег суда.

---

²⁴¹ Предмет 41/90 *Klaus Höfner and Fritz Elser v Macrotron GmbH* [1991] ECR I-1979, тач. 21.

²⁴² Предмет 118/85 *Commission v Italy* [1987] ECR 2599, тач. 7.

²⁴³ Видети: Vukadinović, R., *нав. дело*, стр. 395. Некомерцијалне организације могу остваривати добит обављањем послове комерцијалне природе, са тим што ће она бити пласирана у законом и статутом одређене сврхе, а не у репродукцију капитала.

²⁴⁴ Видети: Parrish, R., *Sports law and policy in the European Union*, Manchester University Press, Manchester - New York, 2003, стр. 113.

²⁴⁵ Видети: Parrish, R., *нав. дело*, стр. 117.

Тако, у одлуци Европске комисије у случају *FIFA World Cup* који се односио на продају пакет аранжмана за Светско првенство у фудбалу 1990. године, међународни спортски савез (ФИФА) и национални спортски савез (Фудбалски савез Италије) третирају се као предузећа. У овој одлуци је наведено да ФИФА преваходно обавља спортске активности. Међутим, констатује се и да је тај спортски савез укључен у многобројне послове комерцијалне природе, те је стога обухваћен појмом предузећа. Комерцијалне активности у којима је ФИФА ангажована нарочито се односе на закључивање рекламних уговора, комерцијалну експлоатацију амблема Светског првенства у фудбалу и закључивање уговора који се тичу уступања права на телевизијске преносе спортских догађаја. Са друге стране, Фудбалски савез Италије је у имао право на удео у оствареној добити. Такође, био је и непосредно овлашћен на комерцијално искоришћавање амблема Светског првенства у фудбалу.²⁴⁶

Европска комисија је наведено схватање потврдила у одлуци у случају *ENIC v UEFA*. Поступак је покренула компанија *ENIC*, која је имала удео у власништву шест професионалних фудбалских клубова из различитих држава чланица Европске уније. Случај се односио на питање да ли су у складу са правом конкуренције Европске уније УЕФА спортска правила којима је предвиђена забрана да два или више фудбалских клубова који учествују у клубском фудбалском такмичењу под окриљем УЕФА, буду директно или индиректно контролисана од стране истог ентитета. Европска комисија је међународни спортски савез (УЕФА), националне спортске савезе (националне фудбалске савезе) и спортске организације (фудбалске клубове) третирала као предузећа. У одлуци се истиче да су професионални фудбалски клубови предузећа, будући да „снабдевају спортску индустрију“ одигравањем фудбалских утакмица против других фудбалских клубова у оквиру фудбалских такмичења. Такви спортски догађаји представљају и комерцијалне активности којима се остварује добит путем продаје улазница, права на телевизијске преносе, спонзорства, рекламе итд. Пошто фудбалски клубови представљају предузећа, национални фудбалски савези који

---

²⁴⁶ Предмети 33384 и 33378 *Distribution of package tours during the 1990 World Cup* OJ [1992] L326/31, тач. 47.

окупљају фудбалске клубове представљају удружење предузећа. Док УЕФА, која на нивоу Европе окупља националне фудбалске савезе представља удружење удружења предузећа. Међутим, УЕФА може представљати и појединачно предузеће када је непосредно ангажована у обављању економских активности везаних за организовање европских клупских фудбалских такмичења, као и Европског првенства у фудбалу.²⁴⁷

Општи суд је поступио на сличан начин у одлуци у случају *Piau*, у којем је разматрано да ли ФИФА спортска правила којима се уређује делатност посредовања у трансферима у фудбалу ограничавају конкуренцију на заједничком тржишту.²⁴⁸ Суд је проценио да национални фудбалски савези представљају удружења предузећа пошто окупљају фудбалске клубове који обављају комерцијалне активности. Чињеница да национални фудбалски савези, поред професионалних, окупљају и аматерске фудбалске клубове не може утицати на њихову квалификацију као удружења предузећа. Статус аматерског спортисте, односно аматерског клуба, не значи да они не могу учествовати у обављању економских активности.²⁴⁹ ФИФА, која окупља националне фудбалске савезе на светском нивоу, представља удружење удружења предузећа. Међутим, ФИФА може представљати и појединачно предузеће у погледу обављања економских активности везаних за организовање глобалних клупских фудбалских такмичења, као и Светског првенства у фудбалу.²⁵⁰

---

²⁴⁷ Предмет 37806 *ENIC v UEFA* [2002] IP/02/942, тач. 25.

²⁴⁸ У овом случају, поступак је покренуо господин Лоран Пјау (*Laurent Piau*). Према тада важећим правилима ФИФЕ, за обављање делатности посредовања у трансферима спортиста фудбалера била је прописана обавеза поседовања лиценце (дозволе за рад). Лиценцу су издавали национални фудбалски савези, при чему је онај ко је желео да постане спортски агент морао да положи писмени испит, а након тога да закључи уговор о осигурању од професионалне одговорности, или да положи банкарску гаранцију у износу од 100.000 швајцарских франака. Господин Пјау, који је и сам желео да постане спортски агент, сматрао је да је ФИФА прописивањем обавезе поседовања лиценце ограничила конкуренцију на заједничком тржишту. Новим Правилником ФИФА о раду са посредницима из 2015. године, напуштен је систем „лиценцираних агената“ и уведен систем „регистраваних агената“, о чему ће бити више речи у даљем излагању. Међутим, сматрамо да одлука Општег суда у случају *Piau* завређује пажњу и у актуелном времену (односно да се мора сагледати у далеко ширем контексту), имајући у виду да се позиција спортских агената значајно разликује у различитим спортовима и појединим државама, у зависности од аутономне спортске и националне законске регулативе.

²⁴⁹ Предмет 193/02 *Piau v Commission* [2005] ECR II - 209, тач. 69 - 70.

²⁵⁰ Предмет 193/02 *Piau v Commission* [2005] ECR II - 209, тач. 71 - 72.

Такође, спортисти се појединачно могу третирати као трговци, уколико обављају економске активности независно од своје спортске организације. Примера ради, закључују индивидуалне уговоре о спонзорству.²⁵¹ Овакав приступ Европски суд правде заузео је у случају *Deliège*, који се односио на питање да ли спортска правила Међународног цудо савеза ограничавају слободу пружања услуга на заједничком тржишту. У овом случају разматрано је правило којим се национални цудо савез овлашћује да одреди једног цудисту који ће као представник државе наступити на међународном цудо такмичењу. Европски суд правде је проценио да околност да према правилима спортске организације, односно спортског савеза, спортисти формално имају статус аматера не значи да они не могу обављати комерцијалне активности. Наиме, у појединим аматерским спортовима учесници су према свим аспектима професионалци, осим тога што за обављање спортских активности не добијају непосредну новчану надокнаду. Упркос томе, они могу зарадити веома високе новчане износе. Најчешће по основу спонзорских и рекламних уговора.²⁵² Такав је случај, на пример, са алпским скијањем, уметничким клизањем и неким борилачким спортским дисциплинама (аматерски бокс, рвање, цудо итд.) које траже изузетну посвећеност и ригорозан тренинг.²⁵³ У том смислу, иако госпођа Делијеж (*Deliège*) није била непосредно плаћена од свог клуба, примала је стипендију и била спонзорисана од стране банке и произвођача аутомобила, па је у складу са тим, њена активност имала економски карактер.²⁵⁴

---

²⁵¹ Видети: Vermeersch, A. , *All is fair in sport and competition? The application of EC competition rules to sport*, Journal of contemporary European research, 3/2007, стр. 16. У истом смислу: Geeraert, A. , *нав. дело*, стр. 19.

²⁵² Поново ћемо навести пример канадског скијаша Стива Подборског (*Steve Podborski*), који је још средином осамдесетих година прошлог века стекао 1,2 милиона долара само по основу различитих уговора о спонзорству, иако је формално имао статус аматерског спортисте. Видети: Macintosh, D. - Bedeck, T. - Franks, C.E.S. , *нав. дело*, стр. 151.

²⁵³ Видети: Gans, D. , *нав. дело*, стр. 149.

²⁵⁴ Спојени предмети 51/96 и 191/97 *Christelle Delière v Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL, Ligue belge de judo ASBL, Unioneuropéenne de judo, and François Pacquée* [2000] ECR I – 2549, тач. 56 - 57.

3. 2. 2. Спортска правила - споразуми између предузећа, одлуке удружења предузећа, или договорна пракса

Питање да ли спортска правила могу имати карактер споразума између предузећа²⁵⁵, одлука удружења предузећа,²⁵⁶ или договорне праксе²⁵⁷, надовезује се на теоријску расправу о правној природи спортских правила.²⁵⁸ Као што је речено у претходном излагању, о томе не постоји јединствено становиште у правној литератури. Мишљење да спортска правила, у контексту примене права конкуренције, могу имати карактер споразума између предузећа наслања се на уговорну теорију о правној природи спортских правила. Основно полазиште овог мишљења састоји се у схватању да спортска правила настају путем узајамне размене подударних изјава воља организација у области спорта, којима оне изражавају своју сагласност са њиховом садржином.²⁵⁹ Дакле, спортска правила имају карактер уговора и такав карактер не губе ни у времену које тече након њиховог усвајања, тако да су обавезујућа и за спортске организације које им приступају, на основу приватноправног признавања њихове обавезности путем уговора о приступању. Сходно наведеном, присталице оваквог гледишта сматрају да спортске организације сагласношћу воља могу закључити и рестриктивне споразуме који имају за циљ, или последицу спречавање, нарушавање или ограничавање конкуренције.²⁶⁰ Према нормативној теорији, спортска правила не представљају резултат споразума, тј. сагласности воља између надлежног

---

²⁵⁵ Рестриктивни (картелни) споразум представља правно релевантну сагласност воља два или више предузећа, или удружења предузећа, која се може постићи у било којој форми, а која има за циљ или последицу спречавање, ограничавање или нарушавање конкуренције, чиме се може утицати на трговину између држава чланица. Више о рестриктивним споразумима, одлукама удружења предузећа и договорној пракси видети: Vukadinović, R., *н. дело*, стр. 408 и даље.

²⁵⁶ Одлуке удружења предузећа представљају акте удружења предузећа, донете у било којој форми, којима се координира понашање чланова на такав начин да то може утицати на трговину између држава чланица и спречити, ограничити, или нарушити конкуренција. *Истио*.

²⁵⁷ Договорна пракса се дефинише као облик сарадње (координације) између предузећа којом се свесно замењује конкуренција, без обзира што није закључен споразум у формалноправном смислу. *Истио*.

²⁵⁸ Односно, на теоријска разматрања о правној природи статута и других општих аката удружења. Видети: Reichenberger, J., *Das Verbot dynamischer Satzungsverwungen – Theorie und Wirklichkeit*, Seminararbeit, Universitaet Bayreuth, 2008, стр. 5-6, доступно на: www.sportrecht.com (датум посете: 24. 06. 2018).

²⁵⁹ Parrish, R., *нав. дело*, стр. 117.

²⁶⁰ Blampain, R., *European labor law*, Wolters Kluwer, Austin - Boston, 2008, стр. 311.

спортског савеза и спортских организација чланова, већ их надлежни спортски савез усваја управо на основу ауторитета који му признају чланови. Дакле, спортске организације немају непосредну могућност да утичу на њихову садржину. Из оваквог приступа произилази да спортска правила могу имати искључиво карактер одлука удружења предузећа, којима се координира понашање спортских организација чланова савеза на такав начин да то може утицати на спречавање, нарушавање или ограничавање конкуренције. Према мешовитој теорији, спортска правила могу имати двојаку природу. Наиме, у тренутку усвајања имају карактер уговора који је производ правно релевантне сагласности воља спортских организација које су непосредно учествовале у њиховом усвајању. Међутим, протеком времена губе карактер уговора, а њихова обавезујућа снага протеже се и на оне спортске организације које приступају савезу, немајући при томе никакву могућност да утичу на садржину спортских правила. Према овом мишљењу, спортска правила могу имати одлике како рестриктивних споразума, тако и одлука удружења предузећа, у зависности од околности посматраног случаја.²⁶¹

Имајући у виду да је савремени спорт доминантно утемељен на пирамидалној структури, сматрамо да спортска правила имају карактер одлука удружења предузећа. Такође, због начела публициитета спортских правила, мишљења смо да се она не могу окарактерисати као договорна пракса између предузећа.

Наиме, спортска правила уобичајено доноси савез који је на међународном нивоу на врху организационе пирамиде. Та правила су обавезујућа за националне спортске савезе чланове међународног савеза, као и за спортске организације чланове националног спортског савеза. Дакле, на нижим нивоима организовања у области спорта, веома су лимитиране могућности аутономног одлучивања. Из тога произилази да међународни спортски савези имају могућност да сопственим спортским правилима координирају понашање својих чланова.

Овакав став заузет је и у пракси. Тако, Општи суд је у одлуци у случају *Piau* заузео приступ да спортска правила ФИФА којима се уређује делатност

---

²⁶¹ Gardiner, S. , *Sports law*, Routledge, London, 2012, стр. 243-244.

представљања у спортским трансферима представљају одлуку удружења предузећа. У пресуди је утврђено да наведена спортска правила имају обавезујућу снагу за националне савезе, који су дужни да усвоје слична правила, чија важност је условљена одобрењем ФИФА. Такође, та правила су обавезујућа и за фудбалске клубове чланове националних савеза, као и за спортске агенте. На основу овакве процедуралне хијерахије, Суд је проценио да је очигледно настојање ФИФА да посредством својих спортских правила координира поступање својих чланова, у погледу делатности представљања у спортским трансферима. Односно, да та спортска правила имају карактер одлуке удружења предузећа.²⁶²

Као одлука удружења предузећа окарактерисана су и антидопинг правила Међународног олимпијског комитета у пресуди Европског суда правде у случају *Меса - Medina*,²⁶³ док су УЕФА спортска правила у одлуци Европске комисије у случају *ENIC v UEFA* окарактерисана као одлука удружења удружења предузећа.²⁶⁴

3. 2. 3. Утицај спортских правила на трговину између држава чланица и на спречавање, ограничавање, или нарушавање конкуренције унутар заједничког тржишта

Неспорно је да спортска правила могу утицати на трговину између држава чланица, имајући у виду њихов обавезујући карактер на глобалном нивоу.²⁶⁵ Услед пирамидалне структуре организације спорта, међународни спортски савез контролише активности националних спортских савеза, који потом надзиру активности у оквиру своје надлежности, те је несумњиво да многа спортска правила имају међународне импликације.²⁶⁶ Са друге стране, спортска правила националних спортских савеза која се примењују на територији државе у којој национални спортски савез делује, могу утицати на трговину у оквиру те државе. Међутим, узевши у обзир висок ниво интернационализације и мобилности у

---

²⁶² Предмет 193/02 *Piau v Commission* [2005] ECR II - 209, тач. 73-75.

²⁶³ Предмет 519/04 *Меса - Medina and Igor Majcen v Commission* [2006] ECR I - 6991, тач. 45.

²⁶⁴ Предмет 37806 *ENIC v UEFA* [2002] IP/02/942, тач. 26.

²⁶⁵ Видети: Vermeersch, А. , *нав. дело*, стр. 19. У истом смислу: Geeraert, А. , *нав. дело*, стр. 20.

²⁶⁶ Видети: Parrish, R. , *нав. дело*, стр. 118.

професионалном спорту, није искључено да ова спортска правила такође могу имати утицај на трговину између држава чланица.²⁶⁷

Неподељен потврдан одговор, како у теорији²⁶⁸ тако и у пракси, пружен је и на питање да ли спортска правила могу имати за циљ или последицу спречавање, ограничавање, или нарушавање конкуренције унутар заједничког тржишта.

Ради потврде наведеног, најпре наводимо одлуку Европског суда правде у случају *Bosman*, која је имала далекосежне последице и из темеља променила организациону и финансијску структуру професионалног фудбала у Европи. У овом предмету разматрана су спортска правила ФИФА, УЕФА и националних фудбалских савеза која су предвиђала тзв. „систем националних квота.“ Тај систем подразумевао је ограничен број играча страних држављана, који могу истовремено бити ангажовани у једном фудбалском клубу.²⁶⁹ Такође, разматрана су и спортска правила ФИФА, УЕФА и националних фудбалских савеза која су уређивала трансфер играча између различитих клубова. Поступак у овом случају је покренуо Жан Марк Босман (*Jean Marc Bosman*), професионални фудбалер из Белгије, који је 1990. године желео да пређе из свог матичног клуба Лијеж (*R. S. Liège*) у француски клуб Данкерк (*Dunkerque*). Међутим, и поред тога што је истекао уговорени период на који је Босман био ангажован, у *R. S. Liège* су одредили надокнаду на име обештећења за трансфер. Према тада важећим правилима, да би уговор о трансферу између клубова могао бити закључен, нови клуб је надокнаду за трансфер морао платити не само када је играч везан за клуб правоваљаним уговором, већ и у ситуацијама када је уговор истекао. Поврх тога, матични клуб је од националног фудбалског савеза морао тражити и издавање посебног

---

²⁶⁷ Видети: Pijetlović, K. , *EU sports law and breakaway leagues in football*, Helsinki, 2015, стр. 170.

²⁶⁸ Видети: Vermeersch, A. , *нав. дело*, стр. 19-20. У истом смислу: Parrish, R. , *нав. дело*, стр. 118-119. Такође, видети: Geeraert, A. , *нав. дело*, стр. 20.

²⁶⁹ Према центлменском споразуму који је 1991. године склопљен између Европске комисије и УЕФЕ, важило је тзв. „правило 3+2“, које је националним фудбалским савезима омогућавало да ограниче на три број страних играча које клуб може пријавити за наступ на утакмицама прве лиге својих националних првенстава, плус два играча која су у непрекинутом временском раздобљу од пет година играла у тој држави, од чега три године у млађим категоријама. Ово ограничење једнако се односило и на клупска фудбалска такмичења под окриљем УЕФЕ. Спојени предмети C - 415/93 *Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman* [1995] ECR I - 4921, тач. 27.

сертификата о трансферу.²⁷⁰ Пошто је *R. S. Liégeois* пропустио то да учини, трансфер у француски *Dunkerque* није реализован. У међувремену, Босман је доживео повреду, распоређен је у резервни тим, смањена му је плата, да би након опоравка од њега повремено тражено да игра и за омладински тим матичног клуба. Напослетку је суспендован, тако да му је било онемогућено да се бави фудбалом током читаве једне сезоне. Босман је одлучио да покрене судски поступак, са аргументацијом да као држављанин државе чланице Европске уније има право на слободу кретања у потрази за радним ангажовањем. Резултат петогодишње „правне борбе“ била је одлука Европског суда правде у Босманову корист, за коју се данас може рећи да има „историјски значај“ за организациону и финансијску структуру професионалног фудбала у Европи. Суд правде је заузео став да разматрана спортска правила представљају мере директне дискриминације, које лимитирају могућност фудбалских клубова да се међусобно надмећу у ангажовању спортиста фудбалера.²⁷¹ Односно, ограничавају конкуренцију између фудбалских клубова на заједничком тржишту. Закључено је да се такво ограничење може третирати као подела извора снабдевања у смислу члана 101(1)(в) Уговора о функционисању Европске уније.²⁷² Оваквом одлуком оглашено је ништавим правило о ограничењу броја спортиста фудбалера из других земаља чланица Европске уније у једном фудбалском клубу. Такође, Суд је проценио да спортска правила према којима је по протеклу уговореног рока на који је неки фудбалер ангажован нови клуб обавезан да на име надокнаде за трансфер плати одређени износ новца, директно ограничавају приступ играча на тржиште рада у другој држави чланици и ометају слободно кретање радника на заједничком тржишту, те да су стога противна праву

---

²⁷⁰ Спојени предмети C - 415/93 *Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman* [1995] ECR I - 4921, тач. 6-24.

²⁷¹ Спојени предмети C - 415/93 *Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman* [1995] ECR I - 4921, тач. 128-135.

²⁷² Видети: Vermeersch, A. , *нав. дело*, стр. 18.

конкуренције Европске уније.²⁷³ Последица овакве одлуке је да играчи којима истекне уговор, имају могућност да изаберу нови клуб без плаћања обештећења.

У овом контексту, треба поменути и скорашњу одлуку Европске комисије у случају *International Skating Union's Eligibility Rules*.²⁷⁴ Према мишљењу појединих аутора, уколико буде потврђена од стране Европског суда правде, ова одлука би се по свом утицају на организацију савременог спорта могла мерити са значајем одлуке у случају *Bosman*.²⁷⁵ Наводи се да би могла имати далекосежне последице у правцу ограничења монопола међународних спортских савеза и либерализације на тржишту организовања спортских такмичења.²⁷⁶ У овом предмету анализирана су спортска правила Међународног клизачког савеза (*International Skating Union's*) која су предвиђала доживотну суспензију за клизаче такмичаре који учествују на спортском догађају чије одржавање није одобрено од стране тог савеза.²⁷⁷ Међународни клизачки савез (ISU - ИСУ) је „кровна“ спортска организација на међународном нивоу која је задужена за организовање такмичења у клизачким спортовима.²⁷⁸ Стандардна интернационална правила за клизачке дисциплине које усваја ИСУ обавезујућег су карактера за националне клизачке савезе, клизачке клубове и спортисте клизаче. Тим правилима предвиђена су значајна ограничења у погледу могућности спортиста клизача да учествују у међународним такмичењима у клизачким спортовима која организују независни организатори. Односно, за учешће на таквим такмичењима неопходно је одобрење ИСУ, или одређеног националног клизачког савеза. Уколико би се спортисти клизачи оглушили на ова правила, ризиковали би изрицање санкција које се крећу у распону од упозорења, преко новчаних казни, до временски одређених забрана учествовања у клизачким

---

²⁷³ Спoјени предмети C - 415/93 *Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman* [1995] ECR I - 4921, тач. 116-120.

²⁷⁴ Одлука Европске комисије у предмету AT.40208 *International Skating Union's Eligibility Rules* од 08. 12. 2017. године.

²⁷⁵ Више о томе, видети: Szyszczak, Erika, *Competition and Sport: No Longer So Special?*, Journal of European Competition Law Practice, Oxford Academic, Volume 9, Issue 3, 2018, стр. 188-189.

²⁷⁶ Према неким тумачењима ове одлуке, могла би да представља снажан аргумент на страни ULEB-a, у спору *ULEB/EUROLEAGUE v FIBA*. Детаљније, видети: Flynt, N., *FIBA VS EUROLEAGUE: THE WAITING GAME*, доступно на: www.courtsidediaries.com (датум посете: 28. 05. 2018)

²⁷⁷ Предмет AT.40208 *International Skating Union's Eligibility Rules*, тач. 21.

²⁷⁸ Стандардне клизачке дисциплине у клизачким спортовима су: уметничко клизање; синхронно клизање, брзо клизање; и брзо клизање на кратким стазама.

такмичењима, укључујући и доживотну суспензију.²⁷⁹ Поступак у овом случају су покренули Марк Твитерт (*Mark Tuitert*) и Нилс Керстхолт (*Niels Kerstholt*). Ради се о холандским клизачима у дисциплини брзо клизање, вишеструким освајачима медаља на Светским и Европским првенствима у клизачким спортовима, као и на Зимским олимпијским играма у Сочију (*рус. Сочи*).²⁸⁰ Они су намеравали да учествују на такмичењу *Dubai Icederby Grand Prix 2014*, које је планирала да организује компанија *Icederby*, са пословним седиштем у Јужној Кореји, као независни организатор. Овај спортски догађај је требало да одржи ван сезоне такмичења у клизачким спортовима у организацији ISU. И поред тога, ISU није одобрио *Dubai Icederby Grand Prix 2014* и објавио је да ће сви клизачи који узму учешће у овом спортском догађају бити подвргнути доживотној суспензији. Пошто нису желели да ризикују да буду драконски кажњени, Твитерт и Керстхолт су одустали од такмичења. На крају, *Dubai Icederby Grand Prix 2014* није ни био одржан због немогућности организатора да обезбеди учешће врхунских клизача.²⁸¹ Европска комисија је проценила да наведена спортска правила утичу на конкуренцију на релевантном тржишту. Односно, онемогућавају слободан приступ тржишту организовања и комерцијалне експлоатације међународних клизачких такмичења. Њима се независни организатори спречавају да организују аутономна такмичења, пошто не могу да обезбеде учешће врхунских спортиста. То се, такође, одражава и на ограничавање могућности развоја нових клизачких дисциплина. Спортистима клизачима је забрањено да понуде своје услуге другим организаторима, што их лишава допунских извора прихода током релативно кратке спортске каријере.²⁸² Наиме, имајући у виду меру напора и одрицања неопходних за достизање врхунских спортских перформанси, у односу на чињеницу да спортисти могу да се такмиче на врхунском нивоу веома ограничен број година, морали би да постоје посебно оправдани разлози који би условљавали забрану њиховог учествовања на другим такмичењима. То би, на пример, могли бити

---

²⁷⁹ Предмет АТ.40208 *International Skating Union's Eligibility Rules*, тач. 3.

²⁸⁰ Предмет АТ.40208 *International Skating Union's Eligibility Rules*, тач. 21.

²⁸¹ Предмет АТ.40208 *International Skating Union's Eligibility Rules*, тач. 66-68.

²⁸² На пример, по основу спонзорства, или освајањем награде у новчаном износу за остварен резултат на конкретном такмичењу.

заштита њиховог здравља, безбедности и сл. Такође, процењено је да наведена спортска правила нису заснована на довољно јасним, објективним, транспарентним и недискриминаторним критеријумима, нарочито имајући у виду несразмерну природу санкције доживотне суспензије спортиста клизача који без одобрења Међународног клизачког савеза учествују на неком спортском такмичењу.²⁸³ Сходно томе, Европска комисија је заузела приступ да наведена спортска правила, с обзиром на своју садржину, правни и економски контекст, за циљ и последицу имају спречавање и ограничавање конкуренције на заједничком тржишту, у смислу члана 101(1). Уговора о функционисању Европске уније.

Када се установи да одређено спортско правило има рестриктивне учинке, односно да за циљ или последицу има спречавање, ограничавање, или нарушавање конкуренције унутар заједничког тржишта, треба утврдити да ли постоје ваљани и објективни разлози којима се то може оправдати. У том циљу, примењује се тзв. *Wouters* тест (тест пропорционалности). Услед тога што се прокламовани спортски циљеви углавном сматрају легитимним, примена *Wouters* теста практично се своди на процену (утврђивање) претежнијег интереса.²⁸⁴ Сматра се да конкретно спортско правило није у сукобу са правом конкуренције Европске уније, када су његови рестриктивни учинци својствени организацији спорта, правилном обављању спортских активности и ако су пропорционални ваљаном спортском интересу који се желео постићи усвајањем тог правила.²⁸⁵ Дакле, рестриктивни учинци одређеног спортског правила који су иманентни спорту, односно произилазе из посебности односа у спорту и неопходни су ради остварења легитимних спортских циљева, у складу су са комунитарним правом конкуренције.²⁸⁶ Приликом процене морају се узети у обзир све околности конкретног случаја, тј. „општи контекст“ у којем је спортско правило усвојено, или производи своје последице и циљеве.²⁸⁷

---

²⁸³ Предмет АТ.40208 *International Skating Union's Eligibility Rules*, тач. 162-166.

²⁸⁴ Видети: Vermeersch, А. , *нав. дело*, стр. 21.

²⁸⁵ Предмет 309/99 *Wouters v Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten* [2002] ECR I - 1577, тач. 110.

²⁸⁶ Јечменић, М. , *нав. дело*, , стр. 145.

²⁸⁷ Предмет 309/99 *Wouters v Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten* [2002] ECR I - 1577, тач. 110.

Уколико се спортско правило не може оправдати на основу *Wouters* теста (теста пропорционалности), примењује се члан 101(3). Уговора о функционисању Европске уније, којим је прописано изузеће од примене члана 101(1). Такво оправдање рестриктивних учинака конкретног спортског правила примењује се у случају када оно није својствено организацији и правилном спровођењу такмичарског спорта како би било оправдано применом *Wouters* теста, али ипак позитивни ефекти спортског правила превазилазе његове рестриктивне учинке.²⁸⁸ Примера ради, позитивне последице примене одређеног спортског правила могу се огледати у заштити здравља и безбедности спортиста, заштити интегритета спортског такмичења и сл.

У одлуци Европске комисије у случају *ENIC v UEFA* процењено је да није било повреде конкуренције у смислу члана 101(1). Уговора о функционисању Европске уније. Легитиман циљ спортског правила којим је предвиђена забрана да два или више фудбалских клубова који учествују у истом клупском фудбалском такмичењу буду директно или индиректно контролисана од стране истог ентитета, јесте гаранција интегритета спортских такмичења под окриљем УЕФА. Прецизније, сврха наведеног спортског правила је да осигура неизвесност исхода спортског надметања и да гарантује фудбалској публици да одигране утакмице представљају део непристрасног и поштеног спортског такмичења.²⁸⁹

Европски суд правде је у одлуци у случају *Meca - Medina* заузео став да антидопинг правила Међународног олимпијског комитета, услед могућности да дође до неоправданог искључења спортисте из обављања спортских активности, могу имати за последицу негативне ефекте на конкуренцију.²⁹⁰ Међутим, како се циљеви антидопинг правила, пре свега, огледају у нужности заштите здравља спортиста, обезбеђења правичности спортских надметања са једнаким шансама за све спортисте, као и заштити етичких вредности спорта, стога су ограничења предвиђена антидопинг правилима својствена организацији спорта и неопходна за

---

²⁸⁸ Видети: Geeraert, A. , *нав. дело*, стр. 22.

²⁸⁹ Предмет 37806 *ENIC v UEFA* [2002] IP/02/942, тач. 40 - 41.

²⁹⁰ Предмет 519/04 *Meca - Medina and Igor Majcen v Commission* [2006] ECR I-6991, тач. 47.

правилно спровођење такмичења, а предвиђене казне пропорционалне циљу који се желео постићи усвајањем тих правила.²⁹¹

Општи суд у случају *Piau* није применио *Wouters* тест, већ члан 101(3). Уговора о функционисању Европске уније. Суд је проценио да прописивање обавезе поседовања лиценце и осталих претпоставки за обављање делатности посредовања у спортским трансферима представља ограничење приступа тој економској активности и стога утиче на конкуренцију унутар заједничког тржишта.²⁹² Ипак, истиче се да обавеза поседовања лиценце за обављање делатности посредовања у спорту представља оправдано ограничење конкуренције, у циљу заштите интереса спортиста и подизању нивоа професионалних и етичких стандарда у тој делатности. Сходно томе, Суд је утврдио да се ради о оправданом изузетку, у складу са чланом 101(3). Уговора о функционисању Европске уније.²⁹³

3. 2. 4. Доминантан положај организација у области спорта на релевантном тржишту

Доминантан положај има предузеће које има снагу да се у значајној мери понаша независно од својих конкурената, купаца или добављача.²⁹⁴ Другим речима, доминантан положај представља способност, знање и моћ предузећа да самостално одређује услове размене, не узимајући у обзир вољу и интересе других учесника на одређеном тржишту.²⁹⁵ При томе, доминантан положај може имати једно предузеће самостално,²⁹⁶ или повезано са другим предузећима. Таква позиција може настати или због њиховог удела на тржишту, или услед комбинације удела на тржишту са техничким знањем, сировинама или капиталом који поседују, што се испољава као

---

²⁹¹ Предмет 519/04 *Meca - Medina and Igor Majcen v Commission* [2006] ECR I - 6991, тач. 45.

²⁹² Предмет 193/02 *Piau v Commission* [2005] ECR II - 209, тач. 101.

²⁹³ Предмет 193/02 *Piau v Commission* [2005] ECR II - 209, тач. 102-104.

²⁹⁴ Предмет 85/76 *Hoffman - La Roche & Co. AG v Commission* [1979] ECR 00461, тач. 38.

²⁹⁵ Vukadinović, R., *нав. гело*, стр. 441.

²⁹⁶ Посматрано са аспекта већинског физичког учешћа на релевантном тржишту, предузеће има доминантан положај ако је његов тржишни удео преко 50%, с тим што већ тржишни удео преко 40% представља озбиљан индикатор доминантности. Видети: Бесаровић, В., *Ресурски живни сјоразуми и злоупотреба доминантног положаја на тржишту Републике Србије у светлу комунистичарног законодавства*, у: Правни капацитет Србије за европске интеграције, Београд, 2010, стр. 19.

њихова способност да контролишу цене, производњу, или дистрибуцију значајног дела производа у питању.²⁹⁷ Доминантан положај предузећа одређује се на основу два елемента. Први је релевантно тржиште, које обухвата релевантно тржиште производа и релевантно географско тржиште. Други је учешће предузећа на релевантном тржишту.²⁹⁸

Релевантно тржиште производа обухвата производе или услуге које се сматрају заменљивим од стране потрошача, имајући у виду њихове карактеристике, цену и намену.²⁹⁹ Реч је, дакле, о идентичним или сличним, тј. конкурентним производима и услугама. Поступак утврђивања релевантног тржишта производа подразумева анализу заменљивости на страни потражње, при чему се примењује тзв. *SSNIP* тест (*Small but significant non-transitory increase in price*).³⁰⁰ Циљ је да се утврди круг производа које потрошачи сматрају међусобно заменљивим (конкурентним). *SSNIP* тест подразумева давање одговора на питање да ли би се потрошачи, у случају када би продавац одређеног производа учинио релативно мало, али значајно и трајније повећање цене тог производа (између 5% и 10%), окренули куповини другог производа у мери да такво повећање цене учине непрофитабилним. Позитиван одговор би значио да та два производа представљају заменљиве производе и да припадају истом тржишту производа.³⁰¹

Релевантно географско тржиште тиче се просторних граница подручја на коме ће се ценити одређено понашање. Оно обухвата територију на којој посматрани субјект обавља своју економску делатност и где су услови конкуренције довољно хомогени за све трговце, те се може јасно разликовати од суседних подручја у којима су услови конкуренције значајно другачији.³⁰²

Стицање и одржавање доминантног положаја на тржишту није аутоматски забрањено и противправно. Забрањена је злоупотреба доминантног положаја, тј.

---

²⁹⁷ Исто.

²⁹⁸ Vukadinović, R., *нав. дело*, стр. 442.

²⁹⁹ Видети: European Commissions Notice on the Definition of the Relevant Market for the Purposes of Community Competition Law, OJ (1997) C 372/5, (1998) 4 CMLR 177.

³⁰⁰ Видети: European Commissions Notice on the Definition of the Relevant Market for the Purposes of Community Competition Law, параграф 16-17.

³⁰¹ Детаљније, видети: Доклестић, С., *нав. дело*, стр. 145.

³⁰² Видети: European Commissions Notice on the Definition of the Relevant Market for the Purposes of Community Competition Law, параграф 8.

понашање којим се на „неодговарајући“ начин нарушава конкуренција.³⁰³ Понашање којим се злоупотребљава доминантна позиција мора постојати у оквиру заједничког тржишта, или на његовом битном делу.³⁰⁴ Члан 102. Уговора о функционисању Европске уније не предвиђа могућности за изузетке од забране злоупотребе доминантног положаја. Међутим, у пракси је развијен концепт „објективне оправданости“ одговарајућег понашања. Према овом концепту, понашање које се иначе може оквалификовати као злоупотреба доминантног положаја може избећи забрану ако доминантно предузеће предочи да постоје разлози који представљају објективно оправдање за такво понашање.³⁰⁵ На пример, предузеће је муштерији која постане конкурент обуставило даљу испоруку робе. Такође, забрана се може избећи ако се докаже да такво понашање у већој мери има позитивне, него негативне последице. Овде је реч о заштити „претежнијег интереса.“ То, примера ради, може бити заштита здравља и безбедности потрошача.

Што се тиче одређивања релевантног тржишта производа у спорту, може се констатовати да *SSNIP* тест није адекватан, те да се примењује приступ од случаја до случаја.³⁰⁶ Начелно, у спорту се могу препознати три типа релевантног тржишта производа. Прво је тржиште организовања спортских такмичења. Друго је тржиште снабдевања, на којем спортске организације обављају трансфере играча. Треће је тржиште експлоатације, на којем организације у области спорта економски искоришћавају активности које прате одвијање спортских догађаја.³⁰⁷ На пример, продају медијска права за емитовање спортских догађаја, рекламни простор, или пакет аранжмане за спортске догађаје. У контексту спорта, *SSNIP* тест може бити искоришћен да покаже како различити спортови нису међусобно заменљиви. Тако, љубитељи фудбала неће се окренути кошарци ни онда када се повећају цене

---

³⁰³ Vukadinović, R. , *нав. дело*, стр. 445.

³⁰⁴ В. Бесаровић, *нав. дело*, стр. 19.

³⁰⁵ Видети: Доклестић, С. , *нав. дело*, стр. 386 и даље.

³⁰⁶ Heikki, H. , *The FIFA transfer system: Contractual stability and training compensation in the light of EU free movement and competition law*, Masters thesis, University of Helsinki - Faculty of law, 2016, стр. 44.

³⁰⁷ Видети: Pijetlović, K. , *нав. дело*, стр. 170.

улазница за фудбалске утакмице. Такође, фудбалски клубови неће ангажовати кошаркаше уколико фудбалери издејствују већа примања.³⁰⁸

Релевантно географско тржиште у спорту је територија на којој важи посматрано спортско правило.³⁰⁹

Како надлежни међународни спортски савези практично имају монополе у конкретном спорту, несумњиво је да имају доминантан положај на релевантном тржишту.³¹⁰ Уколико би координирали своје активности са члановима савеза, могло би се сматрати да имају колективни доминантан положај, што практично значи да на релевантном тржишту немају конкуренцију.³¹¹

У том смислу, Општи суд је случају *Piau* проценио да ФИФА има колективни доминантан положај на тржишту пружања услуга спортских агената. Овакво схватање суда утемељено је на чињеници да су ФИФА правила којима се уређује делатност представљања у спортским трансферима обавезујућег карактера за националне фудбалске савезе који су чланови ФИФА, као и за фудбалске клубове чланове националних фудбалских савеза. Стога су ФИФА, национални фудбалски савези и фудбалски клубови на тржишту представљања у спортским трансферима економски повезани у тој мери да делују као колективни ентитет наспрам спортских агената. Уколико би спортски агенти прекршили нормирана правила, били би санкционисани забраном обављања делатности представљања у спортским трансферима. Чињеница да ФИФА није непосредни корисник услуга спортских агената, ирелевантна је за примену члана 102. Уговора о функционисању Европске уније, пошто је ФИФА еманација националних фудбалских савеза и фудбалских клубова, стварни корисник услуга спортских агената, те делује на тржишту представљања у спортским трансферима посредством својих чланова. Ипак, према схватању Суда, у овом случају није било злоупотребе колективног доминантног положаја на тржишту, јер се у радило о оправданим квалитативним

---

³⁰⁸ Видети: Heikki, H. , *нав. дело*, стр. 45.

³⁰⁹ Vermeersch, A. , *нав. дело*, стр. 19.

³¹⁰ Geeraert, A. , *нав. дело*, стр. 17.

³¹¹ Видети: Paggish, R. , *нав. дело*, стр. 119.

ограничењима у циљу заштите спортиста фудбалера и подизању професионалних и етичких стандарда у делатности представљања у спортским трансферима.³¹²

Са друге стране, злоупотреба доминантног положаја констатована је у одлуци Европске комисије у случају *International Skating Union's Eligibility Rules*. У овој одлуци се истиче да је Међународни клизачки савез практично једини регулатор клизачког спорта на интернационалном нивоу и да искључиво одлучује о овлашћењима за организовање међународних такмичења у клизачком спорту. На постојање доминантног положаја указује чињеница да ниједан независни субјект није успео успешно ући на тржиште организовања и комерцијалне експлоатације међународних такмичења у клизачким спортовима. Дакле, спортска правила усвојена од стране Међународног клизачког савеза у потпуности су елиминисала конкуренцију, стварајући непремостиву баријеру за њихов улазак на релевантно тржиште. Сходно томе, Међународни клизачки савез је злоупотребио доминантан положај на тржишту организовања и комерцијалне експлоатације међународних такмичења у клизачким спортовима, у смислу члана 102(3). Уговора о функционисању Европске уније.

4. Карактеристични модели правног уређења спорта у правним порецима европских држава

Већ је речено да сложеност и хетерогеност друштвених односа који су непосредно или посредно везани за спорт у великој мери отежавају формирање једног заокруженог и целовитог система правних правила којима би се на националном нивоу уредиле спортске активности и делатности. Са тим у вези, посматрано са становишта приступа који је у националним законодавствима европских држава изабран по питању правног уређења ове материје, могу се препознати два карактеристична модела. То су интервенционистички и

---

³¹² Предмет 193/02 *Piau v Commission* [2005] ECR II - 209, тач. 112-116.

неинтервенционистички модели правног регулисања спорта.³¹³ Погледајмо њихова суштинска обележја.

4. 1. Интервенционистички и неинтервенционистички модели правног уређења спорта

Потреба правног уређења друштвених односа који настају поводом спорта, као и потреба правне заштите учесника у систему спорта,³¹⁴ подстакла је законодавце у неким државама да приступе усвајању посебних правних прописа у овој материји. Дакле, у случају интервенционистичког модела правног уређења спорта, најзначајнији део спортског покрета, спортских активности, делатности и односа који поводом њих настају регулисан је нормама садржаним у посебном закону који на системски начин уређује материју спорта.³¹⁵ Међутим, то не значи да су сви односи који су иманентни спорту уређени тим посебним законом. Имајући у виду разнородност тих односа, такав законодавни подухват био би тешко изводљив. Интервенционистички модел, заправо, подразумева да постоји један „кровни закон“, којим се у претежном делу уређује област спорта, али да су од значаја за правно регулисање спорта и норме садржане у низу других законских и подзаконских аката, као и аутономна спортска правила. У правним порецима који следе овај модел правног уређења спорта, сам назив закона који уређује област спорта може бити различит. Обично је прихваћен назив Закон о спорту, али у појединим државама користе се и другачији називи, као што су Закон о физичком

---

³¹³ Видети: Chaker, A. N. , *Study on national sports legislation in Europe*, Council Of Europe Publishing, Strasbourg, 1999, стр. 13.

³¹⁴ Посебно треба нагласити појачану друштвену одговорност у обезбеђењу правне заштите најрањивијих учесника у обављању спортских активности, као што су деца и жене.

³¹⁵ Chaker, A. N. , *Good Governance in sport: European survey*, Council Of Europe Publishing, Strasbourg, 2004, стр. 7.

васпитању и спорту,³¹⁶ Закон о физичкој култури и спорту,³¹⁷ Закон о систему спорта³¹⁸ и сл.

Са друге стране, у неким земљама изостала је оваква реакција законодавца, тако да у њима не постоји посебан закон који уређује област спорта. Неинтервенционистички модел карактерише мањи степен државне интервенције у друштвене односе у спорту и поводом спорта. Међутим, на основу тога никако не треба закључити да у државама у којима је прихваћен овај модел спорт није регулисан, или да је регулисан парцијално,³¹⁹ нити да је тиме угрожена правна сигурност. Неинтервенционистички модел искључиво подразумева да правна правила која уређују односе поводом спорта нису садржана у једном (посебном) закону, већ су разасута у мноштву законских и подзаконских аката којима се уређују разноврсне области друштвеног живота, или је организацијама у области спорта препуштена слобода аутономног уређења ове материје путем спортских правила.³²⁰

Оба наведена модела правног уређења спорта имају својих предности и недостатака, тако да се тешко један може претпоставити другоме.

Предност интервенционистичког модела правног уређења спорта у односу на неинтервенционистички огледа се у томе што се доношењем посебног закона о спорту ствара једна систематска, прегледна и непротивуречна правна целина, што олакшава тумачење и примену права. На тај начин се спортске активности и делатности могу посматрати на уопштенији начин, без прилагођавања правних правила потребама појединих спортских дисциплина. Такође, заинтересованим субјектима се омогућава да боље сагледају своја права и обавезе, што свакако

---

³¹⁶ У Бугарској, доступно на: mpes.government.bg/.../LAW%20FOR%20THE%20PHYSIC..., (датум посете: 14. 04 2018).

³¹⁷ У Литванији, доступно на: <https://e-seimas.lrs.lt/.../legalAct/lt/.../2549922048b011e4ba2fc...>, (датум посете: 14. 04. 2018).

³¹⁸ У Португалу, доступно на: https://www.researchgate.net/publication/233199524_Sport_policy_in_Portugal, (датум посете: 24. 04. 2018).

³¹⁹ Другачије, видети: Šuput, D., *Zakonsko uredjenje sporta u evropskim državama*, стр. 253.

³²⁰ Видети: Chaker, A. N., *Good Governance in sport: European survey*, стр. 7.

доприноси очувању начела правне сигурности.³²¹ У правној литератури срећемо и мишљење „да држава доношењем посебног закона којим уређује спорт, много одлучније шаље поруку свим грађанима да је спорт друштвена делатност која ужива заштиту правног поретка и оличава многе друштвене вредности“.³²² Овакво становиште тешко је прихватљиво. Сматрамо да је погрешно закључити да се у земљама које следе неинтервенционистички модел спорту придаје мањи значај, једино на основу чињенице да у њима не постоји посебан закон којим се регулише спорт. Посебно имајући у виду ниво развијености спорта у тим државама и његову социјалну и економску вредност.³²³

Са друге стране, као предност неинтервенционистичког модела правног уређења спорта може се навести његова флексибилност, односно прилагодљивост.³²⁴ Наиме, претежно регулисање спорта аутономним спортским правилима омогућава еластичан приступ и ефикасно прилагођавање динамичним променама савременог спорта, као и развоју нових спортских дисциплина. Тиме се избегава „тромост“ парламентарне законодавне процедуре. Поред тога, прихватањем овог модела уређења спорта у већој мери се уважава аутономија организација у области спорта, за које се сматра да извесне односе у спорту могу правно боље да уреде него што је то у стању да учини законодавац.³²⁵ На тај начин се доприноси правном плурализму и демократизовању односа у спорту.

Опредељење појединих држава за један, или други модел условљено је различитим друштвено-економским околностима, државном политиком у области спорта, али је и питање правне традиције.³²⁶ У прилог становишту да ни један од наведених модела правног уређења спорта нема изразиту практичну и теоријску

---

³²¹ Šuput, D. , *Zakonsko uređenje sporta u evropskim državama*, стр. 254.

³²² *Истио*.

³²³ Примера ради, у Немачкој или Великој Британији, које такође следе неинтервенционистички модел уређења спорта.

³²⁴ Видети: Chaker, A. N. , *Study on national sports legislation in Europe*, стр. 33.

³²⁵ Chappelet, J. L. , *Autonomy of sport in Europe*, Council Of Europe Publishing, Strasbourg, 2010, стр. 49.

³²⁶ Са овим у вези, примећујемо да све земље које припадају романском правном кругу прихватају интервенционистички модел уређења спорта, док све државе које припадају германском правном кругу следе неинтервенционистички модел.

предност у односу на други, говори и околност да су готово сразмерно заступљени у европским државама.³²⁷ Такође, потребно је напоменути да се не може сматрати да све државе у којима је усвојен посебан закон који уређује материју спорта прихватају интервенционистички модел правног уређења спорта. Тако, Аустрија, Белгија, Швајцарска, Исланд, Литванија и Финска имају законе који регулишу област спорта, али „на такав начин да држава не интервенише директно својим правилима у области успостављања спортских односа и оснивања и рада спортских организација, већ искључиво прописује обавезе надлежних државних органа и служби у погледу остваривања јавног интереса у области спорта који се огледа у стварању техничких, финансијских и логистичко-административних услова за упражњавање спортских активности и делатности од стране грађана“.³²⁸

4. 2. Модели државне надлежности за спровођење јавног интереса у области спорта и модели невладиног спортског сектора

Опредељење за један од наведених модела правног уређења спорта у некој држави, не условљава избор модела државне надлежности за спровођење јавног интереса у области спорта, нити избор модела невладиног спортског сектора.

Државна надлежност у области спорта може бити постављена централизовано или децентрализовано.³²⁹ Децентрализована државна надлежности у спорту је, по правилу, карактеристична за државе чија територија заузима већу географску површину, као и за земље са сложеним државним уређењем. То у пракси често за последицу има да су регионалне, односно локалне власти главни финансијери спортских активности и организација у области спорта, независно од тога да ли имају правну обавезу да материјално подржавају спортски сектор.³³⁰

---

³²⁷ Видети: Табела 1 – Табеларни приказ праксе европских држава у примени модела правног регулисања спорта, стр. 87.

³²⁸ Šuput, D. , *Zakonsko uređenje sporta u evropskim državama*, стр. 254. У истом смислу, видети: Chaker, A. N. , *Good Governance in sport: European survey*, стр. 13.

³²⁹ Chaker, A. N. , *Study on national sports legislation in Europe*, стр. 6.

³³⁰ Исио.

Може се рећи да је у европским државама присутна све већа тенденција ка децентрализацији државне надлежности у области спорта.³³¹

Невладин спортски сектор може бити консолидован или неконсолидован.³³² Консолидован модел (систем) постављен је тако да се на врху организационе пирамиде налази само једна организација која у себи обухвата, како олимпијски комитет, тако и све националне гранске спортске савезе. Насупрот томе, неконсолидован модел невладиног спортског сектора подразумева да не постоји „крвна“ организација у области спорта, већ је присутна конкуренција између националног олимпијског комитета и других националних гранских спортских савеза, односно још једног националног спортског савеза.³³³ Једна од предности консолидованог модела огледа се у томе што постојање једне, кровне организације у области спорта у значајној мери оснажује њену репрезентативност у односу према државним властима. То има за последицу побољшање преговарачке позиције невладиног спортског сектора, у поређењу са неконсолидованим системом, у коме мноштво различитих спортских савеза иступа понаособ.³³⁴ Као још једна предност консолидованог модела истичу се високе финансијске уштеде у погледу трошкова потребних за одржавање гломазног невладиног спортског сектора. Такође, примена консолидованог модела омогућава већу економичност и ефикасност у процесу одлучивања и решавања спорова.³³⁵ Са друге стране, сматрамо да је крупан недостатак овог модела околност да његова примена погодује фаворизовању врхунског спорта и најпопуларнијих спортских дисциплина, у смислу да се ка њима усмерава несразмерно више материјалних, кадровских и техничких ресурса него ка аматерском спорту, односно мање популарним и распрострањеним спортовима.³³⁶

---

³³¹ Видети: Chappelet, J. L. , *нав. дело*, стр. 76.

³³² Chaker, A. N. , *Good Governance in sport: European survey*, стр. 27.

³³³ Chaker, A. N. , *нав. дело*, стр. 7. У истом смислу: Šuput, D. , *Zakonsko uređenje sporta u evropskim državama*, стр. 258.

³³⁴ Видети: Chaker, A. N. , *Study on national sports legislation in Europe*, стр. 34.

³³⁵ Chappelet, J. L. , *нав. дело*, стр. 79.

³³⁶ Видети: Вуковић, З. , *Карактеристични модели управног уређења спорта у правним порецима европских држава*, стр. 317-324.

Табела 1. Табеларни приказ праксе европских држава у примени модела правног уређења спорта³³⁷

<i>Држава</i>	<i>Модел правног уређења</i>	<i>Државна надлежност</i>	<i>Модел невладиног сектора</i>
Аустрија	неинтервенционистички	децентрализована	неконсолидован
Босна и Херцеговина	интервенционистички	децентрализована	неконсолидован
Бугарска	интервенционистички	централизована	неконсолидован
Велика Британија	неинтервенционистички	централизована	неконсолидован
Грчка	интервенционистички	децентрализована	неконсолидован
Данска	неинтервенционистички	централизована	консолидован
Италија	интервенционистички	централизована	консолидован
Кипар	неинтервенционистички	централизована	неконсолидован
Литванија	неинтервенционистички	централизована	неконсолидован
Луксембург	интервенционистички	централизована	консолидован
Мађарска	интервенционистички	централизована	неконсолидован
Македонија	интервенционистички	централизована	неконсолидован
Немачка	неинтервенционистички	децентрализована	неконсолидован
Румунија	интервенционистички	централизована	неконсолидован
Руска Федерација	интервенционистички	децентрализована	неконсолидован
Словенија	интервенционистички	централизована	консолидован
Финска	неинтервенционистички	централизована	неконсолидован
Француска	интервенционистички	децентрализована	консолидован
Хрватска	интервенционистички	децентрализована	консолидован
Црна Гора	интервенционистички	децентрализована	консолидован
Чешка	неинтервенционистички	централизована	неконсолидован
Швајцарска	неинтервенционистички	децентрализована	консолидован
Шпанија	интервенционистички	децентрализована	неконсолидован
Србија	интервенционистички	децентрализована	неконсолидован

³³⁷ Подаци за табелу највећим делом су преузети из табеле која је објављена у: Chaker, A. N. , *нав. дело*, стр. 52. Међутим, с обзиром да је реч о истраживању чији резултати су презентовани 1999. године, нужно је било извршити одређене допуне и измене података садржаних у том приказу. У том смислу, додати су подаци за Србију, Руску Федерацију, Босну и Херцеговину, Бугарску, Грчку, Македонију, Хрватску и Црну Гору, док су кориговани подаци за Литванију, у којој се примењује неинтервенционистички модел правног уређења спорта, иако у тој земљи постоји Закон о спорту и физичкој култури. Табеларни приказ праксе европских држава у примени модела правног регулисања спорта објављен је и у: Šuput, D. , *Zakonsko uređenje sporta u evropskim državama*, стр. 255, без података за Босну и Херцеговину, Бугарску, Грчку и Руску федерацију.

Република Србија припада групи земаља у којима је прихваћен интервенционистички, децентрализован и неконсолидован модел правног уређења спорта.

5. Правни оквир уређења спорта у Републици Србији

Спортско право Републике Србије чине законски и подзаконски прописи који уређују систем спорта и спортске делатности, аутономна спортска правила организација у области спорта, судска пракса и добри обичаји у спорту.

У средишту правног оквира који уређује ову материју налази се Закон о спорту из 2016. године. Овом приликом, потребно је нагласити да у Србији постоји дуга традиција законског регулисања спорта. У времену које је претходило усвајању важећег Закона о спорту, ова материје била је уређена законима истог назива из 1996. и 2011. године. Њима су претходили старији закони о физичкој култури.

Поред Устава Републике Србије³³⁸ и Закона о спорту, од значаја за правно регулисање спорта у домаћем правном поретку су и правила садржана и у читавом низу других законских и подзаконских аката. То су:

---

³³⁸ Устав Републике Србије, „Службени гласник Републике Србије“ , број 98/2006. Од нарочите важности за правно уређење области спорта и остваривање општег интереса у спорту су следеће одредбе Устава Републике Србије:

- 1) здравствена заштита - „Република Србија помаже развој здравствене заштите и *физичке културе*“ (члан 68. ст. 4.);
- 2) надлежност Републике - „Република Србија уређује и обезбеђује ... систем у области здравства, социјалне заштите, борачке и инвалидске заштите, бриге о деци, образовања, културе и заштите културних добара, *сјорџа*, јавног информисања ...“ (члан 97.);
- 3) надлежност аутономних покрајина - „Аутономне покрајине, у складу са законом, уређују питања од покрајинског значаја у области ... просвете, *сјорџа*, културе, здравствене и социјалне заштите...“ (члан 183. ст. 2.);
- 4) надлежност општина - „Општина, преко својих органа, у складу са законом... стара се о задовољавању потреба грађана у области просвете, културе, здравствене и социјалне заштите, деције заштите, *сјорџа* и *физичке културе*“ (члан 190. ст. 1.).

- 1) Закон о ратификацији Европске конвенције о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама (*„Службени лист СФРЈ“* – Међународни уговори, број 9/1990);
- 2) Закон о ратификацији Европске конвенције против допинговања у спорту, са Анексом (*„Службени лист СФРЈ“* – Међународни уговори, број 1/1991);
- 3) Закон о потврђивању Најробиског уговора о заштити олимпијских симбола, са Анексом (*„Службени лист СФРЈ“* – Међународни уговори, број 1/1999);
- 4) Закон о потврђивању Међународне конвенције против допинга у спорту (*„Службени гласник РС“* – Међународни уговори, број 38/2009);
- 5) Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама (*„Службени гласник РС“* , број 67/2003, 101/2005 – др. закон, 90/2007, 72/2009 – др. закон, 111/2009 и 104/2013 – др. закон и 87/2018);
- 6) Закон о јавним скијалиштима (*„Службени гласник РС“* , број 44/2006);
- 7) Закон о спречавању допинга у спорту (*„Службени гласник РС“* , број 111/2014).
- 8) Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима детета, (*„Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“* , број 15/1990 и *„Службени лист СРЈ – Међународни уговори“* , број 2/97).

На темељу Закона о спорту, усвојени су следећи подзаконски правни прописи:

- 1) Уредба о националним спортским признањима и новчаним наградама (*„Службени гласник РС“* , број 22/2016);
- 2) Правилник о утврђивању здравствене способности спортиста за обављање спортских активности и учествовање на спортским такмичењима (*„Службени гласник РС“* , број 15/2012);

- 3) Правилник о условима за обављање спортских делатности („Службени *їласник РС*“ , број 63/2013);
- 4) Правилник о стручном оспособљавању за обављање одређених стручних послова у спорту („Службени *їласник РС*“ , број 8/2013);
- 5) Правилник о изменама правилника о спортским гранама и областима спорта у Републици Србији и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта („Службени *їласник РС*“ , број 84/2017);
- 6) Правилник о спортским гранама од посебног значаја за Републику Србију („Службени *їласник РС*“ , број 95/2016);
- 7) Правилник о националним евиденцијама у области спорта („Службени *їласник РС*“ , број 24/2017);
- 8) Правилник о садржају и обрасцу пријаве за евидентирање података о спортским организацијама, спортским савезима, спортским друштвима и спортским центрима („Службени *їласник РС*“ , број 43/2011);
- 9) Правилник о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта („Службени *їласник РС*“ , број 64/2016);
- 10) Правилник о обрасцу и начину издавања легитимације спортског инспектора („Службени *їласник РС*“ , број 61/2011, 81-2015 – др. правилник);
- 11) Правилник о номенклатури спортских занимања и звања („Службени *їласник РС*“ , број 7/2013);
- 12) Правилник о надзору над стручним радом у области спорта („Службени *їласник РС*“ , број 92/2011);
- 13) Правилник о националној категоризацији спортских стручњака („Службени *їласник РС*“ , број 25/2013);

- 14) Правилник о националној категоризацији спортова („Службени гласник РС“ , број 12/2017);
- 15) Правилник о националној категоризацији врхунских спортиста („Службени гласник РС“ , број 123/2012);
- 16) Правилник о надлежним националним спортским савезима за спортске гране и области спорта у Републици Србији („Службени гласник РС“ , број 95/2016 и 45/2018);
- 17) Правилник о коришћењу спортских објеката и обављању спортских активности у јавним спортским објектима („Службени гласник РС“ , број 55/2013);
- 18) Правилник о евиденцијама које воде високошколске установе и друге организације које се баве оспособљавањем у области спорта („Службени гласник РС“ , број 61/2011);
- 19) Правилник о дозволи за рад спортских стручњака („Службени гласник РС“ , број 7/2013);
- 20) Правилник о дозволи за рад спортских стручњака у области школског спорта и физичког васпитања деце предшколског узраста („Службени гласник РС“ , број 10/2016);
- 21) Правилник о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности („Службени гласник РС“ , број 42/2017);
- 22) Правилник о ближим условима и критеријумима за стипендирање врхунских спортиста аматера за спортско усавршавање и за доделу новчане помоћи врхунским спортистима са посебним заслугама („Службени гласник РС“ , број 124/2012);
- 23) Одлука о образовању Националног савета за спречавање негативних појава у спорту („Службени гласник РС“ , број 79/2017);

24) Правилник о националној категоризацији спортских објеката („Службени гласник РС“, број 103/2013).

Када је реч о подзаконским актима који уређују ову материју, за предмет истраживања важна је и чињеница да је чланом 104. ст. 3. Закона о спорту, Спортском савезу Србије поверено непосредно овлашћење да утврђује мерила (критеријуме) и поступак за утврђивање својства лица које се може самостално бавити спортом као јединим и основним занимањем. На одређивање ових критеријума и процедуре, сагласност даје Министарство надлежно за послове спорта. На темељу повереног овлашћења, Управни одбор Спортског савеза Србије донео је Правилник о мерилима и поступку за утврђивање својства лица које се самостално бави спортским активностима и делатностима као јединим или основним занимањем.³³⁹

Осим побројаних прописа, од значаја за правно уређење области спорта су и одређена правила садржана у следећим законима: Закону о облигационим односима³⁴⁰; Закону о раду³⁴¹; Закону о удружењима³⁴²; Закону о привредним друштвима³⁴³; Породични закон,³⁴⁴ Закону о играма на срећу³⁴⁵; Закону о буџетском систему³⁴⁶; Закону о министарствима;³⁴⁷ Закону о поступку регистрације

---

³³⁹ Правилник о мерилима и поступку за утврђивање својства лица које се самостално бави спортским активностима и делатностима као јединим или основним занимањем од 26. октобра 2011. године.

³⁴⁰ Закон о облигационим односима, „Службени лист СФРЈ“, број 29/78, 39/85, 45/89, „Службени лист СРЈ“, број 31/93 и „Службени лист СЦГ“ бр. 1/2003 – Уставна повеља.

³⁴¹ Закон о раду, „Службени гласник Републике Србије“, број 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 и 75/2014, 13/2017 – одлука УС, 113/2017 и 95/2018 – аутентично тумачење.

³⁴² Закон о удружењима, „Службени гласник Републике Србије“, број 51/2009, 99/2011 – др. закон 44/2018 – др. закон.

³⁴³ Закон о привредним друштвима, „Службени гласник Републике Србије“, број 36/2011, 99/2011, 83/2014 – др. закон 5/2015, 44/2018 и 95/2018.

³⁴⁴ Породични закон, „Службени гласник Републике Србије“, број 18/05.

³⁴⁵ Закон о играма на срећу, „Службени гласник Републике Србије“, број 88/2011, 93/2012 – др. закон и 30/2018 и 95/2018.

³⁴⁶ Закон о буџетском систему, „Службени гласник Републике Србије“, број 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013 – испр. 108/2013, 142/2014, 68/2015 – др. закон 103/2015, 99/2016, 113/2017, 95/2018 и 31/2019.

³⁴⁷ Закон о министарствима, „Службени гласник Републике Србије“, број 44/2014, 14/2015, 54/2015, 96/2015 – др. закон и 62/2017.

у Агенцији за привредне регистре³⁴⁸; Закону о забрани дискриминације³⁴⁹; Закону о јавним службама³⁵⁰; Закону о донацијама и хуманитарној помоћи³⁵¹; Закону о задужбинама и фондацијама³⁵²; Закону о волонтирању³⁵³ и Закону о арбитражи³⁵⁴. Такође, посматрано са становишта пореских обавеза и олакшица од велике важности су и сви позитивни порески прописи.

---

³⁴⁸ Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре, „Службени гласник Републике Србије“, број 99/2011, 83/2014 и 31/2019.

³⁴⁹ Закон о забрани дискриминације, „Службени гласник Републике Србије“, број 22/2009.

³⁵⁰ Закон о јавним службама, „Службени гласник Републике Србије“, 42/91, 71/94, 79/2005 – др. закон 81/2005 – испр. – др. закон 83/2005 – испр. – др. закон и 83/2014 – др. закон.

³⁵¹ Закон о донацијама и хуманитарној помоћи, „Службени лист Савезне Републике Југославије“, број 53/2001, 61/2001. испр. 36/2002 и „Службени гласник Републике Србије“ 101/2005 – др. закон.

³⁵² Закон о задужбинама и фондацијама, „Службени гласник Републике Србије“, број 88/2010 и 99/2011 – др. закон и 44/2018 – др. закон.

³⁵³ Закон о волонтирању, „Службени гласник Републике Србије“, број 36/2010.

³⁵⁴ Закон о арбитражи, „Службени гласник Републике Србије“, број 46/2006.

ГЛАВА ТРЕЋА

ОДЕЉАК 1

СПОРТСКИ СТРУЧЊАЦИ И СТРУЧНИ РАД У СПОРТУ

1. Уводне напомене

Спортисти су несумњиво кључни актери у систему модерног спорта. Без њих је спорт незамислив. Они из дана у дан својим талентом и вештинама испољеним на „спортским борилиштима“ остварују спортска постигнућа и привлаче пажњу јавног мњења. Осим тога, спортисти својим радом, залагањем, знањем, способностима и искуством омогућавају остваривање високих зарада себи, спортским организацијама за које наступају, као и другим лицима везаним за спорт. Управо играчи својим резултатима доприносе све већој медијској атрактивности појединих спортских дисциплина, што је у директном односу каузалности са повећањем материјалних прихода од спорта. Односно, са процесом комерцијализације спорта. Међутим, иако су кључни и незаменљиви учесници у систему спорта, спортисти представљају само „један део машинерије у индустрији

савременог спорта“.³⁵⁵ При томе, прошло је време када је само надареност била довољна за постизање оптималних спортских резултата. У последњих неколико деценија развој спорта карактерише све израженији процес специјализације.³⁵⁶ У теорији социологије спорта истиче се како комерцијализација и професионализација спорта представљају последицу наглашеног присуства специјализације у овој друштвеној области.³⁵⁷ За успешно бављење спортским активностима и делатностима неопходно је константно усавршавање и напредовање, тј. стицање посебних стручних знања и квалификација. Специјализација је потребна како спортистима, тако и осталим лицима која учествују у систему спорта. Нарочито онима који обављају стручне послове у спорту.³⁵⁸ Дакле, поред квалитетних спортиста такмичара, нужни предуслов за развој спорта и успешност у спорту је и врхунски мултидисциплинарни стручни кадар.³⁵⁹ Специфична знања, способности, обученост и квалификације лица која се баве стручним радом у области спорта, претпоставке су за развој сваке спортске дисциплине, сваке спортске организације и сваког спортисте понаособ.³⁶⁰

---

³⁵⁵ Видети: Вуковић, З. , *Садржина уговора о раду са тренером у спорту*, стр. 93.

³⁵⁶ Видети: Delaney, T. - Madigan, M. , *нав. дело*, стр. 354.

³⁵⁷ Guttman, A., *A Whole New Ball Game: An Interpretation of American Sports*, стр. 5-6. Као што је речено, овај социолог истиче да „ако се професионализација дефинише кроз вредност потрошње времена, посвећености и енергије ради стицања одговарајућих квалификација и знања, онда се она може посматрати као вид специјализације“. Поред специјализације и комерцијализације, према поменутом аутору, елементе модерног спорта чине: секуларизација, једнакост, бирократизација, рационализација, квантификација и статистика.

³⁵⁸ *Истио*.

³⁵⁹ Подразумева се, уз стабилне материјалне изворе, што је предуслов за присуство осталих елемената потребних за развој спорта. Видети: Ђурђевић, Н., *Спортички стручњаци и њихово учешће у спорту*, Зборник радова: Услужно право (приредио: Мићковић, М.), Крагујевац, 2013, стр. 454.

³⁶⁰ Видети: Ђурђевић, Н., *Стручна особљеност и лиценцирање као услови за обављање стручног рада у спорту*, Зборник радова: Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније (приредио: Влашковић, Б.), Крагујевац, 2013, стр. 177.

2. Разврставање кадрова у систему спорта

Кадрови у спорту се у литератури која се бави проучавањем ове тематике уобичајено разврставају у три основне групе. То су: управљачко – организациони кадрови у спорту, стручни кадрови у спорту и пратећи кадрови у спорту.³⁶¹

У организационо – управљачке кадрове у спорту сврставају се: председници (директори); спортски директори (менаџери у спорту); организатори такмичења (повереници и делегати); управници такмичења; спортски агенти; маркетиншки радници; административни радници; и економи.

Стручне кадрове у спорту чине: тренери; кондициони тренери; спортски лекари; физиотерапеути; дијагностичари; спортски психолози; саветници за планирање и програмирање тренинга; и остала лица оспособљена за стручни рад у спорту (инструктори у спорту, спортски водичи, спортски учитељи).

Помоћни кадрови у спорту јесу: судије у спорту; спортски новинари; статистичари; сниматељи; информатичари; управници спортских објеката; лица одговорна за одржавање спортских објеката и опреме; и остали пратећи кадрови.

---

³⁶¹ Видети: Milanović, D. – Čustonja, Z. – Jukić, I. , *Stručni kadrovi u sportu*, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2010, стр. 1, доступно на: <https://hrcak.srce.hr/file/82579> , 12. 07. 2018.

Табела 2. Табеларни приказ класификације кадрова у систему спорта

<i>Орґанизационо – уїрављачки кадрови у сїорїу</i>	<i>Стїручни кадрови у сїорїу</i>	<i>Помоћни кадрови у сїорїу</i>
председници (директори)	тренери у спорту	судије у спорту
спортски директори (менаџери у спорту)	кондициони тренери	спортски новинари
организатори такмичења (повереници и делегати)	спортски лекари	статистичари
управници такмичења	физиотерапеути	сниматељи
посредници у спорту	дијагностичари	информатичари
маркетиншки радници	спортски психолози	управници спортских објеката
административни радници	саветници за планирање и програмирање тренинга	лица одговорна за одржавање спортских објеката и опреме
економи	остала лица оспособљена за стручни рад у спорту (инструктори у спорту, спортски водичи, спортски спасиоци)	остали пратећи кадрови

У „пирамиди“ кадрова у систему спорта централно место заузимају стручни кадрови, нарочито тренери.³⁶² Посебно треба нагласити значај њиховог рада са децом и младим спортистима. Међутим, слично као и у случају спортиста, за ваљано обављање стручних послова у спорту у нашем времену нису довољни само таленат и интуиција.³⁶³ Поред надарености, интуиције, ентузијазма и напорног рада, у модерном спорту су подједнако битни и квалитетно образовање и усавршавање, односно професионализација и специјализација стручних кадрова. Може се рећи да је у претходних неколико деценија стручни рад у спорту претрпео потпуни преображај, од времена када су талентовани појединци учествовали у организовању и бављењу спортским активностима и делатностима вођени ентузијазмом и љубављу према спорту, до данашњег веома високог нивоа професионализације и специјализације у обављању стручних послова у спорту. Уместо „некадашњих самоуких и интуитивних стручњака“, у савременом спорту су присутни читави стручни тимови који окупљају спортске стручњаке различитих специјалности и научно-стручних усмерења.³⁶⁴ На челу таквих стручних тимова се, по правилу, налазе високо образовани тренери. Мултидисциплинарни стручни рад, дакле, у савременом спорту представља основу за квалитетну организацију и припрему спортских такмичења, те за постизање врхунских спортских резултата.³⁶⁵

Квалитетан стручни рад са децом и младим спортистима, одговарајуће образовање, специјализација и професионализација стручних кадрова у систему спорта су принципи који се истичу и у документима Савета Европе и Европске уније који се дотичу стручног рада у спорту.

---

³⁶² Jukić, I. – Čustonja, Z. – Milanović, D. , *Treneri i stručni poslovi u hrvatskome športu* (projektна studija), Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2011, стр. 17-18, доступно на: https://bib.irb.hr/852725.Treneri_i_strucni_poslovi_u_hrvat... , 13. 07. 2018.

³⁶³ *Исио*.

³⁶⁴ Видети: Milanović, D. – Čustonja, Z. – Jukić, I. , *Stručni kadrovi u sportu*, стр. 3.

³⁶⁵ Видети: Jukić, I. – Čustonja, Z. – Milanović, D. , *Treneri i stručni poslovi u hrvatskome športu*, стр. 19.

3. Стручни рад у спорту у документима Савета Европе и Европске уније

Важност стручних кадрова за развој спорта наглашава се већ у Европској повељи о спорту за све.³⁶⁶ Према члану 8. овог општег правног акта, „у свакој стратегији развоја спорта треба подстицати ангажовање квалификованог кадра, на свим нивоима административног и техничког управљања, организовања и тренинга“.

У Европској спортској повељи³⁶⁷ такође се истиче значај стручних кадровских ресурса за развој спорта. Наведеним општим правним актом подстичу се јавне (државне) власти да организују обуке (курсеви) које ће исходити стварање квалификованог кадра у свим областима и на свим нивоима спорта. Овакви програми треба да буду прилагођени потребама и могућностима учесника на свим нивоима рекреације и у свим спортским дисциплинама. Организатори и руководиоци обуке/тренинга треба да поседују одговарајуће квалификације, а посебна пажња мора се посветити заштити безбедности и здравља учесника у спортским активностима и делатностима.³⁶⁸

У Кодексу спортске етике³⁶⁹ посебно се наглашава потреба за квалификованим стручним кадром у раду са децом и младим спортистима. У том смислу, организације у области спорта дужне су да обезбеде да сви који су укључени у рад са децом буду довољно компетентни, посебно имајући у виду биолошке и психолошке промене младих током одрастања. Због тога се мора осигурати да ниво обучености и образовања омогући спортским стручњацима да

---

³⁶⁶ Резолуција Комитета министара Савета Европе број (76) 41 о Принципима политике спорта за све, од 24. септембра 1976. године.

³⁶⁷ Препорука Комитета министара Савета Европе број R (92) 13 REV државама чланицама о Европској спортској повељи, усвојена 24. септембра 1992. године, са изменама од 16. маја 2001. године.

³⁶⁸ Видети: члан 9. Препоруке број R (92) 13 REV.

³⁶⁹ Препорука Комитета министара Савета Европе број R (92) 14 REV државама чланицама о Кодексу спортске етике, усвојена 24. септембра 1992. године, са изменама од 16. маја 2001. године.

правилно реагују на различите потребе деце и младих спортиста, током различитих фаза бављења спортом. Такође, стручњаци који раде са децом и младима имају етичку дужност да за њих представљају друштвени узор, односно позитиван пример и модел понашања. Приоритетна пажња мора се посветити здрављу, безбедности и добробити деце и младих спортиста и осигурати да те вредности буду испред победничких стремљења, односно репутације школе, клуба, тренера или жеља родитеља. Нарочито се младим спортистима не смеју наметати очекивања која нису у складу са њиховим реалним могућностима. Основни циљ бављења спортом деце и младих је њихово задовољство и свестрани развој личности и никада се не сме вршити неприличан притисак којим би се ограничило право детета да само одлучује о томе да ли ће се бавити спортом. Као и о томе којим спортом ће се бавити. Подједнака шанса мора се пружити и талентованима и онима који су то у мањој мери, и на одговарајући начин похвалити и наградити сваки вид пожељног понашања, личног напретка и постизања спортских успеха. Посебно треба настојати да се код деце и младих спортиста развија свест о позитивном утицају бављења спортом током читавог живота на укупни психо-физички развој личности. Са друге стране, детету (младој особи), као и члановима породице треба предочити што је могуће више информација о предностима бављењем спортом на професионалном нивоу, али и о ризицима који су са тим скопчани.³⁷⁰

Посебна друштвена вредност квалитетног стручног рада са децом и младим спортистима истиче се и у Препоруци Комитета министара Савета Европе број (2003) 6 државама чланицама О унапређењу физичког образовања и спорта за децу и младе свим државама Европе, која је усвојена 2003. године.³⁷¹ Подучавање младих спорту од стране компетентних и квалификованих спортских стручњака изузетно је важно посматрано са аспекта процеса социјализације, која представља једну од основних друштвених улога спорта. Са тим у вези, бављење спортом има и

---

³⁷⁰ Видети: одељак „Појединци“ из Препоруке број R (92) 14 REV.

³⁷¹ Препорука Комитета министара Савета Европе број (2003) 6 државама чланицама О унапређењу физичког образовања и спорта за децу и младе свим државама Европе, усвојена 30. септембра 2003. године.

наглашену васпитну и образовну компоненту. Школски спорт може да усмери децу и младе у правцу жељених друштвених вредности и развоја одређених личних карактеристика, попут лидерства, узајамне сарадње, поштовања правила, самоконтроле и уважавања противника.³⁷²

Допринос који образовање спортских стручњака има на побољшање квалитета и доступности спорта наглашен је у Резолуцији Комитета министара Савета Европе број (84) 5 државама чланицама О запошљавању у спорту из 1984. године.³⁷³ Овим документом подстиче се сарадња невладиног спортског сектора и државних власти у циљу запошљавања што је могуће већег броја образованих спортских стручњака. У том смислу, државама се сугерише усвајање националних стратегија запошљавања у спорту. У њима би требало разрадити најпогодније механизме којима би се организације у области спорта подстакле да радно ангажују образоване и компетентне стручњаке. Такође, истиче се да треба развити прикладне моделе заједничког учешћа државних власти и невладиног спортског сектора на плану креирања посебних фондова из којих би се финансирало запошљавање у спорту, као и да регионалне (локалне) власти морају имати адекватну партиципирајућу улогу у том процесу.³⁷⁴

У Белој књизи о спорту наглашава се потреба континуираног стручног оспособљавања и образовања младих професионалних спортиста за „двојну каријеру“, како би се по окончању активног бављења спортом могли успешно реинтегрисати на тржиште рада.³⁷⁵ Наиме, каријера професионалног спортисте траје релативно кратко. Често само неколико година. Насупрот томе стоји несразмерно дужи временски распон улагања, напора и одрицања неопходних за достизање врхунских спортских перформанси. При томе, велики број спортиста током активног бављења спортом не успе да се материјално обезбеди за време које долази по окончању каријере. Разлози због којих спортисти престају са активним бављењем спортом могу бити разноврсни. Примера ради, то могу бити године

---

³⁷² Видети: Додатак Препоруке број (2003) 6.

³⁷³ Резолуција Комитета министара Савета Европе број (84) 5 државама чланицама О запошљавању у спорту, од 16. маја 1984. године.

³⁷⁴ Видети: Резолуцију Комитета министара Савета Европе број (84) 5.

³⁷⁵ Видети: *European Commission White Paper on Sport*, стр. 7.

старости, повреде, смањење нивоа спортских перформанси, лично засићење. Независно од тога који разлог је у питању, „повлачење“ спортисте требало би да буде добро испланирано. Нарочито због тога што престанак бављења спортом може наступити изненада и изнуђено. На пример, у случају тешких спортских озледа. Стога још у времену док се активно баве спортским активностима њихова специфична спортска знања, вештине и искуство треба надограђивати континуираним образовањем и оспособљавањем, како би се лакше прилагодили новом начину живота по окончању каријере. Највећи број некадашњих спортиста по завршетку каријере „остаје у свету спорта“ у новој улози. Односно, баве се различитим видовима стручних послова у спорту. Сматра се да је продужење бављења спортом бивших спортиста кроз стручни рад од кључног значаја за одржив развој спорта на свим нивоима, имајући у виду да се ради о лицима која су одлично упозната са природом спортских активности и делатности.³⁷⁶

4. Спортски стручњаци и стручни рад у спорту у праву

Републике Србије

Систем спорта у Републици Србији чине физичка и правна лица која обављају спортске активности, односно спортске делатности.³⁷⁷ При томе, спортске активности представљају непосредно бављење спортом, односно спорт у „истинском“ смислу речи, док спортске делатности заправо обухватају низ услуга различитог карактера (интелектуалних, организационих, медицинских, правних, економских, техничких итд.) које имају за циљ да обезбеде услове за обављање спортских активности.³⁷⁸ Физичка лица која учествују у систему спорта јесу спортисти, спортски стручњаци и стручњаци у спорту. Статус правног лица могу

---

³⁷⁶ Видети: *European Commission White Paper on Sport*, стр. 6-7.

³⁷⁷ Видети: члан 8. Закона о спорту Републике Србије.

³⁷⁸ Видети: члан 3. став 1. тач. 1-2. Закона о спорту Републике Србије.

имати различите организације у области спорта, као што су: спортска удружења, спортска друштва, спортски савези, спортска привредна друштва (друштво са ограниченом одговорношћу или акционарско друштво), јавна предузећа, спортске установе, укључујући спортске задужбине и спортске фондације.

Из наведеног произилази да у домаћем праву разликујемо две категорије кадрова у систему спорта. То су: спортски стручњаци и стручњаци у спорту.³⁷⁹

4. 1. Проблем дефинисања појма стручни рад у спорту и појма спортски стручњак

Законом о спорту Републике Србије и пратећим подзаконским актима на системски и детаљан начин уређен је стручни рад у спорту, као и правни положај лица која се тим радом баве. Стручни рад у спорту обавља се као спортска делатност. Другим речима, стручни рад у спорту је генерички појам који обухвата обављање разноврсних стручних послова у спорту, односно низ услуга различитог карактера чијим вршењем се стварају услови за обављање спортских активности. Примера ради, то могу бити: обучавање за бављење спортским активностима, планирање и вођење спортских активности; организовање спортских припрема; организовање спортских приредби; обезбеђење и управљање спортским објектима и опремом; стручно образовање, оспособљавање, усавршавање и информисање у области спорта; организовање учешћа и стручно вођење на спортским надметањима; маркетинг и пропаганда у спорту; саветодавне и стручне услуге у спорту, посредовање у спортским трансферима итд.³⁸⁰

---

³⁷⁹ Видети: члан 25. став 1. Закона о спорту Републике Србије.

³⁸⁰ Видети: члан 3. став 1. тач. 2. Закона о спорту Републике Србије.

Према одредбама Закона о спорту, стручни рад у спорту нарочито обухвата.³⁸¹

- планирање и спровођење обављања спортских активности деце и омладине, рекреације грађана, спортског васпитања, тренинга спортиста, обучавања и спортског усавршавања, кинезитерапијског вежбања;
- контролу психофизичких и функционалних способности учесника у спортским активностима;
- истраживачко-развојни и научно-истраживачки рад у спорту;
- стручно-саветодавни и стручно-информативни рад;
- планирање спортских програма и пројеката;
- документовање стручне спортске литературе, припремање и уређивање секундарних информационих извора у спорту;
- креирање, планирање и организовање пропагандних кампања и акција, односа са јавношћу и контакта са средствима информисања у спорту;
- извештавање са спортских приредби, писање информативних и аналитичких чланака у области спорта;
- планирање и спровођење спортских приредби;
- посредовање у спортским трансферима;
- спортски менаџмент и организовање спортског пословања;
- спортско суђење;
- старање о безбедности, реду и сигурности на спортским приредбама и у спортским објектима; и
- спречавање допинга о спорту.

---

³⁸¹ Видети: члан 27. став 1. Закона о спорту Републике Србије.

Према правилима Закона о спорту, стручни рад у спорту могу обављати искључиво спортски стручњаци.³⁸² То су лица која имају одговарајуће више или високо образовање у области спорта, односно физичке културе, или су оспособљена за обављање одређених стручних послова у спорту.³⁸³ Из наведеног дефинисања произилази да је појам спортског стручњака превасходно одређен формалним критеријумом и да обухвата две категорије лица.³⁸⁴ У једну групу улазе лица која имају више или високо образовање у области спорта (физичке културе) и поседују диплому о стеченом таквом образовању. Примера ради, спортски тренер – дипломирани професор физичког васпитања и спорта. У другу категорију сврставамо лица која немају одговарајуће (више или високо) образовање у области спорта (физичке културе), али су стручно оспособљена за обављање одређених стручних послова у спорту и имају уверење о завршеном стручном оспособљавању.³⁸⁵

Посебни услови се захтевају за лица која се баве стручно васпитним радом са децом у спорту, а немају више или високо образовање у области спорта (физичке културе). Таква лица поред основне стручне оспособљености морају да буду и додатно стручно оспособљена за стручни рад са децом, односно лицима која имају мање од шеснаест година.³⁸⁶ Страни спортски стручњаци, односно лица са страним држављанством која имају одговарајуће образовање или стручну оспособљеност у области спорта према законодавству државе чији су држављани, сматрају се спортским стручњацима и у Републици Србији.³⁸⁷

Разматрање правног положаја спортских стручњака од суштинске је важности посматрано са аспекта уговора које закључују са спортистима, спортским организацијама и спортским савезима, будући да једино спортски стручњак који испуњава нормиране услове може да закључи правоваљан уговор.

---

³⁸² Видети: члан 25. став 2. Закона о спорту Републике Србије.

³⁸³ *Исио*.

³⁸⁴ Ђурђевић, Н. - Мићовић, М. - Вуковић, З., *Уговори у спорту*, Крагујевац, 2014, стр. 239.

³⁸⁵ О стручном оспособљавању за обављање стручног рада у спорту, видети више у: Ђурђевић, Н., *Стручна оспособљеност и лиценцирање као услови за обављање стручног рада у спорту*, стр. 176-223.

³⁸⁶ Видети: члан 27. став 4. Закона о спорту.

³⁸⁷ Видети: члан 25. став 3. Закона о спорту.

4. 2. Разграничење појмова спортски стручњак и стручњак у спорту

Од спортских стручњака треба разликовати стручњаке у спорту. Реч је о лицима других занимања која имају одговарајуће образовање за те врсте послова и доприносе остваривању спортских активности и спортских делатности.³⁸⁸ Из наведеног дефинисања произилази неколико критеријума који детерминишу појам стручњака у спорту. Најпре, статус стручњака у спорту условљен је искључиво занимањем, тј. одговарајућим образовањем за обављање одређене врсте послова. Даље, овде се не ради о спортским занимањима, већ о другим занимањима која се обављају поводом спорта и везано за спорт. Из овога произилази да се стручњаци у спорту не баве непосредно спортским активностима и спортским делатностима, већ им „само“ доприносе.³⁸⁹ Тако, примера ради, статус стручњака у спорту може имати дипломирани правник, економиста/менаџер, филолог или информатичар који је радно ангажован у одговарајућој служби спортске организације.

Са теоријског аспекта, поставља се питање адекватности термина који су редактори Закона о спорту изабрали за означавање лица која доприносе остваривању спортских активности и спортских делатности. Наиме, поред високообразованих кадрова, у ову категорију лица улазе, примера ради, и технички секретар у спортској организацији, економ, или лица одговорна за одржавање спортских терена. Као и читав низ осталог административног и техничког особља. Као што је речено, један од основних елемената модерног спорта јесте бирократизација.³⁹⁰ Она је карактеристична нарочито за професионални спорт и подразумева ангажовање великог броја административно-техничког особља како на локалном, тако и на државном и међународном нивоу, које пружа услуге из домена

---

³⁸⁸ Видети: члан 25. став 4. Закона о спорту.

³⁸⁹ Ђурђевић, Н, *Стручна особљеност и лиценцирање као услови за обављање стручној рага у спорту*, стр. 183-186.

³⁹⁰ Видети: Guttman, A. , *A Whole New Ball Game: An Interpretation of American Sports*, стр. 5-6.

спортских делатности.³⁹¹ Међутим, сматрамо да ова лица не би требало називати „стручњацима“ у спорту. Нити за тиме постоји потреба. Као прикладан и довољно еластичан термин за означавање широког круга лица која се не баве непосредно спортским активностима и делатностима, већ им само доприносе, могао би се употребити назив „помоћни кадрови у спорту“.

Такође, мишљења смо да одредбе Закона о спорту нису довољно јасне и прецизне по питању да ли стручњаци у спорту могу обављати поједине стручне послове у спорту. Разјашњење ове дилеме нема само теоријску важност, већ изазива и значајне практичне последице, будући да се посебан правни режим који је успостављен за спортске стручњаке, не примењује на стручњаке у спорту.³⁹²

У том смислу, правилима Закона о спорту ни на који начин није ограничена могућност да неко лице испуњава услове да се у исти мах сматра и спортским стручњаком и стручњаком у спорту.³⁹³ Тако, примера ради, лице које на основу свог академског образовања има стручно звање дипломирани менаџер/економиста и у некој спортској организацији обавља одређене послове карактеристичне за своје звање, има положај стручњака у спорту. Међутим, ако је такво лице додатним стручним оспособљавањем стекло звање организатор спортског пословања или менаџер у спорту, може се истовремено, у истој спортској организацији, бавити и организовањем спортског пословања или менаџментом у спорту.³⁹⁴ Дакле, поред статуса стручњака у спорту, напоре се може имати статус и спортског стручњака. Ипак, мора се нагласити да је обављање појединих стручних послова у спорту од

---

³⁹¹ *Истио.*

³⁹² Специфичност правног режима који важи за спортске стручњаке, а не примењује се на стручњаке у спорту, огледа се у следећем: спортски стручњак мора имати дозволу за рад предвиђену правилима надлежног националног гранског спортског савеза; над радом спортских стручњака врши се стручни надзор; спортски стручњаци се категоришу; организације у области спорта имају обавезу ангажовања спортских стручњака; спортски стручњак поред уговора о раду може да закључи и уговор о стручном ангажовању; спортски стручњаци су дужни да планирају и евидентирају стручни рад који обављају; унапређење стручног рада и стручног оспособљавања у спорту представља општи интерес у области спорта, за чију реализацију се обезбеђују средства у буџету Републике; подстицање запошљавања висококвалификованих стручњака спада у потребе и интересе грађана у области спорта, за чије задовољавање се обезбеђују средства у буџетима јединица локалне самоуправе. Видети: Ђурђевић, Н. - Мићовић, М. - Вуковић, З., *Уговори у спорту*, Крагујевац, 2014, стр. 241.

³⁹³ Ђурђевић, Н. - Мићовић, М. - Вуковић, З., *Уговори у спорту*, Крагујевац, 2014, стр. 241.

³⁹⁴ *Истио.*

стране лица које иначе има статус стручњака у спорту непосредно условљено додатним стручним оспособљавањем за вршење тих послова. Без додатног стручног оспособљавања стручњак у спорту не може се бавити било којим видом стручног рада у спорту.

По нашем мишљењу, наведене мањкавости законских решења би се посматрано *de lege ferenda* успешно могле отклонити другачијим означавањем и појмовним дефинисањем ове категорије кадрова у спорту. Уз задржавање важећег дефинисања појма спортски стручњак. Према дефиницији коју предлажемо, помоћним кадровима у спорту би се сматрала лица других занимања која доприносе остваривању спортских активности и спортских делатности и обављају послове који нису стручни рад у спорту. Сматрамо да би оваква дефиниција допринела очувању начела правне сигурности у овој материји.

5. Дозвола за рад (лиценца) спортских стручњака у праву

Републике Србије

Претпоставке, односно услови који морају бити испуњени да би се неко лице могло бавити стручним радом у спорту значајно се разликују према правилима националних законодавстава, правилима надлежних међународних спортских савеза и надлежних националних спортских савеза. Упоредно-правно посматрано, у овом погледу разликују се два основна система.

Први подразумева контролу приступа обављању стручног рада у спорту. Статус спортског стручњака, дакле, сам по себи није довољан да би се обављао стручни рад у спорту. Поред тога, одговарајућим прописима установљава се нужност одобрења (систем ауторизације или лиценцирања) за вршење таквог рада. Одобрење се даје у форми дозволе за рад (лиценце), која се издаје на основу провере одређених знања и вештина кандидата који подноси захтев.

Други систем подразумева аутоматску регистрацију (систем декларације или регистравања) кандидата. Овде се тежиште правног уређења стручног рада у спорту помера са контроле приступа обављању стручних послова у спорту на контролу (надзор) над вршењем тих послова.

У праву републике Србије прихваћен је систем одобрења (лиценцирања) за бављење стручним радом у спорту. Према одредбама Закона о спорту, уколико је спортски стручњак намеран да се бави стручним радом у спортским организацијама које су чланови националног спортског савеза, поред стицања одговарајућег спортског звања мора додатно поседовати и дозволу за рад предвиђену спортским правилима надлежног националног спортског савеза или правилима надлежног међународног спортског савеза.³⁹⁵

Поступак и ближи услови за издавање, обнављање и одузимање дозволе за рад спортском стручњаку уређују се спортским правилима надлежног националног спортског савеза,³⁹⁶ у складу са одредбама Закона о спорту и одредбама Правилника о дозволи за рад спортских стручњака.³⁹⁷ Спортском стручњаку може се издати или обновити дозвола за рад уколико су испуњени услови у погледу потребне стручне спреме или стручне оспособљености (односно спортског звања), припадности националном спортском савезу, здравствене способности, професионалне праксе (практичног стручног рада),³⁹⁸ стручног спортског искуства, стручног усавршавања, постигнутих спортских резултата и трошкова издавања дозволе за рад.³⁹⁹ Страни спортски стручњаци, односно лица са страним држављанством која имају одговарајуће образовање или стручну оспособљеност у

---

³⁹⁵ Видети: члан 27. став 2. Закона о спорту Републике Србије.

³⁹⁶ Видети: члан 27. став 8. Закона о спорту Републике Србије.

³⁹⁷ Правилник о дозволи за рад спортских стручњака. „Службени гласник Републике Србије“, број 7/2013.

³⁹⁸ Под појмом практични стручни рад подразумева се рад којим се кандидат оспособљава за самосталан стручни рад у спорту, који се обавља у спортским организацијама, код приватних предузетника, или путем уговора о волонтерском раду, под непосредним надзором спортског стручњака који има најмање три године стручног искуства након стицања дозволе за рад. Видети: члан 6. Правилника о дозволи за рад спортских стручњака.

³⁹⁹ Видети: члан 27. став 3. Закона о спорту Републике Србије.

области спорта, у складу са законом државе чији су држављани, сматрају се спортским стручњаком у смислу Закона о спорту.⁴⁰⁰

Дозволу за рад спортском стручњаку издаје надлежни национални спортски савез, у сарадњи са одговарајућом високошколском установом, након провере одређених знања и вештина кандидата који подноси захтев.⁴⁰¹ Надлежни национални спортски савез дозволу за рад издаје на временски период од три године, уколико спортским правилима надлежног међународног спортског савеза није другачије предвиђено.⁴⁰² Међународна дозвола за рад издата спортском стручњаку од стране надлежног међународног спортског савеза, или надлежног националног спортског савеза у складу са правилима надлежног међународног спортског савеза, као и страна национална дозвола за рад издата страном спортском стручњаку, у складу са законом и спортским правилима стране државе, сматра се важећом дозволом за рад, за период за који је издата.⁴⁰³

Conditio sine qua non за добијање дозволе за рад је да кандидат (подносилац захтева) у складу са правилима Закона о спорту стекао статус спортског стручњака. Међутим, поред тога, национални спортски савез може својим правилима предвидети и допунске услове које спортски стручњак мора да испуни. Ти услови су следећи:⁴⁰⁴ да је регистрован код одговарајућег националног гранског спортског савеза, односно да је члан спортске организације које је у саставу националног гранског спортског савеза; да је здравствено способан за вршење одговарајућих стручних послова у спорту; да је у временском периоду од претходног стицања дозволе за рад до момента подношења захтева обавио професионалну праксу (практичан стручни рад) у одређеном трајању; да има потребно радно или спортско

---

⁴⁰⁰ Видети: члан 25. став 3. Закона о спорту Републике Србије.

⁴⁰¹ Захтев за издавање дозволе за рад обавезно садржи: име и презиме спортског стручњака; две фотографије величине потребне за пасош; кратак опис послова за које се тражи дозвола за рад; доказ о испуњености услова за издавање дозволе за рад у складу са Законом о спорту и Правилником о дозволи за рад спортских стручњака.

⁴⁰² Дозвола за рад обавезно садржи: назив националног спортског савеза који издаје дозволу за рад; име и презиме спортског стручњака; редни број дозволе за рад; датум издавања; рок важења; место за фотографију спортског стручњака; послове који на основу дозволе могу да се обављају; печат и потпис лица овлашћеног за заступање националног гранског спортског савеза.

⁴⁰³ Видети: члан 28. став 6-8. Закона о спорту Републике Србије.

⁴⁰⁴ Видети: члан 5. Правилника о дозволи за рад спортских стручњака.

(такмичарско) искуство; да је обавио потребно стручно усавршавање; да му није забрањено обављање стручног рада у спорту за период важења дозволе за рад; да је остварио одговарајуће спортске резултате; и да је уплатио надокнаду за трошкове издавања дозволе за рад. Побројани услови се прецизирају у зависности од врсте дозволе за рад утврђене спортским правилима надлежног националног спортског савеза или правилима надлежног међународног спортског савеза. Током поступка издавања дозволе за рад, приликом процене о испуњености нормираних услова, не сме се вршити дискриминација према високошколској установи у којој је стечена одговарајућа стручна спрема, као ни према спортској организацији у којој је обављено одговарајуће стручно оспособљавање.⁴⁰⁵

Захтев за обнављање дозволе за рад такође се подноси надлежном националном спортском савезу, и то шездесет дана пре истека рока на које је важећа дозвола за рад издата. Дозвола за рад може се обновити само ако је у периоду њеног важења спортски стручњак обавио одговарајуће стручно усавршавање и стекао одговарајуће стручно спортско искуство.⁴⁰⁶ Уз захтев за обнављање дозволе за рад, потребно је да спортски стручњак приложи и доказ о обављеном стручном оспособљавању, односно доказ о стицању одговарајућег спортског звања или постизању врхунског спортског резултата.⁴⁰⁷

Трошкове издавања и обнављања дозволе за рад утврђује надлежни национални спортски савез, уз претходну сагласност министарства надлежног за

---

⁴⁰⁵ *Исио*.

⁴⁰⁶ Дозвола за рад може се обновити ако је, у складу са Законом о спорту и Правилником о дозволи за рад спортских стручњака, у периоду њеног важења обављено најмање осам часова стручног усавршавања, од којих најмање пет из области за коју је дозвола за рад стечена и ако је у том периоду стечено стручно спортско искуство у складу са спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза. Такође, у случају да је спортски стручњак у периоду важења дозволе за рад стекао више спортско звање, сматра се да је испунио услове у погледу стручног усавршавања. Исто важи и за спортског стручњака који током важења дозволе за рад стекне или задржи звање врхунски спортски тренер – тренер међународног ранга. Видети: члан 7. Правилника о дозволи за рад спортских стручњака.

⁴⁰⁷ Видети: члан 7. Правилника о дозволи за рад спортских стручњака.

послове спорта. Ове трошкове плаћа подносилац захтева за издавање, односно обнављање дозволе за рад.⁴⁰⁸

Дозвола за рад одузима се од стране надлежног националног спортског савеза, и то:

- 1) ако престане испуњеност услова за издавање дозволе за рад;
- 2) ако се обавља рад за који дозвола није издата;
- 3) ако су теже прекршене обавезе у вези стручног рада, утврђене Законом о спорту и правилима надлежног националног гранског спортског савеза;
- 4) ако је правоснажном судском одлуком изречена мера безбедности забране вршења позива, делатности и дужности у области спорта, док трају правне последице осуде;
- 5) ако је изречена, у складу са одредбама Закона о спречавању допинга у спорту, мера трајне забране обављања послова у области спорта због повреде антидопинг правила.⁴⁰⁹

Испуњеност прописаних услова за издавање, обнављање или одузимање дозволе за рад утврђује комисија за дозволе за рад надлежног националног спортског савеза, састављена од једног члана кога именује одговарајућа високошколска установа са којом надлежни национални грански спортски савез има закључен уговор о стручној сарадњи и два члана које именује надлежни национални спортски савез. У националним спортским савезима који имају преко педесет чланова и подручну организациону структуру, могу се у складу са одлуком надлежног националног гранског спортског савеза образовати и подручне комисије за издавање, обнављање и одузимање дозволе за рад спортских стручњака.⁴¹⁰

---

⁴⁰⁸ Видети: члан 28. став 5. Закона о спорту Републике Србије.

⁴⁰⁹ Видети: члан 8. Правилника о дозволи за рад спортских стручњака.

⁴¹⁰ Видети: члан 6. Правилника о дозволи за рад спортских стручњака.

Евиденцију издатих, обновљених и одузетих дозвола за рад води надлежни национални спортски савез.⁴¹¹

6. Класификација (разврставање) спортских стручњака према спортским занимањима и звањима у оквиру занимања

Разврставање спортских стручњака према спортским занимањима и звањима у оквиру занимања уређено је Правилником о номенклатури спортских звања и занимања.⁴¹² Спортски стручњаци разврставају се према спортским занимањима и звањима у оквиру занимања, с тим да највиша спортска звања могу да стекну само спортски стручњаци који имају прописано образовање. Стицањем одређеног спортског звања, спортски стручњак добија право да се бави оним стручним пословима у спорту који су карактеристични за стечено звање. Међутим, стицањем вишег спортског звања у оквиру једног спортског занимања, стиче се и право обављања оних послова који карактеришу нижа спортска звања из истог спортског занимања.⁴¹³

Правилником о номенклатури спортских звања и занимања одређена су следећа спортска занимања: 1) спортски посредник; 2) тренер у спорту; 3) инструктор у спорту; 4) организатор рекреације у спорту; 5) организатор спортског пословања; 6) менаџер у спорту; 7) 8) судија у спорту; 9) спортски водич; 10) спортски спасилац; 11) професионални спортиста; 12) спортски документалиста; 13) новинар у спорту; 14) спортски пропагандиста; 15) саветник у спорту; и 16) спортски медицинар.⁴¹⁴

---

⁴¹¹ Видети: члан 2. став 1. Правилника о дозволи за рад спортских стручњака.

⁴¹² Правилник о номенклатури спортских занимања и звања, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 7/2013 (у даљем тексту: Правилник о номенклатури).

⁴¹³ Видети: члан 26. став 1-4. Закона о спорту.

⁴¹⁴ Видети: члан 7. Правилника о номенклатури.

6. 1. Основне карактеристике спортских занимања

Наредни део излагања посвећен је разматрању основних карактеристика наведених спортских занимања.⁴¹⁵

- **Спортиски посредник** је занимање лица која се професионално баве пословима посредовања при преласцима спортисте из једне организације у области спорта у другу, односно проналажењем запослења за спортисту клијента (посредовање у спортским трансферима). За њихово означавање се, осим назива спортиски посредник, користе и други термини као што су: спортиски агент,⁴¹⁶ спортиски менаџер, посредник за играче, агент за играче или заступник играча. Послови који карактеришу ово занимање су: праћење стања у одређеној спортој дисциплини; помагање спортистима у проналажењу спортског ангажмана и закључењу одговарајућег уговора; помагање организацијама у области спорта у проналажењу и ангажовању одговарајућих спортиста; посредовање између спортских организација при трансферима спортиста итд. Назив спортског звања је истоветан попут назива занимања.⁴¹⁷
- **Тренер у спорту** је спортско занимање лица која учествују у демонстрирању спортских вештина, програмирању, планирању и реализацији стручно-педагошког рада у одређеној спортој грани.⁴¹⁸ У „пирамиди стручних кадрова“ који се баве стручним радом у спорту, тренери имају централно место и њихова знања, способности, квалификације и обученост су од посебног значаја за развој сваке спортске дисциплине, сваке спортске организације и сваког

---

⁴¹⁵ Видети: Вуковић, З. , *Класификација спортистких стручњака*, стр. 91-101.

⁴¹⁶ У аутономним спортским правилима надлежних националних и међународних гранских спортских савеза уобичајено се користе називи „спортиски агент“ и „посредник за играче“.

⁴¹⁷ Видети: члан 45. Правилника о номенклатури.

⁴¹⁸ Видети: члан 8. став 1. Правилника о номенклатури.

спортисту понаособ.⁴¹⁹ Тренери су на првом месту по важности посебно за спортисте, с обзиром да их подучавају одређеним спортским вештинама, припремају за такмичења, пружају им психолошку подршку на тренинзима и такмичењима и, на послетку, непосредно воде на такмичењима. Улога тренера је од изузетног значаја за постизање врхунских резултата у савременом спорту. Штавише, у многим ситуацијама допринос тренера је од пресудне важности за успех у спорту.⁴²⁰ Карактеристични послови које обавља тренер у спорту јесу: планирање тренажног процеса; вођење тренинга; контрола припремљености и селекција спортиста; анализа и корекција тренажног процеса и такмичења; вођење наступа на такмичењима; вођење документације рада и постигнутих резултата; припремање извештаја о раду и обезбеђивање материјално техничких услова за извођење вежбања и тренажног процеса. Назив занимања тренер у спорту обухвата и назив одређене спортске гране, као и усмереност на одређену област. Спортска звања која се могу стећи у оквиру овог спортског занимања јесу: спортски учитељ; спортски оперативни тренер; спортски тренер; спортски тренер специјалиста и спортски тренер - дипломирани професор физичког васпитања и спорта.⁴²¹

- **Инструктор у спорту** је спортско занимање лица која обављају послове демонстрирања и основне обуке у одређеној спортској грани или спортско-туристичкој активности. Карактеристични послови којима се бави инструктор у спорту су: реализација процеса основног техничко-тактичког обучавања вежбача и спортиста у одређеној спортској грани, односно одређеној спортско-туристичкој активности: припремање материјално техничких услова за извођење вежбања; обезбеђивање превентивних мера безбедности и пружање

---

⁴¹⁹ Видети: Ђурђевић, Н. - Мићовић, М. - Вуковић, З., *Уговори у спорту*, стр. 279.

⁴²⁰ Видети: Ву, F. - Marceau, J.M. - Rogachia, D. - Rizzo, F., *Droit du sport*, Paris, 2009, стр. 211.

⁴²¹ Видети: члан 9-10. Правилника о номенклатури.

прве помоћи код повреда; извођење програма спортских активности са спортистима итд. У оквиру овог спортског занимања могу се стећи следећа спортска звања: спортски демонстратор; спортски инструктор и спортски инструктор специјалиста (са навођењем специјалности).⁴²²

- **Организатор рекреације у спорту** је спортско занимање лица која обављају послове које одликује шири обим активности у односу на инструкторе у спорту и усмеравање процеса вежбања и спортских активности на релаксационе ефекте. Карактеристични послови којима се бави организатор рекреације у спорту јесу: извођење програма рекреативног вежбања са појединцима и групама вежбача; спровођење подучавања спортиста рекреативаца; анимације и организације група и појединаца за рекреативно бављење спортским активностима; припремање вежбача за манифестације и рекреативна такмичења; припремање спортско-рекреативних излета, логоровања, зимовања и сл. ; обезбеђивање превентивних мера сигурности и пружање прве помоћи код повреда; контрола физичких способности вежбача; планирање, анализа и корекција програма вежбања и рекреативних спортских активности; организовање и вођење рекреативних манифестација и рекреативних такмичења; обезбеђивање материјално техничких услова за извођење рекреативних активности; упућивање спортиста рекреативаца на правилан избор спортске опреме и реквизита; упознавање спортиста рекреативаца са специфичним теренима, трасама, полигонима и сл. ; реализација велнес, СПА и сличних програма. Спортска звања која се могу стећи у оквиру овог спортског занимања јесу: спортско-рекреативни демонстратор; спортско-рекреативни водитељ;

---

⁴²² Видети: члан 16-18. Правилника о номенклатури.

организатор спортске рекреације; специјалиста спортске рекреације и професор спортске рекреације.⁴²³

- **Организатор спортске рекреације** је спортско занимање лица која обављају послове који су непосредно повезани са функционисањем организација у области спорта (лица која су задужена за осигурање безбедности приликом организовања спортских манифестација, лица која су задужена за извођење антидопинг активности, секретари, лица која су задужена за планирање и управљање спортским програмима, лица задужена за издавање периодичних и сезонских дозвола итд.). Послови који карактеришу занимање организатор спортске рекреације јесу: вођење интерне евиденције спортске организације: чланства, објеката, кадрова, опреме, спортских резултата и активности; регистрација и праћење испуњења закључених уговора; планирање и управљање спортским програмима и пројектима; организовање спортских припрема и такмичења; припремање интерне документације и архива спортске организације; обезбеђење одржавања спортских објеката; достављање пријава за такмичења; регистрација учесника у обављању спортских активности и делатности; проналажење спортских талената и праћење спортских способности спортиста који учествују у спортским такмичењима; учешће у организовању и извођењу маркетиншких активности спортске организације; прикупљање спортских података и њихово анализирање и тумачење, координација и планирање активности неопходних за обезбеђење безбедности на спортским приредбама и у спортским објектима; координација и планирање антидопинг активности; организација активности везаних за продају и пласман улазница за спортске приредбе. У оквиру овог спортског занимања могу се стећи следећа спортска звања: организатор спортских приредби; организатор спортских програма и пројеката; организатор

---

⁴²³ Видети: члан 22-24. Правилника о номенклатури.

спортских припрема и путовања; организатор одржавања спортских објеката; организатор безбедности у спорту; организатор антидопинг активности; спортски статистичар; спортски скаут, асистент за спортски маркетинг и организатор продаје улазница.⁴²⁴

- **Менаџер у сѿорѿу** је спортско занимање лица која обављају руководеће послове у области спорта. Овде спадају послови управљања, планирања, организовања, координације и контроле рада спортске организације, као и контроле правилности обављања послова физичких лица запослених, ангажованих или учлањених у организацију у области спорта. Карактеристични послови за спортско занимање менаџер у спорту јесу: организовање утакмица, сусрета и такмичења; организовање система такмичења и учествовање у реализацији система такмичења; планирање коришћења објеката; контрола спровођења плана; припремање програма и пројеката у области спорта и контрола њиховог извођења; припремање састанака стручних органа и органа управљања; надзор над интерном документацијом; интерно информисање чланова, као и информисање трећих заинтересованих лица о раду спортске организације; планирање и припрема маркетиншких и пропагандних активности спортске организације; сарадња унутар и између организација у области спорта у земљи и иностранству; вођење пословања; закључење уговора; спровођење одлука органа управљања и стручних органа спортске организације. Спортска звања која се могу стећи у оквиру овог спортског занимања јесу: оперативни спортски менаџер; спортски менаџер и спортски менаџер специјалиста.⁴²⁵
- **Судија у сѿорѿу** је спортско занимање лица која обављају послове спортског суђења. У те послове спадају: извођење суђења на спортском такмичењу у одређеној спортској грани према званичним

---

⁴²⁴ Видети: члан 30-32. Правилника о номенклатури.

⁴²⁵ Видети: члан 38-40. Правилника о номенклатури.

правилима и/или прилагођеним правилима; и учествовање у раду судијских удружења. У оквиру овог спортског занимања могу се стећи следећа спортска звања: спортски судија; национални спортски судија и међународни спортски судија.⁴²⁶

- **Спортиски водич** је спортско занимање лица која обављају послове водича у различитим спортским активностима. Послови који карактеришу ово занимање јесу: припремање програма спортских излета и тура; припремање и одржавање опреме; вођење учесника на излетима и турама; припремање учесника за планиране активности и проверавање њихове оспособљености и опремљености; обезбеђење смештаја; обезбеђење превентивних мера сигурности; пружање прве помоћи и обавештавање служби спасавања код повреда, незгода и других несрећних случајева; заштита природног окружења, проверавање и обележавање терена. Назив звања је идентичан као и назив занимања.⁴²⁷
- **Спортиски спасилац** је спортско занимање лица која обављају спасилачке послове у различитим спортским гранама и активностима. Послови који карактеришу занимање спортски спасилац јесу: предузимање превентивних мера сигурности у објекту или простору на коме се изводи спортска активност; контролисање исправности и сигурности опреме која је предвиђена за коришћење током спортске активности; надзор безбедности учесника у спортској активности; спровођење поступка спасавања; пружање прве помоћи у случају повреда. У оквиру овог спортског занимања могу се стећи следећа спортска звања: помоћни спасилац; спасилац и спасилац инструктор.⁴²⁸

---

⁴²⁶ Видети: члан 48-50. Правилника о номенклатури.

⁴²⁷ Видети: члан 52-54. Правилника о номенклатури.

⁴²⁸ Видети: члан 56-58. Правилника о номенклатури.

- **Професионални сѿорѿистѿа** јесте лице које се бави спортском активношћу као јединим или основним занимањем, самостално или у оквиру спортске организације у области спорта. Карактеристични послови којима се бави професионални спортиста јесу: тренирање и наступање на такмичењима различите врсте и ранга (митинзи, турнири, првенства итд.) у земљи и иностранству. Звање носи исти назив као и занимање, уз додатак назива одређене спортске гране.⁴²⁹
- **Сѿорѿски документѿалистѿа** је спортско занимање лица која обављају послове креирања, планирања и организовања стручног информисања; документовања стручне литературе; документовања статистичких показатеља о развоју физичке културе и спорта; припреме и уређивања секундарних информационих извора у спорту; организовања издавачке делатности. Назив звања је исти као и назив занимања.⁴³⁰
- **Новинар у сѿорѿу** је спортско занимање лица која обављају послове извештавања са спортских приредби, писања информативних и аналитичких чланака, као и остале новинарске послове у средствима јавног информисања, у области спорта. Спортска звања која се могу стећи у оквиру овог спортског занимања јесу: спортски новинар и спортски репортер.⁴³¹
- **Сѿорѿски ѿројѿѿангистѿа** је спортско занимање лица која обављају послове креирања, планирања и организовања пропагандних кампања и акција и контактирања са средствима јавног информисања у области спорта. Назив звања је истоветан као и назив занимања.⁴³²

---

⁴²⁹ Видети: члан 62-64. Правилника о номенклатури. О томе да ли има места разврставању професионалних спортиста у оквиру спортских занимања и звања, више у даљем излагању.

⁴³⁰ Видети: члан 66-67. Правилника о номенклатури.

⁴³¹ Видети: члан 69-70. Правилника о номенклатури.

⁴³² Видети: члан 73-74. Правилника о номенклатури.

- **Саветник у спорту** је спортско занимање лица која обављају послове вишег стручно-саветодавног и технолошког карактера. У те послове спадају: учешће у креирању програма стручног информисања, усавршавања, оспособљавања и школовања кадрова у области спорта; припремање планова и програма развоја спортских активности, норматива и стандарда рада у спортским организацијама; спровођење трансфера научних знања у технолошке поступке и методичку обучавања, вежбања, тренинга и такмичења; стручно-саветодавни рад; вршење надзора и контроле педагошких и организационих послова у спортским организацијама; учешће у спортским истраживањима. У оквиру овог спортског занимања могу се стећи следећа спортска звања: спортски саветник и виши спортски саветник.⁴³³
- **Спортички лекар** је спортско занимање лица која обављају послове унапређења медицинске заштите у спортским организацијама, а који се не сврставају у лечење. Такви послови су: праћење здравственог стања и психо-физичке припремљености спортиста; давање савета за унапређење здравља спортиста; организовање рада клупске амбуланте; организовање спровођења периодичних здравствених прегледа спортиста и службених лица; вођење медицинских евиденција и картотека; организовање рехабилитације спортиста; здравствена едукација спортиста; медицинско дежурство на спортским приредбама; организовање периодичних тестирања функционалних способности спортиста; организовање превентивне медицинске заштите; пружање медицинске помоћи спортистима за време тренинга и такмичења. Спортска звања која се могу стећи у оквиру овог спортског занимања

---

⁴³³ Видети: члан 76-78. Правилника о номенклатури.

јесу: клупски лекар; лекар спортске репрезентације; спортски физиотерапеут и виши спортски физиотерапеут.⁴³⁴

На основу изложених основних карактеристика спортских занимања, дилема је има ли уопште места сврставању професионалних спортиста у спортске стручњаке, а тиме и њиховој класификацији према спортским занимањима и звањима. Другим речима, поставља се питање да ли се професионални спортиста може сматрати спортским стручњаком. Већ је речено да се спортски стручњаци баве стручним радом у спорту, у виду спортске делатности. Суштинско обележје спортских делатности је да се њима обезбеђују услови за обављање спортских активности. Са друге стране, професионални спортиста се непосредно бави спортском активношћу, а не стручним радом у спорту којима се омогућава обављање спортских активности. У том смислу, професионални спортиста се не може сматрати спортским стручњаком. Тим пре, не може се сврстати ни у стручњаке у спорту. Наиме, у претходном излагању смо истакли да појам стручњак у спорту подразумева лица одговарајућег образовања која доприносе остваривању спортских активности и спортских делатности. Дакле, стручњаци у спорту не баве се непосредно спортским активностима, за разлику од професионалног спортисте. По овом питању, у правној литератури наилазимо на веома ауторитативан став да је разврставање професионалних спортиста у оквиру спортских занимања и звања последица непрецизности и противуречности одређених одредби Закона о спорту. Наиме, у члану 14. став 1. Закона о спорту нормирано је да се врхунски спортиста може самостално професионално бавити спортским активностима у индивидуалним спортовима и као самостални професионални спортиста, односно предузетник, док је у члану 93. став 1. овог Закона предвиђено да предузетник који се бави стручним радом у области спорта мора имати одговарајуће спортско звање.⁴³⁵

---

⁴³⁴ Видети: члан 81-83. Правилника о номенклатури.

⁴³⁵ Видети: Ђурђевић, Н. - Мићовић, М. - Вуковић, З., *Уговори у спорту*, стр. 256.

Већину од осталих наведених спортских занимања могу обављати искључиво спортски стручњаци. То су следећа занимања: тренер у спорту; инструктор у спорту; организатор рекреације у спорту; организатор спортског пословања; менаџер у спорту; спортски посредник; судија у спорту; спортски водич; спортски спасилац; спортски документалиста; новинар у спорту; спортски пропагандиста и саветник у спорту. Насупрот томе, обављање занимања спортски медицинар и стицање звања унутар овог занимања искључиво је резервисано за стручњаке у спорту, односно лица која имају одговарајуће образовање из области медицинских наука.⁴³⁶

---

⁴³⁶ *Исто.*

Табела 3. Табеларни приказ класификације спортских стручњака према спортским занимањима и спортским звањима у праву Републике Србије

<i>Спортска занимања</i>	<i>Спортска звања</i>
Тренер у спорту	<ul style="list-style-type: none"> • Спортски учитељ • Спортски оперативни тренер • Спортски тренер специјалиста • Спортски тренер-дипломирани професор физичког васпитања и спорта
Инструктор у спорту	<ul style="list-style-type: none"> • Спортски демонстратор • Спортски инструктор • Спортски инструктор специјалиста
Организатор рекреације у спорту	<ul style="list-style-type: none"> • Спортско-рекреативни демонстратор • Спортско-рекреативни водитељ • Организатор спортске рекреације • Специјалиста спортске рекреације • Професор спортске рекреације
Организатор спортског пословања	<ul style="list-style-type: none"> • Организатор спортских приредби • Организатор спортских програма и пројеката • Организатор спортских припрема и путовања • Организатор одржавања спортских објеката • Организатор безбедности у спорту • Организатор антидопинг активности • Спортски статистичар • Спортски скаут • Асистент за спортски маркетинг • Организатор продаје улазница
Менаџер у спорту	<ul style="list-style-type: none"> • Оперативни спортски менаџер • Спортски менаџер • Спортски менаџер специјалиста
Спортски посредник	<ul style="list-style-type: none"> • Спортски посредник
Судија у спорту	<ul style="list-style-type: none"> • Спортски судија • Национални спортски судија • Међународни спортски судија
Спортски водич	<ul style="list-style-type: none"> • Спортски водич
Спортски спасилац	<ul style="list-style-type: none"> • Помоћни спасилац • Спасилац • Спасилац инструктор
Професионални спортиста	<ul style="list-style-type: none"> • Професионални спортиста
Спортски документалиста	<ul style="list-style-type: none"> • Спортски документалиста
Новинар у спорту	<ul style="list-style-type: none"> • Спортски новинар • Спортски репортер
Спортски пропагандиста	<ul style="list-style-type: none"> • Спортски пропагандиста
Саветник у спорту	<ul style="list-style-type: none"> • Спортски саветник • Виши спортски саветник
Спортски медицинар	<ul style="list-style-type: none"> • Клубски лекар • Лекар спортске репрезентације • Спортски физиотерапеут • Виши спортски физиотерапеут

ОДЕЉАК 2

УГОВОРНО АНГАЖОВАЊЕ ТРЕНЕРА У СПОРТУ

1. Врсте уговора са тренером у спорту

Неслућени развој савремене „спортске индустрије“ и наглашени процес професионализације и специјализације у области спорта довели су, између осталог, и до тога да у нашем времену закључење уговора између тренера у спорту и спортских организација, спортских савеза и професионалних спортиста није изузетак, већ правило. Када је реч о спортским привредним друштвима, склапање уговора са тренером у спорту и нема алтернативу.

Према правилима Закона о спорту, тренер може бити ангажован од стране спортске организације, односно спортског савеза на основу уговора о раду, или путем уговора о стручном ангажовању.⁴³⁷ По овом питању примећујемо крупан пропуст домаћег законодавца који је питање ангажовања тренера од стране индивидуалних спортиста оставио потпуно нерегулисаним.⁴³⁸ Такође, поређењем

---

⁴³⁷ Видети: члан 31. став 1. Закона о спорту.

⁴³⁸ Без намере улажења у детаље, пошто се ради о правном проблему који превазилази оквире предмета истраживања у овом раду, сматрамо да уговор о стручном ангажовању тренера који је регистрован као предузетник од стране спортисте аматера, треба подразумевати као потрошачки

оваквог решења Закона о спорту са правилима која уређују правни статус спортиста, изводимо закључак да спортски тренер који је у радном односу са спортском организацијом, односно спортским савезом, има положај професионалног тренера, док тренер који има закључен уговор о стручном ангажовању има статус тренера аматера.⁴³⁹

За разлику од правне природе уговора о раду са тренером,⁴⁴⁰ правна квалификација уговора о стручном ангажовању спортског тренера је спорна. У Закону о спорту је предвиђено једино да обављање стручног рада у спорту по основу уговора о стручном ангажовању представља рад ван радног односа, у складу са законом.⁴⁴¹ Оваква недореченост законодавца оставила је отвореним више питања. То су, пре свега, питања правне природе, садржине и рока на који се уговор о стручном ангажовању тренера закључује. У складу са наведеним законским одређењем, уговор о стручном ангажовању тренера требало би подвести под неки од уговора о обављању рада ван радног односа, који су уређени правилима Закона о раду. То су: уговор о привременим и повременим пословима; уговор о делу; уговор о стручном оспособљавању и усавршавању; и уговор о допунском раду.⁴⁴² Ипак, такво тумачење је неприхватљиво када се сагледају услови предвиђени радним законодавством за склапање појединих уговора о обављању рада ван радног односа.⁴⁴³ Сходно томе, према нашем мишљењу уговор о стручном ангажовању тренера је посебан вид рада ван радног односа, који не подлеже ограничењима везаним за наведене облике рада ван радног односа. Сматрамо да је домаћи законодавац употребио нов назив за уговор између спортске организације, односно савеза и тренера, а не неки од постојећих који уређују обављање послова ван радног односа, управо да би се избегла ограничења

уговор, што повлачи правне последице у виду подложности овог уговора примени посебних правних правила која уређују материју заштите потрошача. Између осталог, и правила о уклањању неправичних одредби из потрошачких уговора.

⁴³⁹ Видети: Ђурђевић, Н. , *Уговор између тренера и спортске организације*, стр. 285.

⁴⁴⁰ О правној природи уговора о раду, видети више у: Лубарда, Б. , *Увод у радно право*, Београд, 2017, стр. 116-119.

⁴⁴¹ У складу са правилима радног законодавства. Видети: члан 31. став 5. Закона о спорту.

⁴⁴² Видети: члан 197-202. Закона о раду.

⁴⁴³ О условима за обављање рада ван радног односа видети више у: Ивошевић, З. – Ивошевић, М. , *Коментар Закона о раду*, Београд, 2018, стр. 470-482.

предвиђена радним законодавством.⁴⁴⁴ Међутим, и код уговора о стручном ангажовању спортских стручњака важи правило да правну природу неког уговора не одређује његов назив, већ његова садржина.⁴⁴⁵ Односно, узајамни однос њиме успостављених права и обавеза уговорника. Неспорно је да на основу садржине уговора о стручном ангажовању тренера у њему претежу елементи уговора о делу.⁴⁴⁶ Међутим, Закон о спорту га није тако именовано вероватно због тога што се делатност тренера у спортској организацији, односно савезу не може сматрати обављањем послова који су ван делатности послодавца.⁴⁴⁷ Са претходним у вези, главна обавеза спортског тренера је да сауговорнику стави на располагање своја стручна знања како би спортисти о којима се стара овладали одређеним спортским вештинама и унапредили своје спортске капацитете. При томе, није нужно да тренирани спортисти усвоје све чему су обучавани.⁴⁴⁸ Из тога произилази да обавеза спортског тренера има карактер облигације средства, а не облигације циља (резултата). Он, дакле, преузима обавезу да са дужном пажњом изврши одређени посао спортског обучавања, али не гарантује за крајњи резултат (исход) рада. Додуше, могуће је и да се тренер уговором посебно обавезе на постизање одређеног резултата. Међутим, без изричитог уговарања у том смислу, облигација резултата не може се претпостављати.⁴⁴⁹

Уговори између тренера и спортских организација, односно спортских савеза спадају у категорију формалних уговора. За њихов пуноважан настанак је, осим испуњења услова општег карактера, нужно и да сагласност воља уговорних страна о садржини уговора буде изражена у нарочитој форми. Ради се о законској, конститутивној и квалификованој писменој форми.

Форма уговора између тренера и спортских организација, односно спортских савеза одређена је Законом о спорту. Према правилима овог Закона, ови

---

⁴⁴⁴ Видети: Ђурђевић, Н. , *Уговор између тренера и спортске организације*, стр. 316.

⁴⁴⁵ Видети: Јакшић, А. – Стојановић, С. , *Елементи за једно уговорно право*, Београд, 1995, стр. 126.

⁴⁴⁶ Видети: Raisinger, J. , *Sportrecht*, Graz, 2011, стр. 37. Fritzweiler, J. – Pfister, B. – Summerer, T. , *Praxishandbuch Sportrecht*, München, 1998, стр. 245.

⁴⁴⁷ Видети: чл. 199-200. Закона о раду.

⁴⁴⁸ Ђурђевић, Н. , *Уговор између тренера и спортске организације*, стр. 285.

⁴⁴⁹ Видети: Качер, Х. – Перкушић, А. , *Услуге (тренера) у спорту*, Зборник радова: век – век услуга и услужног права (ур. Мићовић, Миодраг), Крагујевац, 2011, 330-331.

уговори се, под претњом ништавости, закључују у писменом облику и оверавају у складу са одговарајућим законским прописима.⁴⁵⁰ Прописана форма простире се и на све доцније измене и допуне уговора.⁴⁵¹ Како је законом прописана форма изричито санкционисана ништавошћу, без икакве сумње се може тврдити да је у питању конститутивна форма уговора (форма *ad solemnitatem*).

Осим писмене редакције уговора између тренера и спортских организација, односно спортских савеза, за њихову пуноважност захтева се и оверавање уговора од стране надлежног органа јавне власти. Са тим у вези, ови уговори, као и све измене и допуне уговора, оверавају се у складу са Законом о оверавању потписа, рукописа и преписа.⁴⁵² Овде је реч о тзв. пасивном учешћу надлежног органа, који само оверава потписе уговорника и тиме потврђује да су уговорне стране изјавиле да се ради о њиховој уговорној исправи. Оверавање се врши код јавног бележника, односно код основног суда или општинске управе, у градовима и општинама где нису именовани јавни бележници.⁴⁵³ Сврха оверавања је појачана заштита правне сигурности и интереса уговорника. За пуноважност уговора између тренера и спортских организација, односно спортских савеза, чин оверавања има конститутивно дејство.⁴⁵⁴ Испуњење овог додатног услова, писмену форму ових уговора о чини квалификованом.⁴⁵⁵

Законодавац прописује дужност да се одређени тип уговора склопи у нарочитој форми ради остварења постављених правно-политичких циљева.⁴⁵⁶ Образложење за формални карактер уговора између тренера и спортских организација, односно спортских савеза огледа се како у заштити интереса страна уговорница и интереса осталих учесника у систему спорта, тако и у заштити јавних интереса. Квалификована писмена форма ових уговора доприноси правној

---

⁴⁵⁰ Видети: члан 31. став 3. , у вези са чланом 12. став 1. Закона о спорту.

⁴⁵¹ *Истио*.

⁴⁵² Закон о оверавању потписа, рукописа и преписа („Службени гласник Републике Србије“, бр. 93/2014, 22/2015 и 87/2018).

⁴⁵³ Видети: члан 29. Закона о оверавању потписа, рукописа и преписа.

⁴⁵⁴ У том смислу, видети: Перовић, С. , *Облигационо право*, стр. 356. Другачије, видети: Јакшић, А. – Стојановић, С. , *нав. дело*, стр. 89.

⁴⁵⁵ Видети: Јакшић, А. – Стојановић, С. , *нав. дело*, стр. 88.

⁴⁵⁶ *Истио*, стр. 84.

сигурности и олакшава доказивање постојања самог уговорног односа и његове садржине. Такође, сврха прописивања посебне форме ових уговора испољава се и у повећању општег нивоа заштите спортиста (нарочито малолетних) и самих тренера. Поред тога, овим путем се доприноси и заштити интереса спортских организација и надлежних спортских савеза. Напослетку, обавезност квалификоване писмене форме уговора између тренера и спортских организација, односно спортских савеза и надлежним државним органима омогућава сазнање о настанку уговорног односа за који из одређених разлога могу бити заинтересовани.

Обавеза квалификоване писмене форме важи и за све доцније модификације, односно анексе уговора.⁴⁵⁷ У противном, ако би се прихватило становиште да је могуће да се формални уговор између тренера и спортске организације, односно спортског савеза мења одвојеним усменим споразумима, повредио би се циљ прописа о форми. Као што је речено, прописивање квалификоване писмене форме ових уговора поред заштите интереса уговорника, има за циљ и заштиту јавних интереса. Из истог разлога, овде нема места примени општих правила уговорног права којима је предвиђена изузетна могућност важења појединих накнадних усмених погодби,⁴⁵⁸ нити би се могла применити правила о изузетном важењу истовремених усмених погодби.⁴⁵⁹ Такође, циљ прописа о форми онемогућава и накнадну конвалидацију уговора између тренера и спортских организација, односно спортских савеза који је ништав зато што није закључен у прописаној форми, чак и када би обе стране, у целини или у претежном делу, добровољно испуниле оно што су њиме једна другој обећале.⁴⁶⁰

За закључење и садржину уговора о раду са спортским тренером меродавна су правила радног законодавства. Са друге стране, у уговорној пракси су за закључење и садржину уговора о стручном ангажовању тренера најзначајнија спортска правила надлежних националних гранских спортских савеза или

---

⁴⁵⁷ Видети: члан 94. став 10. Закона о спорту.

⁴⁵⁸ Видети: члан 67. став 3-4. Закона о облигационим односима.

⁴⁵⁹ Видети: члан 71. став 2-3. Закона о облигационим односима.

⁴⁶⁰ Видети: члан 73. Закона о облигационим односима.

националних стручних спортских удружења.⁴⁶¹ У том смислу, Законом о спорту је предвиђено да се начин и поступак регистравања уговора између спортских организација и тренера (спортских стручњака), као и општи (минимални) услови за закључење тих уговора уређују спортским правилима надлежних националних спортских савеза.⁴⁶²

У складу са наведеним, поводом садржине уговора са тренером може се уочити јасна разлика између права, обавеза и одговорности тренера из радног односа, у односу на спортске обавезе тренера.

1. 1. Садржина уговора о раду са тренером и права, обавезе и одговорности из радног односа

Како Закон о спорту не садржи посебне одредбе о радном односу тренера, на сва питања њиховог радноправног положаја примењују се правила радног законодавства.⁴⁶³

Уговор о раду је правни основ за заснивање радног односа спортског тренера.⁴⁶⁴ Заступник спортске организације или спортског савеза је дужан да са тренером који заснива радни однос закључи уговор о раду пре његовог ступања на рад. Сходно законским правилима, тренера који заснива радни однос заступник

---

⁴⁶¹ Тако, на пример, аутономним спортским правилима Фудбалског савеза Србије и Кошаркашког савеза Србије прописани су стандардни уговори о стручном ангажовању спортског тренера, који указују на неке од могућих модалитета прецизирања права и обавеза уговорника. Пример стандардног уговора о стручном ангажовању тренера у фудбалу видети на: www.fsb.org.rs/sites/default/files/ugovor_fk-trener.doc (датум посете: 15. 03. 2018).

⁴⁶² Видети: члан 100. став 2. тач. 5. Закона о спорту.

⁴⁶³ Страни држављани који у Републици Србији обављају послове спортског тренера, поред услова предвиђених у Закону о спорту, морају испуњавати и остале услове одређене општим правним актима којима се регулише запошљавање страних држављана у нашој земљи. О томе видети више у: Ивошевић, З. – Ивошевић, М., *Коментар Закона о раду*, Београд, 2018, стр. 92-94.

⁴⁶⁴ Видети: члан 32. Закона о раду.

организације или савеза мора пријавити и организацији за обавезно социјално осигурање.⁴⁶⁵

Уговор о раду са тренером закључује се у писменој форми, пре ступања тренера на рад. Реч је о *ad solemnitatem* форми уговора. Из тога произилази да уговор о раду који није закључен у писменом облику не производи правно дејство.⁴⁶⁶ Према томе, закључење уговора о раду са тренером претходи његовом ступању на рад тако да се, по правилу, та два датума не подударaju. Права, обавезе и одговорности из радног односа спортски тренер почиње да остварује даном ступања на рад. Уколико то не учини оног дана који је предвиђен у уговору о раду, сматра се да није засновао радни однос. Изузеци од овог правила су могући ако је другачије договорено, као и у случају постојања оправданих разлога који су тренера спречили да ступи на рад одређеног дана.⁴⁶⁷ Дакле, уговор о раду је основ за заснивање радног односа, али се остваривање права, обавеза и одговорности из радног односа везује за фактичку радњу, у виду ступања на рад. Са тим у вези, може се рећи да је уговор о раду правни основ за заснивање радног односа, а ступање на рад начин заснивања радног односа. Ступање на рад је, дакле, конститутивни елемент заснивања радног односа.⁴⁶⁸

Уговор о раду са тренером може се закључити на неодређено или на одређено време, најдуже до пет година.⁴⁶⁹ Ако у њему није прецизирано време на које се закључује, сматраће се да је уговор о раду са тренером закључен на неодређено време.⁴⁷⁰ Ово је неоторива правна претпоставка.⁴⁷¹ Уколико тренер ступи на рад а да претходно са њим није закључен уговор о раду у писаном облику, наступа својеврсна фикција заснивања радног односа, те се сматра да је тренер даном ступања на рад засновао радни однос.⁴⁷² Ово је и једини изузетак од обавезе

---

⁴⁶⁵ Видети: члан 35. став 2. Закона о раду.

⁴⁶⁶ Видети: Лубарда, Б., *Увод у радно право*, Београд, 2017, стр. 119.

⁴⁶⁷ Видети: члан 34. Закона о раду.

⁴⁶⁸ Видети: Симоновић, Д., *Радно право*, Београд, 2016, стр. 30.

⁴⁶⁹ Видети: члан 31. став 2. Закона о спорту Републике Србије.

⁴⁷⁰ Видети: члан 31. Закона о раду.

⁴⁷¹ Видети: Лубарда, Б., *нав. дело*, стр. 125.

⁴⁷² Видети: Мишљење Министарства рада и социјалне политике, бр. 011-00-292/2008-02 од 09. априла 2008. године.

задовољавања обавезне писмене форме уговора о раду. Премда Закон о раду не садржи изричито правило у том смислу, сматра се да запослени који је засновао радни однос на одређено време има сва права, обавезе и одговорности као и запослени на неодређено време.⁴⁷³ У случају да је уговор о раду са тренером на одређено време склопљен противно одредбама Закона о раду, или ако запослени тренер остане да ради у спортској организацији, односно савезу најмање пет радних дана по протеку рока трајања уговора о раду закљученог на одређено време, сматраће се да је заснован радни однос на неодређено време.⁴⁷⁴ Овакво законско решење представља институт преображаја радног односа на одређено време у радни однос на неодређено време. Реч је о својеврсној законској санкцији која је усмерена против послодавца због закључења уговора о раду на одређено време противно законским правилима. Исти је смисао примене овог правила и када послодавац непажњом допусти да запослени фактички настави да ради код њега по истеку времена на који је склопљен уговор о раду на одређено време. Запослени се не може сматрати одговорним за овакво фактично стање, те ризик и последице фактичког настављања са радом по истеку уговора о раду на одређено време, због свог противзаконитог поступања или пасивног држања сноси послодавац. Као што је речено, последица се огледа у преображају радног односа на одређено време у радни однос на неодређено време.⁴⁷⁵

У спортској уговорној пракси, спортска организација, односно спортски савез и спортски тренер уговор о раду најчешће закључују потписивањем типског уговорног формулара унапред састављеног од стране надлежног спортског савеза. Овакви стандардни (формуларни) уговори садрже списак типичних клаузула којима се прецизно уређују права и обавезе уговарача и дају одговори на готово сва питања која се јављају у вези са закључењем и извршењем уговора о раду са тренером. Практично, контрагентима једино преостаје да у појединачном уговору о

---

⁴⁷³ Видети: Ивошевић, З. – Ивошевић, М. , Коментар Закона о раду, Београд, 2006, стр. 99.

⁴⁷⁴ Видети: члан 37. став 6. Закона о раду.

⁴⁷⁵ Видети: Симоновић, Д. , *Радно право*, Београд, 2016, стр. 32.

раду са конкретним тренером одреде време трајања уговора, висину зараде и дужину одмора.⁴⁷⁶

Спортски тренер има сва права, обавезе и одговорности из радног односа, у складу са правилима радног законодавства.⁴⁷⁷

Обавезну садржину уговора о раду са тренером чине: назив и седиште спортске организације, односно спортског савеза (послодавца); лични подаци о запосленом тренеру (име, презиме, година и место рођења, место пребивалишта, односно боравишта, држављанство итд.); врста и степен стручне спреме запосленог тренера; назив и опис послова које запослени тренер треба да обавља;⁴⁷⁸ место рада; врста радног односа (на неодређено или одређено време, пробни рад, приправнички рад); трајање уговора о раду (ако је радни однос заснован на одређено време); основ за заснивање радног односа на одређено време; дан ступања на рад; радно време (пуно, непуно или скраћено радно време); новчани износ основне зараде на дан закључења уговора о раду;⁴⁷⁹ критеријуме за утврђивање основне зараде, радног учинка, надокнаде зараде, увећање зараде;⁴⁸⁰ остала (друга)

---

⁴⁷⁶ Видети: Ђурђевић, Н., *Уговор између тренера и спортистичке организације*, стр. 294.

⁴⁷⁷ Видети: члан 6. Закона о спорту.

⁴⁷⁸ „Правилником о организацији и систематизацији утврђују се организациони делови код послодавца, врста послова, врста и степен стручне спреме и други посебни услови за рад, али се не утврђује број запослених за рад на одређеним пословима“. Видети: Мишљење Министарства рада и социјалне политике, бр. 011-00-221/2009-02 од 25. марта 2009. године.

⁴⁷⁹ Под појмом основне зараде подразумева се основна бруто зарада која у себи садржи порез и доприносе који се из ње плаћају. При томе, износ основне зараде запосленог мора бити изражен у новцу и у бруто износу. Видети. Мишљење Министарства рада и социјалне политике, бр. 011-00-223/2008-02 од 12. маја 2008. године. У домаћој судској пракси је утврђено да послодавац нема право да захтева од запосленог да се одрекне зараде, јер се „ради о правима по основу рада којих се нико не може одрећи, односно о неотуђивим правима запосленог која су загарантована Уставом и законом, те су самим тим такве одредбе ништаве и не производе правно дејство.“ Видети: Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, ГЖ. 1, број 2892/10 од 19. августа 2010. године – Билтен Апелационог суда у Крагујевцу, број 2/2010.

⁴⁸⁰ „У члану 104. став 1. Закона о раду, утврђено је право запосленог на одговарајућу зараду, која се одређује у складу са законом, општим актом или уговором о раду. У члану 105. став 1. Закона о раду, прописано је да се зарада из члана 104. став 1. састоји од зараде за обављени рад и време проведено на раду, зараде по основу доприноса запосленом пословном успеху послодавца (награде, бонуси и сл.) и других примања по основу радног односа, у складу са општим актом и уговором о раду.... Зарада за обављени рад и време проведено на раду састоји се од основне зараде, дела зараде за радни учинак и увећане зараде, сходно члану 106. Закона о раду.“ Видети: *истио*.

примања запосленог тренера,⁴⁸¹ рокове за исплату зараде и других примања на која запослени тренер има право; трајање дневног и недељног радног времена.⁴⁸²

Поједини од наведених елемената садржине уговора о раду са тренером могу бити непосредно утврђени законом, колективним уговором, правилником о раду или другим општим актом спортске организације, односно савеза. У том случају, не морају бити наведени у појединачном уговору о раду са тренером. Међутим, тада се у самом уговору мора навести правни акт којим су та права регулисана у тренутку закључења уговора о раду.⁴⁸³ Наведени обавезни елементи упућују на закључак да је садржина уговора о раду са тренером у значајној мери законски детерминисана. Међутим, то је ублажено препуштањем аутономије послодавцу да у појединачном уговору са тренером уговори већи обим права и повољније услове од оних који су нормирани радним законодавством.

У том смислу, поред наведених обавезних елемената који обезбеђују остваривање основних права из радног односа, у уговор о раду се неретко уносе и клаузуле којима се тренеру обезбеђују повољнији услови рада или се додатно конкретизују права и обавезе из радног односа. То могу бити одредбе којима се уређују услови споразумног раскида уговора о раду; одредбе о осигурању од повреда; професионалног обољења, болести и смрти за време обављања и у вези са обављањем рада; одредбе о решавању спорова; клаузула о забрани конкуренције по престанку радног односа, друге надокнаде и користи⁴⁸⁴ итд. Сходно наведеном, уговором о раду се тренеру могу утврдити већа права и повољнији услови рада од права и услова који су предвиђени законом, као и она права која законом уопште нису уређена.

---

⁴⁸¹ Остала (друга) примања запосленог спортског тренера могу бити у облику: новчане и друге награде за остварене спортске резултате (примера ради, бонуси за освојено такмичење, за победу у одређеној утакмици, за пласирање у виши ранг такмичења итд); надокнаде трошкова смештаја, исхране и путовања за време спортских припрема и спортских такмичења; новчане и друге надокнаде на име закључења уговора о раду; надокнаде за коришћење имена и лика спортског тренера и друга слична примања. Ипак, потребно је нагласити да ова примања немају карактер зараде. Видети: члан 31. став 10. Закона о спорту Републике Србије.

⁴⁸² Видети: члан 33. став 1. Закона о раду.

⁴⁸³ Видети: члан 33. став 2. Закона о раду.

⁴⁸⁴ На пример, надокнада за одвојен живот.

Као што је речено, саставни део уговора о раду са тренером може бити и клаузула о забрани конкуренције.⁴⁸⁵ Њеним уношењем у уговор о раду, послодавац (спортска организација или спортски савез) и тренер стипулишу услове забране конкуренције по престанку радног односа. У том случају, тренер се обавезује да без сагласности послодавца неће у одређеном временском периоду по престанку радног односа (најдуже две године) обављати одређене послове који су прецизно наведени уговором о раду.⁴⁸⁶ Са друге стране, послодавац се обавезује да тренеру исплати одређену новчану надокнаду, чија висина је такође прецизирана у уговору о раду. Исплату новчане надокнаду по основу забране конкуренције треба схватити као врсту надокнаде штете коју тренер трпи будући да у одређеном временском периоду не може да обавља одређене послове. При томе, потребно је нагласити да спортска организација, односно спортски савез новчану надокнаду тренеру по овом основу могу да исплаћују, на начин и у висини који је прецизиран уговором о раду, искључиво по престанку радног односа, а не и током његовог трајања.⁴⁸⁷

Међутим, уговор о раду не сме садржати клаузуле којима се тренеру дају мања права или утврђују неповољнији услови рада од оних који су утврђени општим актима, односно које се заснивају на нетачном обавештењу тренера од стране послодавца о појединим правима, обавезама и одговорностима из радног односа. Наиме, одредбе уговора о раду између тренера и спортске организације, односно спортског савеза морају бити у складу са законом, спортским правилима, колективним уговором и правилником о раду.⁴⁸⁸ Правна последица непоштовања ове забране је ништавост појединих клаузула уговора о раду са тренером. Дакле, прихваћено је правило о делимичној ништавости уговора, тако да ништавост једне уговорне одредбе не мора за собом повлачити ништавост целог уговора о раду са тренером. Уместо ништаве клаузуле, примениће се одговарајућа одредба закона, спортских правила, колективног уговора или правилника о раду. Уколико

---

⁴⁸⁵ Видети: члан 162. Закона о раду.

⁴⁸⁶ Видети: члан 162. Закона о раду. Када је реч о спортским тренерима, забрана конкуренције у уговорној пракси је, по правилу, ограничена на одређено подручје.

⁴⁸⁷ Мишљење Министарства рада и социјалне политике, бр. 011-00-617/2008-02 од 19. септембра 2008. године.

⁴⁸⁸ Видети: Ђурђевић, Н. - Мићовић, М. - Вуковић, З., *Уговори у спорту*, стр. 294.

конкретно питање није уређено законом, аутономним спортским правилима, колективним уговором или правилником о раду, онда и питање на која се односила ништава одредба уговора о раду остаје нерегулисано,⁴⁸⁹ ако уговор може опстати без ништаве одредбе и ако она није била услов уговора, нити одлучујућа побуда због које је уговор закључен. Ништавост одредби уговора о раду са тренером утврђује се пред надлежним судом. Право на истицање ништавости не гаси се протеком времена.⁴⁹⁰ Према одредбама Закона о спорту, ништавост уговора о раду са тренером у спорту може се утврдити и у поступку пред надлежним арбитражним спортским судом.⁴⁹¹ Ништава уговорна одредба не производи жељена правна дејства од почетка,⁴⁹² стога судска одлука о утврђивању ништавости делује ретроактивно (*ex tunc*) и има само декларативни карактер. У принципу, на ништавост се могу позивати сва лица која имају легитимни правни интерес. Дакле, поред страна уговорница и њихових правних следбеника, на ништавост се могу позивати и трећа лица која су у стању да докажу постојање интереса за тај чин. Поред тога, с обзиром да је ништавост установљена у јавном интересу, о њој суд води рачуна по службеној дужности (*ex officio*), а право да захтева утврђивање ништавости има и јавни тужилац.⁴⁹³

Према правилима Закона о спорту, права, обавезе и одговорности спортских тренера се (осим законом, колективним уговором, правилником о раду и уговором о раду), уређују и спортским правилима надлежних националних гранских спортских савеза.⁴⁹⁴ При томе, она морају бити усаглашена са спортским правилима надлежних међународних спортских савеза.⁴⁹⁵ Спортски савези, спортске организације и спортски тренери су приликом заснивања радног односа и остваривања права и обавеза из тог односа дужни да се придржавају утврђених спортских правила, уколико нису противна националном законодавству.

---

⁴⁸⁹ Видети: Ивошевић, З. – Ивошевић, М., *нав. дело*, стр. 100.

⁴⁹⁰ Видети: члан 11. Закона о раду.

⁴⁹¹ Видети: члан 53. Закона о спорту.

⁴⁹² Видети: члан 110. Закона о облигационим односима.

⁴⁹³ Видети: члан 109. ст. 1-2. Закона о облигационим односима.

⁴⁹⁴ Видети: члан 6. став 2. Закона о спорту.

⁴⁹⁵ Видети: члан 6. став 3. Закона о спорту.

Оваква могућност допуштена је одредбама Закона о раду. Наиме, њиме је предвиђено да се права, обавезе и одговорности из радног односа осим матичним законом у области рада, уређују и посебним законом, колективним уговором и уговором о раду, а правилником о раду само када је то законом изричито предвиђено.⁴⁹⁶ Из овога произилази да Закон о раду не помиње друга општа акта осим општег и посебног колективног уговора, колективног уговора код послодавца и правилника о раду. Међутим, као што је речено права, обавезе и одговорности из радног односа могу се утврђивати и посебним законом. У складу са тим, Законом о спорту су нормирана поједина правила којима се предвиђају одређене специфичности поводом радних односа у спорту, у односу на општа правила радног законодавства. Правила Закона о спорту у овом погледу представљају *lex specialis* у односу на правила Закона о раду, који предвиђа могућност аутономног регулисања рада. Кључно међу њима је правило којим је предвиђено да спортске организације остварују своје циљеве и обављају спортске активности и делатности не само у складу са законом, већ и складу са спортским правилима надлежних националних гранских спортских савеза.⁴⁹⁷ При томе, спортска правила су утврђена општим актима надлежних спортских савеза.

Спортским правилима се, између осталог, уређује и положај тренера и обављање тренерског посла у спортским организацијама и спортским савезима.⁴⁹⁸ Спортска правила морају бити у складу са одредбама националног законодавства. Дакле, и радног и спортског законодавства.⁴⁹⁹ У противном, непосредно се примењују одговарајуће одредбе Закона о раду, односно Закона о спорту. У односу на друге аутономне опште акте, спортска правила имају јачу правну снагу од правилника о раду и колективног уговора код послодавца.⁵⁰⁰ Што се тиче општег и посебног колективног уговора, мишљења смо да спортска правила имају слабију правну снагу у односу на општи колективни уговор, али јачу у односу на посебни колективни уговор. Наиме, надлежни национални грански спортски савез је

---

⁴⁹⁶ Видети: члан 1. ст. 1-2. Закона о раду.

⁴⁹⁷ Видети: члан 6. став 1. Закона о спорту.

⁴⁹⁸ Видети: члан 100. став 2. тач. 5. и 11. Закона о спорту.

⁴⁹⁹ Видети: члан 100. став 1. Закона о спорту.

⁵⁰⁰ *Истио.*

овлашћен и дужан да усвоји меродавна спортска правила. Међутим, надлежни спортски савез у својству удружења послодаваца може, али не мора да закључи посебан колективни уговор. При томе, спортска правила увек претходе посебном колективном уговору. Напоследку, треба још истаћи да се посебним колективним уговором, колективним уговором код послодавца, правилником послодавца о раду и индивидуалним уговором о раду могу уговорити повољнији услови рада за спортског тренера од оних предвиђених спортским правилима, осим ако је аутономним спортским правилима другачије одређено.

1. 2. Спортске обавезе тренера

У правној литератури се спортске обавезе тренера уобичајено разврставају у три групе.⁵⁰¹ Спортске обавезе карактеристичне су за сваки уговорни однос који подразумева ангажовање тренера, независно да ли је успостављен по основу уговора о раду са спортским тренером или уговора о стручном ангажовању тренера.

У прву групу спадају дужности чије извршење се односи на обављање стручно-педагошког рада, уз примену одговарајућих и савремених метода рада. Спортски тренер се, најпре, обавезује да ће спортисти пренети одређена спортско-техничка и тактичка знања.⁵⁰² Дуговане престације односе се на подучавање потребним спортским вештинама, припремање за спортска такмичења, израду планова и програма стручно-педагошког рада, пружање психолошке потпоре на тренинзима и спортским надметањима, непосредно вођење на такмичењима и подношење извештаја о свом раду. Наведене чинидбе потребно је спроводити стручно, савесно и целисходно, на начин који одговара достигнутом нивоу

---

⁵⁰¹ Видети: Dury, W. , *Haftung des Trainers*, Stuttgart, 1997, стр. 25-31. Такође, видети: Вуковић, З. , *Садржина уговора о раду са тренером у спорту*, стр. 93-102.

⁵⁰² Видети: Ђурђевић, Н. , *Уговор између тренера и спортисте организације*, стр. 297.

спортске оспособљености тренираних лица.⁵⁰³ Са тим у вези, обавеза тренера је да континуирано ради на сопственом усавршавању. То подразумева учешће на обавезним и факултативним стручним семинарима, састанцима и другим видовима стручног напредовања. У случају потребе, тренер мора обезбедити и мишљење, односно упутства других стручних лица пре него што започне или настави тренинг.⁵⁰⁴

У другу групу сврставају се обавезе које се односе на старање о спортисти и његовој заштити од предвидљивих (сазнатљивих) штета. Циљ ових обавеза је заштита телесног интегритета спортисте приликом испуњења уговора. Наиме, развој модерног спорта има за последицу и сталну појаву нових ризика који га прате, што усложњава и дужности спортских тренера. Обавеза заштите и старања о спортисти обухвата и пружање одговарајућих савета и упозорења. То подразумева како спонтано саопштавање спортисти одређених чињеница које су му потпуно или делимично непознате, као и давање одговора на његова конкретна питања о чињеницама чије сазнање му може бити од користи. Сврха давања савета и упозорења је стварање јасне представе код тренираног спортисте о свим околностима које су значајне за ваљано овладавање одређеном спортском вештином које предупређују ризик настанка штете. Конкретизација обавеза из ове групе условљена је околностима сваког појединачног случаја, као што су врста спортске дисциплине, садржај тренинга, стадијум спортских припрема, квалитет спортског терена, односно спортске опреме, дужина бављења спортом, године живота тренираних спортиста, њихове сазнатљиве способности и недостаци итд.⁵⁰⁵ Примера ради, спортски тренер мора водити рачуна да терен на коме се изводи тренинг нема сазнатљиве техничке недостатке, који би представљали озбиљан ризик за повређивање тренираних спортиста.⁵⁰⁶ Такође, спортски тренер који лицима о којима се стара није указао на потенцијалне опасности или је пружио лоша објашњења о начину коришћења конкретне спортске справе, повредио је

---

⁵⁰³ *Исио*.

⁵⁰⁴ Примера ради, да прибави мишљење спортског физиотерапеута или психолога.

⁵⁰⁵ Видети: Ђурђевић, Н. - Мићовић, М. - Вуковић, З., *Уговори у спорту*, стр. 297.

⁵⁰⁶ *Исио*. Такође, видети: Dury, W., *Haftung des Trainers*, стр. 30-31.

своју обавезу старања и заштите и одговоран је за штету која услед тога настане. Приликом испуњења обавеза заштите и старања о спортисти, нарочита обазривост и пажња тренера потребна је када су у питању малолетни спортисти, као и спортисти почетници. Лица која почињу да се баве одређеним спортом обично нису на високом нивоу физичке припремљености. Они, такође, немају ни потребна спортска искуства која би им омогућила благовремену реакцију у ситуацијама које са собом носе опасност повреда. Са тим у вези, спортисти почетници, посебно деца претежно усмеравају пажњу на разумевање правила игре и овладавање потребним спортским вештинама, те често погрешно реагују у ризичним ситуацијама.⁵⁰⁷

Обавеза тренера да штити спортисте од предвидљивих штета ограничена је у смислу да играч нема право на надокнаду штете која је, у складу са правилима игре, последица уобичајених опасности и ризика бављења одређеном спортском активношћу.⁵⁰⁸ Овде је заправо реч о поступању на сопствени ризик, које представља један облик доприноса оштећеног спортисте настанку штете⁵⁰⁹ и искључује одговорност тренера.

Напоследку, у трећу групу спадају тзв. комуникативне чинидбе тренера. Ова врста обавеза спортског тренера је, по правилу, ограничена на професионални спорт. Комуникативне чинидбе тренера подразумевају сарадњу са управом спортске организације поводом остварења овлашћења послодавца на давање обавезујућих упутстава запосленим спортистима. Такође, у ову групу обавеза улазе и рекламне обавезе спортског тренера, које се огледају у дужности сарадње са

---

⁵⁰⁷ У немачкој судској пракси, овакве обавезе потврђене су у погледу спортских тренера који се старају о почетницима у бављењу тениским спортом. Тако, Врховни земаљски суд у Бремену (*Oberlandesgerichts im Bremen*) је у пресуди од 13. марта 2013. године, заузео став да је дужност тениског тренера да се стара о томе да се на тениском терену не налазе тениске лоптице у радијусу кретања тенисера почетника, на које се он може саплести и повредити се. Такође, Суд је проценио да тренер мора привремено прекинути тренинг ако примети да се лоптица налази испред, поред или иза тренираног лица и постарати се да се она уклони, како би се предупредио ризик повређивања. Пресуда Врховног земаљског суда у Бремену од 13. 03. 2013. године. Видети: *Urteil des Nanseatischen Oberlandesgerichts im Bremen*, 13. 03. 2013, 1 U 13/12, *Sport und Recht*, 5/2013, стр. 209-210. Наведено према: Ђурђевић, Н., *Уговор између тренера и спортисте*, стр. 298.

⁵⁰⁸ Видети: члан 23. став 2. Закона о спорту.

⁵⁰⁹ О томе видети више у: Ђурђевић, Н., *Имовинска одговорност организатора спортистичких приредби и спортистичких организација*, стр. 221-225. Такође, видети: Радишић, Ј., *Облигационо право, општи део – седмо издање*, Београд, 2000, стр. 226.

медијима и саопштавања одговарајућих информација у средствима јавног информисања.⁵¹⁰

Повреда наведених обавеза од стране тренера може, под одређеним условима, имати за последицу његову грађанску, дисциплинску, прекршајну, па чак и кривичну одговорност. Такође, у случају повреде појединих обавеза, поред одговорности тренера, могућа је и солидарна одговорност спортске организације, односно спортског савеза према оштећеном спортисти.⁵¹¹

2. Престанак уговора са тренером у спорту

Редован начин престанка уговора о стручном ангажовању тренера у спорту је истек рока на који је закључен. Што се тиче престанка уговора о раду са тренером, у Закону о спорту нису предвиђени посебни разлози за престанак овог уговора. Сходно томе, на престанак уговора о раду са тренером примењују се општа правила радног законодавства којима се уређују основи престанка радног односа. Према тим правилима, радни однос спортског тренера може престати из следећих разлога: протеком рока на који је заснован;⁵¹² навршетком прописаног броја година живота и година стажа осигурања;⁵¹³ заједнички израженом вољом спортске организације, односно савеза (послодавац) и тренера - споразумни престанак радног односа; слободно израженом вољом запосленог тренера, тј. његовим отказом уговора о раду; отказом уговора о раду од стране спортске организације, односно спортског савеза (послодавца); смрћу запосленог тренера.⁵¹⁴

---

⁵¹⁰ Видети: Dury, W., *Haftung des Trainers*, стр. 30-31.

⁵¹¹ Видети: Ђурђевић, Н. - Мићовић, М. - Вуковић, З., *Уговори у спорту*, стр. 318.

⁵¹² У случају радног односа тренера на одређено време, радног односа уз пробни рад тренера и приправничког радног односа тренера.

⁵¹³ Када запослени тренер наврши шездесет пет година живота и петнаест година стажа осигурања, осим када се спортска организација, односно спортски савез (послодавац) и запослени тренер не споразумеју другачије. Видети: члан 175. став 1. тач. 2 Закона о раду.

⁵¹⁴ Видети: члан 175. Закона о раду.

Поред тога, из одређених разлога запосленом тренеру може престати радни однос и независно од његове воље и воље послодавца (престанак радног односа по сили закона). Ти разлози су следећи: ако је на законом прописан начин утврђено да је код запосленог тренера наступио губитак радне способности – даном достављања правноснажног решења о утврђивању губитка радне способности; ако му је по основу правноснажне одлуке суда или другог надлежног органа забрањено да обавља послове спортског тренера – даном достављања правноснажне одлуке; ако због издржавања казне лишења слободе мора да буде одсутан са рада у трајању дужем од шест месеци – даном ступања на издржавање казне; ако му је изречена мера безбедности, васпитна или заштитна мера у трајању дужем од шест месеци – даном почетка примењивања изречене мере; и у случају престанка постојања спортске организације, односно спортског савеза.⁵¹⁵

У даљем излагању настојаћемо да истражимо извесне посебности везане за престанак уговора о раду са спортским тренером, које условљавају одређена одступања од општих правила радног законодавства којима се уређују основи престанка радног односа. Те посебности присутне су у ситуацији престанка радног односа тренера због тога што му је одлуком надлежног органа забрањено обављање послова спортског тренера, као и у случају када спортска организација, односно савез (послодавац) тренеру откаже уговор о раду због неостваривања резултата рада. Ови разлози престанка уговора односе се и на уговор о стручном ангажовању тренера.

Када је у питању забрана обављања послова тренера у спорту меродавна су правила Закона о спорту и Закона о спречавању допинга у спорту, која уређују могућност привремене или трајне забране обављања тренерског позива.

Тако, према одредбама Закона о спорту, спортски инспектор решењем може привремено забранити спортском тренеру обављање спортских делатности повезаних са стручним радом у спортској организацији, односно савезу, у случају када тренер не задовољава законом прописане услове за њихово обављање. Забрана

---

⁵¹⁵ Видети: члан 176. Закона о раду.

важи све док спортски тренер не испуни постављене услове.⁵¹⁶ Поред тога, у случајевима спровођења стручног надзора над радом спортског тренера, спортски инспектор му може привремено забранити обављање конкретних делатности везаних за стручни рад тренера, ако на основу извештаја стручног спортског надзорника о извршеном стручном надзору утврди да су недостаци у раду тренера такве природе да могу узроковати последице по безбедност и здравље спортиста, односно других учесника у обављању спортских активности и делатности.⁵¹⁷

Што се тиче примене антидопинг правила, спортски тренери у пракси најчешће чине следеће повреде:⁵¹⁸

- неовлашћено ометање или покушај ометања било којег дела допинг контроле – за ову повреду антидопинг правила тренеру се може изрећи мера забране учешћа у спортским такмичењима у трајању од две године, за прву повреду. У случају поновљене истоврсне повреде изриче се трајна забрана.
- неовлашћена продаја, транспорт, слање, испорука или дистрибуција допинг средстава спортисти, независно од тога да ли се то чини непосредно или ангажовањем трећих лица – у случају оваквих повреда, спортски тренер се може санкционисати забраном учешћа на спортским такмичењима у трајању од четири године, до трајне забране. Трајна забрана је обавезна у ситуацијама када је повреда учињена према малолетном спортисти.
- давање или покушај давања допинг средства спортисти, односно прописивање, издавање, помагање, подстицање, прикривање, навођење, налагање, стварање услова или било који други вид учествовања у повреди или покушају повреде антидопинг правила – у

---

⁵¹⁶ Видети: члан 173. став 1. тач. 4. Закона о спорту.

⁵¹⁷ Видети: члан 32. став 10. Закона о спорту.

⁵¹⁸ Видети: члан 3. став 1. тач. 5-8, у вези са чл. 17. и 18. Закона о спречавању допинга у спорту.

присутву ових повреда могу се изрећи исте санкције као у претходном случају.

Током трајања изречене забране, спортски тренер не може обављати ниједну функцију у области спорта.⁵¹⁹ Поред тога, надлежни спортски инспектор је овлашћен да тренеру којем је изречена одређена мера због кршења антидопинг правила забрани да врши било коју активност повезану са спортистима. Таква забрана простире се у времену трајања изречене мере.⁵²⁰

У модерном спорту нарочито је актуелан правни проблем престанка радног односа спортског тренера по основу отказивања уговора о раду од стране послодавца због „неостваривања резултата рада“. Другим речима, поставља се питање да ли су незадовољавајући спортски резултати довољан, односно оправдан разлог за престанак радног односа спортског тренера.⁵²¹ Односно, за отказ када је реч о уговору о стручном ангажовању тренера. Наиме, готово свакодневно неки тренер остаје без ангажмана због незадовољавајуће форме играча или екипе коју тренира, због изгубљене утакмице, неосвајања титуле, неповољне позиције на табели итд. Притом, оваква дешавања не карактеришу искључиво врхунски професионални спорт, већ су присутна и у аматерском спорту и нижим нивоима спортских надметања. У нашој судској пракси није заузет став по овом питању. Разлог за то треба тражити у чињеници да се спорови везани за „отпуштање“ тренера решавају од стране арбитражних тела. У домаћој радноправној литератури се наглашава да у сваком индивидуалном случају треба проценити да ли се узрок неостваривања резултата рада налази у незалагању запосленог.⁵²² То подразумева да се иначе ради о запосленом који је оспособљен да обавља свој посао, али због недовољног труда не постиже очекиване резултате. При томе, резултати рада се

---

⁵¹⁹ Видети: члан 23. Закона о спречавању допинга у спорту.

⁵²⁰ Видети: члан 46. став 1. тач. 4. Закона о спречавању допинга у спорту.

⁵²¹ Видети: Ђурђевић, Н. , *Уговор између тренера и спортске организације*, стр. 305.

⁵²² Видети: Ивошевић, З. – Ивошевић, М., *нав. дело*, стр. 403.

мере радним учинком, који се утврђује на темељу квалитета и обима обављеног посла, укључујући и однос запосленог према својим радним обавезама.⁵²³

У компаративној судској пракси се по питању могућности отказа уговора о раду спортском тренеру даје одречан одговор. Независно од тога да ли је у питању професионални или аматерски спорт. Тако, Савезни радни суд Немачке (*Bundesarbeitsgericht*) је, уважавајући „специфичности спорта“, заузео став да су спортске организације довољно заштићене тиме што им је омогућено да са спортским тренером закључе уговор о раду на одређено време. Примера ради, уговор о раду са тренером може се закључити до окончања регуларне такмичарске сезоне или полусезоне, до завршетка одређеног турнира, првенства, припрема итд. Сходно томе, свака спортска организација време трајања уговора може да прилагоди врсти спортске дисциплине, планираним активностима и очекиваним резултатима.⁵²⁴

---

⁵²³ *Исио*.

⁵²⁴ Видети: Fritzweiler, J. – Pfister, B. – Summerer, T. , *Praxishandbuch Sportrecht*, стр. 246. Такође, видети: Ђурђевић, Н. , *Уговор између тренера и спортске организације*, стр. 306.

ГЛАВА ЧЕТВРТА

СПОРТСКИ АГЕНТИ

И

УГОВОР О ПОСРЕДОВАЊУ У СПОРТУ

ОДЕЉАК 1

СПОРТСКИ АГЕНТИ

1. Уводне напомене

Као што је речено у ранијем излагању, неслућени развој савремене „спортске индустрије“ и наглашени процес специјализације у области спорта у претходних неколико деценија, водили су настанку читавог низа нових спортских занимања. Међу њима, спортски агенти издвојили су се као „несумњиво најмоћнији протагонисти на спортској позорници“.⁵²⁵ Делујући као „преговарачки мост“

---

⁵²⁵ Rossi, G. - Semens, A. - Brocard, J. F. , *Sports Agents and Labour Markets: Evidence from World of Football*, Routledge, New York, 2016, стр. 1.

између спортских организација са једне, и спортиста или спортских стручњака⁵²⁶ са друге стране, спортски агенти у извесном смислу „контролишу“ тржиште спортских трансфера и на тај начин имају изузетно значајну улогу у креирању модерног спортског окружења.⁵²⁷

Делатност спортских агената у нашем времену изазива значајне контроверзе. Они се у средствима јавног информисања уобичајено помињу у контексту преговора који се воде приликом преласка/трансфера спортисте, односно спортског стручњака из једне у другу спортску организацију, као и поводом закључења уговора о раду између спортисте,⁵²⁸ односно спортског стручњака и спортске организације. При томе, обично се апострофирају огромни новчани износи које тржиште спортских трансфера обухвата, укључујући и високе финансијске надокнаде које припадају спортским агентима.⁵²⁹ Истиче се и недовољна доступност јавности података о њиховом раду и трансакцијама везаним за спортске трансфере. Често се говори и о разноразним преварним радњама и непоштеној пословној пракси којом се поједини посредници у спорту (наводно)

---

⁵²⁶ На пример, тренера у спорту.

⁵²⁷ Видети: Holt, M., *The ownership and control of elite club competition in European football*, Soccer and Society, Vol. 8, No. 1, 2007, стр. 51.

⁵²⁸ Према правилима Закона о спорту, уговорно ангажовање спортисте од стране спортске организације могуће је на основу уговора о раду (професионални спортисти), или на темељу уговора о бављењу спортом и уговора о стипендирању малолетног спортисте за спортско усавршавање (спортисти аматери). Видети: члан 10. став 1-2. Закона о спорту. Имајући и виду да је предмет истраживања у овом делу рада представљање у спортским трансферима како спортиста, тако и спортских стручњака, у намери избегавања претераног оптерећења текста, у наведеном контексту смо се определили за употребу појма уговор о раду.

⁵²⁹ У сврху илустрације наведеног, може нам послужити податак да су фудбалски клубови у Европи у 2012. години исплатили 163 милиона евра на име посредничких надокнада спортским агентима. Видети: Lam, C., *Rechtliche Aspekte der Spielervermittlung*, GRIN Verlag GmbH, 2013, стр. 1. На прогресивно повећање зарада спортских агената указују нам чињенице да су само фудбалски клубови енглеске Премијер лиге (*Premier League*), у 2015. години спортским агентима исплатили посредничке надокнаде у износу од 46, 5 милиона енглеских фунти, а већ у 2018. години енормних 260, 6 милиона енглеских фунти. О овоме, видети: *The official website of the English football association*, www.thefa.com/ (датум посете: 20. 02. 2019). Појединачно посматрано, Португалац Жорж Мендеш (*Jorge Mendes*), који тренутно важи за најпознатијег агента у свету фудбала, од успешно реализованих трансфера својих клијената у 2015. години остварио је добит у износу од 95, 6 милиона долара. Поређења ради, Скот Борас (*Scott Boras*), који се сматра глобално најуспешнијим у овој делатности исте године је приходовао 117, 1 милиона долара. Господин Борас послује у свету бејзбола (америчка професионална лига – *Major League Baseball – MLB*) још од, сада већ давне, 1983. године. О овоме, видети: *Најуспешнији спортисти агенти у 2015. години*, Bizlife.rs, доступно на веб адреси: <https://www.bizlife.rs/biznis/poslovne.../81140-najuspesniji-sportski-agenti-u-2015/> (датум посете: 24. 02. 2019).

служе приликом реализације оваквих трансфера.⁵³⁰ У том контексту, у Студији Европске уније о спортским агентима из 2010. године наводи се да „спортски агенти имају централну улогу у финансијским токовима у савременом спорту, што их чини склоним ка незаконитим активностима, па чак и организованом криминалу.“⁵³¹ Посебно се критикује „невидљивост“ система трансфера спортиста, особито у тимским спортовима, што погодује илегалним активностима у које су укључени поједини спортски агенти и спортисти, као и неке спортске организације. Овакве активности су „штетне за имиџ спорта у целини, па чак и за његову улогу у модерном друштву.“⁵³² Сходно томе, закључујемо да спортске агенте прати изразито негативан јавни имиџ.⁵³³

Није претерано рећи да спортски агенти представљају „нужно зло“ у схеми организације и функционисања савременог спорта. Из разлога што је поред поменутих негативних последица њиховог деловања, неспорна и вишеструка корисност пословања спортских агената у свету врхунског спорта.⁵³⁴

Наиме, спортисти, спортски стручњаци и спортске организације имају право, не и обавезу, да користе услуге спортских агената. Међутим, спортски трансфери се данас углавном реализују уз њихово посредовање. Спортски агенти су присутни у готово свим гранама спорта. Нарочито у оним које карактерише висок ниво професионализације и финансијских улагања, као што су: фудбал, бејзбол, кошарка, амерички фудбал, голф, тенис, професионални бокс, хокеј, ауто/мото спорт, рагби, рукомет, одбојка итд.⁵³⁵ Велики број спортских агената се годинама, па и деценијама, успешно бави овим занимањем. У њиховом интересу је да за свог налогодавца испослују закључење уговора под најповољнијим могућим

---

⁵³⁰ Вуковић, З. , *Правни положај спортистких агената*, Зборник радова: XXI век – век услуга и услужног права – књ. 5 (ур: Мићовић, М.), Крагујевац, 2014, стр. 164.

⁵³¹ *Study on sports agents in the European Union*, стр. 67. доступно на, http://ec.europa.eu/sport/documents/study_on_sports_agents_in_the.pdf (датум посете: 27. 10. 2017).

⁵³² *Истио*.

⁵³³ Вуковић, З. , *Дејство уговора које спортистички агенти закључују са спортистима и спортистичким клубовима*, Зборник радова: Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније – књ. 2 (ур: Ђорђевић, С.), Крагујевац, 2014, стр. 312.

⁵³⁴ О томе, видети више у: Marcotti, G. , *The era of the „player agent“ is over, but they still have a place in football*, www.espn.com/.../marcottis.../fifa-ends-the-player-agent-erabu... (датум посете: 13. 08. 2018).

⁵³⁵ Amson, C. , *нав. дело*, стр. 237.

условима у датим околностима. Поред користи које из таквог уговора прима налогодавац, и спортски агент остварује већу добит јер посредничку надокнаду, по правилу, наплаћује у одређеном проценту од вредности обављене трансакције. У том смислу, спортским агентима је веома важно да њихов налогодавац обавља спортске активности у спортској средини у којој се може правилно развијати и напредовати. То се посебно односи на младе спортисте. На тај начин расте њихова тржишна вредност, а самим тим и висина посредничке надокнаде у евентуалним будућим трансакцијама.

На данашњем нивоу развоја спорта каријера професионалног спортисте је релативно кратког трајања. Неретко свега неколико година. Током тог времена нужно је улагање изузетног напора, односно психофизичких одрицања ради остварења задовољавајућих спортских постигнућа. Са тим у вези, када би се спортиста напоредо са бављењем спортом морао старати и о својој укупној каријери, били би значајно умањени његови изгледи за достизање врхунских спортских резултата.⁵³⁶ Примера ради, ако би се поред старања о свом здрављу, тренинзима и такмичењима, спортиста морао бринути и о својим финансијама, пореским обавезама, о преговорима са потенцијалним спонзорима, успостављању контаката са медијима у циљу стварања и одржавања позитивне слике о себи у јавности (брига о одржавању и употреби сопственог имица у комерцијалне сврхе). При оваквим околностима, сасвим је разумљиво да професионални спортисти, по правилу, препуштају старање о својој каријери спортским агентима.⁵³⁷ Њихов суштински задатак је да током релативно кратког временског трајања спортске каријере, у највећој могућој мери омогуће имовинску валоризацију талента и имица спортисте. Поред тога, једна од карактеристика савременог спорта јесте економска и психолошка (информативна) неравноправност између спортских организација са једне, и спортиста са друге стране. Логична пратећа последица такве неједнакости је настојање представника спортских организација да током преговора ради

---

⁵³⁶ Видети: Ђурђевић, Н. , *Фудбалски посредници и Закон о спорту Републике Србије из 2016. године*, Зборник радова: Услуге и услужна правила (ур: Мићовић, М.), Крагујевац, 2016, стр. 389-390.

⁵³⁷ *Исто*.

ангажовања спортисте издејствују умањење његових примања.⁵³⁸ У таквом стању неравнотеже супростављених интереса, улога спортског агента је да делује у најбољем интересу спортисте, у ситуацијама када се он налази у улози његовог налогодавца. Наиме, претпоставља се да спортски агент добро познаје ситуацију на спортском тржишту и поседује контакте у овој области друштвеног живота.⁵³⁹ Осим тога, он има сазнања и о зарадама осталих спортиста. Такође, спортски агент, по правилу, поседује значајна искуства у преговарању, добре преговарачке способности и познаје релевантне правне прописе.⁵⁴⁰ Све су то околности које доприносе заштити интереса спортисте, тако да се у врхунском спорту њихово ангажовање, по правилу, врши уз посредовање спортских агената.

Са друге стране, деловање спортских агената од користи је и спортским организацијама. Истраживањем спортског тржишта спортски агенти прикупљају и селектирају податке о спортским организацијама које су заинтересоване за ангажовање спортиста, односно спортских стручњака, о односу понуде и потражње на том тржишту, као и о оправданости ангажовања одређених лица. Тиме спортским организацијама олакшавају избор поводом тога ког спортисту, односно спортског стручњака ће да ангажују. Слично као што спортистима помажу приликом тражења запослења. При томе, када је реч о закључењу уговора о трансферу спортисте, односно спортског стручњака из једне у другу спортску организацију, умешност спортског агента у преговорима о условима уговора у директном је односу каузалности са материјалним интересима спортске организације. Његово деловање може бити од користи како спортској организацији у коју спортиста, односно спортски стручњак прелази (спортска организација – купац), тако и спортској организацији коју спортиста, односно спортски стручњак напушта (спортска организација – продавац). У зависности од тога која спортска организација се налази у улози његовог налогодавца. У првом случају, спортској

---

⁵³⁸ Видети: Barnett, K. , *Sports agents and professional athletes: The legal relationships surrounding professional sports*, доступно на: [http://www.kentlaw.edu/peritt/courses/seminar/barnett Sports Agents and Professional Athletes by Katrina - Final Draft.pdf](http://www.kentlaw.edu/peritt/courses/seminar/barnett%20Sports%20Agents%20and%20Professional%20Athletes%20by%20Katrina%20-%20Final%20Draft.pdf) (датум посете: 18. 01. 2018).

⁵³⁹ Smienk, M. , *Regulation in the market of sport agent. Or no regulation at all?* , *The International Sport Law Journal*, 3-4, 2009, стр. 71.

⁵⁴⁰ *Истио*. Такође, видети: Јечменић, М. , *Уговор о посредовању у спорту*, Гласник права, Правни факултет у Крагујевцу, 2/2012, стр. 43.

организацији – купцу уговарање ниже трансферне надокнаде омогућава увећање спортског капацитета, уз мања финансијска оптерећења. У другом случају, спортској организацији – продавцу уговарање више трансферне надокнаде омогућава већу добит.

2. Настанак професије спортски агент

Настанак професије спортски агент непосредно је повезан са професионализацијом и комерцијализацијом спорта. Напоредо са развојем спорта и ово занимање претрпело је значајан преображај. Почев од времена када су појединци започели са предузимањем одређених активности које у савременим условима спадају у делокруг послова спортских агената, до правног признавања ове професије.⁵⁴¹

Уз одговарајуће поређење спортског тржишта у Сједињеним Америчким Државама и у Европи, еволуција друштвених и правних норми о спортским агентима оквирно се може поделити на три периода, кроз које се одликавају и процеси професионализације и комерцијализације спорта, као и либерализација тржишта рада и система спортских трансфера:⁵⁴²

- 1) Од седамдесетих година XIX века, до почетка шездесетих година XX века – организовање и промовисање спортских приредби, „скаутирање“ и посредовање између спортских организација и играча;
- 2) Од раних шездесетих година XX века до почетка деведесетих година прошлог века – заступање спортиста;

---

⁵⁴¹ Вуковић, З. , *Правни положај спортистких агената*, стр. 165-166.

⁵⁴² Упоредити са: Rossi, G. – Semens, A. – Brocard, J. F. , *нав. дело*, стр. 2.

3) Од раних деведесетих година прошлог века до наших дана – професионализација спортских агената.

**2. 1. „Трасирање правца“ на путу настанка занимања спортски агент:
организовање и промовисање спортских приредби, „скаутирање“ и
посредовање између спортских организација и играча**

Прво појављивање физичких лица која су се спорадично бавила неким од послова који данас карактеришу деловање спортских агената, везује се за простор Сједињених Америчких Држава. Још током Америчког грађанског рата (1861-1865), образовани су полу-професионални бејзбол тимови који су „крстарили“ територијама које нису биле обухваћене ратним дејствима и узимали учешће на турнирима у овом спорту.⁵⁴³ Овакве спортске приредбе организовали су и промовисали појединци чија улога је била налик оној коју у савременим условима имају спортски агенти приликом организовања спортских приредби. Обично су финансирали путовања, „плате“ играча и саму организацију спортског догађаја, како би касније остварили зараду од продаје улазница и других комерцијалних активности.⁵⁴⁴ Један од најзначајнијих организатора и промотера бејзбол такмичења био је Алберт Гудвил Спалдинг (*Albert Goodwill Spalding*). Сматра се да је он имао кључну улогу у професионализацији и популаризацији овог спорта као један од оснивача и главних промотера Националне бејзбол лиге (*National Baseball League*), која представља прво професионално лигашко такмичење на свету.⁵⁴⁵ Популарности бејзбола посебно је допринела идеја господина Спалдинга о стварању тима „свих звезда“ (*all star baseball team*). Он је 1888. године оформио екипу од перспективних играча бејзбола и убедио их да путују на „свеамеричку

---

⁵⁴³ Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 19.

⁵⁴⁴ Видети: Rossi, G. – Semens, A. – Brocard, J. F., *нав. гело*, стр. 3.

⁵⁴⁵ Национална бејзбол лига основана је 1876. године. Видети: Lamster, M., *Spalding's World Tour – The Epic Adventure That Took Baseball Around The Globe – and Made It America's Game*, PublicAffairs, New York, 2006, стр. 5.

турнеју“ за надокнаду од педесет долара недељно, што је представљало значајан износ за то доба.⁵⁴⁶

По узору на бејзбол, започело се са организовањем такмичења и у другим спортовима. При томе, јавне власти у овој земљи су спортска такмичења препознале као друштвено користан вид забаве, а њихово организовање и извођење у потпуности су препустиле приватној иницијативи. То је имало за последицу појаву већег броја организатора и промотера спортских надметања, који су уживали широку аутономију у свом деловању.⁵⁴⁷ Они у почетку нису остваривали велике зараде. Истиче се да је њихове активности у већој мери мотивисала љубав према спорту и ентузијазам у циљу повећања броја лица која би се бавила спортом.⁵⁴⁸ Међутим, већ двадесетих година прошлог века ситуација се значајно променила, са повећањем медијске пажње коју су привлачила спортска надметања и порастом интереса финансијског капитала за спорт.⁵⁴⁹ Популарност спорта расла је изузетном брзином. Развиле се мноштво спортских клубова (франшиза) и основане су професионалне лиге у више спортова. Процес комерцијализације спорта узимао је све већи замах. Различите могућности за остваривање зарада у овој области друштвених активности, мотивисале су лица која су се примарно бавила другим професијама да покажу интересовање и за пословањем у спорту. Увидели су да им остављена аутономија деловања пружа прилику да остваре добит кроз прилично авангардне иницијативе за оно доба.⁵⁵⁰ Наиме, уочено је да спортисти без ичије помоћи воде преговоре са представницима спортских клубова о условима одређеног уговорног ангажовања. Оваква ситуација стварала је економску и информативну неравнотежу између учесника у преговорима. Представници спортског клуба, као надмоћнија страна у преговорима, настојали су да наметну одредбе које за клуб обезбеђују повољнији положај у уговору. Пре

---

⁵⁴⁶ Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 21.

⁵⁴⁷ Видети: Sekulovic, A., *Profession: agent sportif – Contribution à une Théorie des modèles professionnels*, These de doctorat, (Directeur de thèse: Defrance, Jaques), Université Paris Ouest – Nanterre la Défense, 2013, стр. 165.

⁵⁴⁸ Видети: Spengler, J. – Anderson, P. – Connaughton, D., *Introduction to Sport Law*, Human Kinetics, Champaign, 2009, стр. 12.

⁵⁴⁹ Sekulovic, A., *нав. дело*, стр. 166.

⁵⁵⁰ Видети: Rossi, G. – Semens, A. – Brocard, J. F., *нав. дело*, стр. 3.

свега, тежило се ка уговарању ниже зараде играча. То је поједине предузетнике подстакло да практична знања и искуства стечена у обављању својих примарних професија понуде познатим спортистима, у форми саветовања током преговора са спортским клубовима. Таква иницијатива сусрела се са вољом спортиста, који су закључили како би могли остварити значајно веће зараде уз помоћ искусних преговарача. Са тим у вези, посматрано са аспекта данашњег поимања овог занимања, позоришни промотер Чарлс Пајл (*Charles Pyle*) могао би се сматрати првим модерним спортским агентом. Он је 1925. године, у својству помоћника у преговорима, омогућио играчу америчког фудбала Харолду Грејнцу (*Harold Grange*) да закључи уговор са клубом Чикаго Берс (*Chicago Bears*), према којем је био плаћен три хиљаде долара по утакмици. Поред тога, играчу је исплаћено и три стотине хиљада долара за филмска и рекламна права.⁵⁵¹ Недуго након тога, и легендарни бејзбол играч „Бејб“ Рут (*“Babe” Ruth*) ангажовао је писца и спортског новинара Кристија Волша (*Christy Walsh*) да му у улози финансијског саветника помогне у преговорима, који су исходили закључење уносног уговора са клубом Њујорк Јенкис (*New York Yankees*).⁵⁵² Овакви примери мотивисали су и друге истакнуте спортисте да их следе.⁵⁵³ Поменути случајеве веома успешне сарадње спортиста и „изворних“ спортских агената треба посматрати као зачетак идеје о уговорном представљању спортиста у различитим аспектима њихових живота. Међутим, видећемо да ће бити потребно да прођу деценије, како би се таква идеја усталила као правило у професионалном спорту.

За разлику од Сједињених Држава, у којима је промотерима и посредницима у спорту остављена широка слобода деловања, тако да су настојали да искористе сваку изгледну пословну прилику у времену оснивања професионалних спортских клубова и лига, на источној страни Атлантика ситуација је била посве другачија. У

---

⁵⁵¹ *Истио.*

⁵⁵² *Истио.*

⁵⁵³ Господин Пајл је заступао и друге познате спортисте, укључујући чувену француску тенисерку Сузан Леглан (*Suzanne Lenglen*). Уз његово посредовање, госпођа Леглан је 1926. године закључила уговор о учешћу на турниру вредан 50. 000 долара, и тако постала прва професионална тенисерка у историји „белог“ спорта. Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 20.

европским државама спорт је био под чврстом контролом тамошњих спортских власти.⁵⁵⁴ Самим тим и активности свих учесника у систему спорта.

На европском континенту се зачеци професионализације у спорту везују за фудбал. Модел професионализације успостављен у овом спорту, у наредним деценијама је највећим делом прсликан и у осталим тимским спортовима.

Постојбином фудбала сматра се Уједињено Краљевство.⁵⁵⁵ Прецизније, Енглеска, Шкотска, Велс и у то доба, још увек, целовита Ирска.⁵⁵⁶ У Енглеској је 1988. године основана и прва професионална фудбалска лига на свету.⁵⁵⁷ Професионализација у фудбалу подразумевала је и стварање уједначене регулативе везане за овај спорт. Поред правила саме игре, то се односило и на креирање прописа о регистровању играча и њиховом преласку из једног у други клуб. Првобитно усвојена решења била су усмерена ка заштити фудбалера и била су утемељена на принципу слободе уговарања. Наиме, Фудбалски савез Енглеске је, у циљу надзора над преласцима играча између клубова, установио систем „обавезног регистровања“ фудбалера. У том систему, фудбалер је на почетку сваке сезоне морао да се региструје за клуб у којем је намеравао да игра. Регистрација је важила годину дана. Током тог временског периода, фудбалер није могао прећи у нови клуб, осим уколико би то дозволио фудбалски клуб за који је играч регистрован, уз допунску сагласност Фудбалског савеза. Истеком важења регистрације фудбалер је самостално одлучивао да ли ће наставити да игра у клубу код којег је био

---

⁵⁵⁴ Sekulovic, A. , *нав. дело*, стр. 154.

⁵⁵⁵ Фудбалске утакмице са јасно одређеним правилима игре почеле су се одигравати у јавним школама у Енглеској почетком XIX века. Међутим, свака школа имала је сопствена правила. Стога се као време настанка фудбала, као игре у савременом смислу речи, наводи октобар 1863. године, када су се представници више јавних школа окупили у Лондону (*Freemasons' Tavern*), како би установили заједничка правила игре. Видети: Humphrys, J. , *The History of Football: 5 Essential Facts*, доступно на: <https://www.historyextra.com> > Period > Victorian (датум посете: 26.10. 2018).

⁵⁵⁶ Фудбалски савез Енглеске основан је 1865. године, Фудбалски савез Шкотске 1873. године, Фудбалски савез Велса 1876. године, а Фудбалски савез Ирске 1880. године. Ови савези су се 1882. године удружили у Међународни борд фудбалских савеза/асоцијација (*International Football Association Bord*).

⁵⁵⁷ Видети: Yilmaz, S. , *The EU & players' agent: a theoretical analysis of EU's intervention into regulation of players' agent in Europe* (PhD thesis), (Director of Studies: Osborn, Guy), University of Westminster, 2015, стр. 24.

регистрован, или негде другде. Бивши клуб није располагао механизмима који би онемогућили прелазак фудбалера у други клуб.⁵⁵⁸

Систем „обавезног регистравања“ створио је простор и за деловање првих посредника у фудбалу. Најпре су то били ситни предузетници који су уочили да на фудбалском тржишту постоји потреба за повезивањем клубова и играча. Тако се као један од зачетника идеје о посредовању у фудбалу наводи Џон Кембел (*John Campbell*) из Ливерпула (*Liverpool*), који је у марту 1891. године, путем огласа у локалним новинама промовисао одређене играче и препоручивао клубовима да их ангажују.⁵⁵⁹ Овакво деловање је, заправо, омогућила недовршеност организационе структуре првих професионалних фудбалских клубова, који још увек нису развили механизме за проналажење нових играча. Из тог разлога су ангажовали посреднике који су за њих вршили тзв. скаутирање, односно проналажење талентованих играча, које би потом довели у везу са клубом ради преговора о закључењу уговора.⁵⁶⁰ Дешавало се и да су процене оваквих посредника биле сасвим непоуздане. Тако је, на пример, 1892. године читава управа Астон Виле (*Aston Villa*) поднела оставку након што је по препоруци посредника ангажовано неколико исподпросечних играча. При томе, чланови управе претходно нису ни посматрали те играче на терену.⁵⁶¹ Због тога су фудбалски клубови постепено развијали сопствене мреже скаута и настојали су да дођу до играча искључиво на основу њихових препорука. Све ређе су користили услуге самосталних посредника.⁵⁶²

Међутим, свега пар година након установљавања система „обавезног регистравања“, увидело се да он неповољно утиче на конкурентност између клубова и неизвесност такмичења. Наиме, финансијски снажнији клубови су поред могућности да путем повећања зарада задрже играче који су код њих били регистровани, могли и да понуде боље услове играчима регистрованим у сиромашнијим клубовима. Закључило се да би продужење са применом овог

---

⁵⁵⁸ Видети: Север, М. , *Правни оквир трансфера професионалних спортиста* (докторска дисертација - необјављено), Правни факултет, Универзитет у Београду, 2016, стр. 40-41.

⁵⁵⁹ Видети: Rossi, G. – Semens, A. – Brocard, J. F. , *нав. дело*, стр. 4.

⁵⁶⁰ Видети: Yilmaz, S. , *нав. дело*, стр. 24.

⁵⁶¹ Видети: Rossi, G. – Semens, A. – Brocard, J. F. , *нав. чланак*, стр. 4.

⁵⁶² Видети: Yilmaz, S. , *нав. дело*, стр. 24.

система извесно довело до тога да би већина најквалитетнијих играча била ангажована од стране малог броја најбогатијих клубова.⁵⁶³ Такмичење би због тога било лишено неизвесности и атрактивности. Стога се убрзано почело радити на креирању и имплементирању нових правила, која ће дугорочно одредити смер развоја фудбала на тим просторима. Тако је у 1893. години успостављен систем „задржавања и трансфера“.⁵⁶⁴ Док је темељни циљ система „обавезног регистровања“ била заштита играча, новим правилима тежиште регулативе премештено је на заштиту клубова и конкурентности самог такмичења.⁵⁶⁵

Уговори са играчима у систему „задржавања и трансфера“ закључивани су са роком трајања од годину дана. Пред истек сезоне, клубови су свакоме од играча могли да понуде обнављање уговора под истим условима под којима је био закључен и претходни уговор. Играче којима не би била упућена таква понуда сврставали су на једну од две листе. Једна је била тзв. трансферна листа, на коју су стављани фудбалери које клуб није желео даље да ангажује. Тиме им је допуштен прелазак у други клуб. При томе, за сваког од играча који се налазио на трансферној листи одређиван је износ надокнаде за трансфер. Висину трансферне надокнаде самостално је одређивао клуб. Друга је била тзв. листа задржавања. На њој су се налазили фудбалери које је клуб и даље желео у саставу, али под лошијим условима за играча у односу на оне из претходног уговора. Стављање играча на листу задржавања доводило га је у потпуно неизвесну позицију.⁵⁶⁶ Спортиста који се налазио на овој листи није могао да напусти клуб, ако за то не добије сагласност. Наиме, њему би по истеку једногодишњег уговора било понуђено закључење новог уговора у истом трајању, под неповољнијим условима у односу на претходни. „Разумност“ понуђених услова уговора процењивао је Фудбалски савез. У случају процене да је понуда неповољна за играча, одбијала би се сагласност за задржавање и играч би могао водити преговоре са другим клубовима. Међутим, уколико би Фудбалски савез проценио да је понуда „разумна“, играч није могао да потпише

---

⁵⁶³ Видети: Север, М. , *нав. дело*, 2016, стр. 41-42.

⁵⁶⁴ Видети: Rossi, G. – Semens, A. – Brocard, J. F. , *нав. чланак*, стр. 4.

⁵⁶⁵ Видети: Север, М. , *нав. дело*, 2016, стр. 43.

⁵⁶⁶ *Исто*, стр. 69.

уговор са другим клубом. При томе, клуб чак није ни морао да ангажује играча, односно да га уврсти у састав, тако да је његова спортска судбина искључиво зависила од воље челника клуба.⁵⁶⁷ Дакле, кључна улога у контроли трансфера играча препуштена је клубовима и Фудбалском савезу. Саставни део овог система представљало је и правило о одређивању горње границе, односно максималне зараде фудбалера.⁵⁶⁸

У систему „задржавања и трансфера“ , у којем је каријера играча практично зависила од воље челника клубова, није било места за посреднике у фудбалу. У том смислу, Фудбалски савез Енглеске заузео је став да спортски агенти „делују против бића фудбала“ и изречена је мера забране обављања свих активности везаних за посредовање појединаца у односима између фудбалера и клубова.⁵⁶⁹ Примена овог система у Енглеској, уз прописивање максималне границе зараде фудбалера, имала је за последицу да су друге, мање рестриктивне, лиге биле примамљивије за играче. Тако је више британских играча прешло у аматерске француске клубове. При томе, француски клубови нису имали обавезу плаћања надокнаде за трансфер све до 1905. године, када је Фудбалски савез Енглеске ступио у чланство ФИФА.⁵⁷⁰

У годинама након Првог светског рата фудбал је брзо превазишао националне границе. Постајао је све популарнији на међународном нивоу. Са тим у вези, постепено је повећаван број интернационалних трансфера играча. То је омогућило и посредницима активније учешће на фудбалском тржишту. Барем у оним државама у којима нису биле предвиђене забрана њиховог деловања и строга ограничења по питању ангажовања иностраних играча. Наиме, тридесетих година прошлог века у европским земљама су таква ограничења била широко распрострањена. Видели смо да је у Енглеској била на снази забрана ангажовања посредника од стране клубова. Што се тиче играча са страним држављанством, они

---

⁵⁶⁷ *Исио*, стр. 68-69.

⁵⁶⁸ Видети: Rossi, G. – Semens, A. – Brocard, J. F. , *нав. дело*, стр. 4.

⁵⁶⁹ Међутим, упркос томе што су клубови и играчи званично упозоравани да не послују са посредницима, за њиховим услугама је још увек било потражње. О томе да су фудбалски агенти још увек деловали, казују нам подаци да је Фудбалски савез Енглеске суспендовао неколико играча Истхема (*East Ham*) и Кардифа (*Cardiff*), као и забранио рад агенцији за посредовање из Бирмингема (*Birmingham*). Видети: Rossi, G. – Semens, A. – Brocard, J. F. , *нав. дело*, стр. 5.

⁵⁷⁰ *Исио*.

су морали да живе у овој земљи најмање две године да би имали право наступа у професионалној лиги. У Немачкој је 1933. године уведена општа забрана ангажовања страних играча и тренера, док су у Италији могли да наступају само играчи из Јужне Америке са двојним држављанством. У Француској су клубови могли ангажовати до пет фудбалера са страним држављанством.⁵⁷¹ Међутим, у овој земљи је важио систем „слободних трансфера“. Према овом систему, играчима којима је истекао уговор са клубом, допуштало се да мењају клубове по свом нахођењу. Без обавезе плаћања трансферне надокнаде.⁵⁷² Прихватање система „слободних трансфера“ и могућност ангажовања релативно великог броја страних играча, створили су простор за деловање посредника. Пракса довођења иностраних играча врло брзо је доживела снажан успон. Само у првој лиги ове земље, 1934. године играло је око тридесет процената фудбалера са страним држављанством. У циљу ангажовања играча клубови су закључивали уговоре са посредницима који би у иностранству проналазили и „пратили“ фудбалере вољне да емигрирају. Такође, и страни клубови су се обраћали посредницима како би им помогли да остваре добит од трансфера најталентованијих играча, уз одговарајућу надокнаду. Међутим, трансфери фудбалера из иностранства неретко су стварали проблеме клубовима, који с обзиром на просторну удаљеност нису били у могућности да стекну одговарајући увид у фудбалске квалитете играча. У том смислу, дешавало се да се покаже да си ти квалитети исподпросечни. Односно, да стварни таленат и вештина спортисте не одговарају репутацији коју је о њему изградио посредник. Такође, било је и ситуација у којима се након трансфера испостави да је фудбалер озбиљније повређен. Имајући у виду учесталост таквих случајева, као и чињеницу да је у већини земаља чланица ФИФА био прихваћен систем „задржавања и трансфера“, на 23. Конгресу ове организације одржаном 1936. године, изречена је потпуна забрана ангажовања посредника у фудбалу. То је и први случај помињања

---

⁵⁷¹ Видети: *Исто*.

⁵⁷² Holt, M. , *нав. чланак*, стр. 55.

посредника у спорту у неком од званичних докумената међународних спортских асоцијација.⁵⁷³

Имајући у виду изречену забрану, са оживљавањем лигашких такмичења у годинама након Другог светског рата, лица која су се раније бавила посредовањем у фудбалским трансферима отпочела су са организовањем пријатељских утакмица између клубова и фудбалских турнира, како би играче представили клубовима. Клуб који би овим путем приметио играча којег је желео да ангажује, ступао би у преговоре са клубом код којег је фудбалер регистрован. Како је посредовање у фудбалским трансферима било забрањено, кроз износе који су исплаћивани на име организовања пријатељских утакмица, односно турнира, прикриване су надокнаде за успешно реализоване трансфере играча. Оваква пракса потрајала је пар деценија. Прецизније, све до 1969. године, када је УЕФА установила лиценцу за организаторе фудбалских утакмица и почела надзирати њихове активности.⁵⁷⁴

2. 2. На средокраћу пута: заступање спортиста

У Сједињеним Америчким Државама су до шездесетих година прошлог века већ биле уобличене пословна пракса и технике деловања спортских агената у пословима посредовања и заступања својих налогодаваца, поводом закључења уговора о трансферу, односно уговора о одговарајућем спортском ангажовању. Међутим, популаризација спорта и спортиста, којој су у највећој мери допринели електронски медији који су се развијали и ширили муњевином брзином, наметнула је питање заступања спортиста и у осталим аспектима њиховог јавног живота.⁵⁷⁵ Дошло се до спознаје да позитиван имиџ спортисте представља огроман

---

⁵⁷³ Видети: Rossi, G. – Semens, A. – Brocard, J. F. , *нав. дело*, стр. 6.

⁵⁷⁴ *Истио*, стр. 7.

⁵⁷⁵ Видети: Sekulovic, A. , *нав. дело*, стр. 166-167.

комерцијални потенцијал.⁵⁷⁶ Са тим у вези, током шездесетих и седамдесетих година прошлог века уследила је експанзија уговора о спонзорству и рекламних уговора, закључених са истакнутим спортистима. Путем ових уговора омогућена је комерцијална употреба имица познатих спортиста, преношењем овлашћења имовинског искоришћавања права на име или права на лик спортисте. У том смислу, амерички адвокат Марк Мекормик (*Mark McCormack*) сматра се пиониром закључивања уговора о спонзорству и рекламних уговора у име и за рачун спортиста. Он је током шездесетих година XX века заступао већи број истакнутих голф играча у читавом низу маркетиншких кампања.⁵⁷⁷ Овакви примери побудили су познате играче и у другим спортовима да крену сличним путем. Проширење деловања спортских агената у наведеном смислу довело је до још израженијег раста њиховог утицаја у свету професионалног спорта у Америци.⁵⁷⁸

Пословна пракса, технике деловања, знања и искуства искристалисана у вишедеценијској пракси америчких спортских агената, временом су у значајној мери преузета и од стране њихових европских колега.⁵⁷⁹ Међутим, почетком шездесетих година за спортским агентима у претежном делу Европе није било потребе. Наиме, у већини европских земаља је још увек био на снази систем „задржавања и трансфера“ : у Великој Британији, Немачкој, Белгији, Холандији, Аустрији итд.⁵⁸⁰ Како је он омогућавао спортским клубовима потпуну контролу над трансферима играча, у тим државама није се ни осећала потреба за деловањем агената. Али није свуда било тако. Поред овог система, тада су на европском континенту постојала још два система трансфера спортиста. То су:⁵⁸¹

---

⁵⁷⁶ О комерцијалном искоришћавању имица спортиста, спортских стручњака и спортских организација биће више речи у делу овог рада у којем се разматрају услуге које пружају спортски агенти.

⁵⁷⁷ Видети: Johnson, S. , *нав. чланак*, стр. 105.

⁵⁷⁸ Видети: Sekulovic, A. , *нав. дело*, стр. 169.

⁵⁷⁹ Видети: Stein, M. , *How to be a sport agent*, London, 2008, стр. 28.

⁵⁸⁰ Видети: Rossi, G. – Semens, A. – Brocard, J. F. , *нав. дело*, стр. 11.

⁵⁸¹ *Истио*. Упоредити са: Север, М. , *нав. дело*, 2016, стр. 41 и 68.

- Систем „слободних трансфера“ – у овом систему играчима којима је уговор истекао био је омогућен слободан прелазак у друге клубове, без обавезе плаћања трансферне надокнаде. Важио је у Француској, Шпанији и Португалији; и
- Систем „параметера“ – у овом систему трансфери спортиста су били дозвољени под условом да се исплати унапред одређена трансферна надокнада. Њен износ формирао се у зависности од различитих параметара. Систем „параметера“ важио је у Италији.

Међутим, продор комерцијализације у спорт наговештавао је крупне промене на пољу трансфера играча. Ни у Европи тога времена спорт више није представљао само забаву. Зараде у спорту и од спорта постајале су знатне. Стога је ова област друштвеног живота почела изазивати пажњу различитих интересних група које су у спорту виделе шансу за остварењем профита.⁵⁸² Са друге стране, видели смо да је у већини европских држава још увек важио систем „задржавања и трансфера“, у комбинацији са прописивањем максималних износа зарада играча. У тим земљама спортисти су и даље били у крајње подређеном положају према клубовима. Скоро у потпуности зависни од воље власника клубова. Истовремено су били свесни да управо они омогућавају профитабилност спорта. Они су својим талентом и вештинама испољеним на спортским приредбама привлачили интересовање публике, медија и компанија. Постојеће стање изазивало је огорченост спортиста. Стога су најбољи фудбалери почели прелазити у италијанске, шпанске и француске клубове. Остали су тражили начин на који ће покушати да одбране своје интересе и за себе осигурају већа права. Са тим у вези, снажан замах доживело је синдикално организовање спортиста. Нарочито фудбалера.

Тако је синдикат фудбалера у Енглеској најпре покренуо кампању за укидање правила које је предвиђало максимални износ плата играча. Ова акција

---

⁵⁸² Видети: Север, М. , *нав. дело*, стр. 73.

врло брзо је резултирала успехом. Деценијама важећи приступ ограничења зарада фудбалера коначно је напуштен 1961. године.⁵⁸³ У циљу даље либерализације тржишта рада, синдикат фудбалера отпочео је и преговоре са челницима фудбалског савеза о променама постојећег система „задржавања и трансфера“. Међутим, евентуално постизање споразума предупредила је одлука Високог суда Енглеске и Велса (*High Court of England and Wales*) у случају *Eastham* из 1963. године, којом је утврђено да је систем „задржавања и трансфера“ незаконит и да представља недозвољено ограничење трговине.⁵⁸⁴ Након доношења овакве пресуде, правила која су уређивала трансфере фудбалера морала су бити промењена.⁵⁸⁵ У оквиру тих измена, Фудбалски савез Енглеске је допустио и ангажовање спортских агената, што је имало за последицу уравнотежење преговарачких позиција спортиста и клубова. У прилог томе, говори податак да су већ до краја 1964. године, зараде играча у првој енглеској фудбалској лиги увећане у просеку за шездесет један проценат.⁵⁸⁶

У Француској се одвијао сличан процес синдикалног организовања фудбалера, а њихов предводник био је чувени голгетер Жист Фонтан (*Just Fontaine*). Један од најзначајнијих успеха француског синдиката играча је што се 1969. године изборио за могућност да се уговори о ангажовању спортисте закључују на одређено време. Као и у осталим европским државама, и у Француској су се до тада такви уговори закључивали искључиво са роком трајања

---

⁵⁸³ Видети: Rossi, G. – Semens, A. – Brocard, J. F. , *нав. дело*, стр. 8.

⁵⁸⁴ Поступак у овом предмету покренуо је познати фудбалер Џорџ Истхем (*George Eastham*), који је тада био играч фудбалског клуба Њукастл Јунајтед (*Newcastle United FC*). За његово ангажовање био је заинтересован лондонски Арсенал (*Arsenal*). У складу са правилима система „задржавања и система“, Истхем је пред истек уговора са Њукастлом затражио сагласност за прелазак у други клуб. Међутим, челници клуба су ускратили дозволу за трансфер и сврстали играча на листу задржавања. Како га је клуб одстранио из екипе, у циљу одржавања форме играо је хуманитарне утакмице. Пошто је остао и без примања, запослио се као продавац. Истхем је подигао тужбу против Њукастла, позивајући се на недопуштено ограничење трговине. Видети: *Eastham v Newcastle United FC Ltd* (1964) Ch 413/SpringerLink, доступно на: https://link.springer.com/chapter/10.../978-9-6704-909-2_5 (датум посете: 30. 10. 2018).

⁵⁸⁵ Нова правила су играчима омогућавала већу слободу уколико желе да промене спортску средину. У случају ускраћивања сагласности за трансфер, клуб није више могао једнострано да одлучује о спортској судбини играча и да трајно онемогући његов прелазак у други тим, већ је о спору одлучивао Независни арбитражни суд за питања трансфера (*Independent Transfer Tribunal for Arbitration*). Видети: Север, М. , *нав. дело*, стр. 73.

⁵⁸⁶ Видети: Rossi, G. – Semens, A. – Brocard, J. F. , *нав. дело*, стр. 8.

од једне године. Према новим правилима, играч је могао закључити уговор са клубом на одређени временски период, који је био предмет преговора. Међутим, прописани су и обавезујући минимални рокови трајања уговора. Тако, за играче који су потписивали свој први професионални уговор, временски период трајања уговора није могао бити краћи од три године. Док за играче који су већ имали статус професионалаца, рок важења уговора није могао бити краћи од једне године.⁵⁸⁷ Убрзо је у читавој Европи закључење уговора о ангажовању играча на одређено време постало правило.⁵⁸⁸

Наступеле промене су допринеле још израженијем побољшању преговарачке позиције играча. Све чешћи су били случајеви ангажовања спортских агената који су их заступали поводом закључења уговора са клубовима. Истовремено, процес економских и политичких интеграција у Европи је добијао снажан замах. Са тим у вези, препозната је и потреба за креирањем уједначеног система трансфера играча од стране надлежних спортских асоцијација, којим би се омогућило слободно кретање играча на националном и међународном нивоу. У том смислу, рад на стварању заједничких правила која би регулисала трансфере спортиста отпочео је 1978. године. Те године у Бриселу (*Brussels*) је одржано више састанака Комисије Европске економске заједнице (*Commission of the European Economic Community*) са челницима фудбалских савеза из неколицине европских држава. Том приликом, постигнута је начелна сагласност да се установи принцип слободног кретања играча унутар граница Европске економске заједнице. Ипак, закључило се да је потребан извесан прелазни период како би национални фудбалски савези могли отклонити противуречности у постојећим, и усагласити нова правила која би се примењивала на трансфере у европском фудбалу.⁵⁸⁹

---

⁵⁸⁷ *Исио*, стр. 9.

⁵⁸⁸ Видети: Север, М., *нав. дело*, стр. 73.

⁵⁸⁹ Видети: Yilmaz, S., *нав. дело*, стр. 31.

2. 3. Професионализација спортских агената

Наглашена комерцијализација фудбала током осамдесетих и деведесетих година прошлог века узроковала је „драстичан раст“ тржишта трансфера у овом спорту.⁵⁹⁰ Како је улога агената за фудбалере на том тржишту постајала превише значајна за правни однос између фудбалских клубова и фудбалера, потпуно одсуство правне регулативе статуса спортских агената није се више могло толерисати. Стога је ФИФА, као кровна организација у фудбалу на глобалном нивоу, преузела „иницијални корак“ у правцу регулисања њихових права и обавеза. Под окриљем ове спортске организације, у 1991. години усвојен је Правилник ФИФА о статусу и трансферима играча (*Fifa's Regulations on the Status and Transfer of Players*).⁵⁹¹ Њиме се по први пут у једном званичном документу постављају правила која се односе на услове за посредовање у фудбалским трансферима. Даља разрада тих правила извршена је 1994. године, усвајањем Правилника ФИФА о агентима за играче (*Fifa's Players Agents Regulations*).⁵⁹²

Истовремено, са напредовањем процеса европских интеграција, настављено је и са осмишљавањем одговарајућих мера у правцу либерализације тржишта рада и спортских трансфера унутар граница Европске уније.⁵⁹³ Међутим, у настојању да заштити интересе најјачих националних фудбалских савеза, УЕФА још увек није

---

⁵⁹⁰ Видети: Polli, R. – Rossi, G. , *Football agent s in the biggest five European football markets: A empirical research report*, CIES Football Observatory, Neuchâtel, стр. 8.

⁵⁹¹ Извршни комитет ФИФА је Правилник о статусу и трансферима играча усвојио 01. 04. 1991. године. Правилник је прихваћен на Конгресу ФИФА 10. 06. 1991. године, а ступио је на снагу 01. 10. 1991. године. Овај Правилник је модификован 1993, 1996, 1997, 2001, 2005, 2008, 2010, 2012, 2014, 2015. године. Важећа верзија Правилника о статусу и трансферима играча, одобрена је од Извршног комитета 17. 03. 2016. године, а ступила на снагу 01. 06. 2016. године. Видети: De Weger, F. , *Jurisprudence of the FIFA Dispute resolution Chamber*, Asser Press, The Hague, 2018, стр. 6.

⁵⁹² Извршни комитет ФИФА је Правилник о агентима за играче усвојио 20. 05. 1994. године. Правилник је прихваћен на Конгресу ФИФА 11. 12. 1995. године, а ступио је на снагу 01. 01. 1996. године. Видети: Papaloukas, M. , *Legal Aspect of the Players' Agents Licensing System*, Sport Management International Journal, Vol. 3, No. 1, 2007, стр. 46. Аутономна спортска правила међународних и националних спортских савеза која уређују услове за обављање делатности спортских агената, биће предмет посебног разматрања на одговарајућим местима у даљем излагању.

⁵⁹³ Уговор о Европској унији потписан је 07. 02. 1992. године у Мадрихту, Холандија (*Maastricht, Nederland*), а ступио је на снагу 01. 11. 1993. године. Уговором из Мадрихта креиран је нови политички ентитет, Европска унија.

показивала спремност за остварење потпуне слободе кретања играча на заједничком тржишту. Стога је начињен покушај проналажења компромисног решења, у виду „дентлменског споразума“ који је 1991. године постигнут између Европске комисије и УЕФЕ. На темељу овог споразума, уведен је систем „националних квота“. Он је подразумевао ограничен број играча страних држављана који могу истовремено бити ангажовани у једном фудбалском клубу. Другим речима, усвојено је тзв. „правило 3+2“, које је националним фудбалским савезима омогућавало да број страних играча које клуб може пријавити за наступе на утакмицама својих националних првенстава ограниче на три, плус два играча која су у непрекинутом временском раздобљу од пет година играла у тој држави, од чега три године у млађим категоријама.⁵⁹⁴ Ово правило једнако се односило и на клупска фудбалска такмичења под окриљем УЕФЕ.

Међутим, врло брзо се испоставило да је спорт у економском смислу постао толико развијен и значајан да су оваква ограничења неодржива. Након доношења одлуке Европског суда правде у случају *Bosman* у 1995. години, уследиле су револуционарне промене на тржишту спортских трансфера. Пресуда Суда у овом случају имала је далекосежне последице и из корена променила организациону и финансијску структуру професионалног спорта у Европи.⁵⁹⁵ У овом предмету разматрана су поменута спортска правила УЕФЕ и националних фудбалских савеза којима је имплементиран систем „националних квота.“ Такође, разматрана су и спортска правила ФИФЕ, УЕФЕ и појединих националних фудбалских савеза која су уређивала трансфере играча између различитих клубова. Према тим правилима, да би уговор о трансферу између клубова могао бити закључен, нови клуб је надокнаду за трансфер морао платити не само када је играч везан за клуб правоваљаним уговором, већ и у ситуацијама када је уговор истекао. Суд правде је заузео став да разматрана спортска правила представљају мере „директне дискриминације“, које ограничавају могућности фудбалских клубова да се

---

⁵⁹⁴ Видети: Vukadinović, R. , *нав. дело*, стр. 227-228.

⁵⁹⁵ Видети: Vermeersch, A. , *нав. дело*, стр. 18.

надмећу у ангажовању спортиста фудбалера.⁵⁹⁶ Такође, Суд је проценио да ова спортска правила директно ограничавају приступ играча на тржиште рада у другој држави чланици и ометају слободно кретање радника на заједничком тржишту, те да су стога противна праву конкуренције Европске уније.⁵⁹⁷ Стога су наведена спортска правила оглашена ништавим. Последица овакве одлуке је да играчи којима истекне уговор, имају могућност да изаберу нови клуб без плаћања обештећења.

Одлука Европског суда правде у случају *Bosman* исходила је потпуну слободу рада и кретања спортиста на заједничком тржишту, као и истинску либерализацију спортских трансфера. Неспорно је да су овакве последице највише погодовале непосредно играчима. Тржиште спортских трансфера је захваљујући новим правилима доживело изванредан успон. Његове границе постале су омеђене једино финансијским могућностима спортских организација. Међутим, испоставило се да је либерализација спортских трансфера и спортским агентима омогућила да присвоје изузетно значајну улогу у креирању савременог спортског окружења.⁵⁹⁸

Наиме, на темељу ове пресуде коначно је установљен режим који не привилегује спортске организације у односу на спортисте. Отклоњено је стање поремећене равнотеже које је раније постојало у самом зачетку преговора ради закључења уговора. Спортске организације нису више у могућности да самостално одлучују о спортској судбини играча. По истеку уговора, спортисти је омогућен слободан прелазак из једне у другу спортску организацију. Сходно вољи самог спортисте и потребама заинтересоване спортске организације. При томе, спортско тржиште одликује постојана потражња за талентованим и квалитетним играчима, у циљу сталног повећања конкурентности спортских организација. Ипак, спортске

---

⁵⁹⁶ Спојени предмети C - 415/93 *Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club Liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman* [1995] ECR I - 4921, тач. 128-135.

⁵⁹⁷ Спојени предмети C - 415/93 *Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club Liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman* [1995] ECR I - 4921, тач. 116-120.

⁵⁹⁸ Видети: Holt, M. , *нав. чланак*, стр. 51.

организације су и даље економски и информативно доминантније у односу на играче. Управо са тим у вези, долази до изражаја значај спортских агената за спортисте. Њихова стручна и практична знања, искуства и контакти које су стекли на спортском тржишту, помажу играчима да надоместе своју информативну преговарачку подређеност. Другим речима, услуге спортских агената потребне су спортистима како би сопствени преговарачки потенцијал преточили у закључење уговора под најповољнијим условима у датим околностима. Слична ситуација је и приликом обнављања уговора о ангажовању играча. Уколико спортска организација због испољених квалитета и остварених резултата жели да задржи одређеног спортисту у дужем временском периоду, мора му понудити боље услове у односу на оне које је имао према претходном уговору. У том смислу, сазнања спортског агената о зарадама других играча и његове добре преговарачке способности често су од пресудног значаја за заштиту интереса спортисте клијента. Наведено је имало за последицу да се константан раст зарада спортиста и продужење рокова трајања уговора о њиховом ангажовању устале као правила у савременом спорту.⁵⁹⁹

Са друге стране, подједнако као и спортистима, спортски агенти су у систему слободних спортских трансфера потребни и спортским организацијама. Наиме, како би оствариле одређену добит у виду трансферне надокнаде, спортске организације су сада приморане да настоје да се трансфер спортисте у другу спортску организацију изврши пре истека уговора о његовом ангажовању. У томе је кључна улога спортских агената који прикупљају, анализирају и селектирају податке о оним спортским организацијама које су заинтересоване за ангажовање спортиста. У противном, ако се трансфер не спроведе, односно ако се допусти да играчу истекне уговор, спортска организација остаје без зараде, а играч постаје слободан у избору нове спортске средине.

Спортске организације и спортисти су, дакле, нужно упућени једни на друге. Делујући као неко ко их „повезује“ , спортски агенти постепено су се наметнули

---

⁵⁹⁹ Видети: Polli, R. – Rossi, G. , *нав. дело.* , стр. 76.

као практично незаменљив чинилац на тржишту спортских трансфера. Из тог разлога, надлежне спортске асоцијације нису више могле да игноришу њихов значај и улогу у свету савременог спорта. За примером ФИФА, која је у више наврата модификовала своја правила о агентима у фудбалу, повели су се и остали међународни и национални спортски савези, усвајајући сопствена правила која уређују права и обавезе спортских агената. Такође, правни положај и деловање спортских агената уређено је и у оквиру појединих националних законодавстава европских држава.

Сличан процес одвијао се и у Сједињеним Америчким Државама. Власници спортских клубова у овој земљи нису благонаклоно гледали на растући утицај спортских агената у тамошњем спорту. Сматрали су да је одсуство било какве регулативе у овој области и прешироко постављена слобода у деловању спортских агената директно супростављена њиховим интересима, као и интересима спортиста.⁶⁰⁰ Оваква супростављеност интереса, која није била само финансијске већ и етичке природе, коначно је деведесетих година прошлог века условила реакцију правног поретка у Сједињеним Државама, у циљу уређења правног положаја и деловања спортских агената. Прописане су претпоставке које морају бити испуњене да би се неко могао бавити овим послом, регистрација од стране надлежних тела и обавезно издавање дозволе за рад спортског агента. Иако превасходно усмерена на заштиту интереса универзитетских спортиста, ова правила веома брзо су проширена и на професионалне спортисте. До краја 2000. године, у свим америчким савезним државама имплементиран је Јединствени закон о спортским агентима (*Uniforme Athlete Agent Act*). Циљ овог правног акта била је хармонизација правних правила која регулишу правни положај и пословање спортских агената на територији читаве земље, што је значајно допринело смањењу злоупотреба у овој области.⁶⁰¹

---

⁶⁰⁰ Видети: Johnson, S., *нав. чланак*, стр. 106.

⁶⁰¹ Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 20-21.

Сходно наведеном, закључујемо да се преображај активности лица која су се бавила организовањем спортских такмичења и посредовањем у трансферима спортиста, од стихијског и спорадичног деловања до професионалног занимања, догодио у тренутку када су спортске и јавне власти препознале њихов друштвени значај и усвојиле прописе који регулишу њихов правни положај. Може се рећи да је тек тада формално уобличено занимање спортски агент.

3. Правила која уређују обављање послова спортског агента

У националним законодавствима већине европских држава спортски агенти се углавном само начелно спомињу, без прецизног нормирања њиховог правног положаја. Другачије је у Републици Србији, у којој су правилима Закона о спорту прописани услови за обављање посредовања у спорту. Такође, овим Законом регулисан је и уговор о посредовању у спорту, који спортски агенти закључују са својим налогодавцима.⁶⁰² Поред наше земље, деловање спортских агената уређено је и у законодавствима Бугарске,⁶⁰³ Грчке,⁶⁰⁴ Мађарске,⁶⁰⁵ Португалије⁶⁰⁶ и Француске.⁶⁰⁷

Посредовање у спортским трансферима спортски агенти обављају на основу уговора које закључују са спортистима, спортским стручњацима и спортским организацијама, а њихово деловање поред Закона о спорту, уређују спортска правила надлежних међународних спортских савеза и спортска правила надлежних националних гранских спортских савеза. Да подсетимо, према одредбама Закона о спорту Републике Србије, спортска правила су правила утврђена општим актима

---

⁶⁰² Видети: члан 94. став 1-13. Закона о спорту Републике Србије.

⁶⁰³ Видети: члан 35. Закона о физичком васпитању и спорту Бугарске.

⁶⁰⁴ Видети: члан 95. став. 5. Закона (3479) о аматерском и професионалном спорту Грчке.

⁶⁰⁵ Видети: члан 30. Закона о спорту Мађарске.

⁶⁰⁶ Видети: члан 22-25. Закона (28/98) о запослењу спортиста и члан. 37. Закона (5/2007) о физичким активностима и спорту Португалије.

⁶⁰⁷ Видети: члан 222. Закона о спорту Француске.

надлежних националних гранских спортских савеза којима се уређује обављање спортских активности и делатности и остваривање утврђених спортских циљева.⁶⁰⁸ Овим Законом нормирана је правна важност спортских правила, будући да је прописано да организације у области спорта остварују своје циљеве и обављају спортске активности и делатности не само у складу са законом, већ и у складу са спортским правилима.⁶⁰⁹ Такође, предвиђено је да се спортска правила примењују на сва лица која су непосредно или посредно обухваћена надлежностима националног гранског спортског савеза.⁶¹⁰ Осим тога, Закон о спорту нормира и да надлежни национални грански спортски савез утврђује спортска правила у одговарајућој грани спорта, у складу са законом и међународно утврђеним спортским правилима.⁶¹¹ У случају да национална спортска правила нису усаглашена са међународним, или ако надлежни национални грански спортски савез није прописао одговарајућа спортска правила, непосредно се примењују спортска правила међународног спортског савеза,⁶¹² под условом да нису у супротности са правилима Закона о спорту.⁶¹³

4. Проблем одређења појма спортски агент

Није једноставно дати свеобухватну дефиницију спортског агента, будући да они у условима модерног спорта на уговорној основи могу пружати широк дијапазон услуга, те сходно томе могу имати различита права и обавезе у правном односу са својим налогодавцима.

---

⁶⁰⁸ Видети: члан 3. став 1. тач. 28. Закона о спорту Републике Србије.

⁶⁰⁹ Видети: члан 6. став 1. Закона о спорту Републике Србије.

⁶¹⁰ Видети: члан 6. став 2. Закона о спорту Републике Србије.

⁶¹¹ Видети: члан 100. став 1. Закона о спорту Републике Србије.

⁶¹² Деловање спортских агената уређују спортска правила четири међународна спортска савеза. То су: ФИФА (*Fédération Internationale de Football Association* – Међународна асоцијација фудбалских федерација), ФИБА (*International Basketball Federation* – Међународна кошаркашка федерација), ИААФ (*International Association of Athletics Federations* – Међународна асоцијација атлетских федерација) и ИРБ (*International Rugby Board* – Међународни рагби савез).

⁶¹³ Видети: члан 6. став 3. Закона о спорту Републике Србије.

Најчешћи вид деловања спортских агената и типична услуга коју они пружају јесте проналажење запослења за налогодавца, у смислу стварања могућности за закључења уговора о раду или уговора о бављењу спортом (када су у питању тимски спортови), односно за уговорно ангажовање за конкретно такмичење (када се ради о индивидуалним, турнирским спортовима). Међутим, спортски агенти у пракси нуде и разноврсне друге услуге. Примера ради, то могу бити: правно и финансијско саветовање; пружање фактичких савета у погледу будуће каријере; брига о јавном имиџу (старање о одржавању доброг имиџа у јавности, као и о његовој употреби у комерцијалне сврхе). Са тим у вези, у зависности од делокруга послова које обављају, можемо разликовати одређење појма спортски агент у ужем и ширем смислу.⁶¹⁴

4. 1. Одређење појма спортски агент у ужем смислу

Рестриктивно схватање појма спортски агент обухвата физичка или правна лица која се уговором обавезују да ће за свог налогодавца посредовати, или да ће свог налогодавца заступати у циљу закључења уговора о раду,⁶¹⁵ односно уговора о трансферу.⁶¹⁶ Овде се уговорна обавеза спортског агента исцрпљује у обезбеђењу услова за налогодавца да закључи уговор о раду, односно трансферу, или у закључењу таквог уговора у име и за рачун свог клијента. При томе, када је уговор о посредовању у спорту закључен као теретан, спортски агент остварује право на посредничку надокнаду (провизију) у случају ако уговор буде закључен.

Уже схватање појма спортски агент прихваћено је у Закону о спорту Србије.⁶¹⁷ То јасно произилази из појмовног одређења организације за спорско

---

⁶¹⁴ Вуковић, З. , *Правни положај српских агената*, стр. 168-171.

⁶¹⁵ Када је налогодавац спортског агента спортиста, односно спортски стручњак.

⁶¹⁶ Када је налогодавац спортског агента спортска организација.

⁶¹⁷ Рестриктивно схватање појма спортски агент прихваћено је и у законодавствима Бугарске, Грчке, Мађарске и Француске, као и у правилницима ФИФЕ, ФИБЕ и ИРБ. Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 83.

посредовање. Наиме, овим Законом је предвиђено да се привредна друштва и предузетници који имају важећу дозволу за рад, као и друга лица у складу са правилима надлежног међународног спортског савеза (организација за спортско посредовање) баве „пословима посредовања приликом преласка спортисте, односно спортског стручњака из једне у другу спортску организацију и приликом закључења уговора између спортисте, односно спортског стручњака и спортске организације.“⁶¹⁸

4. 2. Одређење појма спортски агент у ширем смислу

Екстензивно схватање појма спортски агент темељи се на томе да они, поред посредовања, односно заступања у циљу закључења уговора о раду или трансферу, својим налогодавцима у пракси пружају и разноврсне друге услуге.⁶¹⁹ У том смислу, спортски агент може предузимати и друге правне послове и фактичке радње као што су: закључење уговора о спонзорству и рекламних уговора у име и за рачун налогодавца, управљање имовином налогодавца, дугорочно планирање његове каријере, организовање и одржавање односа са средствима јавног информисања итд.

У оквиру једног поступка пред Савезним финансијским судом Немачке (*Bundesfinanzhof – BFH*), спортски агент који послује на међународном плану је у улози тужиоца, у свом поднеску, конкретизовао своје услуге. У њих спадају: посредовање и заступање приликом закључивања различитих врста уговора и предузимања других правних послова; економско истраживање тржишта, његово анализирање и процена; тумачење иностраних правних прописа; успостављање и одржавање контакта са спортским организацијама, организаторима спортских

---

⁶¹⁸ Видети: члан 94. став 1. Закона о спорту Републике Србије.

⁶¹⁹ Шире схватање појма спортски агент прихваћено је у законодавству Португалије, као и у Правилнику ИААФ. Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 83.

приредби и медијима; психолошка експертиза појединих спортиста; индивидуално маркетиншко и финансијско саветовање спортиста.⁶²⁰

Када се ради о уговорним односима, начело слободе уговарања као једно од основних начела у материји уговора, омогућава спортском агенту и налогодавцу да своје односе уреде по својој слободној вољи. Подразумева се, у границама принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја. Дакле, они могу закључивати различите врсте уговора. Поред именованих уговора, они могу закључивати и друге типове уговора, који се не могу подвести под неки од уговора који су законом регулисани, тзв. неименоване уговоре.⁶²¹ Неименовани уговори, пак, нису јединствена категорија. Они се у правној теорији прецизније класификују у неколико група. Тако, разликују се повезани, спојени, мешовити и *sui generis* уговори.⁶²²

Повезане уговоре карактерише повезивање два или више именованих уговора у једну целину, где пуноважност једног уговора зависи од пуноважности другог/осталих.⁶²³

Код спојених уговора долази до спајања два или више именованих уговора, на начин да закључење једног уговора повлачи закључење осталих, са тим да овде сваки од уговора задржава сопствену самосталност.⁶²⁴

---

⁶²⁰ Видети: Lam, С., *нав. дело*, стр. 5.

⁶²¹ Видети: Вуковић, З. – Јечменић, М., *Правна природа уговора које спортисти ајенити закључују са спортистима и спортистким клубовима*, Правни живот, бр. 9/1, Београд, 2013, стр. 681-682.

⁶²² О томе, видети више у: Перовић, С., *Облијационо право - књија прва*, Београд, 1981, стр. 214-216; Јакшић, А. – Стојановић, С., *нав. дело*, стр. 125-136; Антић, О., *Именовани и неименовани уговори у савременом облијационом праву*, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 1-2/2004, стр. 79-115; Martinek, М., *Moderne Vertragstypen*, Band I, München, 1992, стр. 34-52.

⁶²³ Видети: Перовић, С., *Облијационо право - књија прва*, стр. 214. Такође, видети: Јакшић, А. – Стојановић, С., *Елементи за једно уговорно право*, стр. 126. У истом смислу, видети: Никчевић, Ј., *Правна природа уговора о испоруци инвестиционе опреме* (докторска дисертација – необјављено), Универзитет у Београду, Правни факултет, (ментор: Васиљевић, М.), 2014, стр. 125. На пример, повезане уговоре могу представљати уговор о продаји робе или услуге и уговор о потрошачком кредиту.

⁶²⁴ *Истио*. Примера ради, уговор о продаји стана уз истовремено издавање гаражног места у закуп.

Мешовитим уговорима називају се они „уговори чија се садржина састоји од два или више именованих уговора, који су тако сједињени да представљају јединствен уговор.“⁶²⁵

Мешовити уговори могу се прецизније класификовати на:

1) комбиноване уговоре – овде једна страна уговорница дугује више чинидби које се могу подвести под различите типове именованих уговора;⁶²⁶

2) дупло типичне уговоре – уговорне стране размењују чинидбе које припадају различитим именованим уговорима;⁶²⁷ и

3) интегрисане уговоре – код којих чинидбе једне или обеју уговорних страна, које у први мах делују хомогено, произилазе из различитих уговора.⁶²⁸

Могућа је и прецизнија класификација *sui generis* уговора. Тако, могу се разликовати *sui generis* уговори у ширем и ужем смислу. *Sui generis* уговоре у ширем смислу карактерише околност да су њихови елементи само делимично регулисани законом. Са друге стране, *sui generis* уговори у ужем смислу су такви уговори код којих уопште није могућа супсумција њихових елемената под законом регулисане типове уговора.⁶²⁹

---

⁶²⁵ Видети: Перовић, С. , *Облијационо право - књига прва*, стр. 214.

⁶²⁶ Примера ради, уговор о пансиону (садржина овог уговора састоји се од елемената уговора о закупу, купопродаји, делу и остави). У ову групу мешовитих уговора може се сврстати и уговор о организовању путовања, као именован уговор (садржина овог уговора састоји се од елемената уговора о делу, превозу, купопродаји и пуномоћству).

⁶²⁷ На пример, уговор на основу кога кућепазитељ стиче право да одређено време станује у једном од станова у одређеној згради, а на име надокнаде преузима обавезу да врши надзор зграде, обавља неопходне поправке и друге послове везане за редовно одржавање зграде (овде се преплићу елементи уговора о закупу и уговора о делу). Видети: Вуковић, З. – Јечменић, М. , *нав. чланак*, стр. 682.

⁶²⁸ Примера ради, уговор о мешовитом поклону. Овде уговорници склапају уговор о купопродаји, али договарају толико ниску цену која покрива занемарљив део стварне тржишне цене, тако да се пренос права својине на преосталом делу ствари врши доброчином. Више о томе, видети: Јакшић, А. – Стојановић, С. , , *нав. дело*, стр. 129. Такође, видети: Антић, О. , *Именовани и неименовани уговори у савременом облијационом праву*, стр. 96. Видети и: Schleup, R. W. , *Innominatvertrage*, SPR, Bd. VII/2, Basel, 1979, стр. 252.

⁶²⁹ Више о томе, видети: Schleup, R. W. , *нав. дело*, стр. 252-255. Такође, видети: Вуковић, З. – Јечменић, М. , *нав. чланак*, стр. 682.

На основу наведеног изводимо свеобухватну дефиницију спортског агента. Дакле, спортски агент је физичко или правно лице које у виду повременог или сталног занимања, уз надокнаду или без ње, предузима следеће активности: посредује у циљу закључења уговора свог налогодавца; закључује различите типове уговора или предузима друге правне послове у име и за рачун налогодавца; и стара се о његовој целокупној каријери.⁶³⁰

Међутим, мора се нагласити да је опредељење за уже и шире схватање појма спортски агент од есенцијалног значаја. Наиме, прихватање једног од ова два решења детерминише и садржину и правну природу уговора закљученог између спортског агента, са једне и спортисте, спортског стручњака, односно спортске организације, са друге стране.⁶³¹ Са тим у вези, истичемо да се законска и аутономна спортска правила која уређују деловање спортских агената, по правилу, примењују искључиво на послове у вези са закључењем уговора о раду спортисте, односно спортског стручњака, као и на послове у вези са закључењем уговора о трансферу спортисте, односно спортског стручњака из једне у другу спортску организацију.⁶³² На све остале послове који нису повезани са овим уговорима (примера ради, уговор о спонзорству, о реклами, о управљању имовином спортисте) не примењују се посебна правила о спортским агентима, већ општа правила о појединим врстама уговора (уговор о посредовању, налогу, делу и др.).⁶³³

---

⁶³⁰ Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 25.

⁶³¹ О садржини и правној природи уговора о посредовању у спорту ће бити више речи на одговарајућем месту у даљем излагању.

⁶³² Видети: члан 94. став 1. Закона о спорту.

⁶³³ Видети: Мићовић, М. , *Спортистички аџенџи*, Правни живот, бр. 11/2014, Београд, стр. 547. У истом смислу, видети: Ву, Ф. - Marmayou, J.M. - Poracchia, D. - Rizzo, F. , *Droit du sport*, Paris, 2009, стр. 449-450. Такође, видети: Ђурђевић, Н. , *Фудбалски посредници и Закон о спорту Републике Србије из 2016. године*, стр. 398.

5. Врсте спортских агената

У теоријским радовима спортски агенти се класификују на различите начине.⁶³⁴ Нама се прихватљивом чини подела која спортске агенте разврстава у шест група. Критеријуми за ову поделу су: професионално усмерење и стручно усавршавање; стечена стручна и практична знања; степен образовања; искуства; контакти; и сродство. Према наведеним мерилима, можемо разликовати: професионалне спортске агенте; повремене спортске агенте; спортске агенте саветнике; некадашње (бивше) спортисте у улози спортских агената; тренере у улози спортских агената; и блиске сроднике у улози спортских агената.⁶³⁵

5. 1. Професионални спортски агенти

У ову групу спадају спортски агенти који су превасходни предмет нашег интересовања у овом раду. То су физичка или правна лица која се делатношћу спортског агента баве професионално, у виду сталног занимања.

5. 2. Повремени спортски агенти

У ову категорију сврставамо физичка лица која се баве другим професијама, али повремено предузимају одређене послове карактеристичне за спортске агенте. Присутни су у готово свим професионалним спортовима.⁶³⁶

---

⁶³⁴ Више о томе, видети у: Sekulović, A. , *нав. дело*, стр. 258-271.

⁶³⁵ Вуковић, З. , *Правни положај спортистких агената*, стр. 163-179. Упоредити са: Sekulović, A. , *нав. дело*, стр. 258. Такође, видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 22-23.

⁶³⁶ Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 22-23.

Повремени спортски агент, по правилу, има успешну каријеру у делатностима које су уско повезане са спортом као што су, на пример, менаџмент у спорту или спортско новинарство, а овај повремени вид деловања омогућава им додатне приходе. Тиме се може објаснити њихово спорадично учешће у спортским трансферима, без намере да се спортском агентуром баве у виду сталног занимања. Углавном поседују дозволу за рад, али неретко делују и изван формалних оквира. Са тим у вези, најчешће наступају као посредници у преговорима, у ситуацијама када преговарачи не могу да постигну договор око појединих услова уговора. Корисност њиховог ангажовања последица је снажне интегрисаности у спортско окружење и последичне одличне упућености у стање на тржишту спортских трансфера. За своје услуге обично наплаћују унапред договорену паушалну надокнаду, која није условљена успешним окончањем преговора.⁶³⁷ Односно, закључењем уговора о раду, односно уговора о трансферу.

Стално занимање повременим спортским агентима омогућава значајно ширу аутономију деловања у односу на лица која се професионално баве спортском агентуром. Наиме, како не би изгубио клијента, професионални спортски агент може бити доведен у ситуацију да прихвати обављање послова представљања у спортским трансферима за значајно нижу надокнаду. При томе, везан је за стриктно придржавање правила која уређују професионално бављење овим занимањем. Насупрот томе, изворна професија повременим спортским агентима пружа финансијску стабилност и независност, а тиме и могућност да сопствени кредибилитет у свету спорта валоризују под условима које сами постављају.⁶³⁸

---

⁶³⁷ Видети: Sekulovic, A. , *нав. дело*, стр. 261-263.

⁶³⁸ *Исто*.

5. 3. Спортски агенти саветници

У ову групу сврставамо успешне пословне људе у свету спорта. Они су, по правилу, високо образовани, добро информисани и имају велики утицај у овој области друштвеног живота. Познају спортско окружење, имају лична познанства и непосредне контакте са доносиоцима одлука у спорту, међу које и сами спадају. Ове околности могу бити од пресудног утицаја у спорту и дају им легитимитет који њихове налогодавце подстиче да им повере старање о својим пословима. Спортски агенти из ове групе пружају савете спортистима у погледу будуће каријере, посредују или заступају своје налогодавце приликом закључења уговора о спонзорству, уговора којима се преноси овлашћење комерцијалног искоришћавања права на личним добрима (на пример, уз надокнаду дозволити употребу имена или слике спортисте у рекламне сврхе), или чак и управљају имовином налогодавца.⁶³⁹ Спортски агенти саветници најчешће су присутни у медијски атрактивним спортовима у којима су, следствено томе, висока финансијска улагања као што су тенис, фудбал, бокс, ауто/мото спорт, кошарка.⁶⁴⁰

5. 4. Некадашњи спортисти као спортски агенти

Остварена пријатељства, популарност, искуства и професионални контакти стечени током дугогодишњег бављења спортом омогућавају бившим спортистима да се по окончању активне играчке каријере квалитетно и успешно баве овим занимањем. Међутим, некадашњи спортисти, по правилу, не обављају ове послове у виду сталног занимања, већ у зависности од околности случаја и прилике која им се укаже обављају и послове тренера у спортској дисциплини којом су се бавили, спортских директора или менаџера у спортским организацијама итд. Некадашњи

---

⁶³⁹ Више о томе, видети у: Sekulovic , A. , *нав. дело*, стр. 262.

⁶⁴⁰ Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 22.

спортисти најчешће се јављају у улози спортских агената у фудбалу, атлетици и рукомету.⁶⁴¹

5. 5. Тренери као спортски агенти

Емпиријска истраживања у овој области показују да у свим спортовима постоји велики број спортских тренера који се на различите начине јављају у улози спортског агента.⁶⁴² Професионални ауторитет над спортистима, као и међусобна сарадња која се спонтано и постепено развија, подстиче играче да се за савет у погледу своје будуће каријере обрате тренерима, које доживљавају као неку врсту ментора. Нарочито за професионални фудбал је карактеристично да играчи „прате“ свог тренера из једног у други клуб. Овакав вид дугорочне сарадње доноси корист за обе стране. Она се за тренера огледа у надокнади коју добија за интервенцију у датом трансферу. Са друге стране, играчима је под руководством стручњака са којим већ имају изграђену успешну професионалну сарадњу значајно олакшано интегрисање у нову спортску средину.⁶⁴³ Ова врста спортских агената је, поред фудбала, најчешће присутна у атлетици, гимнастици, боксу и осталим борилачким спортовима, као и у фудбалу.⁶⁴⁴

5. 6. Блиски сродници као спортски агенти

Спортска правила појединих надлежних националних гранских спортских савеза омогућавају блиским сродницима да представљају интересе спортисте,

---

⁶⁴¹ *Исио*.

⁶⁴² Више о томе, видети у: Sekulovic , A. , *нав. дело*, стр. 263-265.

⁶⁴³ Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 23.

⁶⁴⁴ Више о томе, видети у: Sekulovic , A. , *нав. дело*, стр. 263-265.

члана своје породице, без обавезе прибављања дозволе за рад. Ово право признаје се само лицима која улазе у круг чланова уже породице спортисте. То су: брачни друг, родитељи, браћа и сестре.⁶⁴⁵

Представљање спортиста од стране блиских сродника раније је било широко распрострањено у професионалном спорту. Међутим, услед изражене комерцијализације спорта, као и високог нивоа специјализације и професионализације у деловању спортских агената, у нашем времену знатно је мањи број врхунских спортиста који својим сродницима препуштају бригу о својој каријери. Са тим у вези, представљање играча од стране сродника је, по правилу, непосредно повезано са нивоом индивидуалних успеха у бављењу спортом.⁶⁴⁶ Тако, док је „породично решење“ релативно честа појава у почетним стадијумима каријере играча, спортско напредовање и постизање спортских успеха условљава потребу ангажовања професионалног спортског агента, како би се надоместио недостатак специфичних компетенција код сродника који су до тада били у тој улози.⁶⁴⁷

Процентуално највећи број блиских сродника у улози спортског агента присутан је у фудбалу.⁶⁴⁸

---

⁶⁴⁵ Видети: члан 6. став 1. Правилника о агентима за хокејаше на леду Финске. Блиски сродници спортисте могу вршити послове спортског агента без обавезе поседовања дозволе за рад и према спортским правилима усвојеним од стране одбојкашких савеза Немачке и Аустрије. О томе, видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 85.

⁶⁴⁶ Више о томе, видети у: Sekulovic, A., *нав. дело*, стр. 266-267.

⁶⁴⁷ У овом контексту, илустративне су речи оца Новака Ђоковића, најбољег спортисте у историји наше земље. Господин Срђан Ђоковић је, објашњавајући своју улогу у развоју Новакове каријере, изјавио следеће: „Пре него што је мој син постао оно што је данас, ја сам се бавио његовом каријером. У почетку сам се прилично добро сналазио, организовао сам наше селидбе, већ тада га је цела породица пратила када је одлазио на турнире. Преговарао сам о уговорима о ангажовању његових тренера, као и са спонзорима. Међутим, када је почео на ниже победе, постепено сам увиђао да сам превазиђен дешавањима. Што више сам био његов агент, све мање сам му био отац. Убрзо сам схватио да је по све нас најбоље да престанем да будем непосредни део његове професионалне каријере. Једноставно, више није било изводљиво, нити сврсисходно да се Новакова каријера стави у руке само једног човека. Временом смо оформили веома компетентан тим стручњака који се данас стара о његовим уговорима, имиџу, улагањима итд. При томе, са њима смо развили однос потпуног међусобног поверења.“ Видети: *Novak Djokovic's Father on How he Made his Son a Multiple Grand Slam Champion* – *Newsweek Magazine*, доступно на: <https://www.newsweek.com/.../novak-djokovic-father-exclusiv..> (датум посете: 18. 06. 2018).

⁶⁴⁸ Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 23.

6. Услуге које пружају спортски агенти

Спортски агенти на уговорној основи могу пружати разноврсне услуге својим налогодавцима. Готово немогуће је таксативно их побројати. Стога наводимо неке од типичних услуга које улазе у делогруг пословања спортских агената.⁶⁴⁹

6. 1. Посредовање и заступање

Посредовање и заступање су најчешће услуге коју спортски агенти пружају у модерном спорту. Док је код посредовања улога спортског агента ограничена на довођење налогодавца у везу са одређеним физичким или правним лицем ради преговора о закључењу одређеног уговора, у случају заступања спортски агент закључује уговор или предузима други правни посао у име и за рачун налогодавца. Приликом пружања ових услуга спортски агент мора поступати са потребном стручношћу.

Обављање послова спортског агената, дакле, подразумева вршење различитих правних послова. Одређени број лица које се баве овим занимањем поседује одговарајуће правно образовање, тј. стручне правне квалификације и правна знања потребна за предузимање тих правних послова. Међутим, више је спортских агената који немају такво образовање. Из тог разлога, у пракси, многи спортски агенти којима недостају компетенције потребне за обављање одређених правних послова ангажују адвокате или друге правне стручњаке. Са тим у вези, у немачком законодавству предвиђено је да се правним саветовањем могу бавити искључиво лица са одговарајућим стручним правним квалификацијама.⁶⁵⁰ На

---

⁶⁴⁹ *Исио*, стр. 23-26.

⁶⁵⁰ Видети: параграф 1(1) Закона о вансудској правној помоћи Немачке (*Gesetz über außergerichtliche Rechtsdienstleistungen - RDG*)

пример, адвокати, јавни бележници или порески саветници.⁶⁵¹ При томе, у пракси немачких судова искристалисан је став да појам правно саветовање треба тумачити екстензивно, у смислу да поред давања саветодавних правних мишљења, закључења уговора и предузимања других правних послова у име и за рачун другог лица, обухвата и учешће у преговорима ради закључења одређеног уговора.⁶⁵² Посматрано са теоријског аспекта, из наведеног произилази да је у Немачкој деловање спортских агената који немају одговарајуће правне квалификације ограничено на посредовање ради закључења уговора, у смислу довођења свог налогодавца у везу са одређеним физичким или правним лицем ради преговора о закључењу одређеног уговора.⁶⁵³ Дакле, они нису овлашћени да преговарају и закључе уговор у име и за рачун налогодавца. Међутим, у правној литератури се истиче да је у уговорној пракси присутно учестало кршење овог ограничења тако да спортски агенти, по правилу, непосредно учествују у преговорима који се воде поводом закључења уговора.⁶⁵⁴

Ангажовање адвоката од стране спортских агената, као и од других спортских стручњака и спортиста, уобичајено је у готово свим савременим гранама спорта. Адвокати на основу специјалног пуномоћја могу бити овлашћени да учествују у преговорима око закључења одређеног уговора, да закључе уговор и предузму други правни посао у име и за рачун налогодавца, као и да их заступају пред судским или спортским органима. Њихове стручне квалификације и правна знања обезбеђују висок степен правне сигурности и предупређују могуће

---

⁶⁵¹ Gerold, L. , *The legal profession in Germany*, OSCE, 2008, стр. 2, доступно на: <https://www.osce.org/odihr/36304?download=true> (датум посете: 12. 03. 2018).

⁶⁵² Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 90.

⁶⁵³ Видети: Lam, C. , *нав. чланак*, стр. 10.

⁶⁵⁴ У немачкој доктрини се истиче да се у пракси уговори између спортских агената и спортиста, односно спортских организација, најчешће закључују као уговори о посредовању (мешетарски уговори). У том случају се у погледу одређивања посредничке провизије примењује одредба из пар. 652. Немачког грађанског законика (*Bürgerliches Gesetzbuch - BGB*). Међутим, када агент по налогу играча обавља и делатност тражења посла (радно посредовање), уговор је подложен и законским одредбама о радном посредовању из пар. 296-298. треће књиге Социјалног законика (*Socialgesetzbuch - SGB*). Реч је о правилима која предвиђају обавезну писмену форму уговора, највиша допуштена надокнада посредника постављена је у висини од 14% годишње зараде спортисте, укључујући и порез итд. *Истио*, стр. 11-13. Такође, видети: Ђурђевић, Н. , *Фудбалски посредници и Закон о Спорту Републике Србије из 2016. године*, стр. 414-415.

злоупотребе.⁶⁵⁵ Адвокате, а неретко и читаве тимове правних стручњака, ангажују и спортске организације.

Са друге стране, у погледу могућности адвоката да непосредно обављају делатност спортског агента национална законодавства и аутономна спортска правила познају три решења: изричита забрана адвокатима за вршење ове професије; могућност пружања услуга које спадају у делокруг послова спортског агента уз обавезу прибављања дозволе за рад, у складу са одговарајућим прописима; и могућност вршења послова спортског агента без обавезе поседовања дозволе за рад.⁶⁵⁶ Последње решење може бити последица постојања спортских правила која адвокате изузимају од дужности прибављања дозволе за рад,⁶⁵⁷ или непостојања регулативе о спортским агентима у одређеној грани спорта. Када иступају као спортски агенти, адвокати у погледу дисциплинске одговорности не подлежу под надлежност спортских савеза. У случају повреде својих дужности, међународни или национални грански спортски савез обавештава адвокатску комору у чији именик је адвокат уписан, ради изрицања дисциплинских мера у складу са правилима која регулишу адвокатску службу.⁶⁵⁸

6. 2. Старање о јавном имицу клијента

У овој улози спортски агент предузима мере које су усмерене ка стварању и одржавању позитивне слике о свом налогодавцу у јавности. Другим речима, промовише га у средствима јавног информисања и стара се о његовом имицу.

Под појмом имица треба подразумевати свеобухватну представу која у јавности постоји о неком физичком, правном лицу, занимању, производу, догађају,

---

⁶⁵⁵ Видети: Gonzales Lopez, M. J. , *нав. дело*, стр. 17.

⁶⁵⁶ О томе, видети више у: Magmayou, J. M. , *L'avocat et le droit du sport*, Journal des sociétés no 97, 2012, стр. 29-33.

⁶⁵⁷ Видети: Правилник ФИБА Н.5.3.4.

⁶⁵⁸ Видети: члан: 222-19-1. Закона о спорту Француске. Такође, видети: Правилник ФИБА Н.5.3.5.

или друштвеној појави уопште.⁶⁵⁹ Јавно мњење се обликује пријемом различитих информација у одређеном, дужем или краћем, временском периоду. Имиџ је, дакле, последица испреплетених утицаја најразличитијих искустава, ставова, мишљења, осећања и знања људи о некоме или нечему.⁶⁶⁰ Тако, на пример, имиџ спортисте (или тренера) обухвата његово име, лик, остварена постигнућа и стечени углед у свету спорта који га чине препознатљивим. Док је имиџ спортске организације спознаја која у јавности постоји о њеној спортској историји и традицији, оствареним спортским успесима и резултатима. Што су неки спортиста, спортски стручњак или спортска организација препознатљивији и популарнији у јавности, њихов имиџ је снажнији. При томе, он може бити позитиван, негативан, или обоје истовремено.⁶⁶¹ У данашњој ери масовних комуникација позитиван имиџ веома брзо може постати негативан услед одређених радњи, понашања или догађаја који код људи изазивају негативне импресије и неповерење.

Позитиван имиџ познатих спортиста, спортских стручњака и спортских организација у савремено доба представља огроман комерцијални потенцијал. У његовом креирању и валоризацији спортски агент може имати значајан допринос. Нарочито ако има квалитетно образовање и искуства у области маркетинга, као и добре контакте са средствима јавног информисања и потенцијалним спонзорима.⁶⁶²

Комерцијална употреба имиџа остварује се, на пример, преношењем овлашћења комерцијалног искоришћавања права на име или права на лик спортисте или спортског стручњака, односно права на име спортске организације, путем уговора о спонзорству или уговора о реклами (оглашавању). Право на име и право на лик, попут осталих права на личним добрима, призната су првенствено ради задовољавања неимовинских потреба њихових титулара. Она су, дакле, по својој намени првенствено неимовинска права.⁶⁶³ Међутим, ова лична права осим

---

⁶⁵⁹ Видети: Kotler, P., *Marketing management*, Prentice Hall, New Jersey, 2000, стр. 152.

⁶⁶⁰ Видети: Santos, R. B. – Mestre, A. M. – De Magalhaes, F. R., *Sport Law in Portugal*, Wolters Kluwer, New York, 2011, стр. 356.

⁶⁶¹ Видети: Јечменић, М., *Уговор о спонзорству*, стр. 97.

⁶⁶² Видети: Santos, R. B. – Mestre, A. M. – De Magalhaes, F. R., стр. 357.

⁶⁶³ Видети: Vodinelić, V. V., *Грађанско право – Увод у грађанско право и Општи део грађанског права* (друго издање), Београд, 2014, стр. 268.

неимовинских, садрже и имовинска овлашћења. Она се управо огледају у могућности преношења овлашћења теретног искоришћавања наведених личних добара.⁶⁶⁴

Када су у питању спортске организације, комерцијална употреба имица може се састојати и у преношењу овлашћења на искоришћавање знака разликовања уз надокнаду. Примера ради, то може бити лого спортске организације. С обзиром да знакови разликовања могу бити регистровани као жиг, преношење овлашћења на њихово комерцијално коришћење било би предмет уговора о лиценци.⁶⁶⁵

6. 3. Управљање финансијама и имовином клијента

Овде спортски агент има улогу финансијског/пореског саветника. Он истражује финансијско тржиште, обавља маркетиншко, инвестиционо и финансијско саветовање клијента.⁶⁶⁶ Пружање оваквих услуга претпоставља дугогодишње познанство, сарадњу и успостављен однос израженог међусобног поверења између спортског агента и налогодавца. Ову врсту услуга спортисти најчешће траже у циљу припремања за време по окончању професионалне спортске каријере, у намери да зараду остварену током бављења спортом инвестирају на најповољнији начин.⁶⁶⁷

---

⁶⁶⁴ *Исио*, стр. 268-269.

⁶⁶⁵ Видети: Јечменић, М., *Уговор о спонзорству*, стр. 99-100.

⁶⁶⁶ Видети: Sekulovic, A., *нав. дело*, стр. 274.

⁶⁶⁷ Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 22.

6. 4. Саветовање о фактичким чињеницама

У делокруг послова спортских агената може улазити и дужност да своје клијенте саветују о бројним, за њих меродавним, фактичким чињеницама. У савременом спорту је веома битно у правом тренутку имати на располагању ваљане информације. Тако, за спортисту или тренера од изузетног значаја може бити адекватан и благовремен савет у погледу доношења значајних одлука у различитим фазама њихове каријере. Примера ради, о избору спортске средине, односно спортске организације која је у тренутном стадијуму каријере најпогоднија за њихов даљи спортски развој и усавршавање. Претпоставка је да спортски агент поседује потребне информације и добре контакте у свету спорта, што га у очима његовог клијента легитимише као некога чије савете треба уважити. Пружање оваквих услуга најчешће је у фудбалу, и у тзв. турнирским спортовима као што су атлетика, голф и тенис.⁶⁶⁸

6. 5. Организовање и промоција спортских приредби

Спортски агенти имају значајну улогу у организовању и промовисању спортских приредби. Посебно када имају добре пословне контакте. Поједини спортски агенти су посебно специјализовани за организовање и промовисање атлетских митинга и бокс мечева.⁶⁶⁹

Приликом доношења одлуке о ангажовању спортског агента узима се у обзир о којој врсти спортског агента се ради и које услуге спадају у делокруг његовог пословања. У савременом спорту спортисти све чешће поверавају

---

⁶⁶⁸ Исто.

⁶⁶⁹ Исто.

менаџерским агенцијама старање о својој целокупној каријери. Овакве агенције својим клијентима пружају најшири спектар услуга, које индивидуални агенти често нису у могућности да изврше.⁶⁷⁰ То је посебно случај када се ради о закључењу уговора о спонзорству, рекламних уговора или старања о јавном имиџу спортисте. Поверавање послова менаџерским агенцијама најчешће је у случају врхунских тенисера, атлетичара и у голфу. У фудбалу, кошарци, рукомету и ауто/мото спорту доминирају други критеријуми приликом опредељења за одређеног спортског агента. У фудбалу, кошарци и рукомету то су превасходно однос међусобног поверења, пословни углед, спортска репутација, препоруке других спортиста и познавање прилика у тим спортовима. Док се у ауто/мото спорту најчешће ангажују спортски агенти који су се некада бавили тим спортом и снажно су интегрисани у то спортско окружење.⁶⁷¹

7. Услови за обављање професије спортски агент

Услови који морају бити испуњени да би неко лице могло обављати послове спортског агента значајно се разликују према правилима националних законодавстава, надлежних међународних спортских савеза и надлежних националних гранских спортских савеза.

---

⁶⁷⁰ Једно од обимнијих емпиријских истраживања о услугама које пружају индивидуални спортски агенти, омогућава нам процентуалан увид у примарна поља њиховог деловања. При томе, истраживање је било ограничено на спортске агенте у фудбалу, у пет најјачих светских фудбалских лига. Реч је о првим фудбалским лигама: Енглеске, Немачке, Шпаније, Француске и Италије. Тако, у ситуацијама када су се у улози налогодаваца јављали фудбалери, 98 % анкетираних спортских агената је навело да се бави посредовањем; поред тога, 65% од укупног броја старало се и о јавном имиџу спортисте; 51 % анкетираних се изјаснило да се бави и заступањем налогодаваца играча; 48% и управљањем финансијама налогодаваца; док се 46% анкетираних изјаснило да се баве и фактичким саветовањем. Са друге стране, у правном односу са фудбалским клубовима, 71% спортских агената бави се посредовањем у спортским трансферима, 65% се бави скаутирањем професионалних играча, док 50% скаутира малолетне играче по налогу клубова. Видети: Yilmaz, S. , *нав. дело*, стр. 26-27.

⁶⁷¹ Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 24-25.

У овом погледу, разликујемо два основна система приступа предузимању послова спортске агентуре. То су: систем одобрења за вршење професије спортски агент (систем лиценцирања) и систем регистравања спортских агената (систем декларације).⁶⁷² Оно што је заједничко за оба наведена система је да лице које жели да се бави овим занимањем мора да пружи задовољавајућа уверења да има „беспрекорну репутацију“ и да не постоји сукоб интереса за вршење послова спортског агента.

7. 1. Систем одобрења за обављање професије спортски агент

(систем лиценцирања)

Систем лиценцирања подразумева контролу приступа вршењу послова спортског агента од стране надлежних тела, кроз установљавање нужности давања посебног одобрења за бављење занимањем спортски агент. Одобрење се даје у форми дозволе за рад (лиценце).⁶⁷³ Услове и поступак за стицање дозволе за рад, углавном, утврђују надлежни национални грански спортски савези.⁶⁷⁴ Они и издају

---

⁶⁷² Вуковић, З., *Претпоставке за обављање послова спортских агената*, Зборник радова: Услуге и услужна правила (ур: Мићовић, М.), Крагујевац, 2016, стр. 423-424.

⁶⁷³ Од четири међународна спортска савеза који уређују деловање спортских агената, једино ФИБА предвиђа нужност прибављања дозволе за обављање међународних трансфера. ИААФ и ИРБ постављају само смернице надлежним националним спортским савезима да ближе уреде начин лиценцирања. Када су у питању поједини правни пореци европских земаља, различити видови одобрења за бављење професијом спортски агент на националном нивоу су предвиђени путем одговарајућих законских или подзаконских аката у: Србији, Француској, Португалу, Аустрији, Белгији, Бугарској, Грчкој, Мађарској, Малти, Пољској, Словенији, Чешкој и Шпанији. У другим државама је прибављање дозволе за рад као услов за вршење послова спортског агента предвиђено спортским правилима појединих националних гранских спортских савеза (на пример: Одбојкашког савеза Немачке; Савеза хокеја на леду Финске). О томе, видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 84-85.

⁶⁷⁴ Одредницу ограничавајућег карактера „углавном“ употребљавамо због тога што у неколико држава у Европи наилазимо на другачија решења. Тако, у Грчкој услове и поступак за издавање дозволе за рад спортских агената прописује Министарство надлежно за спорт, а дозволу издаје Генерални секретаријат за спорт. Даље, у Белгији прописивање услова, процедуре и издавање дозволе спада у делогруг послова Министарства надлежног за рад, с обзиром да у овој земљи спортски агенти делују као приватни посредници за запошљавање. Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 84.

дозволу за рад, на основу поднете пријаве (захтева) и провере одређених знања и вештина кандидата који захтев подноси.

Пријава се прихвата уколико апликант има „беспрекорну репутацију“ и ако не постоји сукоб интереса спортских агената и спортиста, спортских стручњака, спортских организација, односно спортских савеза. Струковна правила предвиђају низ разлога за забрану обављања послова спортског агента, као и низ одредби о спречавању сукоба интереса. Циљ таквих правила је гаранција професионалног интегритета и очување „добре репутације“ спортских агената. Обично се нормира да спортски агент не сме бити кривично осуђиван, нити да су против њега покренути кривични поступак или истрага.⁶⁷⁵ Посебно се наглашавају финансијска кривична дела (попут кривичног дела утаје пореза), затим кривична дела одавање пословне тајне, насилничко понашање, злоупотреба дрога или психоактивних супстанци, као и кривична дела из области сексуалног криминалитета.⁶⁷⁶ Предвиђа се и да спортски агент не сме бити осуђиван за привредне прекршаје, нити имати порески дуг.⁶⁷⁷ Сведочанство „савршене репутације“ спортских агената обезбеђује се достављањем надлежном спортском савезу валидне потврде о неосуђиваности, односно уверења да није покренут кривични поступак или истрага против физичког лица које подноси захтев, које издају надлежни државни органи. У случају да је подносилац пријаве правно лице, потребно је такве потврде доставити за физичко лице које га заступа.

Даље, услов за прихватање пријаве је и прилагање одговарајућих доказа из којих произилази да не постоји сукоб интереса, као ни вероватноћа да ће се појавити конфликт супротстављених интереса за вршење послова спортске агентуре. У том смислу, спортски агент не може у исти мах да представља два налогодавца у истом послу, нити да има закључен уговор или било какав заједнички интерес са другом страном у конкретном послу, као ни са спортским

---

⁶⁷⁵ Видети: одељак Н. члан 5. став 4. тач. 4. Правилника ФИБА; члан 3. став 3. Правилника ИААФ; Уредба Министарства спорта Грчке број 23788.

⁶⁷⁶ Видети: члан 222-7. Закона о спорту Француске; члан 25. Закона о спорту Португала; одељак Н. члан 5. став 4. тач. 4. Правилника ФИБА; члан 4. Правилника ИААФ.

⁶⁷⁷ Уредба Министарства спорта Грчке број 23788.

агентом друге стране. Поред тога, спортским агентима је забрањено да контактирају играче који имају закључен уговор о посредовању у спорту који садржи клаузулу о ексклузивитету (клаузула о искључивом представљању). Такође, не би смели ни да контактирају играче који имају закључене уговоре са спортском организацијом, са циљем да их убеђују да раскину уговоре или да не поштују уговорене обавезе. Спортском агенту није допуштено ни да обавља било какву функцију или посао (директор, сарадник или запослени) у спортским организацијама.⁶⁷⁸ Према одредбама Закона о спорту Србије, спортски агент (спортски посредник) не може бити члан управе нити заступник спортских организација и спортских савеза у одговарајућој грани спорта, нити може имати уделе или акције у спортској организацији (спортском привредном друштву).⁶⁷⁹ Правила Закона о спорту Француске су још строжија у овом погледу. Тако, њиме је нормирано да спортски агенти не само да не могу имати функцију или посао у одређеној спортској организацији, већ се овим занимањем не могу бавити ни лица: која су акционари или чланови спортског друштва; којима је изречена дисциплинска казна због повреде етичких или струковних правила понашања; као и против којих је покренут поступак личног стечаја.⁶⁸⁰

И у пракси Суда за арбитражу у спорту (*The Court of Arbitration for Sport – CAS*), у случају *Heiderscheid v Ribery*, потврђено је да „беспрекорна репутација“ и непостојање сукоба интереса представљају неопходне услове за приступ обављању послова спортског агента. Поступак у овом предмету покренуо је нелиценцирани „спортски агент“ Бруно Хајдершајд (*Bruno Heiderscheid*), држављанин Луксембурга (*Luxemburg*). Он је подигао тужбу против познатог француског фудбалера Франка Риберија (*Franck Ribery*). Тужбом је захтевао надокнаду штете у износу од преко седам милиона евра, као и износ од десет процената од вредности Риберијевог

---

⁶⁷⁸ Видети: одељак Н. члан 5. став 4. тач. 4. Правилника ФИБА.

⁶⁷⁹ Видети: члан 33. став 2. тач. 5. , у вези са чланом 94. став 8. Закона о спорту Републике Србије.

⁶⁸⁰ Видети: члан 222-9. до 222-11. Закона о спорту Француске.

трансфера из француског фудбалског клуба Олимпик из Марсеја (*Olympique Marseille*), у немачки фудбалски клуб Бајерн из Минхена (*Bayern München*).⁶⁸¹

Хајдершајд и Рибери су 15. априла 2005. године закључили уговор о посредовању у спорту, са роком трајања од две године. Пар месеци након тога, Рибери је закључио уговор о раду са Олимпиком. Бруно Хајдершајд је у истом периоду имао закључен уговор о посредовању у спорту и са ФК Олимпик. Нови уговор о посредовању у спорту Хајдершајд и Рибери су закључили 30. новембра 2005. године, такође на две године. Рибери је 02. маја 2007. године раскинуо тај уговор. Недуго након тога извршен је трансфер овог играча из ФК Олимпик у ФК Бајерн.⁶⁸²

Током поступка пред Судом за арбитражу у спорту утврђено је да је Хајдершајд раније био осуђен на казну затвора у трајању од једне године, због више извршених кривичних дела. Због тога му није могла бити обновљена дозвола за обављање послова спортског агента, која је првобитно издата од стране Фудбалског савеза Луксембурга. Дакле, у тренутку закључења наведених уговора Хајдершајд није поседовао важећу лиценцу. Такође, установљено је и да је Хајдершајд био у сукобу интереса, пошто је истовремено имао закључене уговоре о посредовању у спорту и са ФК Олимпик и са Риберијем, што према правилима ФИФА није допуштено. Суд за арбитражу у спорту је применио општа правила грађанског права и заузео став да је Рибери био доведен у битну заблуду од стране Хајдершајда, те поништио предметне уговоре и тужбени захтев одбио као неоснован.⁶⁸³

---

⁶⁸¹ Видети: Gradev, G. , *FIFA/CAS jurisprudence in agent cases*, стр. 4-5, доступно на: gradev.com/pdf/Agents%20jurisprudence.pdf (датум посете: 14. 12. 2018).

⁶⁸² *Исио*.

⁶⁸³ Видети: *Исио*. Такође, упоредити са: Baker, A. T. – Heitner, A. D. – Brocard, J. F. – Byon, K. K. , *Football v. Football: A Comparison of Agent Regulation in France's Ligue 1 and The National Football League*, Pace I. P. Sports & Entertainment Law Forum, 2/2012, стр. 34-35, доступно на: digitalcommons.pace.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1005... (датум посете: 20. 12. 2018).

Карактеристично обележје система лиценцирања је провера знања (испит) кандидата за добијање лиценце. Она може бити организована у виду писменог теста⁶⁸⁴ или усменог интервјуа.⁶⁸⁵ Испит се састоји од питања која се односе на познавање важећих прописа и правила у одређеној спортској дисциплини. Поред тога, провером знања кандидата обично су обухваћена и питања о познавању општих правних правила која су битна за обављање занимања спортски агент. Таква питања су обично из области општег дела грађанског права (лична права), облигационог права (уговори), финансијског права, радног права, права осигурања итд.

Наглашавамо да постоје и спортска правила која предвиђају да се приликом доношења одлуке о издавању дозволе за рад процењују и физичка спремност и ментално здравље апликанта.⁶⁸⁶

Дозвола за рад је лична и не може бити предмет преноса на друго лице. Издаје се на одређено време (уз могућност обнављања),⁶⁸⁷ или важи неограничено.⁶⁸⁸ Име спортског агента који добије дозволу за рад објављује се у одговарајућем службеном гласнику националног гранског спортског савеза.

Напослетку, подсећамо да неки од прописа који уређују услове и поступак за издавање дозволе за рад предвиђају да поједине категорије физичких лица могу деловати као спортски агенти без обавезе прибављања лиценце. То могу бити блиски сродници спортисте: родитељи, браћа и сестре или супружник,⁶⁸⁹ или

---

⁶⁸⁴ Видети: члан 222-1. Закона о спорту Француске.

⁶⁸⁵ Видети: одељак Н. члан 5. став 4. тач. 6. Правилника ФИБА. Још од 2007. године и првог одржаног усменог испита за добијање лиценце у оквиру ФИБА, ниједан кандидат никада није „пао“ на испиту. Према речима господина Зорана Радовића, директора ФИБЕ за глобални развој кошарке, „циљ овог међународног спортског савеза није био установљивање претераног тешког модела за приступ бављању овим занимањем у кошарци, већ стварање атмосфере поверења и сарадње између кошаркашких спортских агената и ФИБЕ.“ Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 89.

⁶⁸⁶ Видети: члан 4. став 2. Правилника ИААФ.

⁶⁸⁷ Примера ради, три године у Србији. Видети: члан 28. став 6. Закона о спорту Републике Србије.

⁶⁸⁸ Видети: члан 222-7. Закона о спорту Француске; члан 28. Закона о спорту Португала.

⁶⁸⁹ Видети: члан 6. став 1. Правилника о агентима за хокејаше на леду Финске. Блиски сродници спортисте могу вршити послове спортског агента и према спортским правилима усвојеним од стране одбојкашких савеза Немачке и Аустрије. Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 85.

адвокати,⁶⁹⁰ у складу са домицилним законодавством. Изузеци од обавезе прибављања дозволе за рад производе значајне правне последице. Најпре, особе на које се овакви изузеци односе не подлежу контроли и санкцијама надлежних органа. Такође, они могу бити у противуречности са националним законодавствима који захтевају дозволу за рад спортских агената, не предвиђајући при томе никаква одступања.

7. 2. Систем регистровања спортских агената

(систем декларације)

Систем декларације подразумева аутоматску регистрацију код надлежног спортског савеза сваког лица које достави задовољавајућа уверења о сопственој „беспрекорној репутацији“ и непостојању сукоба интереса.⁶⁹¹ Овде се, дакле, не захтева било каква провера знања и способности лица које жели да се бави занимањем спортски агент. Уместо обавезе полагања испита и прибављања дозволе за рад, спортски агент је дужан једино да се региструје код надлежног националног гранског спортског савеза, сваког пута када је укључен у одређену трансакцију. Може бити предвиђена и обавеза двоструког регистровања: на почетку сваке календарске године, а потом и сваког пута када се обавља конкретан посао посредовања у спорту. Сматра се да овај систем омогућава померање тежишта уређења спортске агентуре са контроле приступа обављању послова спортског агента (каква постоји у оквиру система лиценцирања), на контролу самог вршења тих послова.⁶⁹²

---

⁶⁹⁰ Видети: Правилник ФИБА Н.5.3.4. О правном положају адвоката у улози спортских агената је било више речи у претходном излагању.

⁶⁹¹ Систем регистровања спортских агената прихваћен је у Републици Ирској. Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 85.

⁶⁹² Ђурђевић, Н. , *Фудбалски посредници и Закон о Спорту Републике Србије из 2016. године*, стр. 389.

Систем регистровања прихваћен је и у Правилнику ФИФА о раду са посредницима.⁶⁹³ Њиме су утемељене корените промене у области посредовања у фудбалским трансферима. Напуштен је систем лиценцирања агената за фудбалере, који је важио 24 године, и имплементиран систем регистровања посредника у фудбалу.⁶⁹⁴

Кључне новине система регистровања посредника у фудбалу, у поређењу са раније важећим системом лиценцирања агената за фудбалере, састоје се у следећем:⁶⁹⁵

- 1) Уместо термина агент за играче (фудбалере) уведен је термин посредник у фудбалу – нова правила ограничена су искључиво на уговоре који за предмет имају посредовање и заступање у фудбалским трансферима. У претходном излагању смо видели да спортски агенти, поред посредовања и заступања, могу предузимати и друге правне послове и различите фактичке радње. Избегавањем употребе термина агент за фудбалере, желело се јасно нагласити да се на све остале услуге које пружају спортски агенти примењују општа правила националних законодавстава.⁶⁹⁶

---

⁶⁹³ Извршни комитет ФИФА је Правилник о раду са посредницима (*Fifa's Regulations on Working with Intermediaries*) усвојио 21. 03. 2014. године. Правилник је прихваћен на Конгресу ФИФА 11. 06. 2014. године, а ступио је на снагу 01. 04. 2015. године. Овај Правилник заменио је ранији Правилник ФИФА о агентима за играче (*Fifa's Players Agents Regulations*) из 2008. године, доступно на: http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/51/55/18/regulations_on_working_with_intermediaries_2014.pdf (датум посете: 17. 02. 2018).

⁶⁹⁴ ФИФА је дозволе за рад спортских агената увела још 1991. године, уз модификовање тих правила 1994, 2001, 2008 и 2009. године. До 2001. године, дозволе за рад је издавала ФИФА. На крају те године било је само 613 агената за фудбалере који су поседовали дозволу за рад. Након 2001. године лиценце су издавали национални фудбалски савези, до 2015. године, када је укинут систем лиценцираних агената за фудбалере. У тренутку укидања овог система, постојало је 7082 агента за фудбалере који су поседовали дозволу за рад (лиценцу) ФИФА. Видети: Yilmaz, S. , *нав. дело*, стр. 27.

⁶⁹⁵ Упоредити са: Ђурђевић, Н. , *Фудбалски посредници и Закон о Спорту Републике Србије из 2016. године*, стр. 339-400.

⁶⁹⁶ Видети: Shihab, Z. – Bitel, N. , *What effect have FIFA's Intermediaries Regulations had on player representation and commission level*, доступно на: <https://www.lawinsport.com/articles/item/what-effect-have-fifas-intermediaries-regulations-had-on-player-representation-and-commission-level?> (датум посете: 27.10. 2018).

- 2) Укинута је обавеза прибављања дозволе за рад – у систему лиценцирања, у улози агента за фудбалере могло је да се појави само лице које је имало дозволу за рад (лиценцу). Дозволе за рад издавали су национални фудбалски савези, на основу положеног испита. У новом систему, уместо обавезе прибављања дозволе за рад, посредник за фудбалере је дужан једино да се региструје код надлежног националног фудбалског савеза, сваког пута када је укључен у одређену трансакцију као посредник.⁶⁹⁷ Следствено томе, више не постоји ни обавеза полагања испита за добијање лиценце.⁶⁹⁸
- 3) Укинут је стандардни уговор о представљању – некадашња правила предвиђала су да је агент за фудбалере био дужан да са фудбалером, односно фудбалским клубом, закључи стандардни уговор о представљању. Радило се, заправо, о типском уговору на обрасцу утврђеном од стране ФИФЕ, те је уговорним странама остављано једино да одлуче о томе на који временски период закључују уговор, као и о износу и начину исплате надокнаде агенту за фудбалере. Ови уговори могли су бити закључени на период од највише две године. Такође, није било могуће прећутно продужење уговора, већ се морао закључити нови стандардни уговор. Према новим правилима, нема више стандардног уговора. Такође, више није предвиђено ни ограничење временског важења уговора. Уговор о представљању у фудбалу закључује се у писменој форми и мора да садржи клаузуле којима се прецизно одређује обим овлашћења посредника у фудбалу, клаузуле о

---

⁶⁹⁷ Видети: члан 3. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

⁶⁹⁸ Писмени испит за добијање лиценце за обављање послова агента за фудбалере био је конципиран као прилично захтеван. Испитна материја обухватала је око 1.000 страница текста. Да би успешно положили испит, кандидати су морали тачно да одговоре на 14, од укупно 20 питања. При томе, ФИФА је била задужена за формулисање 15 питања, док је преосталих 5 припремао надлежни национални фудбалски савез. Испит се полагао два пута годишње, у оквиру националних фудбалских савеза. Видети: Felipe Legrazie, E. , *Regulation Players' Agent*, 2010, стр. 8-10, доступно на: www.colucci.eu/LUISS/2.4_EN_playersagents.pdf (датум посете: 23. 03. 2018).

висини и начину плаћања посредничке надокнаде, одредбе о трајању уговорног односа, као и одредбе о раскиду уговора.⁶⁹⁹ Осим обавезне садржине уговора, начело слободе уговарања омогућава споразумно уношење и других клаузула у уговор.

- 4) Укинута је обавеза осигурања од професионалне одговорности – уколико је неко лице у периоду важења система лиценцирања желело да обавља послове агента за фудбалере, морало је да има закључен уговор о осигурању од професионалне одговорности или да депонује банкарску гаранцију у износу од 100. 000 швајцарских франака. Овакав услов не поставља се у новом систему посредовања у фудбалу.
- 5) Препоручено је укидање апсолутне слободе приликом одређивања висине посредничке надокнаде – основна обавеза саговорника посредника за фудбалере је исплата посредничке надокнаде, ако је уговор о представљању у фудбалу закључен као теретан. Ранија правила нису предвиђала никаква ограничења, нити смернице у погледу одређивања висине надокнаде за рад агената у фудбалу. Уобичајена надокнада стипулисана у уговорној пракси износила је од десет до петнаест процената вредности трансакције. Међутим, уговоране су и значајно више надокнаде, које су премашивале и четрдесет посто вредности посла.⁷⁰⁰ Према новим правилима, националним фудбалским савезима предложено је да максимална надокнада за рад посредника у фудбалу не би требало да премашује три процента надокнаде за трансфер, односно играчевог

---

⁶⁹⁹ Видети: члан 5. став 2. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

⁷⁰⁰ Према једном истраживању које је спровела ФИФА, посредничке надокнаде током важења система лиценцираних агената за фудбалере у просеку су износиле 28 % вредности трансфера. Видети: Gibson, O. , *FIFA statistics show 28% of transfer fees go to agents and third parties*, доступно на: <https://www.theguardian.com/football/2013/jan/08/fifa-transfers-agents-third-parties> (датум посете: 11. 12. 2018).

основног бруто прихода током рока важења закљученог уговора о раду.⁷⁰¹

- б) Препоручена је забрана уговарања и плаћања посредничке надокнаде за представљање малолетних фудбалера⁷⁰² – циљ овог правила је појачана заштита малолетних фудбалера, као посебно рањиве категорије учесника у фудбалском спорту. Овакво ограничење није постојало у систему лиценцираних агената за фудбалере.⁷⁰³

Нова правила која уређују посредовање у фудбалским трансферима уведена су након дугих припрема и опсежних анализа спроведених од стране ФИФА. Као основни аргумент којим се оправдава укидање система лиценцираних агената, наведени су резултати истраживања који су указали да је у посматраном временском периоду између седамдесет и седамдесет пет процената међународних трансфера реализовано уз посредовање лица која нису имала дозволу за рад.⁷⁰⁴ Овакво стање је, у највећој мери, последица раније важећег правила према коме су блиски сродници спортисте фудбалера и адвокати могли обављати послове агента без обавезе поседовања лиценце. Тиме је било готово онемогућено ефикасно праћење рада спортских агената и увид у трансакције везане за трансфере фудбалера. Поред тога, установљене су и бројне злоупотребе које су пратиле процедуру полагања испита и издавања дозвола за рад у оквиру појединих националних фудбалских савеза.⁷⁰⁵ Кроз саопштења званичних органа ФИФА

---

⁷⁰¹ Видети: члан 7. став 3. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

⁷⁰² Видети: члан 7. став 8. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

⁷⁰³ О правном положају малолетних спортиста приликом закључења уговора о посредовању у спорту биће више речи на одговарајућим местима у даљем излагању.

⁷⁰⁴ Видети: *FIFA acts to protect core values*, <https://www.fifa.com/about-fifa/news/y=2009/m=7/news=fifa-acts-protect-core-values-1081337.html> (датум посете: 25. 10. 2018).

⁷⁰⁵ Ради илустрације, наводимо пример једне злоупотребе у поступку издавања дозволе за рад за предузимање послова агента за фудбалере, за коју је утврђено да је извршена у оквиру Фудбалског савеза Немачке. Реч је о корупционашкој афери која је разоткривена у водећем немачком спортском магазину Кикер (*Kicker*), у издању од 25. 10. 2010. године. Новинар Михаел Еберт (*Michael Ebert*) истраживао је начин на који у пракси функционише процедура полагања испита за добијање

провејава очекивање да ће систем регистрованих посредника бити „транспарентнији, једноставнији за спровођење и омогућити квалитетнију контролу трансфера у фудбалу“⁷⁰⁶, у односу на систем лиценцираних агената. Са тим у вези, очекује се и да ће поједностављени приступ вршењу послова посредовања у фудбалским трансферима утицати на повећање конкуренције у овој области и последично довести до постепеног смањења посредничких надокнада.⁷⁰⁷

Снажни су и аргументи опонената новоустановљеног система. Тако, исказује се бојазан да ће елиминисање обавезе провере знања, односно полагања испита, вероватно довести до тога да се многа недовољно квалификована лица почну бавити овим занимањем.⁷⁰⁸ Ова хипотеза полази од става да одређене услуге карактеристичне за деловање спортских агената могу да пруже једино особе са одговарајућим стручним и практичним знањима и искуством. Одсуство, или мањак компетенција појединих посредника у фудбалу у највећој мери ће погодити њихове налогодавце фудбалере, који ће добијати услуге лошијег квалитета. У овом смислу, фудбалски клубови су угрожени у много мањој мери, имајући у виду њихове административне стручне капацитете и неупоредиво бољу информисаност.⁷⁰⁹

лиценце агента за фудбалере, и том приликом расветлио озбиљне повреде правила. Господин Еберт је лицу запосленом у Фудбалском савезу Немачке исплатио износ од 2. 000 евра, а заузврат, три сата пре термина полагања писменог теста, путем СМС поруке добио прецизне (тачне) одговоре на 15 испитних питања. Након што је преписао одговоре који су му достављени, господин Еберт је успешно положио испит. Испоставило се да је ФИФА користила застареле и недовољно безбедне методе достављања питања националним фудбалским савезима. Наиме, недељу дана пре датума одржавања испита, на адресе седамдесет националних фудбалских савеза, ФИФА је факсом слала питања и одговоре. Као што смо видели у претходном излагању, од 20 испитних питања ФИФА је била задужена за формулисање 15 питања, док је преосталих 5 припремао надлежни национални фудбалски савез. У чланку је изнета, врло вероватна, претпоставка да су овакве преваре вршене више пута. Као и претпоставка да су сличне злоупотребе постојале широм света, а не једино у Немачкој. О томе, видети: „*Kicker*“ *deckt Betrugsaffäre um „gekaufte“ FIFA-Prüfung auf* - ORF Sport, доступно на: <https://sportv2.orf.at/stories/2021915/> (датум посете: 20. 11. 2018).

⁷⁰⁶ Видети: *FIFA Congress supports implementation of new Regulations on Working with Intermediaries*, доступно на: <https://www.fifa.com/about-fifa/news/y=2014/m=6/news=fifa-congress-supports-implementation-of-new-regulations-on-working-wi-2363136.html> (датум посете: 25. 11. 2018).

⁷⁰⁷ *Исио*.

⁷⁰⁸ Видети: De Marco, N. , *The new FA intermediaries regulations & disputes likely to arise*, доступно на: <https://www.lawinsport.com/articles/item/the-new-fa-intermediaries-regulations-disputes-likely-to-arise?> (датум посете: 07. 12. 2018).

⁷⁰⁹ Видети: Shihab, Z. – Bitel, N. , *нав. чланак*.

Недоумице се јављају и по питању одмерености препоручене надокнаде за услуге посредника за фудбалере, у висини од три процента вредности трансакције.⁷¹⁰ У циљу закључења уговора о раду, односно уговора о трансферу фудбалера, често се воде сложени и дуготрајни преговори. Посебно када се преговара о уговорима великих вредности. Преговори могу трајати недељама, па и месецима. Неретко изискују и значајне трошкове. Свакако подразумевају знања из области права, менаџмента и др., као и одговарајуће искуство. Логично је да учесници у преговорима теже да уложени интелектуални напор и материјални трошкови буду компензовани на одговарајући начин. Стога, ако смо видели да тржиште диктира далеко више посредничке надокнаде, колико је реално очекивање да се оне спусте чак и близу препорученог износа. Или ће можда и њихово смањење бити на уштрб квалитета пружених услуга.⁷¹¹

Предмет подозрења је и оправданост правила којим се препоручује забрана уговарања и плаћања посредничке надокнаде у случајевима представљања малолетних фудбалера.⁷¹² И поврх тога што је неупитна узвишеност и племенитост идеје појачане заштите интереса младих спортиста, као најрањивијих учесника у систему спортских активности. Међутим, остваривање ове идеје захтева осмишљавање и примену прикладних, али истовремено и неспорних мера правне заштите. Питање је да ли међу такве мере можемо уврстити и апсолутну забрану уговарања и плаћања надокнаде за представљање малолетних фудбалера. Наиме,

---

⁷¹⁰ Видети: Gibson, O., *нав. чланак*.

⁷¹¹ У наведеном контексту, неки од најзначајнијих националних фудбалских савеза нису усвојили препоруке ФИФЕ у погледу ограничења висина надокнада за рад посредника у фудбалу. Примера ради, поменуте препоруке нису уважене од стране фудбалских савеза Енглеске, Немачке, Шпаније, Италије. Са друге стране, поједини фудбалски савези су у својим спортским правилима поставили значајно вишу границу допуштеног процента посредничких надокнада. Тако, на пример, Фудбалски савез Србије је у свом Правилнику о раду са посредницима (Службени лист ФСС „Фудбал“, бр. 23/2015, бр. 3/2017 и 22/2017) предвидео да посредничка надокнада не сме да прелази 8 процената трансферне надокнаде, односно играчевог основног бруто прихода током важења закљученог уговоора о раду. У Хрватској је ова граница била постављена на десет посто. Међутим, изменама Правилника о раду са посредницима Ногометног савеза Хрватске у 2018. години, укинута је ограничење висине посредничких провизија. Исто је учињено и у Словенији. Што се тиче државних закона, у Француској је чланом 222-10. Закона о спорту нормирано да посредничка надокнада не би требало да премашује десет процената укупне вредности трансфера, док у Португалији висина провизије не може бити виша од 5 процената, рачунајући од укупне вредности конкретне трансакције. Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 95.

⁷¹² Видети: Shihab, Z. – Bitel, N., *нав. чланак*.

премда смо сведоци бројних злоупотреба и различитих преварних радњи којима су изложени малолетни спортисти и њихови родитељи, мора се истаћи да је у пракси присутан и значајан број светлих примера.⁷¹³ У савременом спорту није реткост да малолетни играч оствари трансфер на основу кога стиче изузетну материјалну добит.⁷¹⁴ Поводом ангажовања малолетних спортиста готово увек се воде дуготрајни и исцрпљујући преговори, који захтевају високе компетенције спортског агента. Уколико су они исходили закључење уговора под повољним условима за малолетног спортисту, правичност налаже да његов агент буде примерено награђен за своје услуге. Уговорник који на основу уговора прима неку корист, требао би свом саговорнику дати одговарајућу надокнаду. Посебно због тога што се на страни спортског агента тешко могу препознати мотиви који би битно утицали на његову одлуку да без надокнаде представља малолетног спортисту. Подразумева се, осим ако се не ради о његовим блиским сродницима. То би, на пример, могла бити жеља спортског агента да дугорочно сарађује са малолетним играчем. Међутим, уговорна пракса показује да се оваква очекивања лако могу изјаловити. Нарочито имајући у виду да већина законских и спортских правила која уређују уговоре о посредовању у спорту закључене са малолетним спортистима ограничавају временско важење таквих уговора, по правилу, на две године. Могуће је и да побуду спортског агента представља тежња за повећањем сопственог угледа у свету спортских трансфера, путем бесплатног представљања талентованих малолетних спортиста. Нама се чини да ни овај разлог нема релевантан правни значај. У сваком случају, сматрамо да апсолутна забрана уговарања и плаћања посредничких надокнада у случајевима представљања малолетних спортиста не одговара како правичности, тако ни реалности у

---

⁷¹³ Као један од позитивних примера, може нам послужити случај нашег некадашњег кошаркашког репрезентативца Предрага Стојаковића, који је по навршених шеснаест година прешао из КК Црвена звезда у грчки ПАОК (грч. Π.Α.Ο.Κ. – Πανθεσσαλονίκειος Αθλητικός Όμιλος Κωνσταντινουπόλεως), да би потом у америчкој НБА лиги остварио заиста респектабилну професионалну каријеру.

⁷¹⁴ На пример, норвешки фудбалер Мартин Одегард (*Martin Ødegaard*) је 2015. године, тек пошто је навршио шеснаест година живота, ангажован од чувеног фудбалског клуба Реал из Мадрида (*Real Madrid*), за надокнаду у износу од 80. 000 фунти седмично. Видети: Shihab, Z. – Bitel, N. , *нав. чланак*.

уговорној пракси. Такође, може бити предмет различитих злоупотреба који воде наплаћивању посредничке надокнаде ван легалних токова. Стога овде налазимо простор за размишљање о прописивању посебних правила за заштиту интереса малолетника приликом обављања послова посредовања у спорту. Пре свега, требало би предвидети обавезу прибављања посебне дозволе за лица која претендују да представљају малолетне спортисте. У осмишљавање услова и процедуре за издавање оваквих дозвола, морали би се укључити државни органи надлежни за заштиту малолетника. Даље, требало би императивно одредити значајно ниже износе/проценте посредничких надокнада, у односу на оне које важе за потпуно пословно способне спортисте.⁷¹⁵ На тај начин би се у највећој могућој мери отклонили користољубиви мотиви и умањили изгледи за склапање симулованих уговора. Такође, временско важење уговора о посредовању у спорту са малолетним спортистом требало би орочити најдоцније до наступања пунолетства. Односно, стицања потпуне пословне способности. Дакле, трајање уговора о посредовању у спорту закљученог са малолетним спортистом не би се простирало у времену дуже од године у којој он стиче потпуну пословну способност. Са тим да се по протеклу времена на који је уговор закључен, између истих уговарача може закључити нови уговор.

У прилог оваквом размишљању, говори и чињеница да један од најутицајнијих фудбалских савеза на свету, Фудбалски савез Енглеске, није прихватио препоруку ФИФЕ о забрани уговарања и плаћања надокнаде за представљање малолетних фудбалера. Њихови интереси штите се на тај начин што је предвиђено да се за представљање малолетника мора прибавити посебна дозвола, која важи три године.⁷¹⁶ Даље, према одредбама Правилника о раду са посредницима Фудбалског савеза Енглеске (*The Football Association (FA) Regulation on Working with Intermediaries*), посредник у фудбалу коме је дозвољено да

---

⁷¹⁵ Висина посредничке надокнаде у случају представљања малолетних спортиста могла би се ограничити на један, до највише два процента од вредности надокнаде за трансфер, односно играчевог основног бруто прихода током рока важења закљученог уговора о раду.

⁷¹⁶ Видети: Lowen, D. , *A guide to The FA's Regulations on working with Intermediaries*, доступно на: <https://www.lawinsport.com/articles/item/a-guide-to-the-fa-s-regulations-on-working-with-intermediaries?> (датум посете: 15. 12. 2018).

представља малолетне играче не сме закључити уговор, нити предузети било коју активност у смеру његовог закључења, пре првог јануара оне године у којој малолетни фудбалер навршава шеснаест година живота.⁷¹⁷ При томе, уговор о представљању у фудбалу са малолетним лицем закључује се на период од најдуже две године.⁷¹⁸

Правила Фудбалског савеза Енглеске која уређују представљање малолетних фудбалера имају традицију дугу скоро три деценије и у пракси су се показала као врло делотворна. У том контексту, помињемо одлуку коју је Трговински суд Манчестера (*Manchester Mercantile Court*) донео у случају *Proactive v Weyn Rooney*. Познати енглески фудбалер Вејн Руни (*Weyn Rooney*) је 2002. године, у својој седамнаестој години, као играч фудбалског клуба Евертон (*Everton*), закључио уговор о представљању у фудбалу са менаџерском агенцијом *Proactive*. Уговором је било предвиђено да агенција за пружање својих услуга има право на надокнаду у висини од двадесет процената од вредности будућих трансакција у које фудбалер буде укључен. Уговор је био закључен са роком важења од осам година, иако смо видели да правила Фудбалског савеза Енглеске предвиђају да се малолетни фудбалер уговором може обавезати најдуже до две године. Након што је Пол Стретфорд (*Paul Stretford*), оснивач и директор агенције *Proactive*, напустио ту компанију и основао другу менаџерску агенцију под називом *Triple S*, Руни је прешао у новоосновану Стретфордову агенцију и од тог часа обуставио све контакте са агенцијом *Proactive*. Након истека две године од закључења уговора са претходном менаџерском агенцијом, у 2004. години је закључен уговор о трансферу између фудбалских клубова Евертон (*Everton*) и Манчестер Јунајтед (*Manchester United*). На основу тог уговора Руни је прешао у славни клуб из Манчестера. Вредност трансфера износила је 25,4 милиона енглеских фунти, што је тада представљало највишу надокнаду икада исплаћену за трансфер играча млађег од двадесет година. *Proactive* је 2008. године подигао тужбу захтевајући исплату 4, 3 милиона фунти на име процента од вредности трансакција у које Руни био

---

⁷¹⁷ Видети: одељак В тач. 8. Правилника о раду са посредницима Фудбалског савеза Енглеске.

⁷¹⁸ Видети: одељак В тач. 10. Правилника о раду са посредницима Фудбалског савеза Енглеске.

укључен. Уз образложење да уговор о представљању закључен са Рунијем 2002. године, са осмогодишњим роком важења, никада није био ваљано раскинут. Тужбени захтев одбијен је као неоснован. Суд је проценио да закључење уговора са малолетним спортистима у трајању од осам године представља неоправдано ограничавање тржишне конкуренције и уговор огласио ништавим. Оваквом пресудом потврђен је обавезујући карактер спортског правила Фудбалског савеза Енглеске да се уговори о представљању малолетних спортиста могу закључити на период од најдуже две године.⁷¹⁹

Ипак, ради ваљаног одмеравања наших аргумената против забране уговарања и плаћања посредничке надокнаде у случајевима представљања малолетних спортиста са супростављеним аргументима, наводимо и опречно схватање које је поводом овог питања изражено у немачкој судској пракси.

Наиме, Фудбалски савез Немачке је у свом Правилнику за спортско посредовање (*Reglement für Spielervermittlung – DFB*)⁷²⁰ забрану уговарања и плаћања посредничке надокнаде за представљање малолетних спортиста ограничио на малолетне фудбалере који играју у полу-професионалним регионалним и нижим аматерским лигама. Овакво ограничење оцењено је као недопуштено у судском поступку који је једна од најзначајнијих агенција за посредовање у спорту у Немачкој, „*ROGON Sportmanagement GmbH & Co. KG*“, водила против Немачког фудбалског савеза. У предметном поступку оспоравано је више одредби Правилника за спортско посредовање, са образложењем да се њима повређују правила којима се забрањује стварање или искоришћавање монополског положаја на тржишту. Између осталих, и одредба коју анализирамо.

Земаљски суд у Франкфурту (*Landesgerichte Frankfurt am Main*) је, као првостепени суд, у пресуди од 29. априла 2015. године, заузео становиште да је

---

⁷¹⁹ Видети: *BBC News - Wayne Rooney wins £4,3m agency pay case*, доступно на: <https://www.bbc.co.uk/news/uk-england-manchester-10646388> (датум посете 11. 09. 2018).

⁷²⁰ Правилник за спортско посредовање Фудбалског савеза Немачке усвојен је 31. марта 2015. године, а ступио је на снагу 01. априла исте године. Видети: *Reglements::Spielervermittlung::Pinnwand::Verbandsservice...* - *DFB*, доступно на: <https://www.dfb.de/.../pinnwand/spielervermittlung/reglements> (датум посете: 15. 10. 2018).

овако постављено правило Фудбалског савеза Немачке правно легитимно. Према оцени првостепеног суда, професионални фудбалери прве, друге и треће савезне лиге (*Deutsche Fußball 1. Bundesliga; 2. Bundesliga – Zweite Bundesliga; 3. Fußball-Liga – Dritte Liga*) немају потребу за заштитом у једнакој мери као фудбалери који играју у нижим лигама, због тога што их фудбалски клубови, по правилу, ангажују на темељу потврђеног спортског талента и квалитета. Сходно томе, они остварују и релативно високе зараде. Услед тога је њихова позиција значајно боља у односу на малолетне играче из регионалних и нижих лига, који играју за вишеструко ниже надокнаде. Из тог разлога је, према схватању првостепеног суда, оправдана појачана заштита фудбалера из регионалних и нижих лига, путем забране уговарања и плаћања посредничке надокнаде на име њиховог представљања у спортским трансферима.⁷²¹

Међутим, Врховни земаљски суд у Франкфурту (*Oberlandesgerichte Frankfurt am Main*) је, као другостепени суд, у овом делу преиначио првостепену пресуду. Врховни земаљски суд је закључио да забрана уговарања и плаћања посредничких провизија треба да се односи на све малолетне играче, независно од нивоа такмичења у којем наступају. Процењено је да би такво правило било „у складу са легитимним циљем који је управљен ка осујећењу да малолетни играчи буду укључени у спортске трансфере искључиво ради стицања материјалних користи, као и ка сузбијању довођења малолетних фудбалера у Немачку без осигуране спортске перспективе.“⁷²²

На основу оваквог образложења, усуђујемо се да изнесемо став да је један од претежних мотива Суда приликом доношења овакве пресуде било спутавање неконтролисаног приступа тржишту рада у Немачкој.

---

⁷²¹ Видети: *OLG Frankfurt, 02. 02. 2016 – 11 U 70/15 (Kart) – de jure*, доступно на: <https://dejure.org/.../rechtsprechung?...OLG%20Frankfurt...02...> (датум посете: 17. 10. 2018).

⁷²² *Истио*. Такође, видети: Ђурђевић, Н. , *Фудбалски посредници и Закон о спорту Републике Србије из 2016. године*, стр. 416.

Осим необавезујућих препорука на које смо посебно указали, Правилником ФИФА о раду са посредницима прописани су минимални стандарди које национални фудбалски савези морају да прихвате, уз остављање могућности предвиђања и строжијих услова на националном нивоу. При томе, морају се поштовати решења домаћег законодавства. Фудбалски Савез Србије је усвајањем Правилника о раду са посредницима усагласио своја правила са правилима ФИФА, уз извесна одступања, па се поставља питање њиховог односа са решењима Закона о спорту која уређују дозволу за рад спортских агената.

8. Дозвола за рад спортског агента (организације за спортско посредовање) према Закону о спорту Републике Србије

Законом о спорту Републике Србије прихваћен је систем лиценцираних спортских агената. Односно спортских посредника са дозволом за рад. Према одредбама овог Закона, посредовање у спортским трансферима представља стручни рад у спорту.⁷²³ Њиме се могу бавити спортски стручњаци који испуњавају прописане услове и поседују дозволу за рад предвиђену спортским правилима надлежног националног спортског савеза или правилима надлежног међународног спортског савеза, у складу са Законом о спорту.⁷²⁴ Дозвола за рад се спортском стручњаку може издати или обновити уколико су испуњени услови у погледу: „потребне стручне спреме или стручне оспособљености, односно спортског звања; припадности националном спортском савезу; здравствене способности; професионалне праксе (практичног стручног рада); стручног усавршавања; стручног спортског искуства; постигнутих спортских резултата и трошкова издавања дозволе за рад.“⁷²⁵ Спортски стручњаци се „разврставају према спортским

---

⁷²³ Видети: члан 27. став 1. Закона о спорту Републике Србије.

⁷²⁴ Видети: члан 27. став 2. Закона о спорту Републике Србије.

⁷²⁵ Видети: члан 27. став 3. Закона о спорту Републике Србије.

занимањима и звањима у оквиру занимања.⁷²⁶ Класификација спортских стручњака извршена је Правилником о номенклатури спортских занимања и звања.⁷²⁷

Према овом Правилнику, спортски посредник је занимање лица која се професионално баве пословима посредовања у спортским трансферима.⁷²⁸ Карактеристични послови спортског посредника јесу: праћење стања у одређеној спортској дисциплини; помагање спортистима у проналажењу спортског ангажмана и закључивању одговарајућег уговора; помагање спортским организацијама у проналажењу и ангажовању одговарајућих спортиста; посредовање између спортских организација при трансферима спортиста.⁷²⁹ За стицање звања спортски посредник потребни су следећи услови: 1) завршено најмање средње образовање и завршен програм одговарајућег оспособљавања III нивоа (240 часова); 2) завршено најмање више образовање из области физичког васпитања и спорта, економије, менаџмента или права и завршен програм оспособљавања II нивоа (120 часова); 3) завршено високо образовање из области економије, менаџмента или права и завршен програм оспособљавања I нивоа (60 часова); или 4) завршено високо образовање из области спортског менаџмента.⁷³⁰

Законом о спорту је предвиђено да се пословима посредовања приликом преласка спортисте, односно спортског стручњака, из једне у другу спортску организацију и приликом закључења уговора између спортисте, односно спортског стручњака и спортске организације може се бавити привредно друштво, односно предузетник у области спорта, ако имају дозволу за рад издату од стране надлежног националног гранског спортског савеза, као и друга лица у складу са правилима надлежног међународног спортског савеза⁷³¹ (организација за спортско

---

⁷²⁶ Видети: члан 26. став 1. Закона о спорту Републике Србије.

⁷²⁷ Видети: члан 26. став 2. Закона о спорту Републике Србије.

⁷²⁸ Видети: члан 44. Правилника о номенклатури спортских занимања и звања.

⁷²⁹ Видети: члан 45. Правилника о номенклатури спортских занимања и звања.

⁷³⁰ Видети: члан 47. Правилника о номенклатури спортских занимања и звања.

⁷³¹ Дакле, да би се одређено физичко лице бавило пословима посредовања у спортским трансферима не мора нужно бити регистровано код Агенције за привредне регистре Републике Србије као предузетник, већ је довољно да буде регистровано код надлежног спортског савеза, у складу са одговарајућим спортским правилима.

посредовање). Организација за спортско посредовање може обављати делатност посредовања у спорту под условом да има ангажованог спортског стручњака са одговарајућим спортским звањем и одговарајућом дозволом за рад издатом од стране надлежног националног гранског спортског савеза.⁷³² У питању су или домаћа физичка лица која су стекла звање спортски посредник у складу са Правилником о номенклатури спортских звања и занимања, или страни држављани који имају одговарајуће спортско звање у складу са својим националним законодавством.

Услове и поступак за стицање дозволе за рад предвиђа надлежни национални грански спортски савез својим спортским правилима. Сагласност на та спортска правила даје министарство надлежно за спорт.⁷³³ Надлежни национални грански спортски савез издаје дозволу за рад на временски период од три године, уколико спортским правилима надлежног међународног спортског савеза није другачије одређено.⁷³⁴ О издавању сваке дозволе за рад врши се јавна објава на званичном сајту савеза. Такође, о сваком издавању дозволе обавештава се министарство надлежно за спорт, и то у року од 15 дана од дана њеног издавања.⁷³⁵ Дозвола за рад која је спортском посреднику издата од стране надлежног међународног спортског савеза сматра се важећом дозволом за рад, за време за које је издата.⁷³⁶

Дакле, за разлику од Правилника ФИФА и Правилника ФСС, Законом о спорту Републике Србије спортско посредовање је уређено као систем лиценцираних спортских агената, односно спортских посредника са дозволом за рад. Имајући у виду да је правна важност аутономних спортских правила на територији Републике Србије призната само ако су она у складу са одредбама Закона о спорту, као неминован се намеће закључак да ће Фудбалски Савез Србије Правилник о раду са посредницима морати да усагласи са решењима усвојеним у

---

⁷³² Видети: члан 94. став 1-2. Закона о спорту Републике Србије.

⁷³³ Видети: члан 94. став 3-4. Закона о спорту Републике Србије.

⁷³⁴ Видети: члан 28. став 6. Закона о спорту Републике Србије.

⁷³⁵ Видети: члан 94. став 5-6. Закона о спорту Републике Србије.

⁷³⁶ Видети: члан 94. став 8. Закона о спорту Републике Србије.

Закону о спорту. Уосталом, већ је речено да ни сам Правилник ФИФА не садржи императивне норме, већ минималне стандарде које национални фудбалски савези морају усвојити, али при томе морају поштовати решења домаћег законодавства.

У прилог оваквом закључку, на посредан начин, говори и већ разматрана одлука Општег суда у случају *Piau*.⁷³⁷ Поступак у овом предмету покренут је тужбом француског држављанина Лорана Пјау (*Laurent Piau*), који је тежио да се бави спортском агентуром у фудбалу. Према правилима француског законодавства, за обављање делатности посредовања у спортским трансферима прописана је обавеза поседовања лиценце (дозволе за рад).⁷³⁸ Када је реч о фудбалском спорту, лиценцу издаје фудбалски савез Француске. Обавеза поседовања лиценце је постојала и према тада важећем Правилнику ФИФА о агентима за играче (*Fifa's Players Agents Regulations*). Господин Пјау је у судском поступку покушао да оспори наведена правила.

Као што је речено, новим Правилником ФИФА о раду са посредницима (*Fifa's Regulations on Working with Intermediaries*) из 2015. године, напуштен је систем лиценцираних агената и уведен систем регистрованих агената. Међутим, мишљења смо да одлука Општег суда у случају *Piau* завређује пажњу и у актуелном времену. Односно, да се мора сагледати у далеко ширем контексту, имајући у виду да се правни положај спортских агената значајно разликује у различитим спортовима и појединим државама, у зависности од аутономне спортске и националне законске регулативе. Господин Пјау је сматрао како су правила која прописују обавезу прибављања лиценце за обављање послова посредовања у спортским трансферима дискриминаторна, будући да ограничавају приступ вршењу занимања спортски агент и да због тога нарушавају конкуренцију на заједничком тржишту. Општи суд је одбио тужбу и заузео став да деловање посредника у фудбалу представља пословну (економску) активност, чије обављање потпада под примену правила Европске уније којима се уређује конкуренција на

---

⁷³⁷ Предмет 193/02 *Piau v Commission* [2005] ECR II - 209.

⁷³⁸ Видети: члан 222-1. Закона о спорту Француске.

заједничком тржишту.⁷³⁹ Сходно томе, Суд је проценио да правила о обавези прибављања дозволе за рад за предузимање ове економске делатности не ограничавају тржишну конкуренцију. Односно, „да не представљају непропорционалну обавезу која би се могла сматрати дискриминаторном.“⁷⁴⁰

9. Предлог за установљење „мешовитог система“ за бављење пословима представљања у спорту

На основу изложених аргумената *pro et contra* система лиценцираних и система регистрованих спортских агената, сматрамо да би се њихови позитивни елементи могли на подесан начин уклопити у јединствен систем. Он би се могао означити називом „мешовити систем“ обављања послова представљања у спорту. У њему би, најпре, постојала обавеза прибављања дозволе за предузимање послова представљања у спортским трансферима. Сваки кандидат који поднесе захтев за дозволу, морао би доставити валидна уверења надлежних државних органа којима потврђује сопствену „беспрекорну репутацију“ и непостојање сукоба интереса. Услов за добијање дозволе би могло бити или полагање не претерано тешког испита, или одговарајући вид стручног усавршавања у одређеним временским размацама, у оквиру националног гранског спортског савеза. На тај начин би се обезбедила гаранција барем минималног нивоа компетенција лица која претендују да се баве овим занимањем. Издавање сваке дозволе за обављање представљања у спорту би се, поред регистара који би се водили у националним спортским савезима, евидентирало и у јединственом регистру надлежног међународног спортског савеза. Поред тога, код надлежног националног гранског спортског савеза регистровао би се сваки конкретан посао представљања у спортским трансферима. Напослетку, све исплате спортским агентима везане за представљања

---

⁷³⁹ Видети: Marmayou, J. M., *EU law and principles applied to FIFA Regulations*, International Sport Law and Policy bulletin, 1/2015, стр. 65, доступно на: <https://hal-amu.archives.ouvertes.fr/hal-013105573/document> (датум посете: 11. 12. 2018).

⁷⁴⁰ Предмет 193/02 *Piau v Commission* [2005] ECR II - 209, тач. 65.

у спортским трансферима морале би бити извршене преко посебног рачуна надлежног националног гранског спортског савеза.

Сматрамо да би овакав систем омогућио ефикасно праћење рада спортских агената и увид у сваку појединачну трансакцију везану за спортске трансфере. Уз умањење бојазни да вршењу овог занимања приступе лице која не поседују неопходна знања.

ОДЕЉАК 2

УГОВОР О ПОСРЕДОВАЊУ У СПОРТУ

1. Појам и правне особине уговора посредовању у спорту

1. 1. Појам уговора о посредовању у спорту

Уговор о посредовању у спорту јесте уговор којим се спортски агент обавезује да ће, уз надокнаду или без ње, настојати да нађе и доведе у везу са налогодавцем одговарајуће лице ради преговарања о закључењу уговора о раду, односно уговора о трансферу, као и да ће по добијеном овлашћењу током преговора штитити интересе налогодавца и у његово име и за рачун закључити уговор о раду, односно уговор о трансферу. У улози налогодавца спортског агента може се јавити спортиста, спортски стручњак, односно спортска организација.

Током испуњења обавеза спортског агента из уговора о посредовању у спорту, начелно се могу разликовати три стадијума.⁷⁴¹ У првом, спортски агент свог налогодавца треба да доведе у везу са лицем које са њим хоће да преговара о закључењу уговора о раду, односно уговора о трансферу. У другом стадијуму, спортски агент преговара у име и за рачун свог налогодавца са лицем заинтересованим за закључење уговора о раду или уговора о трансферу. Трећи стадијум подразумева перфекцију уговора, односно закључење уговора о раду или уговора о трансферу у име и за рачун налогодавца.

Дешава се да је уговором о посредовању у спорту обим овлашћења спортског агента ограничен само на довођење у везу свог налогодавца са трећим лицем које је заинтересовано да са њим преговара о закључењу уговора. Потом би налогодавац непосредно водио преговоре. Дакле, у оваквим ситуацијама спортски агент не учествује у преговорима, нити закључује уговор у име и за рачун налогодавца. Ограничење овлашћења спортског агента у наведеном смислу у пракси је присутно када се у улози налогодавца спортског агента јавља спортска организација, која са другом спортском организацијом жели да преговара о закључењу уговора о трансферу спортисте, односно спортског стручњака. При томе, административни стручни капацитети омогућавају спортској организацији да непосредно приступи вођењу преговора ради закључења уговора. Међутим, улога спортског агента се у највећем броју случајева не исцрпљује само у успостављању контакта између заинтересованих страна. Наиме, у претходном излагању смо указали на чињеницу да успешна реализација послова представљања у спортским трансферима претпоставља читав низ специфичних стручних и практичних знања и искустава које поседују спортски агенти. Из тог разлога, у уговорној пракси они су најчешће и овлашћени да преговарају и закључе уговор у име и за рачун свог налогодавца. То је готово правило у оним ситуацијама када су налогодавци спортског агента спортисти, односно спортски стручњаци, којима недостају потребна знања и искуства за самостално вођење преговора и закључење уговора, или су она сасвим оскудна.

---

⁷⁴¹ Другачије: Јечменић, М. , *Уговор о посредовању у спорту*, стр. 43.

Са теоријског аспекта, поставља се питање избора одговарајућег термина за означавање уговора који спортски агент закључује са спортистима, спортским стручњацима, односно спортским организацијама. Наиме, у овом погледу је карактеристична прилично неуједначена терминологија.

Законом о спорту Србије овај уговор је означен као *уговор о посредовању у спорту*. На први поглед, чини се да је то најподеснији термин за означавање уговора који спортски агент закључује са спортистима, спортским стручњацима, односно спортским организацијама. Међутим, овако одређен назив овог уговора асоцира на уговор о посредовању који је уређен Законом о облигационим односима, па је потребно размотрити њихов међусобни однос.⁷⁴²

Уговором о посредовању посредник се обавезује да ће настојати наћи и довести у везу са налогодавцем одговарајуће лице ради вођења преговара о закључењу одређеног уговора, а налогодавац се обавезује да ће посреднику исплатити надокнаду, ако тај уговор буде закључен.⁷⁴³ Прва значајна разлика између ова два уговора односи се на питање њихове форме. За разлику од класичног посредовања, уговор о посредовању у спорту спада у категорију формалних уговора, с обзиром да је за његов настанак императивно предвиђено испуњење квалификоване писмене форме, под претњом ништавости. Прописана форма простире се и на све доцније измене и допуне овог уговора.⁷⁴⁴ Даље, уговором о посредовању у спорту између уговорника се успоставља, по правилу, један трајан правни однос. Овај уговор може се закључити на период од најдуже две године, са тим што се не може прећутно продужити, већ само путем закључења новог писменог уговора и то за нови период од највише две године.⁷⁴⁵ Насупрот томе, класично посредовање односи се на довођење у везу са налогодавцем одређеног лица ради преговора о закључењу једног или више тачно одређених уговора, и њиховим закључењем престаје. Поред тога, посредник из уговора о

---

⁷⁴² Видети: Вуковић, З., *Дејство уговора које спортистички агенти закључују са спортистима и спортистичким клубовима*, стр. 312-314.

⁷⁴³ Видети: члан 813. Закона о облигационим односима.

⁷⁴⁴ Видети: члан 94. став 10. Закона о спорту.

⁷⁴⁵ Видети: члан 94. став 11. Закона о спорту.

посредовању који је уређен Законом о облигационим односима има обавезу да штити интересе обе стране између којих посредује. Дакле, посредник је дужан да се са пажњом доброг стручњака стара о интересима налогодавца, али и о интересима трећег лица са којим је налогодавца довео у везу. Иако је, по правилу, у уговорном односу само са једним налогодавцем и од њега прима надокнаду за своје услуге, посредник је непристрасна страна. Управо због тога што посредник мора да води рачуна о интересима и једне и друге стране, а не само о интересима налогодавца, допушта се да он посредује и за обе стране истовремено. Осим обавезе да тражи одговарајућег пословног партнера за налогодавца, посредник се може посебно обавезати и да посредује у преговорима и да настоји да дође до закључења уговора, но и у том случају мора са одговарајућом пажњом штитити интересе обе стране у преговорима. Насупрот томе, спортски агент није неутрална страна. Он има обавезу да током преговора о закључењу уговора о раду, односно уговора о трансферу, са одговарајућом пажњом штити интересе свог налогодавца. Овде долази до изражаја још једна крупна разлика између уговора о посредовању у спорту и уговора о посредовању који је уређен Законом о облигационим односима. Спортски агент, дакле, не може посредовати за обе стране, односно мора избегавати сваки сукоб интереса током испуњења својих обавеза, иначе ће одговарати за штету лицу са којим има закључен уговор о посредовању у спорту.⁷⁴⁶ Нарочито је спортском агенту забрањено имати истовремено закључен уговор, споразум о сарадњи или заједничке интересе са једном од других страна или са једним од спортских агената друге стране који суделују у трансферу играча или у закључењу уговора о раду. Још једна суштинска разлика између уговора о посредовању у спорту и уговора о посредовању који је уређен Законом о облигационим односима састоји се у томе што спортски агент може бити овлашћен да закључује уговоре са трећим лицима у име и за рачун свог налогодавца. Са друге стране, посредник из уговора о посредовању који је уређен Законом о облигационим односима никада не може имати овлашћење да закључује уговоре са трећим лицима, нити у своје име нити у име налогодавца.

---

⁷⁴⁶ Видети: члан 94. став 13. Закона о спорту.

У Правилнику ФИФЕ о раду са посредницима, за означавање овог уговора користи се термин „*representation contract*“. Дословни превод поменутог термина на српски језик био би *уговор о представљању*, односно уговор о репрезентовању. Овакав превод делује и логички смислено, с обзиром да се колоквијално каже да спортски агенти представљају, односно репрезентују интересе својих клијената. И у пракси закључења ових уговора користи се термин *уговор о представљању у спорту*.

У Правилнику о раду са посредницима Фудбалског савеза Србије је за означавање уговора које спортски агенти закључују са фудбалерима, тренерима у фудбалу, односно фудбалским клубовима употребљен термин *уговор о заступању*. Сматрамо да је до усвајања недовољно прецизне правне терминологије од стране редактора Правилника ФСС дошло из неколико разлога. Прво, услед неадекватног превода Правилника ФИФЕ о раду са посредницима. Наиме, једно од могућих значења енглеске речи *representation* јесте и заступање. Међутим, за означавање уговора о заступању у енглеском језику уобичајено се користи израз „*agency contract*“. Друго, у свакодневном говору се често каже да спортски агент заступа интересе свог налогодавца. Треће, недовољно познавање садржине и суштинских обележја уговора које спортски агенти закључују са спортистима, спортским стручњацима, односно спортским клубовима.⁷⁴⁷ Наиме, као што смо видели нужно је направити разлику између ситуације када се улога спортског агента исцрпљује једино у стварању могућности за налогодавца да закључи уговор о раду, односно трансферу, и ситуације када спортски агент и закључује такав уговор у име и за рачун свог налогодавца. У првопоменутој ситуацији спортски агент свог налогодавца доводи у везу са спортском организацијом ради преговора о закључењу уговора о раду или уговора о трансферу, и током преговора са одговарајућом пажњом штити његове интересе. Дакле, његова улога не мора нужно подразумевати и закључење самог уговора о раду, односно трансферу у име и за рачун налогодавца. У другој ситуацији спортски агент делује у својству уговорног

---

⁷⁴⁷ Видети: Вуковић, З. , *Дејство уговора које спортисти закључују са спортистима и спортистским клубовима*, стр. 315.

заступника, што значи да је посебно овлашћен и да закључи уговор о раду, односно уговор о трансферу у име и за рачун свог налогодавца. Такође, уговор о посредовању у спорту, у односу на општа правила о уговорном заступању,⁷⁴⁸ карактеришу одређене посебности које се тичу форме уговора, његовог временског трајања, као и територије на коме спортски агент обавља своју делатност. Што се тиче форме, већ је речено да уговор о посредовању у спорту мора бити закључен у квалификованој писменој форми. У погледу рока трајања, уговор о посредовању у спорту не може се закључити на неодређено време. Видели смо да се овај уговор може закључити на период од најдуже две године, с тим што се не може прећутно продужити, већ само путем новог писменог уговора и то за нови период од највише две године.⁷⁴⁹ Напослетку, уговором о посредовању у спорту деловање спортског агента не може се ограничити на одређено подручје, за разлику од активности уговорног заступника. Када би се допустило такво ограничење, спортски агент не би могао да обави посао на најбољи начин, како са становишта интереса налогодавца, тако и са становишта сопствених интереса.⁷⁵⁰

Имајући у виду наведене мањкавости осталих термина, мишљења смо да назив *уговор о представљању у спорту* најсликовитије указује на суштину и целину односа који се овим уговором успоставља. Ипак, опредељујемо се за коришћење термина уговор о посредовању у спорту, будући да је он прихваћен у нашем позитивном законодавству.

---

⁷⁴⁸ Закон о облигационим односима поред правила која се односе на заступање уопште (чл. 84-98), садржи и правила која се односе на уговорно заступање (чл. 749-770). Правила која уређују уговорно заступање у овом Закону су обједињена под називом „уговор о налогу.“ Како је налог као правни појам, заједнички за различите врсте заступања, нарочито код уговора у привреди и у овом раду се и користи у том смислу, определи смо се за употребу термина уговор о заступању.

⁷⁴⁹ Видети: члан 94. став 11. Закона о спорту.

⁷⁵⁰ Видети: Мићовић, М. , *Спортски агенти у фудбалу*, стр. 546.

1. 2. Правне особине уговора о посредовању у спорту

Приликом одређења појма уговора о посредовању у спорту и његовог разграничења од сродних типова уговора, указали смо и на неке од правних особина овог уговора. На овом месту ћемо их сагледати у целини.

Уговор о посредовању у спорту спада у категорију именованих уговора пошто га Закон о спорту посебно предвиђа, одређује му назив и прописује најбитнију садржину. Уговор о посредовању у спорту обавезно садржи имена уговорних страна, временски период на који је закључен, обим овлашћења спортског агента, износ посредничке надокнаде, опште услове плаћања, датум закључења и потписе уговорника.⁷⁵¹ Такође, ако спортиста нема потпуну пословну способност, уговор морају потписати и оба родитеља, односно старатељ.⁷⁵² На она питања која уговорници нису регулисали уговором, примениће се диспозитивне правне норме.

Из претходно реченог произилази да је уговор о посредовању у спорту формалан уговор, с обзиром да је за његов настанак императивно предвиђено испуњење квалификоване писмене форме, под претњом ништавости.⁷⁵³ Захтев квалификоване писмене форме важи и за све доцније модификације, односно анексе уговора.⁷⁵⁴

Уколико спортиста нема потпуну пословну способност, уговор о посредовању у спорту може се пуноважно закључити само уз претходну сагласност оба родитеља, односно старатеља.⁷⁵⁵ Оваква претходна сагласност има правни значај дозволе за закључење уговора. Она мора бити дата у квалификованој

---

⁷⁵¹ Видети: члан 94. став 10. Закона о спорту. Такође, видети: члан 5. став 1. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

⁷⁵² Видети: члан 5. став 2. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

⁷⁵³ Видети: члан 94. став 10. Закона о спорту.

⁷⁵⁴ *Исио.*

⁷⁵⁵ Видети: члан 94. став 9. Закона о спорту. Такође, видети: члан 5. став 2. Правилника ФИФА о раду са посредницима. У истом смислу, видети: члан 16. став 2. Правилника ФСС о раду са посредницима. Видети и: члан 57. став 2. Регистрационог правилника КСС.

писменој форми, која се тражи и за уговор о посредовању у спорту, за чије закључење се даје.⁷⁵⁶ Уговор о посредовању у спорту закључен без дозволе правно не постоји.⁷⁵⁷ Сматрамо да је посебно је вредна похвале чињеница што су творци законских и аутономних спортских правила препознали потребу да се посебним захтевима у погледу форме дозволе за закључење уговора о посредовању у спорту са малолетним спортистима, повећа ниво заштите ове посебно рањиве категорије учесника у систему спорта.⁷⁵⁸

Даља правна особина уговора о посредовању у спорту је да припада категорији дуготрајних уговора, с обзиром да се извршење уговорних обавеза простире у времену које може бити одређено на различите начине и да се обично састоји из више аката чињења. Овај уговор може се закључити на период од најдуже две године, с тим што се не може прећутно продужити, већ само путем закључења новог писменог уговора и то за нови период од највише две године.⁷⁵⁹

Према правилима Закона о спорту, уговор о посредовању у спорту је теретан уговор. Износ посредничке провизије коју је налогодавац дужан да исплати спортском агенту ако се послови представљања у спортским трансферима окончају закључењем пуноважног уговора о раду, односно уговора о трансферу представља обавезни елемент садржине овог уговора. Насупрот томе, према већини аутономних спортских правила која уређују деловање спортских агената, уговор о посредовању у спорту може бити закључен и као теретан и као добротин. Са тим у вези, мишљења смо да могућност бестеретног представљања у спортским трансферима има своје пуно оправдање када се у улози спортског агента јављају блиски сродници (супружници, родитељи, сестре и браћа) спортисте, односно спортског стручњака, који иначе задовољавају постављене услове за обављање овог занимања. Чини нам се да инсистирање на уговарању посредничке надокнаде у оваквим ситуацијама представља израз неповерења између лица која улазе у круг

---

⁷⁵⁶ *Исио*. Такође, видети: члан 29. став 2. Закона о облигационим односима.

⁷⁵⁷ Видети: Радишић, Ј., *Облигационо право*, стр. 77.

⁷⁵⁸ Мере правне заштите малолетних спортиста у контексту услуга које спортски агенти пружају на темељу уговора о посредовању у спорту биће предмет посебног разматрања у трећем одељку овог поглавља рада.

⁷⁵⁹ Видети: члан 94. став 11. Закона о спорту.

чланова уже породице. Ово се посебно односи на брачне партнере. Поврх тога, могло би се рећи да на овај начин зарада коју су супружници стекли радом у току брачне заједнице на неки начин „кружи“ у њиховој заједничкој имовини. Из изнетих разлога, сматрамо да постоји простор за преиспитивање става домаћег законодавца по овом питању, у циљу изналажења прикладнијег решења које би омогућило бестеретно представљање спортиста, односно спортских стручњака од стране блиских сродника. Потоњи би, при томе, морали да испуњавају прописане претпоставке за обављање послова спортске агентуре.

Уговор о посредовању у спорту најчешће се закључује као уговор *intuitu personae*, тако да је тада извршење обавеза строго везано за личност уговорника због чијих личних својстава је уговор и закључен. Ипак, овај уговор може бити закључен и без обзира на својства личности, тако да ова правна карактеристика није његово нужно својство.

О уговору о посредовању у спорту може се закључити предуговор, као што је то случај и са другим уговорима. Уговорници се у предуговору обавезују да ће у одређеном року закључити главни (коначни) уговор, чије битне елементе су већ одредили. Предуговор се мора закључити у квалификованој писменој форми, пошто се форма предуговора управља према форми коју закон захтева за главни (коначни) уговор, пошто код уговора о посредовању у спорту прописана форма има конститутивни значај.⁷⁶⁰

С обзиром на поделу уговора на каузалне и апстрактне, уговор о посредовању у спорту је каузалан уговор, пошто је у њему јасно назначен непосредни циљ обавезивања обе уговорне стране. Даље, овај уговор представља уговор са споразумно утврђеном садржином, а не уговор по приступу. Уговор о посредовању у спорту припада групи самосталних, а не акцесорних уговора, јер постоји и производи правна дејства независно од других уговора. Поред тога, уговор о посредовању у спорту је комутативан, а не алеаторан уговор, јер је у тренутку његовог закључења познат узајамни однос престација уговорника. Најзад,

---

⁷⁶⁰ Видети: члан 45. став 2. Закона о облигационим односима.

уговор о посредовању у спорту најчешће припада групи мешовитих, а не једноставних уговора, пошто елементи његове садржине нису карактеристични само за овај уговор, већ се у зависности од обима овлашћења спортског агента могу рашчлањавати и квалификовати као елементи других врста уговора. Тако, поред тога што увек садржи елементе уговора о посредовању, овај уговор може садржати и елементе уговора о заступању.

2. Битни елементи уговора о посредовању у спорту

Да би уговор о посредовању у спорту пуноважно настао потребно је да уговорници постигну сагласност о његовим битним елементима. При томе, из самог појмовног одређења уговора о посредовању у спорту произилази његова основна особеност, која се огледа у овлашћењу спортског агента да предузима послове представљања у спортским трансферима. Не може се, дакле, говорити о пуноважном уговору о посредовању у спорту уколико уговорници не постигну сагласност о обиму овлашћења спортског агента за предузимање тих послова. Из тог разлога, послови представљања у спортским трансферима представљају први битан елемент овог уговора. Даље, уговор о посредовању у спорту најчешће се закључује као теретан. Спортском агенту који се професионално бави овим занимањем се, по правилу, дугује посредничка надокнада за пружене услуге, тако да постизање сагласности о њеној висини представља други битан елемент овог уговора. Поред тога, с обзиром да се извршење обавеза из уговора о посредовању у спорту простире у одређеном временском периоду, закључујемо да се и време трајања јавља се као битан елемент овог уговора. Према томе, три су битна елемента уговора о посредовању у спорту: послови представљања у спортским трансферима, посредничка надокнада и време трајања овог уговора. Подразумева се да и код овог уговора, као и код других, начело слободе уговарања омогућава да се и неки други елементи могу третирали као битни, уколико је то израз сагласности воља уговарача и уколико се такво одређење креће у оквирима

принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја (субјективно битни елементи уговора). Међутим, три наведена битна елемента су својствена сваком (теретном) уговору о посредовању у спорту.

2. 1. Послови представљања у спортским трансферима

Спортски агент обавља послове представљања у спортским трансферима. Реч је о пословима представљања у вези закључења уговора о трансферу приликом преласка спортисте, односно спортског стручњака из једне у другу спортску организацију, као и у вези закључења уговора о раду између спортисте, односно спортског стручњака и спортске организације.⁷⁶¹ При томе, овакво одређење послова представљања у спортским трансферима треба схватити у екстензивном смислу, тј. на начин да обухватају и послове који за циљ имају раскид уговора о раду спортисте, односно спортског стручњака и спортске организације, како би након тога могао да се изврши спортски трансфер.⁷⁶²

Спортски агент може бити овлашћен на предузимање једног или више прецизно одређених послова представљања у спортским трансферима.

Конкретан посао спортског агента мора бити одређен, или барем да се према околностима може одредити. Истовремено мора бити и правно допуштен, јер ако је забрањен правним и моралним нормама, не може се остварити жељени правни резултат. Такође, посао посредовања у спортским трансферима мора бити и објективно могућ, и мора да задовољава имовински интерес налогодавца.

У зависности од воље налогодавца спортског агента, послови представљања у спортским трансферима могу бити различите природе.

---

⁷⁶¹ Видети: члан 94. став 1. Закона о спорту.

⁷⁶² Видети: Мићовић, М. , *Спортистички агенцији*, стр. 542. У истом смислу, видети: Ђурђевић, Н. , *Фудбалски посредници и Закон о спорту Републике Србије из 2016. године*, стр. 397-398. Такође, видети: Вуц, Ф. - Marmayou, J. M. - Poracchia, D. - Rizzo, F. , *Droit du sport*, Paris, 2009, стр. 450.

Некада је обим овлашћења спортског агента ограничен искључиво на довођење у везу налогодавца са лицем (спортиста, спортски стручњак, односно спортска организација) које је заинтересовано да са њим преговара о закључењу уговора о раду, односно уговора о трансферу. Потом би налогодавац непосредно водио преговоре ради закључења уговора. Дакле, у оваквим ситуацијама спортски агент не учествује у преговорима, нити закључује уговор у име и за рачун налогодавца. Он је овде овлашћен на предузимање фактичких радњи, а не правних послова.

Спортски агент, по правилу, добро познаје ситуацију на тржишту спортских трансфера, има сазнања о зарадама спортиста, односно спортских стручњака и поседује контакте са доносиоцима одлука у области спорта. Истраживањем спортског тржишта спортски агент прикупља и селектира податке о спортским организацијама које су заинтересоване за ангажовање спортиста, односно спортских стручњака, о односу понуде и потражње на том тржишту, као и о оправданости ангажовања одређених лица. То му омогућава да налогодавцу укаже на одговарајућу прилику за закључење уговора о раду, односно уговора о трансферу и да га доведе у везу са лицем које је заинтересовано да са њим преговара о закључењу конкретног уговора.

Приликом тражења одговарајућег партнера са којим би налогодавац преговарао ради закључења уговора, спортски агент је дужан да поступа са пажњом доброг стручњака, достојно занимању којим се бави.⁷⁶³ Он, дакле, мора да води рачуна да спортиста, спортски стручњак, односно спортска организација са којим/којом налогодавца доводи у везу буде одговарајући партнер за преговоре и евентуално закључење уговора о раду, односно уговора о трансферу. Спортски агент не одговара ако и поред потребне брижљивости није успео у настојању да нађе одговарајућег партнера за налогодавца. Исто важи и ако ниједно од лица која је довео у везу са налогодавцем није прихватило да закључи уговор. У оваквим ситуацијама спортски агент једино неће имати право на посредничку надокнаду. Из

---

⁷⁶³ Видети: члан 5. став 2. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

тога произилази да обавеза спортског агента да тражи одговарајућег партнера за налогодавца има карактер облигације средства, а не облигације циља (резултата). Спортски агент, дакле, преузима обавезу да се заузме да са дужном пажњом изврши одређени посао, али не гарантује за крајњи резултат посла. Међутим, ако спортски агент приликом испуњења уговорне обавезе није поступао са пажњом доброг стручњака и ако је налогодавца довео у везу са лицем за које је знао или морао знати да неће бити у могућности да изврши уговорне обавезе у случају да уговор буде закључен, одговоран је за штету коју је претрпео налогодавац.⁷⁶⁴ Примера ради, ако је налогодавца довео у везу са спортском организацијом којој је у дужем временском периоду био блокиран рачун, или није исплаћивала зараде играчима, или је на основу неких других показатеља у лошој финансијској позицији.⁷⁶⁵

Налогодавац није дужан да закључи уговор са лицем са којим га је спортски агент довео у везу. Међутим, у том случају је дужан да без одлагања о својој одлуци обавести спортског агента. У супротном, ако то пропусти да учини без оправданог разлога, одговараће за штету спортском агенту. Обавеза надокнаде проузроковане штете у овом случају темељи се на повреди дужности савесног и поштеног поступања приликом остваривања уговорних обавеза. Ова штета се, по правилу, састоји у изгубљеној посредничкој надокнади, али у зависности од околности конкретнег случаја може бити и већа. На пример, ако би налогодавци једног спортског агента учестало одбијали да закључе уговоре са лицима са којим их је он довео у везу, то би се могло негативно одразити на његову репутацију на тржишту спортских трансфера.⁷⁶⁶

Поред овлашћења да доведе у везу свог налогодавца са лицем које је заинтересовано да са њим преговара о закључењу уговора о раду, односно уговора о трансферу, спортски агент може бити посебно овлашћен и да заступа

---

⁷⁶⁴ Витети: Пресуда Врховног суда Србије, Прев. 126/95. Наведено према: Козар, В. *Судска пракса*, Београд, 2000, стр. 842-843.

⁷⁶⁵ Видети: Мићовић, М. , *Спортијски агенџи*, стр. 547.

⁷⁶⁶ Видети: Јанковец, И. – Мићовић, М. , *Привредно право*, Крагујевац, 2006, стр. 409. Такође, видети: Васиљевић, М. , *Трговинско право*, Београд, 2016, стр. 127-128.

налогодавца. Односно да преговара у име и за рачун свог налогодавца са лицем заинтересованим за закључење уговора о раду или уговора о трансферу, као и да закључи уговор о раду или уговор о трансферу у име и за рачун налогодавца.

Већ је речено да су у уговорној пракси спортски агенти претежно овлашћени да заступају налогодавца. Образложење за такво поступање налогодаваца треба тражити у чињеници да спортски агенти располажу читавим низом специфичних знања и искустава нужних за успешно спровођење спортских трансфера. Такође, томе погодује и репутација коју су спортски агенти изградили у савременом спорту. Наиме, делујући као субјекти који „повезују“ спортске организације са једне, и спортисте, односно спортске стручњака са друге стране, спортски агенти постепено су се наметнули као практично незаменљив чинилац на тржишту спортских трансфера.⁷⁶⁷ Са тим у вези, овлашћење за заступање је готово правило у оним ситуацијама када се у улози налогодавца јављају спортисти, односно спортски стручњаци, којима недостају стручна и практична знања и искуства неопходна за самостално вођење преговора, или су она недовољна.

Када делује као заступник, спортски агент је овлашћен да предузима правне послове, као и фактичке радње које су у функцији вршења правних послова. И послове заступања је спортски агент дужан да обавља са пажњом доброг стручњака. Он мора да води рачуна да лице (спортиста, спортски стручњак, односно спортска организација) са којим успоставља контакт, води преговоре и закључује уговор о раду, односно уговор о трансферу у име и за рачун налогодавца буде одговарајући партнер. Ако је у том погледу испољио потребну брижљивост, спортски агент неће одговарати уколико друга уговорна страна не изврши своју уговорну обавезу из уговора закљученог у име и за рачун налогодавца. Спортски агент би могао одговарати спортској организацији за испуњење обавеза из уговора о трансферу закљученог у њено име и рачун са другом спортском организацијом, као и спортисти (односно спортском стручњаку) за испуњење обавеза спортске организације из уговора о раду закљученог у његово име и рачун, једино ако је

---

⁷⁶⁷ Видети: Holt, M. , *нав. чланак*, стр. 51.

такву обавезу изричито преузео уговором о посредовању у спорту.⁷⁶⁸ Подразумева се да спортски агент не може одговорати за неиспуњење спортских обавеза спортисте, односно спортског стручњака. Такође, спортски агент не одговара ни ако се преговори које је водио у име и за рачун налогодавца нису окончали закључењем уговора о раду, односно уговора о трансферу. Спортски агент тада једино неће имати право на посредничку надокнаду. Према томе, као и обавеза посредовања у име и за рачун налогодавца, и обавеза спортског агента да заступа налогодавца представља облигацију средства, а не облигацију циља (резултата).

Спортски агент, по правилу, треба сам да обави посао који му је налогодавац поверио. Ангажовање других лица за обављање поверених му послова, могуће је само на основу изричитог овлашћења добијеног од стране налогодавца.

2. 2. Посредничка надокнада

Ако је уговор о посредовању у спорту закључен као теретан, његов битан елемент је и посредничка надокнада (провизија). Реч је о надокнади коју налогодавац дугује спортском агенту као противвредност за труд уложен поводом предузимања конкретних послова представљања у спортским трансферима. Видели смо да се посредничка надокнада дугује једино када се послови које је предузео спортски агент окончају закључењем пуноважног уговора о раду, односно уговора о трансферу. Посредничка надокнада је новчане природе.⁷⁶⁹ Она треба да буде одређена или барем одредљива, допуштена и објективно могућа. Њеном исплатом непосредно се задовољавају имовински интереси спортског агента.

---

⁷⁶⁸ Видети: Јанковец, И. – Мићовић, М. , *нав. дело*, стр. 402.

⁷⁶⁹ Видети: члан 7. став 4. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

Висина посредничке надокнаде одређује се уговором о посредовању у спорту.⁷⁷⁰ Законом о спорту нису предвиђена никаква ограничења, нити смернице у погледу одређивања висине надокнада за рад спортских агената.⁷⁷¹ Према општим правилима уговорног права којима се штити еквивалентни однос узајамних чинидби уговорника у теретним уговорима, ако би уговорена посредничка надокнада била у очигледној несразмери са уложеним трудом спортског агента, налогодавац може захтевати њено снижење на правичан износ.⁷⁷²

Прецизнија упутства за одређивање посредничких провизија садржана су у аутономним правилима надлежних спортских савеза. У претходном излагању смо разматрали препоруке поводом одређивања висине надокнада за рад посредника у фудбалу, које су постављене спортским правилима надлежних фудбалских савеза. Као што смо видели, Правилником ФИФЕ о раду са посредницима предвиђено је да се посредничка надокнада може одредити у проценту од вредности одређеног посла, или у једном укупном износу (паушално).⁷⁷³ При томе, може се уговорити оброчна отплата посредничке надокнаде. Када је налогодавац фудбалер, посредничка надокнада увек се одређује у проценту од играчевог основног бруто прихода током рока важења закљученог уговора о раду.⁷⁷⁴ Паушално одређивање посредничке надокнаде могуће је једино када се у улози налогодавца спортског агента јавља фудбалски клуб.⁷⁷⁵ Међутим, према правилима садржаним у Правилнику ФИФЕ о раду са посредницима, и паушално одређену надокнаду треба учинити зависним од укупне висине вредности конкретног посла посредовања у спортским трансферима. Прецизније, паушалну провизију спортског агената предвиђену уговором о посредовању у спорту треба прилагодити висини

---

⁷⁷⁰ О питањима времена и начина исплате посредничке надокнаде, више речи ће бити у делу овог рада у којем ће се излагати обавезе уговорника из уговора о посредовању у спорту.

⁷⁷¹ Подсећамо да су у појединим националним законодавствима предвиђена таква ограничења. Тако, у Француској је чланом 222-10. Закона о спорту нормирано да посредничка надокнада не би требало да премашује десет процената укупне вредности трансфера, док у Португалији висина провизије не може бити виша од 5 процената, рачунајући од укупне вредности конкретне трансакције. Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 95.

⁷⁷² Видети: Перовић, С. , *Забрањени уговори у имовинскојравним односима*, Београд, 1975, стр. 62-66.

⁷⁷³ Видети: члан 7. став 1-2. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

⁷⁷⁴ Видети: члан 7. став 1. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

⁷⁷⁵ Видети: члан 7. став 2. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

трансферне надокнаде приликом закључења конкретног уговора о трансферу, односно висини играчевог основног бруто прихода приликом закључења одређеног уговора о раду. Са тим у вези, националним фудбалским савезима је предложено да максимална надокнада за рад посредника у фудбалу не би требало да премашује три процента надокнаде за трансфер, односно играчевог основног бруто прихода током рока важења закљученог уговора о раду.⁷⁷⁶

Ипак, видели смо да неки од најзначајнијих националних фудбалских савеза нису усвојили препоруке ФИФЕ о ограничењу висине надокнада посредника у фудбалу. Да подсетимо, поменуте препоруке нису уважене од стране фудбалских савеза Енглеске, Немачке, Шпаније, Италије. При томе, Фудбалски савез Немачке је у свом Правилнику за спортско посредовање (*DFB – Reglement für Spielervermittlung*)⁷⁷⁷ посредничку надокнаду коју фудбалски клуб исплаћује спортском агенту приликом закључења уговора о трансферу ограничио искључиво на паушални хонорар. Овакво ограничење утврђено је као противправно у судском поступку који је једна од највећих немачких агенција за посредовање у спорту, „*ROGON Sportmanagement GmbH & Co. KG*“, водила против Немачког фудбалског савеза.⁷⁷⁸ У предметном поступку оспоравано је више одредби Правилника за спортско посредовање, са образложењем да се њима повређују правила којима се забрањује стварање или искоришћавање монополског положаја на тржишту. Између осталих, и правило о одређивању посредничке надокнаде приликом закључења уговора о трансферу искључиво у виду паушалног износа. Земаљски суд у Франкфурту (*Landesgerichte Frankfurt am Main*) је у пресуди од 29. априла 2015. године, заузео став да је ограничење искључиво на паушалну провизију приликом закључења уговора о трансферу недозвољено и да се посредничка надокнада мора процентуално оријентисати према висини трансферне надокнаде. Према схватању Суда, „сасвим је логично да се висина посредничке надокнаде

---

⁷⁷⁶ Видети: члан 7. став 3. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

⁷⁷⁷ Правилник за спортско посредовање Фудбалског савеза Немачке усвојен је 31. марта 2015. године, а ступио је на снагу 01. априла исте године. Видети: *Reglements::Spielervermittlung::Pinnwand::Verbandsservice...* - *DFB*, доступно на: <https://www.dfb.de/.../pinnwand/spielervermittlung/reglements> (датум посете: 15. 10. 2018).

⁷⁷⁸ У истом смислу, видети: Ђурђевић, Н. , *Фудбалски посредници и Закон о спорту Републике Србије из 2016. године*, стр. 416.

одређује према вредности посла у којем је спортски агент посредовао.⁷⁷⁹ Дакле, према укупној висини трансферне надокнаде. Овакво становиште потврђено је и од стране другостепеног суда, Врховног земаљског суда у Франкфурту (*Oberlandesgerichte Frankfurt am Main*).⁷⁸⁰

На сасвим опречно схватање поводом питања граница допуштености паушалног одређивања посредничке надокнаде наилазимо у пресуди Врховног савезног суда Швајцарске од 27. новембра 2017. године, у предмету *4A_312/2017*.⁷⁸¹ Пресудом у овом предмету потврђена је одлука Суда за арбитражу у спорту од 19. априла 2017. године. Поступак се водио поводом спора који је настао између реномираног фудбалског клуба и истакнутог спортског агента, око висине уговорене провизије за посредовање у фудбалу.⁷⁸²

Фудбалски клуб и спортски агент су 23. августа 2013. године закључили уговор о посредовању у спорту. На темељу склопљеног уговора, спортски агент преузео је обавезу да у име и за рачун фудбалског клуба обавља послове посредовања у циљу трансфера играча из другог фудбалског клуба. Као противвредност за услуге спортског агента, уговорена је посредничка надокнада у износу од 3. 100. 000 евра, при чему је извршена авансна исплата у висини од 468. 000 евра. Трансфер је успешно реализован, тако да су фудбалски клуб и фудбалер закључили уговор о раду 01. јула 2014. године, са роком трајања од пет година. Уговором о раду је предвиђена основна бруто зарада играча у висини од 272. 000 евра на годишњем нивоу. Дакле, укупна предвиђена основна бруто зарада играча током важења уговора о раду износи 1. 360. 000 евра. Из наведеног произилази да је паушално уговорена посредничка провизија више од једанаест пута већа од

---

⁷⁷⁹ Видети: *OLG Frankfurt, 02. 02. 2016 – 11 U 70/15 (Kart) – de jure*, доступно на: <https://dejure.org/.../rechtsprechung?...OLG%20Frankfurt...02>.... (датум посете: 17. 10. 2018).

⁷⁸⁰ *Истио*.

⁷⁸¹ Видети: Mavromati, D. , *SFT Judgment 4A_312/2017 Football Club X. v. A. Compatibility of an Agent's Commission Fee with Public Policy*, доступно на: sportlegis.com › [Court of Arbitration for Sport \(CAS\)](http://sportlegis.com) (датум посете: 24. 10. 2018).

⁷⁸² *Истио*.

годишње плате играча. Прецизније, 228 процената виша од укупне уговорене основне бруто зараде играча током рока важења уговора о раду.⁷⁸³

Међутим, фудбалски клуб је након закључења уговора о раду одбио да исплати преостали део уговорене посредничке надокнаде, с образложењем да је она одређена у претерано високом износу у односу на зараду играча. Спортски агент је покренуо поступак арбитражног решавања спора, захтевајући исплату преосталог износа уговорене посредничке надокнаде. На одлуку првостепеног арбитражног органа спортски агент је поднео жалбу Суду за арбитражу у спорту. У одговору на жалбу, фудбалски клуб је нагласио да је у међувремену усвојен Правилник ФИФА о раду са посредницима којим је, између осталог, националним фудбалским савезима предложено да максимална надокнада за рад посредника у фудбалу не би требало да премашује три процента играчевог основног бруто прихода током рока важења закљученог уговора о раду. Такође, фудбалски клуб је истакао и да нису реализовани очекивани спортски потенцијали играча поводом чијег трансфера је закључен уговор о посредовању у спорту. Сматрајући да се ове чињенице могу третирати као промењене околности, фудбалски клуб је предложио да се садржина уговора прилагоди новонасталим приликама. Са становишта фудбалског клуба, ревизију уговора требало би допустити пошто су се битно промениле околности на којима је утемељена сагласност воља уговорника, те би извршење обавезе исплате посредничке надокнаде у укупном износу представљало неоправдано оптерећење за налогодавца. Сходно томе, фудбалски клуб је предложио да се одредба о висини посредничке надокнаде „правично“ измени и снизи на износ од 68. 000 евра. Истовремено је постављен и захтев за повраћај преосталог дела предујмљене исплате у висини од 400.000 евра. Суд за арбитражу у спорту је заузео став да небавезујуће препоруке надлежних фудбалских савеза и неостварење очекиваних спортских потенцијала играча немају значај промењених околности, које би оправдале ревизију конкретног уговора о посредовању у спорту. Суд се у својој одлуци приклонио принципу *pacta sunt servanda*. Према мишљењу Суда, начело

---

⁷⁸³ Видети: Voser, N. - Gottlieb, B. , *Swiss Supreme Court examines compatibility of high intermediary commission fee with public policy*, стр. 2. , доступно на: https://www.swlegal.ch/...public/.../180129_nathalie_voser_be... (датум посете: 27. 10. 2018).

слободе уговарања и потреба правне сигурности захтевају да се уговорене обавезе безусловно поштују, те их не треба доводити у питање због околности које је фудбалски клуб истакао у поступку.⁷⁸⁴

У јуну 2017. године, фудбалски клуб је поднео тужбу за поништај арбитражне одлуке Врховном савезном суду Швајцарске (нем. *Bundesgericht*; фр. *Tribunal fédéral*; ита. *Tribunale federale*). Фудбалски клуб је захтевао понижање одлуке Суда за арбитражу у спорту, на основу одредбе из члана 190 (2) (е) Закона о међународном приватном праву Швајцарске (*Swiss Private International Law Act - PILA*). Према тој одредби, Врховни савезни суд је овлашћен да поништи одлуку Суда за арбитражу у спорту, под условом да су њоме повређене темељне вредности швајцарског јавног поретка.⁷⁸⁵

Фудбалски клуб је сматрао да је арбитражни суд повредио јавни поредак налагањем извршења обавезе плаћања прекомерне посредничке надокнаде у односу на зараду играча. Такође, фудбалски клуб се позвао и на правило из члана 417. Швајцарског Закона о облигационом праву (нем. *Obligationenrecht*; фр. *Code des obligations*; ита. *Diritto delle obbligazioni*), којим је предвиђена могућност снижења прекомерне надокнаде код уговора о посредовању. Према том правилу, „ако је у конкретном случају уговорена посредничка надокнада несразмерно висока у односу на пружену услугу, суд је на захтев налогодавца може снизити на правичан износ.“⁷⁸⁶

Врховни савезни суд Швајцарске је одбио тужбу фудбалског клуба и потврдио одлуку Суда за арбитражу у спорту. Врховни суд је најпре констатовао да

---

⁷⁸⁴ Видети: Mavromati, D. , *нав. чланак*.

⁷⁸⁵ Према члану 190. Закона о међународном приватном праву Швајцарске, Врховни савезни суд је овлашћен да поништи одлуку Суда за арбитражу у спорту у следећим ситуацијама: а) када арбитар појединац није ваљано постављен или када арбитражно веће није правилно конституисано; б) када је арбитражни суд погрешно прихватио надлежност или одбио заснивање надлежности; ц) када је арбитражни суд одлучио о захтеву који није постављен или када није одлучио о неком од постављених захтева; д) када је повређено начело равноправности странака или њихово право да се изјасне у контрадикторном поступку; е) када је одлуком арбитражног суда повређен јавни поредак. Доступно на: <https://www.swissarbitration.org/.../Swiss%20International%20...> (датум посете: 27. 10. 2018).

⁷⁸⁶ Видети: члан 417. Швајцарског Закона о облигационом праву. Доступно на: <https://www.admin.ch/ch/e/rs/2/220.en.pdf> (датум посете: 27. 10. 2018).

је посредничка надокнада која је узроковала спор „заиста импресивна“.⁷⁸⁷ Упркос таквој оцени, Суд је одбио да заузме генерални став о томе када се провизије у спортским трансферима могу сматрати несразмерно високим. Према мишљењу Суда, приликом процене да ли је уговорена посредничка надокнада у спорту претерано висока или не, нужно је применити изнијансиран приступ који условљавају „посебности спорта“ и конкретне околности сваког посматраног случаја.⁷⁸⁸ У складу са тим, Суд је истакао да је налогодавац једна од најпознатијих и најуспешнијих спортских организација у фудбалском спорту на глобалном нивоу, која је „снажно била заинтересована за ангажовање младог талентованог играча.“⁷⁸⁹ У том циљу, фудбалски клуб је у улози налогодавца својом слободном вољом ступио у уговорни однос са спортским агентом и споразумно учествовао у одређивању елемената уговора. Укључујући и договор о висини посредничке надокнаде. У поступку је утврђено да је клуб том приликом чак успео и да издејствује уговарање ниже посредничке надокнаде у односу на ону која је првобитно била очекивана. Међутим, када се испоставило да стварни талент ангажованог играча и његово напредовање нису одговарали антиципираним проценама и очекивањима, фудбалски клуб се позвао на претерано високу посредничку надокнаду, у намери да избегне извршење уговором преузете обавезе. Такво поступање Суд је окарактерисао као понашање противуречно начелу савесности и поштења у уговорним односима.⁷⁹⁰ Начело савесности и поштења формулисано је у Швајцарском грађанском законику (нем. *Schweizerisches Zivilgesetzbuch*; фр. *Code civil suisse*; ита. *Codice civile svizzero*) на следећи начин: „Свако је обавезан да у вршењу својих права и испуњењу обавеза поступа према савесности и поштењу.“⁷⁹¹ Суд је овде, заправо, имао у виду тзв. корелативну (ограничавајућу) функцију начела савесности и поштења, која се испољава у ограничењу злоупотребе права у уговорним односима.⁷⁹²

---

⁷⁸⁷ Видети: Voser, N. - Gottlieb, B., *нав. чланак*, стр. 3.

⁷⁸⁸ *Исио*.

⁷⁸⁹ *Исио*.

⁷⁹⁰ Видети: Mavromati, D., *нав. чланак*.

⁷⁹¹ Видети: члан 2. став 1. Швајцарског грађанског законика. Доступно на: <https://www.admin.ch/ch/e/rs/2/210.en.pdf> (датум посете: 28. 10. 2018).

⁷⁹² О томе, видети више у: Stojanović, D., *Savesnost i poštenje u prometu*, Beograd, 1973, стр. 51-53.

Такође, Суд је заузео став да повреда правила из члана 417. Швајцарског Закона о облигационом праву, односно уговарање високих посредничких надокнада, само по себи, не представља повреду јавног поретка. И овде се приликом процене морају анализирати све околности конкретног случаја. Штавише, Суд је закључио да утврђивање допуштеног процента посредничких надокнада, односно оријентисање у односу на зараду играча није неопходно, већ у сваком конкретном случају треба утврдити да ли је уговарањем провизије у одређеном износу неком субјекту наметнута непропорционална обавеза која представља непримерено оптерећење. Другим речима, да ли је на тај начин ограничена слобода економског деловања учесника на тржишту, предвиђена у члану 27. став 2. Швајцарског грађанског законика, у толикој мери да се тиме крше темељне вредности јавног поретка. При томе, истакнуто је да је садржина појма јавни поредак „искристалисана“ у пракси швајцарских судова. Иако не постоји исцрпна листа темељних вредности обухваћених овим појмом, Суд је стао на становиште да се међу њима без икакве сумње налазе поменуто правило којим се забрањује ограничење слободе економског деловања учесника на тржишту, као и начело савесности и поштења, начело забране злоупотребе права у уговорним односима, потреба гарантовања правне сигурности и извесности у уговорним односима итд. , као вредности које представљају саставни део било ког правног и моралног поретка.

Напоследку, Суд је закључио да „посебности спорта“ не утичу на проширење садржине јавног поретка и не могу без нарочито оправданог разлога бити повод за одступање од доследне примене принципа *pacta sunt servanda*. Са тим у вези, Суд је посебно нагласио да нереализовани спортски потенцијал играча не може имати значај промењених околности које би довеле у питање поштовање принципа верности уговору и оправдале његову ревизију.⁷⁹³

---

⁷⁹³ На овом месту треба нагласити да у швајцарском законодавству *clausula rebus sic stantibus* није прихваћена у виду општег правила. Ипак, у судској пракси у овој земљи допушта се могућност ревизије уговора у ситуацијама када су се након закључења уговора битно промениле околности на којима је утемељена сагласност воља уговорника. Са тим у вези, сматра се да би инсистирање на безусловном испуњењу уговора, чак и онда када су промењене околности нарушиле еквивалентост узајамних чинидби уговорника, било директно супростављено идеји правичности у уговорним односима. Видети: Voser, N. - Gottlieb, B. , *нав. чланак*, стр. 3.

Мишљења смо да изложена супростављена гледишта испољена у судској пракси у погледу граница допуштености паушалног одређивања надокнада за рад спортских агената, указују да је погрешно *a priori* заузети став по овом питању. Иако на први поглед делује да је сасвим природно и правично да се висина посредничке надокнаде одређује према вредности посла у којем је спортски агент учествовао, видели смо да и опречно становиште има своју изразиту утемељеност. Наиме, поред повећања сопствених спортских капацитета путем ангажовања одређеног спортисте, битну побуду спортских организација за закључење уговора о посредовању у спорту често представља и жеља за економском употребом спортског талента и потенцијала играча, у дужем временском периоду. У условима модерног спорта на тај начин могу се остварити енормни приходи.⁷⁹⁴ Управо због тога што рачунају на будуће имовинско искоришћавање имица спортисте, спортске организације неретко уговарају изузетно високе посредничке надокнаде, у намери да у условима снажне конкуренције на тржишту спортских трансфера „победне“ остале спортске организације и ангажују жељеног играча. Стога за оне који примењују право приликом процене граница допуштености паушалног одређивања посредничких надокнада, „специфичности спорта“ представљају подстрек да испоље сву своју стручност, искуство, темељност и креативност у сваком индивидуално посматраном случају.

За очекивати је да ће у времену које долази бити мање спорова поводом висине посредничких надокнада у фудбалу, имајући у виду препоруке које су Правилником ФИФЕ о раду са посредницима предложене националним фудбалским савезима. Међутим, речено је да неки од најзначајнијих националних фудбалских савеза нису усвојили предложена решења, тако да у својим спортским

---

⁷⁹⁴ Када је у јулу 2018. године, један од најпознатијих и најбољих светских фудбалера Кристијано Роналдо (*Cristiano Ronaldo dos Santos Aveiro*) прешао из Реал Мадрида (*Real Madrid*) у Јувентус из Торина (*Juventus Torino/Turin*), италијански клуб је за само 24 сата продао 520. 000 дресова са бројем седам (7) и Роналдовим именом. При томе, цена једног дреса тада је износила 105 евра. Дакле, од продаје дресова је, само током једног дана, остварена зарада од 54.000.000 евра. С обзиром да се приходи од продаје дресова деле са компанијом Адидас (*Adidas*), која је технички спонзор Јувентуса, било је потребно свега неколико месеци да клуб само од продаје дресова са именом овог играча заради више новца него што је износила укупна висина трансферне надокнаде (105.000.000 евра). Видети: *Juventus prodao pola miliona dresova/N1 Srbija – N1 info*, доступно на: rs.n1info.com/Sport-Klub/.../Juventus-prodao-pola-miliona-dresova-Ronaldi.html (датум посете: 14. 07. 2018).

правилима нису предвидели било каква ограничења у погледу уговарања надокнада за рад спортских агената. Управо због тога је значајна пракса Суда за арбитражу у спорту, која представља својеврсни путоказ на путу примене права у евентуалним будућим споровима по овом питању.

У наведеном контексту, потребно је нагласити да су одлуке Суда за арбитражу у спорту извршне и правно обавезујуће, у складу са правилима Њујоршке конвенције о признању и извршењу иностраних арбитражних одлука из 1958. године.⁷⁹⁵ Међутим, то не значи да одлуке овог Суда није могуће правно оспорити. Поред могућности побијања арбитражних одлука пред Врховним савезним судом Швајцарске, о чему је већ било речи, њихова контрола могућа је и у поступку признања и извршења од стране националних судова држава потписница Њујоршке конвенције.⁷⁹⁶ Ипак, у досадашњој пракси је преко националних судова ретко спровођено извршење одлука Суда за арбитражу у

---

⁷⁹⁵ Република Србија је једна од земаља потписница ове Конвенције.

⁷⁹⁶ Услови под којима признање и извршење стране арбитражне одлуке може бити одбијено од стране надлежних националних органа уређени су чланом V Њујоршке конвенције о признању и извршењу иностраних арбитражних одлука. По захтеву странке против које се арбитражна одлука истиче, признање и извршење ће бити одбијено ако подносилац захтева надлежном националном органу поднесе следеће доказе: а) да су странке из арбитражног споразума процесно неспособне, или да арбитражни споразум није правноваљан по праву којем су га странке подвргле, или ако нема назначења у том погледу, на основу права државе у којој је арбитражна одлука донета; или б) да странка против које се истиче арбитражна одлука није била ваљано обавештена о одређивању арбитра или о вођењу арбитражног поступка, или јој је из неког другог разлога било ускраћено да искористи своја права; или ц) да се арбитражна одлука односи на спор који није предвиђен у арбитражном уговору или није обухваћен арбитражном клаузулом, или да арбитражна одлука превазилази границе арбитражног уговора или арбитражне клаузуле; међутим, у случају да поједине одредбе арбитражне одлуке које се односе на питања подвргнута арбитражи могу бити одвојено посматране од оних одредаба које се тичу питања која нису подвргнута арбитражи, прве могу бити признате и извршене; или д) да конституисање арбитражног суда или арбитражни поступак није било/био спроведен у складу са арбитражним уговором, или у случају да не постоји такав уговор, да је у супротности са правом државе у којој је спроведено арбитражно решавање спора; или е) да одлука још није постала правно обавезујућа за странке, или ју је поништио надлежни орган државе у којој, или на основу чијег права је арбитражна одлука донета. Такође, признање и извршење арбитражне одлуке може бити одбијено ако надлежни орган државе у којој је поднет захтев установи: а) да према праву те државе, предмет спора није уопште арбитрабилан, односно подобан за арбитражно решавање; или б) да би признање и извршење арбитражне одлуке **било противно важећем јавном поретку у тој држави** (подвукао аут.). Доступно на: www.newyorkconvention.org/11165/web/files/original/1/5/15467.pdf (датум посете: 30. 09. 2018).

спорту, пошто су се интерне процедуре надлежних међународних и националних спортских савеза показале довољним и делотворним у овом погледу.⁷⁹⁷

2. 3. Време трајања уговора о посредовању у спорту

Уговор о посредовању у спорту спада у групу уговора са трајним испуњењем обавеза. Ове уговоре карактерише протезање испуњења уговорних обавеза у одређеном временском периоду.

Према правилима предвиђеним Законом о спорту, време трајања представља обавезан елемент садржине уговора о посредовању у спорту. Овај уговор може се закључити на период од најдуже две године. При томе, уговор о посредовању у спорту не може се прећутно продужити, већ само путем закључења новог писменог уговора, и то за нови период од највише две године.⁷⁹⁸ По овом решењу, дакле, уговор о посредовању у спорту закључује се на одређено време, максимално до две године, с тим што се прецизније временско опредељење његовог трајања препушта аутономији воље уговорника. У том смислу, у оквиру рока од две године, уговарачи временску границу важења уговора о посредовању у спорту могу прецизно одредити календарским рачунањем времена (на пример, на период од годину дана) или наступањем неке будуће извесне околности (на пример, до завршетка прелазног рока). У сваком случају, уговор о посредовању о спорту не може бити закључен на неодређено време.⁷⁹⁹

Како се уговор о посредовању у спорту увек закључује на одређено време, он престаје самим истеком времена његовог трајања, предвиђеног у уговору. Протеком тако одређеног времена, уговорни однос гаси се *eo ipso*. У овом погледу, није потребан никакав други акт: ни изјава воље, ни тужба, ни пресуда. Евентуална одлука суда имала би само декларативно дејство.

---

⁷⁹⁷ О томе, више видету у: Ђурђевић, Н., *CAS – Арбитражни суд за спорти*, Зборник радова: Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније – књ. 4 (ур: Ђурђевић, С.), Крагујевац, 2016, стр. 234-241.

⁷⁹⁸ Видети: члан 94. став 11. Закона о спорту.

⁷⁹⁹

3. Кауза (основ) и форма уговора о посредовању у спорту

Настанак пуноважног уговора о посредовању у спорту, као и настанак сваког другог уговора, претпоставља размену сагласних изјава воља подобних за стварање жељеног правног дејства. Размена сагласних изјава воља смисао је и суштина сваког уговарања.⁸⁰⁰ Сходно томе, да би уговор о посредовању у спорту пуноважно настао морају бити задовољене одређене претпоставке које се односе на: садржину сагласних изјава воља (воља и њени атрибути, унутрашња и изјављена воља, начини изражавања воље); одсуство недостатака сагласних изјава воља (непостојање заблуде, преваре, принуде у ужем смислу - физичке принуде, претње - психичке принуде); постизање сагласности воља (преговори, понуда и прихват понуде). Код уговора о посредовању у спорту, размена сагласних изјава воља мора бити манифестована у законом предвиђеној квалификованој писменој форми.

Поред сагласних изјава воља и форме, да би уговор о посредовању у спорту пуноважно настао и производио правна дејства морају бити испуњени и остали општи услови важности уговора који се односе на: способност уговарања, предмет и каузу (основ).

Захтеви које мора да задовољи предмет уговора о посредовању у спорту одређени су приликом анализирања битних елемената овог уговора. Даља излагања која се тичу услова настанка уговора о посредовању у спорту ограничена су на разматрање извесних посебности које га издвајају од других типова уговора, док у осталом упућујемо на правила општег дела грађанског права, породичног и уговорног права.

---

⁸⁰⁰ Видети: Јакшић, А. – Стојановић, С. , *нав. дело*, стр. 42.

3. 1. Кауза (основ) уговора о посредовању у спорту

У нашем грађанском праву, кауза има значај опште претпоставке важности уговора.⁸⁰¹ Односно, представља битан услов настанка и опстанка сваког уговора. Око општег појма каузе не постоје размимоилажења у правној теорији, тако да се кауза одређује као разлог настанка уговорне обавезе и самог уговора.⁸⁰² Ипак, не постоји јединствен став о томе шта се конкретно под разлогом настанка уговорне обавезе има подразумевати. Ако изузмемо схватање које негира постојање каузе, у оквиру савремених теоријских разматрања о каузи могу се разликовати субјективни, објективни и мешовити приступ. Односно, субјективне, објективне и мешовите теорије о каузи уговорне обавезе.

Заговорници субјективне теорије каузу уговорне обавезе виде у побудама, односно мотивима који уговорнике наводе на закључење уговора. При чему се под каузом има сматрати само пресудни мотив, тј. онај који је одлучујуће утицао на обликовање воље неког лица у правцу закључења конкретног уговора. С обзиром да мотиви уговорника могу бити веома разноврсни, недовољно јасни, променљиви, да у свему зависе од тренутних личних убеђења и ставова уговорних страна, у случају спора било би их веома тешко доказати.⁸⁰³ У том смислу, у правној теорији се наглашава да „доказивање одлучујућих побуда ствара у пракси готово несавладиве тешкоће, јер је неретко практично немогуће доказати који су били одлучујући мотиви за ступање у уговорни однос једне, односно друге стране.“⁸⁰⁴ Са

---

⁸⁰¹ Кауза није општеприхваћена категорија у данашњем праву. Тако, она је као услов пуноважности уговора, осим у законодавству Републике Србије, предвиђена и у законодавствима Француске, Италије, Шпаније, Румуније, Белгије итд. Међутим, кауза нема значај опште претпоставке важности уговора у немачком, швајцарском, аустријском, а у новије време ни у холандском праву. Због заједничке правне традиције, интересантно је нагласити да кауза као услов пуноважности уговора није предвиђена ни у новом хрватском Закону о обвезним односима из 2005. године. Више о томе, видети: Nikšić, S. , *Utjecaj razloga na preuzimanje obaveze na valjanost pravnih poslova*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, br. 6/2006, стр. 1809-1847.

⁸⁰² Видети: Антић, О. , *Облигационо право*, Београд, 2008, стр. 247. Такође, видети: Перовић, С. , *Облигационо право – књига прва*, Београд, 1981, стр. 323. У истом смислу, видети: Ђорђевић, Ж. – Станковић, В. , *Облигационо право (ојшћи гео)*, Београд, 1976, стр. 182. Видети и: Дудаш, А. , *Кауза облигационих уговора* (докторска дисертација – необјављено), Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, Нови Сад, 2011, стр. 14.

⁸⁰³ Видети: Перовић, С. , *Забрањени ујовори у имовинској правним односима*, стр. 201.

⁸⁰⁴ Видети: Антић, О. , *Правно – теоријске основе различитих схватања каузе*, Архив за правне и друштвене науке, бр. 3-4. , Београд, 2006, стр. 1154.

тим у вези, основни разлог који је условио да субјективна схватања о каузи уговорне обавезе нису наишла на велику подршку у доктрини, лежи у правној несигурности.

Оваква тврдња може се без превеликих напора поткрепити и на примеру уговора о посредовању у спорту.

Тако, одлучујући мотив спортисте за закључење уговора о посредовању у спорту могао би бити проналажење одговарајућег радног ангажовања. У смислу закључења уговора о раду са спортском организацијом у којој би играч имао најбоље услове за спортско напредовање, усавршавање и остваривање врхунских резултата у спорту којим се бави. Међутим, имајући у виду да је професионална спортска каријера, у просеку, кратког временског трајања, могуће је и да пресудну побуду за закључење уговора о посредовању у спорту представља жеља за остваривањем што је могуће већих финансијских прихода од бављења професионалним спортом. Наиме, играчи су свесни да им је помоћ квалификованог спортског агента практично неопходна како би максимално комерцијално искористили сопствени спортски таленат и позитиван јавни имиџ током релативно кратког временског трајања своје професионалне спортске каријере. Са овим у вези, у савременом спорту је честа појава да истакнути спортисти прелазе у мање атрактивне и такмичарски недовољно развијене тимове и лиге, мотивисани изузетно високим износима надокнада за њихово ангажовање. Значајно вишим у односу на оне који су им понуђени од тимова у најквалитетнијим професионалним такмичењима. При томе, поједини спортски агенти су се специјализовали за одређена спортска тржишта и усмеравају своје налогодавце у том правцу.⁸⁰⁵ Дешава се и да одлучујућу побуду спортисте за закључење уговора о посредовању у спорту представља његова жеља да игра у тачно одређеном клубу. На пример, због тога што навија за тај клуб од раног детињства, или због „богате“ спортске традиције клуба и његових препознатљивих спортских успеха и резултата. Управо

---

⁸⁰⁵ Тако, све већи број познатих фудбалера, чак и чланова најјачих фудбалских репрезентација, ангажује се од стране кинеских фудбалских клубова, или клубова из Уједињених Арапских Емирата, или Катара. Износи који се плаћају за њихово ангажовање су, у просеку, двоструко већи од сума које су зарађивали у клубовима у којима су играли у најбољим европским фудбалским лигама. Слична ситуација је и у кошарци, рукомету итд.

из тог разлога спортиста жели да ангажује спортског агента који у дужем временском периоду успешно сарађује са представницима конкретног клуба.

Као код спортиста, и мотиви тренера за закључење уговора о посредовању у спорту могу бити разноврсни. Примера ради, одлучујућа побуда може бити тежња тренера за радним ангажовањем у клубу у којем ће имати прилику да постигне задовољавајуће спортске резултате. Међутим, то може бити и његова жеља да ради у спортској организацији која посебну пажњу поклања развоју младих талентованих играча. Односно, у спортској средини у којој резултати нису примарни циљ такмичења.

Слично је и када говоримо о побудама спортских организација и спортских агената. Тако, одлучујући мотив на страни спортске организације за закључење уговора о посредовању у спорту могла би бити тежња за повећањем сопствених спортских капацитета путем ангажовања талентованог и квалитетног спортисте. Али, пресудна побуда би се могла огледати и у жељи за постизањем најповољнијег финансијског аранжмана приликом трансфера спортисте.

Одлучујући мотив спортског агента за закључење уговора о посредовању у спорту не мора искључиво бити хтење за стицањем имовинске користи у виду посредничке надокнаде, већ би то могао бити и раст угледа у свету спортских трансфера, путем представљања познатих и успешних спортиста, односно спортских организација. Нарочите тешкоће изазива препознавање пресудне побуде спортског агента у ситуацијама када је уговор о посредовању у спорту закључен као добротин. Наравно, осим када се у тој улози налази неко од блиских сродника. Замислимо је да то буде жеља за бесплатним представљањем спортисте са којим постоји дугогодишња успешна сарадња, која је прерасла у однос пријатељства. Или, пак, жеља за представљањем без надокнаде младог талентованог играча са којим се намерава сарађивати у дужем временском периоду.

Подразумева се да у свим наведеним ситуацијама може постојати и испреплетеност мотива који битно утичу на одлуку да се закључи уговор о посредовању у спорту.

Следбеници објективне теорије сматрају да је кауза уговорне обавезе економски ефекат који се закључењем конкретног уговора жели остварити, па се

ово схватање означава и као економска теорија.⁸⁰⁶ Кауза је, дакле, законом дозвољен економски циљ који је од пресудног утицаја на нечију одлуку да склопи уговор.⁸⁰⁷ Остваривање одређеног економског циља изражава се у виду размене добара и услуга. Присталице објективних схватања о каузи уговорне обавезе наилазе на потешкоће приликом објашњења каузе у добротиним уговорима. У том смислу, добротини уговори су или без каузе, или се она, пак, састоји у негативном економском ефекту (примера ради, поклонодавац жели да умањи своју имовину у висини вредности поклона).

Примена објективне теорије о каузи уговорне обавезе на уговор о посредовању у спорту водила би закључку да се спортски агент обавезује према спортисти, односно спортој организацији зато што хоће новац као економско добро у виду посредничке провизије, док спортиста, односно тренер хоће одговарајућу зараду (плату). Када је реч о спортој организацијама, разликује се основ обавезивања спортој организације која ангажује играча и такве организације коју играч напушта. Тако, спортој организација у коју играч долази хоће економску употребу спортој капацитета играча, док спортој организација коју спортиста напушта жели остваривање имовинске добити у виду трансферне надокнаде. Мишљења смо да објективна теорија не може да пружи задовољавајуће објашњење каузе уговора о посредовању у спорту у случајевима када је он закључен као добротин. Доследна примена ове теорије подразумевала би да се кауза састоји у негативном економском ефекту који спортски агент тежи постићи закључењем уговора. Такав ефекат био би изражен у жељи спортој агента да своју радну снагу (у смислу услуге представљања у спортој трансферима), без економског ефекта, стави на располагање спортисти, спортој стручњаку, односно спортој организацији. Овакво објашњење не чини нам се одрживим.

Присталице мешовите теорије о каузи уговорне обавезе узимају у обзир и објективне и субјективне елементе. Према овом схватању, кауза уговорне обавезе

---

⁸⁰⁶ Видети: Гамс, А. , *Кауза и њени основ*, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 2/1959, стр. 155-157.

⁸⁰⁷ Видети: Капор, В. , *Неосновано обојатење у црпанском цраву* (докторска дисертација - необјављено), *Универзитет у Београду, Правни факултет, Београд*, 1951, стр. 98. И у појединим одлукама домаћих судова кауза уговорне обавезе третирана је као економски циљ. Видети: (Пресуда Савезног суда, бр. Гзс 15/2000, од 29. 06. 2000. године.)

јесте правни циљ обавезивања, који се код обострано обавезујућих уговора састоји у извршењу уговорне обавезе друге стране.⁸⁰⁸ То је објективни елемент. Правни значај побуда (мотива) уговарача, који представљају субјективни елемент, разликује се код синалагматичких и добротичних уговора. Код првопоменутих, мотиви се узимају у обзир само уколико су неморални и забрањени и када су обе стране биле несавесне. Односно, када су знале или морале знати да ће их правно недопуштени мотиви одвести недозвољеном циљу. Насупрот томе, код добротичних уговора, мотиви су услед њихове малобројности изједначени са каузом, пошто представљају пресудан разлог за доношење одлуке о преузимању уговорне обавезе.⁸⁰⁹

Мешовита теорија о каузи уговорне обавезе прихваћена је у нашем Закону о облигационим односима. Овим Законом је предвиђено да свака уговорна обавеза мора имати допуштен основ, а основ је недопуштен ако је противан принудним прописима, јавном поретку, или добрим обичајима. Претпоставља се да уговорна обавеза има основ, иако он није изражен.⁸¹⁰ Правна последица непостојања, или недопуштениости основа јесте ништавост уговора.⁸¹¹ Правни значај и утицај мотива на пуноважност уговора далеко је израженији код добротичних, него код синалагматичких уговора. У начелу, мотиви који су уговорнике подстакли да закључе уговор не утичу на његову пуноважност.⁸¹² Међутим, ако је недопуштен мотив битно утицао на одлуку једног уговарача да закључи синалагматички уговор и ако је други уговарач то знао или морао знати, уговор ће остати без дејства. Добротични уговор нема правно дејство и када други уговорник није знао да је

---

⁸⁰⁸ Видети: Перовић, С. , *Облигационо право – књижа прва*, стр. 332. Такође, видети: Антић, О. , *Облигационо право*, стр. 266.

⁸⁰⁹ Више о каузи, видети у: Перовић, С. , *Кауза уговорне обавезе*, Зборник радова: Актуелна питања савременог законодавства, Будва, 2005, стр. 9-29; Антић, О. , *Кауза*, Правни живот, бр. 10/2005, стр. 821-856; Carbonier, J. , *Droit civil – Les biens-Les obligations* (Volume II), QUADRIGE/PUF, Paris, 2004, стр. 2017-2034; Дудаш, А. , *Кауза облигационих уговора* (докторска дисертација – необјављено), Универзитет у Новом Саду, Правни факултет, Нови Сад, 2011; Klarić, P. , *О појми основа уговорне обавезе*, Zbornik Više upravne škole u Zagrebu, br. 11/1982, стр. 363-377; Nikšić, S. , *Kauza obaveze i srodni instituti u poredbenom pravu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 4/2006, стр. 1058-1103.

⁸¹⁰ Видети: члан 51. став. 1-3. Закона о облигационим односима.

⁸¹¹ Видети: члан 52. Закона о облигационим односима.

⁸¹² Видети: члан 53. став. 1. Закона о облигационим односима.

незаконит или неморалан мотив битно утицао на одлуку његовог саговорника да закључи уговор.⁸¹³

Примена мешовите теорије о каузи уговорне обавезе на уговор о посредовању у спорту, наводи на закључак да се спортски агент обавезује према спортисти, спортском стручњаку, односно спортској организацији због извршења обавезе исплате новчане надокнаде, када је уговор закључен као синалагматички. У случају да је реч о доброделином уговору о посредовању у спорту, каузу уговорне обавезе могао би представљати сваки правно допуштен мотив који је спортског агента подстакао на уговорно обавезивање без надокнаде. Са друге стране, спортиста, спортски стручњак, односно спортска организација обавезују се према спортском агенту због извршења обавезе посредовања или заступања у спортским трансферима.

У пракси закључења уговора о посредовању у спорту нису ретки случајеви постојања привидне (нестварне) каузе. При томе, привидност каузе је, по правилу, резултат воље самих уговарача. Постојање путативне каузе код ових уговора је због обавезности квалификоване писмене форме тешко замисливо. Дакле, привидна кауза се код уговора о посредовању у спорту може испољити у облику фиктивног и симулованог уговора.

Фиктивни уговор постоји када уговорници настоје да представе трећим лицима (јавности) да су закључили један уговор, а у стварности га заправо нису закључили.⁸¹⁴ Контрахенти овде не желе остварење правних дејстава фиктивног уговора. Они само пред трећим лицима стварају привид да су га закључили, у тежњи за постизањем одређеног, по правилу, недозвољеног циља. То, на пример, може бити изигравање неке законске или уговорне обавезе или реализација неког права за коју нису испуњени нужни законски услови.⁸¹⁵

Основна одлика симулованог уговора је истовремено постоје два уговора, од којих је један јаван, али лажан (симуловани уговор), а други тајан, али истинит

---

⁸¹³ Видети: члан 53. став. 2-3. Закона о облигационим односима.

⁸¹⁴ Видети: Антић, О. , *Облигационо право*, стр. 280.

⁸¹⁵ Видети: Ђуровић, Љ. , *Привидни уговори*, Правни живот, бр. 10/1997, стр. 434.

(дисимуловани уговор).⁸¹⁶ Симулованим уговором се, дакле, прикрива дисимуловани уговор. Први је упућен трећим лицима, али његова правна дејства уговорници не желе. Други изражава праву вољу уговорника и реализацију његових дејства они желе да постигну. При томе, дисимулованим уговором се, по правилу, мењају или укидају обавезе из симулованог уговора. Циљ операције симуловања је изигравање неког законског прописа (најчешће пореског) или права трећих лица, односно заобилажење неке законске забране.⁸¹⁷

Према правилима садржаним у Закону о облигационим односима, привидан уговор нема дејство међу уговарачима. У случају да привидан уговор прикрива неки други уговор, тај други уговор важи уколико су испуњени услови за његову пуноважност, са тим да се привидност уговора не може истицати према трећим савесним лицима.⁸¹⁸

Што се тиче основа ништавости привидних уговора, у правној теорији присутна су два схватања, тзв. субјективна и објективна концепција. Према субјективној концепцији, основ ништавости привидних уговора огледа се у непостојању праве воље странака.⁸¹⁹ Према објективној концепцији, основ ништавости привидних уговора налази се у забрањеном вануговорном циљу објективног карактера који се, по правилу, састоји у изигравању неке императивне норме, начела јавног поретка, или морала, па се привидни уговори квалификују као противзаконити, забрањени или неморални.⁸²⁰

Код уговора о посредовању у спорту привидност каузе најчешће се односи на предмет уговора, при чему се смањује, или увећава обавеза која је исказана у уговору намењеном трећим лицима. Са тим у вези, наводимо случај закључења привидних уговора од стране представника француског фудбалског клуба Париз Сен Жермен – ПСЖ (*Le Paris Saint – Germain FC*), у временском периоду од 1998. до 2003. године. Челници овог клуба су желели да ангажују познате и квалитетне играче. Међутим, у то време клуб није имао финансијске капацитете потребне за

---

⁸¹⁶ Исто, стр. 435.

⁸¹⁷ Исто.

⁸¹⁸ Видети: члан 66. став. 1-3. Закона о облигационим односима.

⁸¹⁹ Видети: Ђуровић, Љ., *нав. чланак*, стр. 437.

⁸²⁰ Исто, стр. 438. Такође, видети: Salma, J., *Simulovani ugovori* (doktorska disertacija – neobjavljeno), Univerzitet u Beogradu, Pravni fakultet, Novi Sad, 1979, стр. 396-397.

реализацију тог плана. Како би се ипак остварио постављени циљ, прибегло се склапању привидних уговора. Тако, закључивани су симуловани уговори о раду са фудбалерима, у којима је била приказивана надокнада мања од стварне. Стварна надокнада се налазила у дисимулованом уговору. Преостали део до стварне надокнаде исплаћиван је посредством спортских агената. У том циљу, закључивани су фиктивни уговори о посредовању у спорту са спортским агентима, за непостојеће услуге посредовања у спортским трансферима. Клуб је уговорену надокнаду из таквог уговора исплаћивао одређеном спортском агенту, а онда би је он прослеђивао спортисти. Оваква операција је на недопуштен начин омогућавала умањење основице за обрачун пореза и доприноса који се плаћају на зараду фудбалера, као и солидарног доприноса. Солидарни допринос се плаћа уколико је трансфер професионалног фудбалера обављен пре истека његовог уговора, у износу пет процената од трансферне надокнаде, а дели се између свих клубова који су допринели његовом тренирању и усавршавању.⁸²¹ Дакле, ради се о износима који могу достићи и милионе евра.

Приликом трансфера Педра Мигуела Паулете (*Pedro Miguel Pauleta*) из Бордоа (*Bordeaux FC*) у ПСЖ за десет милиона евра, путем два фиктивна уговора закључена са спортским агентима играчу су исплаћена још два милиона евра. Приликом трансфера Николаса Анелке (*Nikolas Anelka*) из Реал Мадрида (*Real Madrid*) у ПСЖ за двадесет четири милиона евра, путем фиктивних уговора закључених са његовом браћом у улози спортских агената, играчу је исплаћено још четири милиона евра, уплатом на рачун швајцарске компаније *Fidustar* која је управљала његовим финансијама. Приликом трансфера Фредерика Дехе (*Frédéric Déhu*) из Барселоне (*Barcelona FC*) у ПСЖ, играч је добио додатних шест стотина хиљада евра, преко спортског агента Ранка Стојића. У свим наведеним случајевима откривено је да су износи исплаћени спортским агентима, касније прослеђивани фудбалерима.⁸²²

---

⁸²¹ Видети: члан 21. и анекс 5. Правилника ФИФА о статусу и трансферима играча.

⁸²² Видети: *PSG: transferts sales à la barre – Libération*, доступно на: https://www.liberation.fr/.../psg-transferts-sales-a-la-barre_615... (датум посете: 30. 05. 2018).

Тешко би се могло рећи да су овакве исплате, изван легалних токова платног промета, неуобичајена појава у савременом спорту. Стога сматрамо да је потребно заузети став поводом решења изложеног правног проблема посматрано из угла домаћег законодавства.

Према правилима садржаним у Закону о облигационим односима, фиктивни уговор закључен између спортске организације и спортског агента био би ништав. Исто би важило и за симуловани уговор закључен између спортске организације и спортисте, док би дисимуловани уговор закључен између спортске организације и спортисте могао производити правно дејство уколико су испуњени услови за његову пуноважност. Погледајмо да ли јесу.

Спортска организација је дужна да са професионалним спортистом заснује радни однос. Према одредбама Закону о раду, уговор о раду закључује се пре ступања запосленог на рад у писаном облику, али ако послодавац са запосленим не закључи уговор о раду у складу са наведеним, сматра се да је запослени засновао радни однос на неодређено време даном ступања на рад.⁸²³ Ипак, Закон о спорту у домену у коме регулише заснивање радног односа између спортске организације и професионалних спортиста представља *lex specialis* у односу на Закон о раду. У Закону о спорту је нормирано да професионални спортиста заснива радни однос са спортском организацијом закључењем уговора о раду на одређено време, најдуже до пет година,⁸²⁴ а незакључење уговора о раду представља прекршај за који спортска организација може бити кажњена са 500. 000 до 2. 000. 000 динара.⁸²⁵ Сматрамо да су одредбе Закона о спорту таквог карактера да дерогирају одредбе Закона у раду, у погледу фикције заснивања радног односа.⁸²⁶

Законом о спорту је предвиђено да се уговори између спортских организација и спортиста, као и све измене и дојуне уговора (подвукао: аут.) , закључују у писменој форми и оверавају у складу са законом. Правна последица непоштовања овог правила је ништавост уговора.⁸²⁷ Из овога произилази да би усмено закључен

---

⁸²³ Видети: члан 32. Закона о раду.

⁸²⁴ Видети: члан 13. став 1. Закона о спорту.

⁸²⁵ Видети: члан 175. став 8. Закона о спорту.

⁸²⁶ У том смислу, видети: Ђурђевић Н. , *Спортиско право - скрийша*, Крагујевац, 2012, стр. 53.

⁸²⁷ Видети: члан 12. став 1. Закона о спорту.

дисимуловани уговор између спортске организације и спортисте био ништав. Мишљења смо да се на овај уговор не би могло применити ни правило из члана 73. Закона о облигационим односима, које предвиђа могућност накнадне конвалидације уговора који није закључен у прописаној законској форми, обостраним извршењем уговорних обавеза. Наиме, оваква могућност оснажења уговора коме недостаје предвиђена форма постоји једино ако из циља због ког је форма прописана очигледно не произилази шта друго.⁸²⁸ Нема сумње да је циљ прописа којим је предвиђена обавезна писмена форма за све уговоре закључене између спортских организација и спортиста, поред заштите интереса самих спортиста, и заштита јавних, односно друштвених интереса, што потврђује да се по овом критеријуму усмено закључен дисимуловани уговор између спортске организације и спортисте не би могао оснажити.⁸²⁹

Дакле, на основу правила садржаних у законодавству Републике Србије, у наведеном случају ништав би био како фиктивни уговор закључен између спортске организације и спортског агента, тако и симуловани и дисимуловани уговор закључен између спортске организације и спортисте.

Напоследку, сматрамо да у случају симуловања не би требало одвојено посматрати симуловани и дисимуловани уговор. Њихово различито третирање је последица примене субјективне концепције основа ништавости привидних уговора.

---

⁸²⁸ Видети: члан 73. Закона о облигационим односима.

⁸²⁹ У пракси српског спорта уобичајена је била појава да спортска организација и спортиста након закљученог основног уговора о раду, накнадно закључе и више анекса уговора, по правилу у писменој форми, с тим да их не региструју код надлежног националног гранског спортског савеза. Када би спортска организација била тужена од стране спортисте због неизвршења уговорних обавеза, спортске организације су, готово без изузетка, почеле да се позивају на ништавост тих уговора због непоштовања прописане форме. Такво поступање спортских организација несумњиво представља флагрантну повреду начела савесности и поштења, као и начела забране злоупотребе права. Услед тога је Стални арбитражни суд при Олимпијском комитету Србије био принуђен да заузме начелни став по том питању. Према том ставу, анекси уговора закључени између спортске организације и спортисте производе правно дејство и обавезују уговорне стране и када нису закључени у одговарајућој писменој форми и регистровани код надлежног националног гранског спортског савеза, уколико су спортска организација и спортиста извршили своје укупне уговорне обавезе из основног уговора и анекса у погледу неновчаних обавеза и уколико је започело извршење новчаних обавеза спортске организације. Сматра се да је овакав став у одређеној мери оправдан у циљу заштите спортиста од злоупотребе права од стране спортских организација, али да је споран са становишта смисла и домањаја члана 73. Закона о облигационим односима, односно циља форме из члана 11 став 1. ранијег Закона о спорту. Видети: Ђурђевић, Н. – Мићовић, М. – Вуковић, З. , *Уговори у спорту*, стр. 90-93.

Симуловање би требало посматрати као операцију која има недозвољени вануговорни циљ, те би у складу са тим сви уговори који су коришћени у операцији симуловања били ништави. Овакав закључак је у складу са објективном концепцијом основа ништавости привидних уговора. У случају који смо анализирали, санкција би се састојала у апсолутној ништавости фиктивног, симулованог и дисимулованог уговора због заобилажења законских прописа, обостраном одузимању предмета престације због повреде принудних прописа и јавног поретка, као и надокнади настале штете због повреде правом заштићених интереса трећих лица.⁸³⁰

3. 2. Форма уговора о посредовању у спорту

Уговор о посредовању у спорту спада у категорију формалних уговора. За његов пуноважан настанак је, осим испуњења услова општег карактера, нужно и да сагласност воља уговорника о садржини уговора буде изражена у нарочитој форми. Реч је о законској, конститутивној и квалификованој писменој форми уговора о посредовању у спорту.

Форма уговора о посредовању у спорту одређена је Законом о спорту. Према правилима овог Закона, уговор о посредовању у спорту се, под претњом ништавости, закључује у писменом облику и оверава у складу са одговарајућим законским прописима.⁸³¹ Прописана форма простире се и на све доцније модификације и анексе овог уговора.⁸³² Како је законом прописана форма изричито санкционисана ништавошћу, без икакве сумње се може тврдити да је у питању конститутивна форма уговора (форма *ad solemnitatem*).

Осим писмене редакције уговора о посредовању у спорту, за његову пуноважност захтева се и оверавање уговора од стране одређеног органа јавне

---

⁸³⁰ Видети: Salma, J., *нав. дело*, стр. 396-397.

⁸³¹ Видети: члан 94. став 10. Закона о спорту.

⁸³² *Истио*.

власти. У том смислу, уговор о посредовању у спорту, као и све измене и допуне овог уговора, оверавају се у складу са Законом о оверавању потписа, рукописа и преписа.⁸³³ Овде је реч о тзв. пасивном учешћу надлежног органа, који само оверава потписе уговорника и тиме потврђује да су уговорне стране изјавиле да се ради о њиховој уговорној исправи. Оверавање се врши код јавног бележника, односно код основног суда или општинске управе, у градовима и општинама где нису именовани јавни бележници.⁸³⁴ Сврха оверавања је појачана заштита правне сигурности и интереса уговорника. За пуноважност уговора о посредовању у спорту, чињеница оверавања има конститутивно дејство.⁸³⁵ Испуњење овог додатног услова, писмену форму уговора о посредовању у спорту чини квалификованом.⁸³⁶

Законодавац прописује дужност да се одређени тип уговора склопи у нарочитој форми ради остварења постављених правно-политичких циљева.⁸³⁷ Образложење за формални карактер уговора о посредовању у спорту огледа се како у заштити интереса страна уговорница и интереса осталих учесника у систему спорта, тако и у заштити јавних интереса. Његовим закључењем успоставља се један трајни правни однос. Поштовање прописане форме омогућава уговорним странама да подробно размисле о обавезама које уговором предузимају. Самим тим, и да прецизније уреде међусобни правни однос. Квалификована писмена форма овог уговора доприноси правној сигурности и олакшава доказивање постојања самог уговорног односа и његове садржине. Такође, закључењу уговора о посредовању у спорту, по правилу, претходе дуготрајни преговори, те поштовање прописане форме омогућава поуздано разграничење стадијума преговора од самог закључења уговора. Међутим, сврха прописивања посебне форме уговора о посредовању у спорту испољава се и у повећању општег нивоа заштите спортиста (нарочито малолетних) и спортских стручњака. Поред тога, овим путем се

---

⁸³³ Закон о оверавању потписа, рукописа и преписа („Службени гласник Републике Србије“, бр. 93/2014, 22/2015 и 87/2018).

⁸³⁴ Видети: члан 29. Закона о оверавању потписа, рукописа и преписа.

⁸³⁵ У том смислу, видети: Перовић, С. , *Облигационо право*, стр. 356. Другачије, видети: Јакшић, А. – Стојановић, С. , *нав. дело*, стр. 89.

⁸³⁶ Видети: Јакшић, А. – Стојановић, С. , *нав. дело*, стр. 88.

⁸³⁷ *Истио*, стр. 84.

доприноси и заштити интереса спортских организација и надлежних спортских савеза. Напоследку, обавезност квалификоване писмене форме уговора о посредовању у спорту и надлежним државним органима омогућава сазнање о настанку уговорног односа за који могу бити заинтересовани.

Обавеза квалификоване писмене форме важи и за све доцније измене, односно допуне уговора.⁸³⁸ У противном, када би се прихватило становиште да је могуће да се формални уговор о посредовању у спорту мења одвојеним усменим споразумима, повредио би се циљ прописа о форми. Наиме, као што је речено, прописивање квалификоване писмене форме уговора о посредовању у спорту поред заштите интереса уговорника, има за циљ и заштиту јавних интереса. Из истог разлога, код овог уговора нема места примени законских правила којима је предвиђена изузетна могућност важења појединих накнадних усмених погодби,⁸³⁹ нити би се могла применити правила о изузетном важењу истовремених усмених погодби.⁸⁴⁰ Такође, циљ прописа о форми онемогућава и накнадно оснажење уговора о посредовању у спорту који је ништав зато што није закључен у прописаној форми, чак и када би обе стране, у целини или у претежном делу, добровољно испуниле оно што су њиме једна другој обећале.⁸⁴¹

У претходном излагању је већ речено да се уговор са играчем који нема потпуну пословну способност може пуноважно закључити само уз претходну сагласност оба родитеља, односно старатеља.⁸⁴² Ова сагласност мора бити дата у квалификованој писменој форми, која се тражи и за уговор о посредовању у спорту, за чије закључење се даје.⁸⁴³ У погледу оверавања сагласности за закључење уговора манифестоване у писменом облику, важе изложена правила која се односе на оверавање писмене исправе о уговору о посредовању у спорту. Потребно је нагласити да између претходне писмене и оверене сагласности родитеља, односно старатеља за закључење уговора о посредовању у спорту са пословно неспособним

---

⁸³⁸ Видети: члан 94. став 10. Закона о спорту.

⁸³⁹ Видети: члан 67. став 3-4. Закона о облигационим односима.

⁸⁴⁰ Видети: члан 71. став 2-3. Закона о облигационим односима.

⁸⁴¹ Видети: члан 73. Закона о облигационим односима.

⁸⁴² Видети: члан 94. став 9. Закона о спорту.

⁸⁴³ *Истио*. Такође, видети: члан 29. став 2. Закона о облигационим односима.

лицем и форме овог уговора постоји јасна разлика. Наиме, ваљана претходна сагласност не представља облик у којем се испољава сагласност воља уговорних страна већ, по својој правној природи, има значај дозволе за закључење уговора о посредовању у спорту са пословно неспособним лицем. Она се захтева превасходно у циљу заштите малолетних спортиста као посебно рањиве категорије учесника у систему спорта, али и ради заштите општих друштвених интереса.⁸⁴⁴ Уговор о посредовању у спорту закључен са малолетним спортистом без дозволе правно не постоји.

И у пракси Суда за арбитражу у спорту и надлежних органа ФИФЕ потврђен је формални карактер уговора о посредовању у спорту. О овом питању одлучивано је у два предмета.

У предмету *Casini v Vestel Manisaspor* поступак се водио поводом спора који је настао између лиценцираног спортског агента Кристијана Касинија (*Christian Casini*) и турског фудбалског клуба Манисаспор (*Manisaspor Vestel FC*), око неисплаћене надокнаде за два, по тврдњи спортског агента, обављена посла представљања у спортским трансферима.

Господин Касини је 26. новембра 2007. године покренуо поступак пред надлежним органом ФИФЕ против фудбалског клуба Манисаспор, са захтевом за исплату надокнаде за два предузета посла представљања у спортским трансферима, у којима је поступао као налогопримац фудбалског клуба. Између осталог, господин Касини је истакао да је клуб Манисаспор исплатио 1/3 дуговане надокнаде и да је на тај начин признао постојање дуга. У одлуци од 02. септембра 2008. године, поступајући орган ФИФЕ је одбио постављени захтев с обзиром да агент није могао да предочи ниједан доказ о постојању писменог уговора о посредовању у спорту између њега и клуба. Из тог разлога се није могло поуздано утврдити ни постојање пуноважног потраживања. Поред тога, надлежни орган

---

⁸⁴⁴ Мере правне заштите малолетних спортиста у домену уговора о посредовању у спорту биће предмет посебног разматрања у даљем излагању.

ФИФЕ је заузео став да захтев писмене форме мора бити задовољен као основ за пуноважно предузимање послова представљања у спортским трансферима. Дакле, спортски агент може представљати клуб или играча једино на темељу уговора закљученог у писменом облику, који обавезно мора садржати имена уговорних страна, временски период на који је закључен, обим овлашћења спортског агента, износ посредничке провизије, услове плаћања, датум закључења и потписе уговорника. Такође, у одлуци је наглашено да у сваком уговору о трансферу, односно уговору о раду мора бити назначено име спортског агента уз чије учешће је уговор закључен. Како спортски агент није успео да предочи било какав доказ о постојању писменог уговора о посредовању у спорту између њега и клуба, нити је његово име било наведено у уговорима о раду закљученим између фудбалског клуба Манисаспор и два играча у чијим трансферима је агент наводно учествовао, захтев спортског агента је одбијен.⁸⁴⁵

Суд за арбитражу у спорту је исти став, поводом сличног чињеничног стања, заузео у предмету *Morabito v Ittihad Club*.⁸⁴⁶ Лиценцирани спортски агент Винћенцо Морабито (*Vincenzo Morabito*) је 09. новембра 2005. године, против фудбалског клуба Итихад, надлежном органу ФИФЕ поднео захтев за исплату надокнаде за неколико (наводно) обављених послова посредовања у спортским трансферима. Поступајући орган ФИФЕ је одбио постављени захтев с обзиром да агент није могао да предочи било какав доказ о постојању писменог уговора о посредовању у спорту између њега и клуба. Господин Морабито је на одлуку органа ФИФЕ поднео жалбу Суду за арбитражу у спорту, који је потврдио одлуку првостепеног органа.⁸⁴⁷

---

⁸⁴⁵ Видети: Gradev, G., *FIFA/CAS jurisprudence in agent cases*, стр. 5-6, доступно на: gradev.com/pdf/Agents%20jurisprudence.pdf (датум посете: 11. 10. 2018).

⁸⁴⁶ *CAS 2007/A/1274*, доступно на: <https://arbitrationlaw.com/.../arbitration-cas-2007a1274-m-v-itt...> (датум посете: 15. 10. 2018).

⁸⁴⁷ Видети: Gradev, G., *нав. чланак*, стр. 5-6.

На питања која се односе на правне последице непоштовања законом прописане форме уговора о посредовању у спорту примењују се општа правила уговорног права, садржана у Закону о облигационим односима.⁸⁴⁸

Формално ништав уговор о посредовању у спорту не производи правна дејства и стране уговорнице нису дужне да испуне оно на шта су се једна другој обавезале таквим уговором. Ово је полазно становиште теорије ништавости чије порекло налазимо још у старој максими „*quod nullum est nullum producit effectum*.”⁸⁴⁹ Поменуто правило важи како у случају када уговарачи нису знали да је за пуноважност њиховог уговора прописана нарочита форма, тако и онда када су је свесно заобишли. Формално ништав уговор не постаје пуноважан ни ако узрок ништавости доцније нестане.⁸⁵⁰ Већ смо рекли да ни уговорне стране не могу ништав уговор касније оснажити добровољним испуњењем, али могу да закључе нов уговор о посредовању у спорту који испуњава све услове за пуноважност.

С обзиром да се непоштовањем форме уговора о посредовању у спорту повређују и индивидуални и колективни интереси, то је и круг лица која могу подићи тужбу ради утврђивања ништавости релативно широк. У начелу, на ништавост се могу позивати сва правно заинтересована лица. То су, пре свега, сами уговарачи, као и њихови правни следбеници. Поред њих, на ништавост се може позвати и свако друго лице које је у стању да докаже постојање свог правног интереса. Посебно треба нагласити да суд (редовни или арбитражни) о ништавости уговора води рачуна по службеној дужности (*ex officio*). Наиме, испуњење формално ништавог уговора о посредовању у спорту имало би за последицу повреду јавног интереса израженог кроз установу јавног поретка, па су због тога судови, као органи јавне власти овлашћени и да самоиницијативно испитују правоваљаност уговора.⁸⁵¹ Овлашћење да захтева утврђивање ништавости има и јавни тужилац. У складу са максимумом „*quod ab initio non valet, tractu temporis non*

---

⁸⁴⁸ Видети: Вуковић, З., *Уговори закључени са малолетним спортистима*, Зборник радова: Услуге и заштита корисника (ур: Мићовић, М.), Крагујевац, 2015, стр. 564-567.

⁸⁴⁹ Перовић, С., *Облигационо право*, стр. 457.

⁸⁵⁰ Видети: члан 107. став 1. Закона о облигационим односима.

⁸⁵¹ Перовић, С., *Облигационо право*, стр. 457.

convalescit“ , право на истицање ништавости не губи се протеком времена. У супротном, формално ништав уговор о посредовању у спорту би протеком времена постао правно заштићен, озакоњен и представљао би ваљан правни посао, што је друштвено неприхватљиво.

Утврђивање ништавости уговора о посредовању у спорту због непоштовања законом прописане форме може за собом повући и повраћај у пређашње стање (*restitutio in integrum*) и надокнаду штете. Подразумева се да се питање повраћаја не поставља уколико није извршено оно што је ништавим уговором обећано. У таквој ситуацији ниједна страна не може захтевати извршење обавезе друге стране, пошто недостаје ваљан правни основ који би допуштао постављање таквог захтева. Другачија је ситуација када су стране из ништавог уговора о посредовању у спорту (обе или само једна) у целини или делимично извршиле своја обећања. Према одредбама Закона о облигационим односима, ако је нешто из ништавог уговора већ учињено свака страна је дужна да врати другој све што је од ње примила по основу таквог уговора, а ако то није могуће или ако се природа онога што је испуњено противи враћању, дугује се одговарајућа надокнада у новцу, обрачуната према ценама у време доношења судске одлуке, уколико законом нешто друго није предвиђено.⁸⁵² Међутим, ако суд оцени да је уговор ништав због тога што је по својој садржини или циљу противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима он може (применом правила *nemo audiatur propriam turpitudinem suam allegans*) одбити, у целини или делимично, захтев несавесне стране за враћање дуга другој страни и одлучити да друга страна оно што је примила преда општини на чијој територији има седиште, односно пребивалиште или боравиште.⁸⁵³ При томе, Законом о облигационим односима нормирани су и одређени критеријуми који се узимају у обзир приликом одлучивања о повраћају датог. У том смислу, суд води рачуна о савесности једне и друге уговорне стране, о значају угроженог добра или интереса, као и о моралним схватањима друштва.⁸⁵⁴

---

⁸⁵² Видети: члан 104. став 1. Закона о облигационим односима.

⁸⁵³ Видети: члан 104. став 2. Закона о облигационим односима.

⁸⁵⁴ Видети: члан 104. став 3. Закона о облигационим односима.

Поред правила о повраћају у пређашње стање и правила о одузимању предмета престације у корист надлежне општине, правна последица утврђивања ништавости уговора о посредовању у спорту може бити и надокнада штете коју једна страна трпи услед неиспуњења обећања из ништавог уговора. Међутим, надокнаду тако настале штете може захтевати само савесна страна. И то од друге уговорне стране, чијом кривицом је дошло до закључења ништавог уговора, као узрока настанка штете. Према томе, страна која је скривила закључење ништавог уговора о посредовању у спорту одговорна је другој страни за штету која она трпи због тога што верује да је уговор пуноважан, уколико друга страна није знала нити је морала знати за постојање узрока ништавости.⁸⁵⁵ При томе, надокнада треба да обухвати целокупну насталу штету, тј. ону штету коју је савесна страна претрпела услед неиспуњења обећања друге стране, као и због предузимања свих мера и поступка који су произашли из њеног веровања да је закључени уговор пуноважан.⁸⁵⁶

4. Обавезе уговорних страна из уговора о посредовању у спорту

Пуноважни уговор о посредовању у спорту, као и сваки други правноваљан уговор, узрокује одређене правне последице, у смислу стварања права и обавеза за уговорне стране. У томе се састоји његово дејство у најопштијем смислу. Наредни део излагања посвећен је прецизирању обавеза које спортом агенту и налогодавцу намеће правна веза успостављена уговором о посредовању у спорту.

---

⁸⁵⁵ Видети: члан 108. Закона о облигационим односима.

⁸⁵⁶ Видети: Перовић, С. , *Облигационо право*, стр. 469.

4. 1. Обавезе спортског агента из уговора о посредовању у спорту

Појам уговора о посредовању у спорту подразумева да је спортски агент увек овлашћен да настоји да нађе и доведе у везу са налогодавцем одговарајуће лице ради преговарања о закључењу уговора о раду, односно уговора о трансферу. Уз то, он може бити посебно овлашћен и да учествује у преговорима, као и да закључује ове уговоре са трећим лицима, у име и за рачун свог налогодавца. При томе, обавезан је да води рачуна о заштити интереса налогодавца, коме мора пружити сва обавештења која су од значаја за предузимање конкретног посла. Приликом предузимања послова представљања у спортским трансферима, спортски агент је дужан да поступа онако како је уговорено. Такође, спортски агент је дужан да води одговарајуће пословне књиге и да положи рачун свом налогодавцу по основу обављања послова представљања у спортским трансферима.

Према томе, обавезе које спортски агент преузима закључењем уговора о посредовању у спорту јесу: обавеза поступања у складу са овлашћењима; обавеза заштите интереса налогодавца; обавеза обавештавања (информисања) налогодавца; обавеза поступања саобразно примљеном налогу и упутствима; и обавеза вођења пословних књига и полагања рачуна.⁸⁵⁷

Поред тога, спортски агент у току извршења послова представљања у спортским трансферима може проузроковати штету свом налогодавцу, радњом која му се може уписати у кривицу. У том случају, он постаје и дужник надокнаде проузроковане штете.

---

⁸⁵⁷ Видети: Мићовић, М. , *Спортијски агенти*, стр. 546.

4. 1. 1. Обавеза поступања у складу са овлашћењима

У зависности од воље налогодавца, обавеза спортског агента да поступа у складу са овлашћењима може имати различиту садржину.

Наиме, обим овлашћења спортског агента може бити ограничен искључиво на настојање да нађе и доведе у везу са налогодавцем одговарајуће лице које је заинтересовано да преговара о закључењу уговора о раду, односно уговора о трансферу. Потом би налогодавац непосредно водио преговоре ради закључења уговора. Када је уговором о посредовању у спорту обим овлашћења спортског агента одређен на овакав начин он, дакле, није овлашћен да учествује у преговорима, нити да закључи уговор у име и за рачун налогодавца. Спортски агент је у оваквим ситуацијама искључиво овлашћен на предузимање фактичких радњи, а не и правних послова.

Као што је речено, спортски агент је углавном добро упућен у прилике на тржишту спортских трансфера, има сазнања о примањима спортиста, односно спортских стручњака, финансијској солидности спортских организација, њиховим организационим и спортским капацитетима, поседује контакте са доносиоцима одлука у области спорта итд. Истраживањем спортског тржишта спортски агент прикупља и селектира податке о спортским организацијама које су заинтересоване за ангажовање спортиста, односно спортских стручњака, о односу понуде и потражње на том тржишту, као и о оправданости ангажовања одређених лица. Познавање ситуације на тржишту спортских трансфера спортском агенту омогућава да налогодавцу укаже на одговарајућу прилику за закључење уговора о раду, односно уговора о трансферу и да га доведе у везу са лицем које је заинтересовано да са њим преговара о закључењу одређеног уговора.

Приликом тражења одговарајућег партнера са којим би налогодавац преговарао ради закључења уговора, спортски агент је дужан да поступа са

потребном пажњом.⁸⁵⁸ Он, дакле мора да води рачуна да лице са којим налогодавца доводи у везу буде одговарајући партнер за преговоре и евентуално закључење уговора о раду, односно уговора о трансферу. Спортски агент не одговара ако и поред поступања са потребном пажњом није успео у настојању да нађе одговарајућег партнера за налогодавца. Исто важи и ако ниједно од лица која је довео у везу са налогодавцем није прихватило да закључи уговор. У оваквим ситуацијама спортски агент једино неће имати право на провизију. Дакле, обавеза спортског агента да тражи одговарајућег партнера за налогодавца има карактер обавезе средства, а не обавезе циља. Спортски агент, дакле, преузима обавезу да се заузме да са дужном пажњом изврши одређени посао, али не гарантује за крајњи резултат посла. Међутим, ако спортски агент приликом испуњења уговорне обавезе није поступао са дужном пажњом и ако је налогодавца довео у везу са лицем за које је знао или морао знати да неће бити у могућности да изврши уговорне обавезе у случају да уговор буде закључен, одговоран је за штету коју је претрпео налогодавац. Примера ради, ако је налогодавца довео у везу са спортском организацијом којој је у дужем временском периоду блокиран рачун, или се против ње воде судски поступци због неисплаћених потраживања запослених или других субјеката, или је на основу неких других показатеља у неповољној финансијској позицији.⁸⁵⁹

Поред овлашћења да доведе у везу свог налогодавца са лицем које је заинтересовано да са њим преговара о закључењу уговора о раду, односно уговора о трансферу, спортски агент може бити посебно овлашћен и да заступа налогодавца. Односно, да преговара у име и за рачун свог налогодавца са лицем заинтересованим за закључење уговора о раду или уговора о трансферу, као и да закључи уговор о раду или уговор о трансферу у име и за рачун налогодавца.

Спортски агенти су у уговорној пракси у највећем броју случајева овлашћени да заступају налогодавца. Објашњење за такво поступање налогодаваца

---

⁸⁵⁸ Видети: члан 5. став 2. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

⁸⁵⁹ Видети: Мишовић, М. , *Спортиски агенти*, стр. 547. Такође, видети: Јечменић, М. , *Уговор о посредовању у спорту*, стр. 43.

треба тражити у чињеници да спортски агенти располажу читавим низом специфичних стручних и практичних знања и искустава нужних за успешно спровођење спортских трансфера. Такође, овоме доприноси и репутација коју су спортски агенти стекли у модерном спорту. Наиме, постављајући се као „преговарачки мост“ између спортских организација са једне, и спортиста, односно спортских стручњака са друге стране, спортски агенти у одређеној мери „контролишу“ тржиште спортских трансфера и на тај начин имају изузетно значајну улогу у обликовању савременог спортског окружења.⁸⁶⁰ При томе, овлашћење за заступање је готово правило у оним ситуацијама када су налогодавци спортског агента спортисти, односно спортски стручњаци. Њима по правилу недостају знања и искуства потребна за самостално вођење преговора, или су она сасвим оскудна.

Када делује као заступник, спортски агент је овлашћен да предузима правне послове, као и фактичке радње које су у функцији вршења правних послова.⁸⁶¹ И послове заступања је спортски агент дужан да обавља са дужном пажњом. Он мора да води рачуна да лице са којим успоставља контакт, води преговоре и закључује уговор о раду, односно уговор о трансферу у име и за рачун налогодавца буде одговарајући партнер. Ако је у том погледу испољио потребну брижљивост, спортски агент неће одговарати уколико друга уговорна страна не изврши своју уговорну обавезу из уговора закљученог у име и за рачун налогодавца. Такође, спортски агент не одговара ни ако се преговори које је водио у име и за рачун налогодавца нису окончали закључењем уговора о раду, односно уговора о трансферу. Спортски агент тада једино неће имати право на посредничку надокнаду. Према томе, као и обавеза посредовања у име и за рачун налогодавца, и обавеза спортског агента да заступа налогодавца представља обавезу средства, а не обавезу циља.

---

⁸⁶⁰ Видети: Holt, M. , *нав. чланак*, стр. 51.

⁸⁶¹ Видети: Vuу, F. - Magmayou, J. M. - Poracchia, D. - Rizzo, F. , *нав. дело*, стр. 466.

4. 1. 2. Обавеза заштите интереса налогодавца

Приликом обављања послова представљања у спортским трансферима, спортски агент је дужан да предузима све мере које су неопходне ради заштите интереса свог налогодавца. Чак и тамо где није изричито предвиђена законом, аутономним спортским правилима, или конкретним уговором о посредовању у спорту, ова обавеза се подразумева и утемељена је на начелу савесности и поштења. Она произилази из узајамне обзирности које уговорне стране морају показати једна у односу на другу, приликом заснивања уговорног односа и остваривања права и обавеза из тог односа.⁸⁶² Обавеза заштите интереса налогодавца припрема, помаже и осигурава испуњење главне обавезе спортског агента.⁸⁶³ Њоме је на један општи начин обухваћена заштита имовинских и неимовинских интереса налогодавца при настанку уговора о посредовању у спорту, током његовог испуњења, па и по престанку овог уговора.

Обавеза заштите интереса налогодавца условљена је самом суштином правног односа који се успоставља уговором о посредовању у спорту. Наиме, већ смо указали на то да се занимање спортски агент развило из потребе да се специфична стручна и практична знања ставе на располагање лицима која нису у потребној мери упућена у стање на тржишту спортских трансфера, или им недостају компетенције неопходне за самостално вођење преговора и закључење уговора.⁸⁶⁴ При томе, уговор о посредовању у спорту се претежно закључује с обзиром на личност уговорника и њиме се успоставља трајан однос између спортског агента и налогодавца. Такав однос карактерише наглашено узајамно поверење из кога, између осталог, произилази и обавеза појачане бриге о заштити интереса налогодавца, као уговорне стране којој је неопходна помоћ спортског агента да би дошло до пуноважног закључења одређеног уговора. Уколико је у

---

⁸⁶² Видети: Ebke, W. - Steinhauer, B. , *The Doctrine of Good Faith in German Contract Law*, Good Faith and Fault in Contract Law (eds: Jack Beatson and Daniel Fredmann), Clarendon Press, 2002, стр. 189.

⁸⁶³ Видети: Stojanović, D. , *нав. дело*, стр. 37.

⁸⁶⁴ У истом смислу, видети: Мићовић, М. , *Спорјски агенти*, стр. 547.

конкретном уговорном односу наглашенији личноправни елемент, односно елемент поверења, утолико је израженија обавеза заштите.

У нашем праву, обавеза спортског агента да штити интересе налогодавца изричито је нормирана. Законом о спорту је прописано да спортски агент (организација за спортско посредовање) може штитити интересе само једне стране из уговора о посредовању у спорту.⁸⁶⁵ Дакле, он не може у исти мах да представља два налогодавца, нити да има закључен уговор или било какав заједнички интерес са другом страном у конкретном послу, као ни са спортским агентом друге стране.

Међутим, садржина ове обавезе спортског агента може бити манифестована и на другачије начине, у зависности од околности конкретног случаја. Тако, на пример, она се може састојати и у дужности спортског агента да чува пословне или личне тајне свог налогодавца. Наиме, трајност односа успостављеног уговором о посредовању у спорту омогућава сазнање многобројних пословних или личних тајни налогодавца. Спортски агент је везан обавезом чувања сазнатих тајни, односно обавезом уздржавања од њиховог разоткривања. Полазећи од неопходности заштите интереса саговорника, начело савесности и поштења подразумева да обавеза чувања сазнатих тајни важи не само за време извршења уговора, већ се протеже и на време по његовом престанку.⁸⁶⁶ Уколико прекрши ову обавезу, спортски агент ће одговарати за проузроковану штету.

4. 1. 3. Обавеза обавештавања (информисања) налогодавца

Спортски агент је дужан да налогодавцу даје сва обавештења која су од значаја за конкретан посао представљања у спортским трансферима, како би му омогућио закључење уговора под најповољнијим условима у датим околностима.

---

⁸⁶⁵ Видети: члан 94. став 13. Закона о спорту.

⁸⁶⁶ Видети: Ebke, W. - Steinhauer, B. , *нав. чланак*, стр. 190. Такође, видети: Stojanović, D. , *нав. дело*, стр. 39.

Обавеза обавештавања налогодавца заснива се на начелу савесности и поштења.⁸⁶⁷ Она постоји и без изричитог законског, аутономног, односно уговорног регулисања и произилази из природе правног односа успостављеног уговором о посредовању у спорту и наглашеног елемента поверења карактеристичног за овај уговор. У овом односу налогодавац је скоро у потпуности упућен на информисање од стране свог саговорника. Међутим, тек у сваком конкретном случају се може прецизно одредити која обавештења спортски агент треба да саопшти налогодавцу. Начелно, дужан је да га обавештава о следећем: стању понуде и потражње на тржишту спортских трансфера; лицима која су заинтересована за закључење уговора; току преговора које води у име и за рачун налогодавца; садржини понуда које су из тих преговора исходиле; смислу и домашају клаузуле о ексклузивитету (клаузуле о искључивом представљању);⁸⁶⁸ зарадама других спортиста/спортских стручњака; финансијској солвентности спортске организације која је заинтересована за ангажовање налогодавца; њеним организационим капацитетима итд.

Међутим, треба нагласити да обавеза обавештавања налогодавца има своје границе. Најпре, подразумева се да је спортски агент дужан једино да саопшти информације које су му познате, односно које су му према околностима случаја морале бити познате, а чије сазнање је налогодавцу од значаја. Даље, спортски агент не би смео налогодавцу дати обавештења за која постоји оправдана бојазан да ће бити искоришћена у противзаконите или неморалне сврхе.⁸⁶⁹

4. 1. 4. Обавеза поступања саобразно примљеном налогу и упутствима

Спортски агент се приликом извршења послова представљања у спортским трансферима који су му поверени мора кретати у границама налога који му је дао

---

⁸⁶⁷ О обавези обавештавања у уговорним односима, видети више у: Weber, W. , *Treu und Glauben*, Berlin, 1961, стр. 326-334.

⁸⁶⁸ О смислу и последицама уношења клаузуле о искључивом представљању у уговор о посредовању у спорту биће више речи у даљем излагању.

⁸⁶⁹ Видети: Stojanović, D. , *нав. дело*, стр. 41.

налогодавац. То подразумева да је спортски агент дужан да се придржава примљених упутстава, све време се руководећи интересима налогодавца.⁸⁷⁰ Примера ради, да тражи ради ангажовања само играче којима је истекао уговор, како би се избегло плаћање трансферне надокнаде; да преговара само са одређеном/им спортским организацијама; да не контактира играче који су навршили одређене године живота („позне“ играчке године); да тражи играча само на одређеном подручју итд. У овом контексту, врло је интересантан податак да фудбалски клубови често издају упутства спортским агентима да траже само играче који имају засноване породице. Сматра се да стабилна породична ситуација доприноси усмеравању спортисте да се у највећој могућој мери посвети спортским задацима и каријери, без расипања енергије на ванспортске активности.⁸⁷¹

За претпоставити је да налогодавац има најцеловитију представу о томе које радње спортски агент треба да предузме како би његови интереси били на одговарајући начин задовољени, а посао посредовања у спортским трансферима обављен под најповољнијим условима у датим околностима.⁸⁷² Међутим, када спортски агент процени да би извршење посла према примљеним упутствима било штетно за налогодавца, дужан је да га о томе упозори и да затражи нова упутства.⁸⁷³ Дакле, спортски агент може одступити од добијених упутстава једино уз сагласност налогодавца. Међутим, ако одређени озбиљни разлози спречавају спортског агента да обезбеди такву сагласност (на пример, када спортском агенту није допуштено да контактира играча због тога што се налази у „спортском карантину“ пред значајну утакмицу), он може одступити од налога и упутстава једино ако му процена свих околности конкретног случаја омогућава поуздан закључак да је то у интересу налогодавца.. Ипак, када се испостави да је спортски агент без основаног разлога прекорачио налог или одступио од добијених упутстава, такав посао, у начелу, не обавезује налогодавца. Међутим, налогодавац може накнадно ратификовати (одобрити) радњу којом је налогодавац прекорачио

---

⁸⁷⁰ Видети: члан 751. став 1. Закона о облигационим односима.

⁸⁷¹ Видети: Rey, M. J., *Sport Agents in Spain*, *The International Sport Law Journal*, 1-2, 2007, стр. 77.

⁸⁷² Видети: Мићовић, М., *Спортски агенти*, стр. 547.

⁸⁷³ Видети: члан 751. став 2. Закона о облигационим односима.

налог или одступио од упутстава.⁸⁷⁴ Сматра се да такво одобрење има ретроактивно дејство.

Уговорни однос успостављен уговором о посредовању у спорту у највећем броју случајева има елементе уговора *intuitu personae*. Стога је спортски агент дужан да добијен налог изврши лично. Изузетно, он може поверити извршење налога супституту (другом лицу) једино ако се налогодавац са тим изричито сагласио, или је на то био принуђен посебним околностима.⁸⁷⁵ Примера ради, када из здравствених разлога није у стању да изврши налог, а краткоћа времена налаже хитно деловање. Када дође до супституције, између налогодавца и супститута заснива се однос из раније закљученог уговора о посредовању у спорту, тако да налогодавац може непосредно од супститута захтевати извршење уговора.⁸⁷⁶ У ситуацијама када је спортски агент овлашћен да повери извршење налога другоме, он одговара за избор заменика (*culpa in eligando*), као и за упутства која му је издао (*culpa in instruendo*). Насупрот томе, када спортски агент није овлашћен да изврши супституцију, па ипак тако поступи, он одговара за укупну штету која за налогодавца настане услед неовлашћене супституције.⁸⁷⁷

4. 1. 5. Обавеза вођења пословних књига и полагања рачуна

Спортски агент је у вези са обављањем послова представљања у спортским трансферима дужан да води одговарајуће пословне књиге (рачуноводствени регистар и дневник).⁸⁷⁸ У њима се систематски и хронолошки евидентирају сви значајни подаци о пословању спортског агента (средства, приходи, расходи, потраживања, обавезе, сарадници, и др.). Ваљано (професионално) вођење пословних књига омогућава надлежним органима константан увид у пословање

---

⁸⁷⁴ Видети: члан 752. став 1-2. Закона о облигационим односима.

⁸⁷⁵ Видети: члан 753. став 1-2. Закона о облигационим односима.

⁸⁷⁶ Видети: члан 753. став 5. Закона о облигационим односима.

⁸⁷⁷ Видети: члан 753. став 3-4. Закона о облигационим односима.

⁸⁷⁸ Видети: Мићовић, М., *Спориски аџениш*, стр. 546.

спортског агента. Посматрано са становишта спортског агента, квалитетно вођење информација о пословању олакшава планирање будућих пословних активности.

У дневник се по временском редоследу уписују сви уговори које је спортски агент закључио у име и за рачун налогодавца, као и уговори које је налогодавац закључио са трећим лицима уз његово посредовање. Такође, у дневник се уносе и сви елементи закључених уговора.⁸⁷⁹ То се нарочито односи на износе посредничких надокнада за обављене послове представљања у спортским трансферима.

По захтеву надлежних органа (државних или спортских), спортски агент је дужан да предочи пословне књиге, уговоре и сву осталу документацију о свом пословању, укључујући и податке о својим провизијама и начињеним трошковима приликом обављања послова представљања у спортским трансферима.⁸⁸⁰

Такође, спортски агент је дужан да налогодавцу положи рачун за сваки обављен посао представљања у спортским трансферима. Ова обавеза, најпре, подразумева подношење извештаја о стању поводом предузимања тих послова, на захтев налогодавца или у одређеним временским размацима (тзв. периодично подношење извештаја).⁸⁸¹

Поред тога, обавеза полагања рачуна односи се и на дужност спортског агента да прикаже обрачун о извршеном послу представљања у спортским трансферима. У обрачуну се исказује све што је спортски агент примио од трећих лица за налогодавца, као и преглед износа које спортски агент потражује од налогодавца.⁸⁸² Исплату износа које је примио за налогодавца, спортски агент је дужан да изврши по доспелости. У противном, дуговаће затезну камату на износе са чијом уплатом је задоцнио, рачунајући од дана када је био дужан извршити исплату. У случају да се спортски агент за своје потребе служио новцем који је

---

⁸⁷⁹ Видети: Васиљевић, М., *нав. дело*, стр. 137.

⁸⁸⁰ Видети: тач. 6 Анекса I Правилника ФИФА о раду са посредницима.

⁸⁸¹ Видети: члан 755. Закона о облигационим односима.

⁸⁸² Видети: члан 754. Закона о облигационим односима.

примио за налогодавца, дужан је платити камату по највишој дозвољеној уговорној стопи, рачунајући од дана употребе.⁸⁸³

4. 1. 6. Обавеза надокнаде проузроковане штете

У претходном излагању је речено да је спортски агент дужан да поступа у свему у складу са повереним му овлашћењима. Уколико он поверене послове представљања у спортским трансферима не изврши на начин како је уговором било предвиђено, односно ако не поступа са потребном пажњом и не руководи се заштитом интереса налогодавца, па из таквих поступака налогодавцу буде проузрокована штета, спортски агент ће бити дужан да је надокнади. Тако, ако спортски агент приликом испуњења уговорне обавезе није поступао са пажњом доброг стручњака и ако је налогодавца довео у везу са лицем за које је знао или морао знати да неће бити у могућности да изврши уговорне обавезе у случају да уговор о раду, односно трансферу буде закључен, одговоран је за штету коју је на тај начин претрпео налогодавац. Примера ради, ако је налогодавца довео у везу са спортском организацијом којој је у дужем временском периоду био блокиран рачун, или није исплаћивала зараде запосленима, или је на основу неких других показатеља у неповољној финансијској позицији. Видели смо да у дужности спортског агента спада и обавеза чувања пословне или личне тајне свог налогодавца. Спортски агент је везан обавезом уздржавања од њиховог разоткривања не само за време извршења уговора, већ и по његовом престанку. Уколико прекрши ову обавезу, спортски агент ће одговорати за проузроковану штету. Даље, будући да спортски агент не може у спортским трансферима представљати обе стране у конкретном правном односу, он мора избегавати сваки сукоб интереса током испуњења својих обавеза, иначе ће одговорати за штету лицу са којим има закључен уговор о посредовању у спорту.⁸⁸⁴ Спортски агент ће,

---

⁸⁸³ Видети: члан 756. Закона о облигационим односима.

⁸⁸⁴ Видети: члан 94. став 13. Закона о спорту.

такође, бити дужан да надокнади и ону штету коју налогодавац претрпи услед неовлашћене супституције. С обзиром да спортски агент приликом извршења послова који су му поверени треба да се креће у границама поверених овлашћења, биће дужан да надокнади и штету која произађе услед прекорачења датих овлашћења. Поред тога, ако је спортски агент скривио закључење ништавог уговора, он је одговоран своме налогодавцу за штету коју трпи због ништавости уговора. Подразумева се, под условом да оштећени налогодавац спортског агента није знао, или према околностима случаја није морао знати за постојање узрока ништавости. Такође, налогодавцу би припадало право на надокнаду штете ако би се утврдило да је спортски агент без оправданог разлога раскинуо уговор о посредовању у спорту. Налогодавац је овлашћен да захтева и надокнаду штете коју је претрпео услед скривљене трајне немогућности испуњења обавезе спортског агента.

Напослетку, уколико спортски агент настави да обавља послове представљања у спортским трансферима након престанка важења уговора о посредовању у спорту, па из тога произађе штета за бившег му налогодавца, биће дужник надокнаде и тако настале штете.

4. 2. Обавезе налогодавца из уговора о посредовању у спорту

Како се уговор о посредовању у спорту најчешће закључује као теретан, њиме успостављена правна веза може створити обавезе и на страни налогодавца. Пре свега, то се односи на његову обавезу да спортском агенту исплати посредничку надокнаду. Такође, обављање послова представљања у спортским трансферима обично изискује значајне трошкове, па се поставља и питање ко ће их сносити. Напослетку, могуће је и да спортски агент приликом обављања послова представљања у спортским трансферима кривицом налогодавца претрпи штету. Према томе, три су могуће обавезе на страни налогодавца: обавеза исплате

посредничке надокнаде; обавеза надокнаде трошкова; и обавеза надокнаде проузроковане штете.

4. 2. 1. Обавеза исплате посредничке надокнаде (провизије)

Основна обавеза налогодавца из синалагматичког уговора о посредовању у спорту је да спортском агенту исплати посредничку надокнаду. О појму и висини посредничке надокнаде, као и о захтевима који се постављају за њену правну ваљаност, говорили смо приликом разматрања битних елемената уговора о посредовању у спорту. Стога преостаје да изложимо правила везана за питања времена и начина исплате посредничке провизије.

Обавеза исплате посредничке надокнаде доспева у тренутку закључења уговора о раду, односно уговора о трансферу. Што се тиче начина исплате посредничке надокнаде, прави се разлика у зависности од тога ко се јавља у улози налогодавца спортског агента. Тако, у уговорном односу у коме је спортска организација налогодавац, спортски агент има право на провизију у облику плаћања унапред уговореног паушалног износа. Уговорници су слободни да одреде да ли ће се износ посредничке надокнаде исплатити одједном или у ратама.⁸⁸⁵ Са друге стране, када је налогодавац спортиста или спортски стручњак, посредничка надокнада се, по правилу, обрачунава у проценту од основног бруто прихода током рока важења закљученог уговора о раду.⁸⁸⁶ При томе, спортиста, односно спортски стручњак своју обавезу према спортском агенту могу испунити непосредно, одједном или на периодичној основи. Међутим, могу и писмено овластити спортску организацију да провизију исплати у њихово име, из уговорене зараде.⁸⁸⁷ Ако се исплата врши периодично, по истеку уговора о посредовању у спорту се

---

⁸⁸⁵ Видети: члан 7. став 2. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

⁸⁸⁶ Видети: члан 7. став 1. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

⁸⁸⁷ Видети: члан 7. став 6. Правилника ФИФА о раду са посредницима.

наставља, све време важења уговора о раду у чијем закључењу је спортски агент учествовао.

4. 2. 2. Обавеза надокнаде трошкова

Приликом извршавања својих уговорних обавеза из уговора о посредовању у спорту, спортски агент може имати различите трошкове. Међутим, спортски агент, у начелу, нема право на надокнаду трошкова. Углавном су такви трошкови урачунати у провизију. Међутим, може се и другачије уговорити. У уговорној пракси се посебно право спортског агента на надокнаду трошкова најчешће стипулише у случају међународних трансфера. Тада ови трошкови могу бити веома високи. У њих спадају, примера ради, путни трошкови, трошкови смештаја, комуникациони трошкови, трошкови ангажовања преводаца, осталог помоћног особља итд.⁸⁸⁸

4. 2. 3. Обавеза надокнаде штете

Налогодавца може теретити обавеза надокнаде штете коју је његовом кривицом спортски агент претрпео приликом обављања послова представљања у спортским трансферима. Са тим у вези, рекли смо да налогодавац није дужан да склопи уговор са лицем са којим га је спортски агент повезао. Ипак, у таквој ситуацији је дужан да без одлагања обавести спортског агента о својој одлуци. У противном, ако то не учини без оправданог разлога, одговоран је за штету спортском агенту. Обавеза надокнаде штете у овом случају заснива се на повреди дужности савесног и поштеног поступања приликом остваривања уговорних

---

⁸⁸⁸ Видети: Stein, М., *нав. дело*, стр. 76.

обавеза. Ова штета се, по правилу, састоји у изгубљеној посредничкој провизији, али у зависности од околности појединачног случаја може бити и већа. Примера ради, ако би налогодавац спортског агента учестало одбијао да закључи уговоре са лицима са којим га је он довео у везу, то би могло негативно утицати на његову репутацију на тржишту спортских трансфера. Даље, спортски агент који са одређеним играчем, односно спортским стручњаком има закључен уговор о посредовању у спорту који садржи клаузулу о искључивом представљању, могао би да раскине уговор, ако је налогодавац за време важења таквог уговора са другим спортским агентом склопио други уговор о посредовању у спорту. Осим тога, спортски агент у овом случају има право и на надокнаду претрпљене штете. Такође, спортском агенту би припадало право на надокнаду штете ако би се утврдило да је налогодавац без оправданог разлога раскинуо уговор о посредовању у спорту. На крају, спортски агент је овлашћен да захтева и надокнаду штете коју трпи због тога што је кривицом налогодавца наступила трајне немогућност испуњења његове обавезе из уговора о посредовању у спорту.

5. Правни положај спортског агента у преговорима који се воде ради закључења уговора налогодавца

У претходном излагању је речено да се током испуњења обавеза спортског агента из уговора о посредовању у спорту могу уочити три стадијума. У првом, спортски агент свог налогодавца (спортисту, спортског стручњака, или спортску организацију) треба да доведе у везу са лицем које са њим хоће да преговара о закључењу уговора о раду, односно уговора о трансферу. У другом стадијуму, спортски агент преговара у име и за рачун свог налогодавца са лицем заинтересованим за закључење уговора о раду, или уговора о трансферу. Трећи стадијум подразумева перфекцију уговора, односно закључење уговора о раду, односно уговора о трансферу, у име и за рачун налогодавца. Начелно, обавеза спортског агента из уговора о посредовању у спорту може се састојати и само у

довођењу у везу свог налогодавца са спортском организацијом која је заинтересована да са њим преговара о закључењу уговора. Потом би налогодавац самостално водио преговоре. Међутим, налогодавци спортског агента, нарочито спортисти, не поседују преговарачка искуства, или су она сасвим оскудна. На другој страни, спортски агенти, по правилу, имају потребну стручност и знање за вођење преговора, као и „богата“ искуства у преговарању. Из тих разлога, у уговорној пракси спортски агент најчешће преговора и закључује уговор у име и за рачун свог налогодавца.⁸⁸⁹

Приликом преговора који се воде ради закључења уговора о раду, односно уговора о трансферу, задатак спортског агента је да за свог налогодавца испослује склапање уговора под најповољнијим могућим условима у датим околностима. При томе, мислимо на најбоље услове у финансијском смислу. Примера ради, колика ће бити зарада спортисте, односно спортског стручњака, да ли ће имати додатке на зараду у случају постизања одређених спортских резултата (бонуси, премије и сл.), да ли ће у уговору бити предвиђена и обавеза обезбеђивања стана, аутомобила, колика ће бити укупна висина трансферне надокнаде, колику надокнаду ће исплатити спонзор за пренос овлашћења комерцијалног искоришћавања имица спортисте. Спортски агент током преговора мора деловати са пажњом доброг стручњака и у најбољем интересу свог налогодавца.

У циљу закључења уговора о раду, односно уговора о трансферу, по правилу се воде сложени и дуготрајни преговори. Нарочито када се преговара о уговорима великих вредности. Преговори могу трајати недељама, па и месецима. Неретко изискују и значајне трошкове. Посебно када се ради о међународним трансферима. Свакако подразумевају знања из области права, менаџмента и др. , као и одговарајуће искуство.⁸⁹⁰ Током њиховог простирања у времену, представници

---

⁸⁸⁹ Видети: Вуковић, З. , *Правни положај спортистског агента у преговорима*, Зборник радова: Савремени правни промет и услуге (ур: Мишовић, М.), Крагујевац, 2018, стр. 377-385.

⁸⁹⁰ У вишедеценијској пословној пракси спортских агената уобличене су разноврсне технике деловања, односно методе које се примењују у преговорима који се воде у име и за рачун налогодавца. Примера ради, поменућемо тзв. „технику истрајавања“ (*hold-out technique*), која се често користи у савременом врхунском спорту. Ова метода се примењује током преговора који се воде ради обнављања/продужења уговора најбољих играча, чије ангажовање је из спортских и комерцијалних разлога од посебне важности за спортску организацију. Суштина је да се спортиста,

спортске организације настоје да издејствују умањење примања спортисте, односно спортског стручњака којег желе да ангажују. У том циљу, могу се истицати разне околности. Примера ради, године старости играча, историја његових повреда, негативни детаљи из његове личне и спортске биографије, одређени статистички подаци који му не иду у прилог. У таквим ситуацијама, спортски агент би морао парирати изношењем информација које су од користи за спортисту, као што су његова ранија спортска постигнућа, висина зараде других играча сличних квалитета који играју на истој позицији, популарност у навијачкој популацији и сл. У овом контексту, веома је битна тзв. „изолациона функција“ коју врши спортски агент. Наиме, дешава се да представници спортске организације током преговора износе критике на рачун спортских квалитета, или личних особина спортисте, односно спортског стручњака. То се веома негативно може одразити на њихов спортски учинак, у случају да се преговори успешно окончају закључењем уговора. Стога, ако спортски агент непосредно води преговоре ради закључења уговора о раду, односно уговора о трансферу, предупредује се ризик да такве информације доспеју до његовог налогодавца.⁸⁹¹

Према правилу садржаном у Закону о облигационим односима, „преговори који претходе закључењу уговора не обавезују и свака их страна може прекинути када год хоће.“⁸⁹² Ово правило произилази из начела слободе уговарања. Наиме, слобода уговарања јесте збирни појам који својим, веома широко постављеним, границама омеђује мноштво различитих слобода.⁸⁹³ Иницијална је слобода сваког лица да одлучи хоће ли уговор закључити или неће. У случају постојања воље за закључењем уговора, таква почетна слобода се простире и на слободу избора

у договору са својим агентом, мање залаже на терену и пружа игре које су далеко испод његових вештина и могућности, све док се не испреговарају жељени услови. Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 20.

⁸⁹¹ Видети: Smienk, M., *Regulation in the market of sport agent. Or no regulation at all?*, доступно на: <http://international.vlex.com/vid/regulation-market-sport-agents> (датум посете: 02. 02. 2018). У истом смислу, видети: Јечменић, М., *Уговор о посредовању у спорту*, Гласник права, Правни факултет у Крагујевцу, 2/2012, стр. 43.

⁸⁹² Видети: члан 30. став 1. Закона о облигационим односима.

⁸⁹³ Видети: Markesinis, B. – Unberath, H. – Johnston, A., *The German Law of Contract – A Comparative Treatise*, Oxford University Press, 2006, стр. 106.

партнера са којима ће се водити преговори.⁸⁹⁴ Потом се проширује на слободу опредељења за конкретног уговорног партнера, слободу избора типа уговора, његове садржине итд. Једино у том смислу не постоји обавеза да се воде преговори, као ни обавеза да се наставе већ започети преговори.⁸⁹⁵ Међутим, самим ступањем у преговоре између преговарача се заснива облигациони однос из кога произилазе одређене обавезе, чија повреда може водити обавези да се надокнади проузрокована штета. Садржина обавеза учесника у преговорима не може се унапред прецизно одредити, већ зависи од околности сваког конкретног конкретног случаја. Ипак, може се рећи да су се неке од тих обавеза усталиле у пракси.⁸⁹⁶ Оне произилазе из опште правне дужности поступања са повећаним степеном пажње у социјалним односима, из општих начела (начела савесности и поштења, забране злоупотребе права, *venire contra factum proprium*) и најопштије речено, своде се на обавезу озбиљног преговарања, дужност лојалног и коректног понашања током преговора, као и на обавезу уздржавања од повреде правних добара партнера у преговорима.⁸⁹⁷

Преговарачи су, најпре, везани обавезом озбиљног приступа преговорима. То, пре свега, подразумева да не могу започети преговоре без озбиљне намере да закључе уговор, иначе ће другом учеснику у преговорима одговарати за проузроковану штету.⁸⁹⁸ Даље, обавеза надокнаде проузроковане штете постојаће и у случају када преговарач започне преговоре у намери да склопи уговор, а потом без оправданог разлога одустане од те намере и тако партнеру у преговорима проузрокује штету.⁸⁹⁹ Одговорност за проузроковану штету у овим ситуацијама заснована је на принципу забране противуречног понашања, будући да је један

---

⁸⁹⁴ Видети: Јакшић, А. – Стојановић, С., *Елементи за једно уговорно право*, Београд, 1995, стр. 22.

⁸⁹⁵ *Истио*. Такође, видети: Орлић, М., *Закључење уговора*, Београд, 1993, стр. 29.

⁸⁹⁶ Видети: Радишић, Ј., *Предуговорна одговорност*, Београд, 1991, стр. 10.

⁸⁹⁷ Видети: Јакшић, А. – Стојановић, С., *нав. дело*, стр. 23. Упоредити са: Радишић, Ј., *Облигационо право, општи део* – седмо издање, Београд, 2008, стр. 108.

⁸⁹⁸ Видети: члан 30. став 2. Закона о облигационим односима.

⁸⁹⁹ Видети: члан 30. став 3. Закона о облигационим односима. Оваква забрана доследно се примењује у судској пракси наших судова: „Странка која је водила преговоре без намере да закључи уговор, или је преговоре водила са намером да закључи уговор, али је касније одустала без основа, обавезна је да надокнади штету коју је друга страна претрпела вођењем таквих преговора“ (Решење Врховног суда Србије, Рев. 1888/90 од 25. 09. 1990. године). Наведено према: Станојчић, Г., *Актуелна судска пракса из Облигационог права*, Београд, 2006, стр. 29-30.

учесник у преговорима код сапреговарача створио веровање да ће уговор о коме преговарају бити закључен, а онда без основаног разлога напустио преговоре.⁹⁰⁰

Осим обавезе озбиљног преговарања, учеснике у преговорима везује и обавеза лојалног и коректног понашања. Овде је, заправо, реч о дужности уздржавања од преваре и довођења друге стране у битну заблуду.⁹⁰¹ Овом обавезом обухваћена је и дужност учесника у преговорима да међусобно размене све потребне информације и разјашњења. Сваки преговарач је, дакле, дужан да свог партнера у преговорима обавести о свим чињеницама које могу бити од значаја за његову одлуку о продужењу преговора и евентуалном закључењу уговора.⁹⁰² Односно, да ли да уопште закључи уговор, или да га закључи под одређеним условима, као и о околностима које представљају препреку на путу закључења правноваљаног уговора.⁹⁰³ Такође, преговарач који у вези са закључењем уговора пружа извесне савете другој страни, било по свом хтењу, или по захтеву другог учесника у преговорима, дужан је да то чини према најбољем сопственом знању и уверењу.⁹⁰⁴ У упоредној судској пракси среће се читав низ случајева одговорности због *culpa in contrahendo* у случајевима када је један од учесника у преговорима другој страни саопштио неистините и погрешне податке који су били од битног утицаја за закључење уговора.⁹⁰⁵

Напослетку, сваки преговарач има обавезу очувања и заштите, тј. обавезу предузимања свих неопходних мере заштите у циљу избегавања оштећења правних добара друге стране током трајања преговора.⁹⁰⁶ Другим речима, дужан је да се уздржи од радњи повреде личности, личног интегритета и имовине сапреговарача.⁹⁰⁷

---

⁹⁰⁰ Видети: Радишић, Ј., *Облигационо право*, стр. 91. и 108. У домаћој судској пракси заузет је став да се „не може говорити о неоснованом одустанку од намере да се уговор закључи, у ситуацији када је прихваћена повољнија понуда трећег лица“. Видети: Одлуку Вишег привредног суда Србије, Пж. 253/82 од 12. 02. 1982. године.

⁹⁰¹ Видети: члан 61. став 3. , у вези са чланом 65. став 2. Закона о облигационим односима.

⁹⁰² Видети: Радишић, Ј. , *Облигационо право*, стр. 108.

⁹⁰³ *Истио*.

⁹⁰⁴ *Истио*.

⁹⁰⁵ О томе, видети више у: Markesinis, В. – Unberath, Н. – Johnston, А. . , *нав. дело*, стр. 106-109. Такође, видети: Јакшић, А. – Стојановић, С. , *нав. дело*, стр. 34-35.

⁹⁰⁶ Видети: Радишић, Ј. , *Облигационо право*, стр. 108.

⁹⁰⁷ Видети: Јакшић, А. – Стојановић, С. , *нав. дело*, стр. 35.

Уколико би преговарач скривљено прекршио неку од наведених обавеза, за њега би настала обавеза надокнаде проузроковане штете. Та штета се одређује као негативни уговорни интерес и може обухватити како обичну штету, тако и измаклу добит. Примера ради, уколико би неко ступио у преговоре без намере да закључи уговор, или ако би намеру закључења уговора имао, па онда од ње неосновано одустао, обична штета би се односила на материјалне трошкове начињене током преговарања. Осим стварне штете, оштећена страна би могла потраживати и надокнаду измакле користи, уколико би доказала да је услед свог веровања да ће уговор бити закључен, пропустила прилику да закључи уговор са неким другим партнером. Такву чињеницу је тешко доказати, па би суд морао да се задовољи предочавањем одређеног степена вероватноће.⁹⁰⁸ Конкретније, „оштећена страна треба да докаже да је имала другу, изгледнију прилику за закључење уговора, као и да је постојао такав степен вероватноће у погледу успеха преговора који се приближава извесности и најзад да је поменуте преговоре напустила услед тога што се поуздала у погађање са преговарачем који их је скривљено прекинуо и на тај начин јој проузроковао штету.“⁹⁰⁹

Предуговорне обавезе спортског агента који у име и за рачун свог налогодавца преговара са спортистом, спортским стручњаком, односно спортском организацијом, или потенцијалним спонзором, могу имати различиту садржину, у зависности од околности конкретног случаја. Ради бољег разумевања, навешћемо неколико примера.

Дешава се да спортски агенти напоре до воде преговоре са неколико спортских организација, па да уговор буде закључен са спортском организацијом са којом је постигнут најповољнији договор за налогодавца спортског агента. Паралелни преговори уобичајени су у свим економским делатностима, те нема разлога да овде буде другачије. Уколико би спортски агент обавестио остале учеснике у преговорима о томе да води паралелне преговоре, а да ће уговор бити

---

⁹⁰⁸ Видети: Радишић, Ј. , *Предуговорна одговорност*, стр. 140.

⁹⁰⁹ Видети: Орлић, М. , *Оглед о одговорности за прекид преговора*, Правни живот, бр. 10/1996, Београд, стр. 543.

закључен са спортском организацијом која понуди најбоље услове за његовог налогодавца, тиме би биле испуњене предуговорне обавезе. Ипак, замисливо је да спортски агент, као вешт преговарач, започне преговоре са једном спортском организацијом једино из разлога да појача преговарачку позицију према другој спортској организацији. У том случају, радило би се о ступању у преговоре без озбиљне намере да уговор буде закључен и настала би обавеза надокнаде негативног уговорног интереса према првој спортској организацији.

Спортски агент се током преговора може наћи и у сукобу интереса. Наиме, спортски агенти, по правилу, представљају већи број налогодаваца. Стога је замисливо да, примера ради, два играча који имају закључене уговоре о посредовању у спорту са истим спортским агентом конкуришу за запослење у једној спортској организацији.⁹¹⁰ У оваквој хипотетички постављеној ситуацији, интереси играча били би непосредно супротстављени. Спортски агент не би био у могућности да у преговорима са дужном пажњом истовремено штити интересе оба играча. Због тога би, након што налогодавце обавести о постојећем конфликту интереса, морао раскинути уговор о посредовању у спорту са једним од играча.⁹¹¹

У преговорима о закључењу уговора о спонзорству, спортски агент би нарочито имао обавезу да потенцијалног спонзора обавести о спортским правилима надлежних међународних и националних спортских савеза која могу ограничавати њихова рекламна права, а која спортисти, односно спортски стручњаци, морају поштовати уколико желе да учествују на одређеним спортским надметањима.⁹¹²

Спортски агент који у име и за рачун спортисте, спортског стручњака, односно спортске организације преговара ради закључења уговора има положај помоћника у преговорима, док његови налогодавци имају положај господара посла.

---

⁹¹⁰ Видети: Spengler, J. – Anderson, P. – Connaughton, D. , *нав. дело*, стр. 84. У истом смислу, видети: Јечменић, М. , *Уговор о посредовању у спорту*, стр. 44.

⁹¹¹ *Истио*. О раскидању уговора о посредовању у спорту из оправданих разлога, више речи ће бити на одговарајућем месту у даљем излагању.

⁹¹² „Осим уз дозволу извршног одбора Међународног Олимпијског комитета (*International Olympic Committee*), ниједан такмичар, тренер, или функционер не може да дозволи коришћење свог лика, имена, слике, или спортских перформанси у рекламне сврхе током Олимпијских игара“, Видети: члан 40. Олимпијске повеље, доступно на: www.olimpyc.org/Documents/olympic_charter.en.pdf (датум посете 15. 03. 2018).

Положај помоћника у преговорима, заправо, имају сва лица којима се господар посла служи приликом вођења преговора о закључењу уговора.⁹¹³ Овде се, дакле, ради о овлашћеним помоћницима. Будући да помоћник у преговорима делује у име и за рачун господара посла, субјект у облигационом односу који настаје између учесника у преговорима није сам помоћник, већ господар посла, те су и предуговорне обавезе према другом преговарачу његове. Тако да господар посла одговара за радње помоћника као за своје сопствене радње.⁹¹⁴ Разлог томе није то што господар посла о закључењу уговора преговара преко помоћника, већ зато што преко њега испуњава и своје предуговорне обавезе.⁹¹⁵

Помоћници у преговорима могу непосредно одговарати за повреду предуговорних обавеза по општим правилима о вануговорној одговорности. Осим тога, у правној теорији се истиче да је непосредна одговорност помоћника због *culpa in contrahendo* могућа уколико им је партнер у преговорима поконио нарочито лично поверење,⁹¹⁶ или пак, уколико у закључењу уговора имају сопствени економски интерес.⁹¹⁷

Нарочито лично поверење пружа се партнеру у преговорима због његових посебних стручности, знања, репутације и сл. Реч је о поверењу које у значајној мери премашује уобичајено поверење које би увек требало да постоји између преговарача. Управо преговоре које разматрамо карактерише однос посебног поверења између спортиста, спортских стручњака, односно спортских организација и појединих спортских агената, услед њихове дуготрајне сарадње и репутације коју је агент изградио у области представљања у спорту. Таква околност би могла исходити непосредну одговорност спортског агента у случају скривљеног кршења неке од обавеза које имају учесници у преговорима.

Сопствени економски интерес постоји уколико је помоћник заинтересован за закључење уговора како би намирио властито потраживање од господара посла из неког другог правног односа, уколико између учесника у преговорима постоји

---

⁹¹³ Видети: Радишић, Ј., *Предуговорна одговорност*, стр. 122.

⁹¹⁴ Видети: Markesinis, В. – Unberath, Н. – Johnston, А., *нав. дело*, стр. 105.

⁹¹⁵ Видети: Flume, W., *Allgemeiner Teil des bürgerlichen Rechts*, Band II: Das Rechtsgeschäft, 3. Auflage, Berlin-New York, 1979, стр. 794.

⁹¹⁶ Видети: Bohrer, M., *Die Haftung des Dispositionsgaranten*, Ebelsbach, 1980, стр. 31.

⁹¹⁷ Видети: Markesinis, В. – Unberath, Н. – Johnston, А., *нав. дело*, стр. 106.

тесна економска повезаност, или уколико му је господар посла уступио своја потраживања из будућег уговора.⁹¹⁸ Економски интерес спортског агента огледа се у посредничкој надокнади (провизији), коју ће наплатити уколико се преговори које је водио у име и за рачун налогодавца окончају закључењем уговора. Ипак, сматра се да је очекивана провизија посредан економски интерес,⁹¹⁹ који није довољан да заснује непосредну одговорност спортског агента због *culpa in contrahendo*.

Такође, када општа правила Закона о облигационим односима уподобимо садржини уговорног односа између спортског агента и његовог налогодавца, долазимо до закључка да спортски агент непосредно одговара због *culpa in contrahendo* и онда када делује прекорачујући овлашћења која су му поверена, као и ситуацији када је скривио ништавост уговора.

Тако, када спортски агент закључи уговор са неким лицем, прекорачујући поверена му овлашћења, његов налогодавац је везан тим уговором једино уколико одобри прекорачење. Такво одобрење се мора дати у року који је редовно потребан да се уговор дотичне врсте размотри и оцени. Уколико такав рок протекне узалудно, сматра се да је одбио давање одобрења и да уговор није ни закључен. Када налогодавац одбије давање одобрења, он и спортски агент су солидарно одговорни за штету коју је претрпела трећа савесна страна, која није знала, нити је морала знати за прекорачење овлашћења.⁹²⁰

Напослетку, ако је спортски агент скривио закључење ништавог уговора, он је у том случају искључиво одговоран своме саговорнику за штету коју трпи због ништавости уговора, под условом да оштећени налогодавац спортског агента није знао, или према околностима случаја није морао знати за постојање узрока ништавости.⁹²¹

---

⁹¹⁸ *Исио*, стр. 107. Такође, видети: Soergel/Wiedemann, *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 2/1, 11. Auflage, Stuttgart, 1986, маргинални број 80.

⁹¹⁹ *Исио*.

⁹²⁰ Видети: члан 87. став 5. Закона о облигационим односима.

⁹²¹ Видети: члан 108. Закона о облигационим односима.

6. Правна природа уговора о посредовању у спорту

Као што је већ речено, у Закону о спорту Србије прихваћено је уже схватање појма спортски агент. Такође, њиме је уговор о посредовању у спорту уређен као именован уговор. Питање правне квалификације једног именованог уговора поставља се онда када елементи његове садржине нису карактеристични само за тај уговор, већ се могу рашчлањавати и квалификовати као елементи неког другог уговора. Са тим у вези, и код уговора о посредовању у спорту важи правило да правну природу неког уговора не одређује његов назив, већ његова садржина.⁹²² Односно, узајамни однос њиме успостављених права и обавеза уговорника.

Да бисмо се упустили у одређење правне природе уговора о посредовању у спорту, морали смо претходно утврдити каузу овог уговора, правне особине које га карактеришу и разграничавају од општих правила о посредовању и уговорном заступању, као и права и обавезе уговорника из овог уговора. На основу тога, мишљења смо да је погрешно на уопштен начин одредити правну природу уговора о посредовању у спорту, већ да у сваком појединачном случају треба размотрити обим овлашћења спортског агента. Сходно томе, овај уговор може имати различиту правну природу у зависности од тога како је вољом налогодавца одређена садржина овлашћења спортског агента.⁹²³ Сликвито речено, овај уговор би се могао назвати уговором са „два лица“.

Наиме, у претходном излагању смо указали да, према правилима Закона о спорту, обим овлашћења спортског агента може бити одређен на два начина.⁹²⁴

Некада је ограничен искључиво на посредовање, тј. на настојање спортског агента да нађе и доведе у везу са налогодавцем одговарајуће лице које је заинтересовано да са њим преговара о закључењу уговора о раду, односно уговора о трансферу. При томе, за разлику од општих правила о посредовању, уговор о

---

⁹²² Видети: Јакшић, А. – Стојановић, С., *нав. дело*, стр. 126.

⁹²³ Видети: Ђурђевић, Н., *Фудбалски посредници и Закон о спорту Републике Србије из 2016. године*, стр. 398.

⁹²⁴ Видети: члан 94. став 10., у вези са ставом 12. Закона о спорту.

посредовању у спорту карактерише присуство одређених посебности. Тако, овај уговор мора бити закључен у квалификованој писменој форми. Прописана форма простире се и на све доцније измене и допуне овог уговора.⁹²⁵ Поред тога, за разлику од класичног посредовања које представља *ad hoc* однос, уговором о посредовању у спорту се између уговорника успоставља, по правилу, један трајан правни однос. Овај уговор може се закључити на период од најдуже две године, с тим што се не може прећутно продужити, већ само путем новог писменог уговора и то за нови период од највише две године.⁹²⁶ Такође, спортски агент је обавезан да штити интересе свог налогодавца.⁹²⁷ Односно, за разлику од посредника, он у конкретном послу не може да посредује за обе стране истовремено, нити може бити непристрасан. Када је обим овлашћења спортског агента овако одређен, уговор о посредовању у спорту јавља се као посебна врста посредовања.

Међутим, осим овлашћења да доведе у везу свог налогодавца са лицем које је заинтересовано да са њим преговара о закључењу уговора о раду, односно уговора о трансферу, спортски агент може бити овлашћен и да заступа налогодавца. Односно, да преговара у име и за рачун свог налогодавца са лицем заинтересованим за закључење уговора о раду или уговора о трансферу, као и да закључи уговор о раду или уговор о трансферу у име и за рачун налогодавца. У оваквим ситуацијама, уговор о посредовању у спорту јавља се као посебна врста заступања коју, у односу на општа правила о уговорном заступању одликују извесне специфичности које се тичу форме уговора, његовог временског трајања, као и територије на коме спортски агент обавља своју делатност.⁹²⁸ Када је реч о форми, видели смо да уговор о посредовању у спорту мора бити закључен у квалификованој писменој форми. Што се тиче рока трајања, уговор о посредовању у спорту не може се закључити на неодређено време. Када је у питању територија деловања, уговором о посредовању у спорту деловање спортског агента не може се ограничити на одређено подручје, за разлику од активности уговорног заступника.

---

⁹²⁵ Видети: члан 94. став 10. Закона о спорту.

⁹²⁶ Видети: члан 94. став 11. Закона о спорту.

⁹²⁷ Видети: члан 94. став 13. Закона о спорту.

⁹²⁸ Видети: Мићовић, М., *Спориски агенци*, стр. 545.

Када би такво ограничење било допуштено, спортски агент не би могао да обави посао на најбољи начин, посматрано како са стајалишта интереса налогодавца, тако и са стајалишта сопствених интереса.⁹²⁹ У уговорној пракси се уговор о посредовању у спорту најчешће закључује у овом виду.

На основу реченог, закључујемо да уговор о посредовању у спорту поред тога што увек садржи елементе уговора о посредовању, може садржати и елементе уговора о заступању, али га карактеришу и одређени оригинални елементи који су настали као последица посебности односа у спорту.

У сваком случају, приликом разматрања правне природе конкретног уговора о посредовању у спорту мора се имати у виду да су правила Закона о спорту која уређују овај уговор *lex specialis* у односу на одредбе Закона о облигационим односима, што значи да се општа правила примењују једино ако посебним правилима није предвиђено другачије. Такође, мора се нагласити и да се ограничења која су Законом о спорту постављена за закључење овог уговора примењују искључиво на послове у вези са закључењем уговора о раду спортисте, односно спортског стручњака, као и на послове у вези са закључењем уговора о трансферу спортисте, односно спортског стручњака из једне у другу спортску организацију.⁹³⁰ На све остале уговоре који нису повезани са овим пословима (примера ради, уговор о спонзорству, о реклами, о управљању имовином спортисте) не примењују се посебна правила о спортским агентима, већ општа правила о појединим врстама уговора (уговор о посредовању, налогу, делу и др.).⁹³¹

---

⁹²⁹ Исто.

⁹³⁰ Видети: члан 94. став 1. Закона о спорту.

⁹³¹ Видети: Мићовић, М., *Спортистички аџенџи*, Правни живот, бр. 11/2014, Београд, стр. 542. У истом смислу, видети: Ву, Ф. - Marmayou, J.M. - Poggia, D. - Rizzo, F., *Droit du sport*, Paris, 2009, стр. 449-450. Такође, видети: Ђурђевић, Н., *Фудбалски посредници и Закон о спорту Републике Србије из 2016. године*, стр. 398.

7. Престанак уговора о посредовању у спорту

На престанак уговора о посредовању у спорту примењују се општа правила уговорног права. Сходно томе, овај уговор може престати испуњењем обавеза, истеком рока на који је закључен, споразумним раскидањем, једностраним раскидањем због неиспуњења уговорне обавезе, раскидањем због промењених околности, као и поништењем, односно утврђивањем ништавости. Поред тога, уговор о посредовању у спорту може престати и услед накнадне трајне немогућности испуњења обавезе спортског агента, која је последица узрока за који ниједна страна уговорница није одговорна. Такође, овај уговор може престати и када спортском агенту буде одузета дозвола за рад, што ће имати карактер накнадне трајне, субјективне и правне немогућности испуњења обавезе. Уколико је уговор о посредовању у спорту закључен с обзиром на личне особине уговорних страна (уговор *intuitu personae*), он престаје и услед смрти неког од уговорника, односно престанком правног лица, због чијих својстава је овај уговор био закључен.

Осим општих начина престанка уговора, сматрамо да за уговор о посредовању у спорту важи и један посебан начин престанка. Са тим у вези, мишљења смо да услед постојања оправданих разлога свака уговорна страна може раскинути уговор о посредовању у спорту, наводећи те разлоге.

У претходном излагању смо размотрили протек времена као начин престанка уговора о посредовању у спорту. Такође, указали смо и на узроке ништавости овог уговора и анализирали питања која се односе на правне последице утврђивања ништавости уговора о посредовању у спорту. Стога нам у овом делу рада преостаје да истражимо извесне посебности везане за престанак уговора о посредовању у спорту, које проистичу из специфичности правног односа успостављеног овим уговором.

7. 1. Накнадна немогућност испуњења обавеза из уговора о посредовању у спорту

Догађа се да уговор о посредовању у спорту пуноважно настане, па да накнадно наступи немогућност испуњења уговорне обавезе спортског агента. До тога може доћи услед различитих разлога. Они могу бити објективне или субјективне природе. Такође, накнадну немогућност испуњења обавеза из уговора о посредовању у спорту могу узроковати физички или правни узроци. На пример, физичка немогућност постојала би у случајевима када спортски агент због тешког обољења није више у могућности да обавља своју делатност,⁹³² или када спортиста који је налогодавац спортског агента, због тешке повреде мора да заврши спортску каријеру. Са друге стране, правна немогућност наступа, примера ради, у случајевима када спортски агент одлуком надлежног органа остане без дозволе за рад, или када надлежни спортски савез изрекне спортској организацији меру забране регистрације нових играча, тј. забрану обављања спортских трансфера, у одређеном временском периоду. Међутим, сама природа наведених узрока немогућности нема правно релевантан значај. Посматрано са аспекта правних последица, битно је да је немогућност испуњења трајнијег карактера, као и да ли је она наступила услед разлога за које не одговара ниједна уговорна страна или ју је, пак, скривила једна од уговорница.⁹³³

Тако, ако је трајна немогућност испуњења обавеза спортског агента из уговора о посредовању у спорту последица узрока за који ниједна страна није одговорна, гаси се и обавеза налогодавца.⁹³⁴ При томе, спортски агент је дужан да докаже да није одговоран за узроке наступеле немогућности.⁹³⁵ Поред тога, дужан је и да свог саговорника, без одлагања, обавести о наступелој немогућности

---

⁹³² У случају да је уговор о посредовању у спорту закључен с обзиром на посебна својства личности (уговор *intuitu personae*).

⁹³³ Упоредити са: Радишић, Ј. , *Облигационо право*, стр. 158.

⁹³⁴ Видети: члан 137. став 1. Закона о облигационим односима.

⁹³⁵ Видети: члан 354. став 2. Закона о облигационим односима.

испуњења. У супротном, одговараће за штету коју је услед тога претрпео налогодавац. Обавеза обавештавања саговорника заснива се на начелу савесности и поштења и произилази из суштине правног односа успостављеног уговором о посредовању у спорту, који карактерише наглашен елемент поверења међу уговорницима. Када је налогодавац у целини или делимично испунио своју обавезу, овлашћен је да тражи повраћај по правилима о неоснованом обогаћењу.⁹³⁶

Самим чином наступања накнадне трајне немогућности испуњења обавезе спортског агента из уговора о посредовању у спорту за коју ниједан уговарач није одговоран, долази до гашења обавезе налогодавца, тј. до престанка уговора. За то није потребна ни тужба, ни пресуда. Евентуална судска одлука била би само декларативног карактера.⁹³⁷

Међутим, када се ради само о делимичној немогућности испуњења обавезе спортског агента, услед узрока за који ниједна страна није одговорна, сваки од уговорника је овлашћен да раскине уговор, ако делимично испуњење не одговара његовим интересима. Уколико то не учине, уговор остаје на снази у погледу преосталог могућег дела обавезе, са тим што друга страна може захтевати сразмерно снижење своје обавезе.⁹³⁸ У наведеном примеру играча који је због повреде морао да прекине са бављењем спортом, спортски агент га по природи ствари не може више представљати у спортским трансферима. Међутим, ако је уговором о посредовању у спорту, на темељу слободе уговарања, предвиђена и његова обавеза да се стара о јавном имиџу спортисте, односно да закључује уговоре о спонзорству и реклами у његово име и рачун, уговор би у том делу могао остати на снази. Наиме, многи играчи су због позитивног имиџа изграђеног током своје каријере медијски атрактивни и по престанку са активним бављењем спортом.

Трајна накнадна немогућност испуњења обавезе спортског агента из уговора о посредовању у спорту може бити и последица узрока за који је одговоран његов саговорник. Тако, у савременом професионалном спорту није реткост да надлежни

---

⁹³⁶ Видети: члан 137. став 1. Закона о облигационим односима.

⁹³⁷ Видети: Перовић, С. , *Облигационо право*, стр. 521.

⁹³⁸ Видети: члан 137. став 2. Закона о облигационим односима.

спортски савез због повреде одговарајућих прописа спортској организацији забрани обављање спортских трансфера у одређеном временском периоду. На пример, ФИФА је забраном довођења и регистравања нових играча у одређеном временском периоду санкционисала неке од најпознатијих фудбалских клубова, због кршења правила о међународним трансферима малолетних спортиста.⁹³⁹ Исту санкцију у више наврата је изрицала и УЕФА, због непоштовања правила финансијског *fair – play*.⁹⁴⁰ И други међународни и национални спортски савези овлашћени су да, због непоштовања постављених правила, спортским организацијама чланицама изрекну временски ограничену забрану обављања спортских трансфера. У ситуацијама када је некој спортској организацији изречена оваква санкција, она је одговорна за немогућност испуњења уговорне обавезе спортског агента, са којим има закључен уговор о посредовању у спорту. Наиме, могуће је да је спортски агент већ успоставио контакт са играчем који је био предмет интересовања за ангажовање и испреговарао услове за његов трансфер у спортску организацију која се јавља у улози налогодавца, али због изречене забране довођења и регистрације играча посао представљања у спортским трансферима

---

⁹³⁹ У овом контексту, наводимо случај енглеског фудбалског клуба Челси (*Chelsea*), којем је ФИФА 22. фебруара 2018. године, поред новчане казне од 600.000 швајцарских франака, изрекла и забрану довођења и регистрације нових играча у два прелазна рока, због тога што је прекршио 29 правила о регистрацији иностраних фудбалера млађих од 18 година. Видети: *Chelsea's two-window transfer ban upheld by Fifa – CNN*, доступно на: <https://edition.cnn.com/2019/05/...transfer-ban.../index.html> (датум посете: 19. 05. 2019). Сличне санкције, у истом или дужем временском трајању, раније су изрицане и фудбалским клубовима: Барселона (*Barcelona*), Атлетико Мадрид (*Atletico Madrid*) итд. У тренутку писања ових редова, поводом сумње да су повређена поменута правила која уређују међународне трансфере малолетних фудбалера, води се истрага против фудбалског клуба Манчестер Сити (*Manchester City*). Видети: *Official Documents – FIFA.com*, доступно на: <https://www.fifa.com/about-fifa/who-we.../official-documents/>, (датум посете: 19. 03. 2019).

⁹⁴⁰ Концепт финансијског *fair-play*а под окриљем УЕФА промовисан је у септембру 2010. године, а правила која га установљавају ступила су на снагу у јуну 2011. године. Суштина система успостављеног овим правилима је настојање УЕФЕ да се ограничи прекомерно улагање новца у фудбалске клубове, без оправдања у реалним приходима. У најкраћем, правилима финансијског *fair-play*а предвиђено је да износи које фудбалски клубови троше на трансферне надокнаде, пореске обавезе, одржавање спортских објеката, зараде запослених и остале трошкове, морају „покрити“ приходима оствареним из наградних фондова УЕФЕ, као и од продаје улазница, телевизијских права, спортске опреме, закључених рекламних и спонзорских уговора итд. У циклусу од три године допуштено је одступање између расхода и прихода у износу од тридесет пет милиона евра. Због повреде ових правила, УЕФА је већем броју фудбалских клубова изрицала забрану обављања међународних трансфера у одређеном временском трајању: Роми (*Roma*), Сиону (*Sion*), Челсију (*Chelsea*), Портсмуту (*Portsmouth*); Барселони (*Barcelona*), Реал Мадриду (*Real Madrid*) и Атлетико Мадриду (*Atletico Madrid*). Видети: *Financial Fair Play – UEFA.com*, доступно на: <https://www.uefa.com/...game/...financial-fair-play/index.html> (датум посете: 17. 02. 2019).

није могуће довршити. У том случају, обавеза спортског агента се гаси. Међутим, он задржава своје потраживање за исплату провизије према спортској организацији, са тим што се оно смањује за износ користи које је могао имати од ослобођења од властите обавезе.⁹⁴¹ Примера ради, за износ трошкова које је уштедео због тога што посао представљања у спортском трансферу није окончан.

Трајна накнадна немогућност испуњења обавезе спортског агента из уговора о посредовању у спорту може наступити и његовом кривицом. На пример, надлежни спортски савез може спортском агенту одузети лиценцу, односно дозволу за рад, услед разлога које је сам скривио. Одузимање дозволе за рад има карактер накнадне трајне, субјективне и правне немогућности испуњења обавезе. У оваквој ситуацији, наступањем правноснажности одлуке надлежног органа којом је спортском агенту одузета лиценца, долази до гашења и обавезе налогодавца, односно до престанка уговора о посредовању у спорту. При томе, налогодавац је овлашћен је да захтева њену надокнаду штете коју је претрпео услед скривљене трајне немогућности испуњења обавезе спортског агента. Такође, у случају да је у целини или делимично испунио своју обавезу, има право да тражи повраћај датог по правилима о стицању без основа. Поред одузимања дозволе за рад, спортском агенту због кршења одређених правила која уређују обављање овог занимања може бити изречена и привремена забрана предузимања послова представљања у спортским трансферима.⁹⁴² У том случају, налогодавац спортског агента може раскинути уговор о посредовању у спорту. И у овој ситуацији налогодавац има право на повраћај датог и надокнаду претрпљене штете.

---

⁹⁴¹ Видети: члан 138. став 1. Закона о облигационим односима.

⁹⁴² У наведеном смислу, актуелан је случај у којем је Фудбалски савез Италије (*Federazione Italiana Giuoco Calcio*) изрекао тромесечну забрану обављања послова представљања у спортским трансферима Мину Рајоли (*Mino Raiola*), једном од двојице најпознатијих светских фудбалских агената. Други је већ помињани Жорж Мендеш (*Jorge Mendes*). При томе, нису обелодањени разлози за санкцију изречену господину Рајоли. Ову казну потврдио је и надлежни орган ФИФЕ, са тим што је њено дејство проширио на територију свих држава чланица овог међународног савеза. Видети: *Mino Raiola: Paul Pogba's agent banned for three months by Fifa – BBC*, доступно на: <https://www.bbc.co.uk/sport/football/48235395> (датум посете: 10. 03. 2019).

Напоследку, мора се нагласити да накнадну трајну немогућност испуњења обавеза из уговора о посредовању у спорту треба разликовати од ситуације у којој је, услед промењених околности, осујећено остваривање сврхе уговора или је испуњење уговорне обавезе знатно отежано, али ипак и даље могуће. Правне последице у овим двама ситуацијама су различите. Након што смо размотрили правне последице накнадне немогућности испуњења обавеза из уговора о посредовању у спорту, упуштамо се у испитивање правног утицаја промењених околности на овај уговор.

7. 2. Раскидање или ревизија уговора о посредовању у спорту због промењених околности

Уговор о посредовању у спорту припада категорији уговора са трајним испуњењем обавеза. Извршење њиме преузетих обавеза простира се у одређеном временском периоду. У складу са принципом *pacta sunt servanda*, уговорне стране су дужне да своје обавезе изврше онако како је уговором предвиђено. Приликом закључења овог уговора уговорници имају у виду постојеће околности, те њима прилагођавају међусобна права и обавезе. Такође, уговорне стране би требале да ускладе садржину свога уговора и са могућношћу да се прилике које постоје у времену закључења уговора унеколико измене до истека рока одређеног за испуњење уговорних обавеза. Наиме, сви уговори са трајним испуњењем обавеза подразумевају одређени нормалан, односно уобичајен уговорни ризик који се мора узети у обзир приликом закључења уговора.⁹⁴³

Међутим, током времена у коме уговорне обавезе треба испунити могу се битно променити околности под којима је уговор о посредовању у спорту закључен. Овакве ситуације нису реткост у изразито динамичном окружењу

---

⁹⁴³ Видети: члан 135. Закона о облигационим односима. Такође, видети: Решење Врховног суда Србије Гж. 12/98, од 14. јуна 1998. године. Наведено према: Станојчић, Г. , *нав. дело*, стр. 118-119.

савременог спорта. Услед битних промена околности, које се нису могле предвидети у моменту закључења уговора, испуњење обавезе једне уговорне стране може постати отежано, или се због тога не може остварити сврха уговора.

Идеја да треба пружити заштиту уговорној страни која је погођена промењеним околностима јавила се још у делима римских филозофа.⁹⁴⁴ Основна идеја развијена у филозофско-етичким оквирима, свој првобитни правни израз добила је у канонском праву у XII веку, у виду теорије *clausula rebus sic stantibus*.⁹⁴⁵ Суштина овог теоријског схватања је да су уговорници везани уговором само уколико су околности које су постојале у времену закључења уговора остале у истом стању до истека рока за испуњење њихових обавеза. Временом, током историјског развоја правне мисли, полазно правило о утицају промењених околности на испуњење уговора прецизније је објашњавано мноштвом теорија.⁹⁴⁶ Такође, заштита по овом основу остваривана је захваљујући стваралачком деловању судске праксе, да би се тек од тридесетих година XX века могућност раскидања или измене уговора због промењених околности почела изричито предвиђати и у појединим законцима.⁹⁴⁷

Према правилима предвиђеним у Закону о облигационим односима, дерогирање принципа *pacta sunt servanda*, путем омогућавања раскидања или измене уговора у случају наступања битно промењених околности дозвољавају следећи услови: отежано испуњење уговорне обавезе или немогућност остваривања

---

⁹⁴⁴ Видети: Carbonier, J. , *Droit civil – Les biens-Les obligations* (Volume II), QUADRIGE/PUF, Paris, 2004, стр. 2178.

⁹⁴⁵ *Истио*. У Грацијановом декрету из XII века се закључује: „нема никакве двосмислености ни лажи ако неко не испуни дато обећање због тога што би нека непредвидљива околност утицала да то постане опасно или штетно за обавезано лице“. Видети: Перовић, С. , *Облигационо право*, стр. 424-425. Такође, видети: Круљ, В. *Промењене околности и уговорна одговорност*, Београд, 1967, стр. 16. Дословни превод синтагме *rebus sic stantibus* на српски језик гласи „док ствари тако стоје“.

⁹⁴⁶ О томе, видети више у: Перовић, С. , *Раскид уговора због промењених околности и начело правне сигурности*, Београд, 1974, стр. 184-196.

⁹⁴⁷ Примера ради, у Закону о облигацијама Пољске из 1933. године; Италијанском грађанском законнику из 1942. године; Грчком грађанском законнику из 1946. године итд. О томе, видети више у: Ковачевић, Р. , *Промењене околности и начело савесности и поштености*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, 1973, стр. 284-290.

сврхе уговора; изванредност (непредвидљивост) догађаја; наступање промењених околности пре истека времена одређеног за испуњење уговорне обавезе.⁹⁴⁸

Промењене околности треба знатно да отежају испуњење уговорне обавезе једне стране или да због новонасталих прилика буде осујећено остваривање сврхе уговора. При томе, отежано испуњење уговорне обавезе, или немогућност остварења сврхе уговора мора бити испољено „у тој мери да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна и да би по општем мишљењу било неправично одржати га на снази“.⁹⁴⁹

Услед наступања промењених околности, испуњење обавезе, дакле, није постало сасвим немогуће, али је отежано толико да се тиме нарушава начело еквивалентности узајамних престација, у мери да један уговорник долази у очигледно подређен положај у односу на свог саговорника. Међутим, раскидање или измена уговора због промењених околности могући су чак и онда када испуњење уговорне обавезе само по себи није постало отежано, али је сврха уговора, у смислу економског ефекта који се закључењем конкретног синалагматичког уговора желео постићи,⁹⁵⁰ постала трајно неостварљива. У оба наведена случаја уговор више не одговара очекивањима уговорних страна и не удовољава захтеву правичности.

Правни теоретичари на овим просторима, институт раскидања или измене уговора због промењених околности уобичајено објашњавају помоћу две теорије.

---

⁹⁴⁸ Видети: члан 133. став 1-4. Закона о облигационим односима. Према правилима Закона о облигационим односима, остали случајеви раскидања уговора остварују се вансудским путем или у поступку пред судом, али се улога суда своди само на декларацију испуњености одређених законских услова. Насупрот томе, у случају промењених околности раскидање (или измена) уговора се остварује у процесу судског одлучивања, у којем суд одмерава извесне околности које су законом постављене као релевантне и доноси одлуку да ли ће досудити раскидање (или измену) уговора или неће. У контексту овог института, дакле, судска одлука има конститутивно дејство. Видети: Ђурђевић, М., *Раскидање или измена уговор због промењених околности* (магистарски рад), Универзитет у Београду, Правни факултет, 1994, стр. 25.

⁹⁴⁹ Видети: члан 133. став 1. Закона о облигационим односима.

⁹⁵⁰ Наведено поимање законског појма *сврха уговора* настојаћемо да образложимо у излагању које следи.

То су: теорија еквивалентности узајамних давања⁹⁵¹ и теорија каузе.⁹⁵² Међутим, у доктрини је присутан и став да су у Закону о облигационим односима прихваћене обе наведене теорије.⁹⁵³ Према нашем мишљењу, ово становиште је исправније. При томе, сматрамо да отежано испуњење обавезе и неостваривање сврхе уговора указују на теорију еквивалентности узајамних престајања, а очекивања уговорника на теорију каузе.

У контексту наведених доктринарних размимоилажења, у правној теорији постоји неслагање око тога шта обухвата законски појам *сврха уговора*. Доминантан став је да се ради о појму који по својој садржини одговара појму каузе. Међутим, теоретска неслагања се проширују и на питање да ли под појмом *сврха уговора* треба подразумевати каузу у свом објективном, или субјективном смислу. По једном становишту, овај појам односи се на каузу у објективном смислу.⁹⁵⁴ По другом схватању, под овим појмом треба подразумевати каузу у субјективном смислу, тј. побуде за закључење уговора.⁹⁵⁵ Међутим, како се у нашем праву побуде у начелу правно ирелевантне (у случају да су допуштене), према овом схватању се под сврхом уговора подразумева једино одлучујућа („финална“) побуда, која је једну уговорну страну определила да склопи уговор и која је стога другој страни била позната или морала бити позната.⁹⁵⁶

Према нашем мишљењу, законски појам *сврха уговора* треба разликовати од појма каузе, како у објективном, тако и у субјективном значењу. У том смислу, сматрамо да се појам *сврха уговора*, код института промењене околности, не односи на елементе које садржи појам каузе у својој неокласичној верзији и да га не треба схватити као правни циљ који се остварује уговором. На овакво схватање нас

---

⁹⁵¹ Видети: Ђорђевић, Ж. – Станковић, В., *Облигационо право (општи део)*, стр. 224. Такође, видети: Перовић, С., *Облигационо право*, стр. 428.

⁹⁵² Видети: Џигој, С., *Улога и значај каузе (основа) и уговорном праву*, *Правни живот*, br. 10/1988, Београд, стр. 1552.

⁹⁵³ Видети: Ђурђевић, М., *Раскидање или измена уговор збој промењених околности*, стр. 266. Такође, видети: Дудаш, А., *нав. дело*, стр. 150.

⁹⁵⁴ Видети: Џигој, С., *Улога каузе у аспектима накнаде уговорне штете*, Зборник радова: Уговори у међународној трговини – књ. 1 (приредио: Шулејић, Предраг), Универзитет у Београду, Правни факултет – Институт за правне и друштвене науке, Београд, 1987, стр. 15.

⁹⁵⁵ Видети: Ђурђевић, М., *Раскидање или измена уговор збој промењених околности*, стр. 209-210.

⁹⁵⁶ *Исто*.

наводи терминологија прихваћена у Закону о облигационим односима. Наиме, у њему се употребљавају различити изрази и описне формулације које указују на правну релевантност каузе.⁹⁵⁷ Међу њима се не налази термин *сврха уговора*. Чини нам се да наведено потврђује и чињеница да се кауза узима у обзир приликом уређења правних последица промењених околности, употребом израза *циљ уговора*. Наиме, суду се налаже да приликом одлучивања о томе да ли ће раскинути или правично изменити уговор руководи начелима поштеног промета, водећи рачуна нарочито о *циљу уговора*, нормалном ризику који уговорници треба да снесе код одређеног типа уговора, општем интересу и интересу обеју страна.⁹⁵⁸ Сматрамо да се коришћењем различитих термина приликом регулисања истог института желела нагласити и посебност у погледу њиховог значења. Такође, мишљења смо да су код института промењених околности побуде за закључење уговора (кауза у субјективном смислу) обухваћене и описном формулацијом „*да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна*.“⁹⁵⁹

Стога, закључујемо да под законским појмом *сврха уговора* треба подразумевати економски ефекат који се склапањем конкретног синалагматичког уговора жели остварити. У прилог оваквом размишљању, истичемо и врло

---

⁹⁵⁷ Тако, у контексту опште претпоставке важности уговора, код института неспоразума, као и код стицања без основа, употребљава се термин „*основ*“ уговорне обавезе. За означавање каузе у објективном значењу користи се и израз „*циљ уговора*“, и то код уређења: правних последица ништавости уговора, раскидања или измене уговора због промењених околности (подвукао: аут.) и ништавости појединих одредби општих услова пословања. Са друге стране, за означавање каузе у субјективном смислу, употребљава се појам „*побуда*“ за закључење уговора, као и израз „*одлучујућа побуда*“. У неким ситуацијама се за означавање правног циља због којег се закључује уговор користе описне формулације. Тако је код раскидања уговора са узастопним обавезама, где страна која је верна уговору може раскинути уговор и у погледу већ испуњених обавеза, ако делимично испуњење „*нема интереса за њу*“. Такође, код делимичне немогућности испуњења за коју не одговара ниједна уговорна страна, друга страна може раскинути уговор ако делимично испуњење „*не одговара њеним потребама*.“ О томе, видети више у: Дудаш, А., *нав. дело*, стр. 114-115.

⁹⁵⁸ Видети: члан 135. Закона о облигационим односима.

⁹⁵⁹ У овом смислу, у једном случају у домаћој судској пракси, суд се приликом раскидања уговора због промењених околности позвао на чињеницу да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна. Ради се о пресуди Врховног суда Србије из 2005. године, којом је раскинут уговор о продаји таванског простора. Након закључења уговора, градски орган управе одбио је да да сагласност за извођење грађевинских радова, због чега је Суд проценио да уговор више не одговара очекивањима уговорника (претварање таванског простора у стамбени је за купца била одлучујућа побуда која га је определила да закључи уговор, што је продавцу било познато) и стога би било неправично одржати га на снази. Видети: Пресуда Врховног суда Србије, Рев. 2674/2005 од 07. децембра 2005. године. Наведено према: Дудаш, А., *нав. дело*, стр. 151.

ауторитативан став заузет у домаћој судској пракси. Наиме, Врховни суд Србије је у једном случају из 1994. године проценио да „постоје разлози за раскидање уговора о закупу пословних просторија због промењених околности, када закупнина, која не може да подмири ни трошкове одржавања пословног простора, не обезбеђује остваривање сврхе уговора, која се огледа у очекивањима закупадавца да од закљученог уговора оствари одређену економску корист.“⁹⁶⁰

У контексту утицаја измењених околности на уговор о посредовању у спорту, подсећамо на став Врховног савезног суда Швајцарске, заузет у предмету *4A_312/2017*, који смо разматрали у вези питања допуштености одређивања посредничке надокнаде у унапред уговореном паушалном износу. Наиме, Суд је у овом случају проценио да нереализовани спортски потенцијал ангажованог играча нема значај промењених околности које би оправдале ревизију уговора о посредовању у спорту, у правцу снижења износа уговорене посредничке надокнаде.⁹⁶¹

Насупрот томе, једна од могућих ситуација у којој би промењене околности могле довести до раскидања или ревизије уговора о посредовању у спорту, постојала би у случају пребацивања одређене спортске организације у нижи ранг такмичења, на основу административне одлуке надлежног спортског савеза. У савременом професионалном спорту овакве мере нису реткост. У сврху појашњења послужићемо се примером распоређивања чувеног шкотског фудбалског клуба Глазгов Ренџерс (*Glasgow Rangers Football Club*) у најнижи ранг професионалног такмичења у фудбалу у тој земљи. Наиме, због пореског дуга у износу од двадесет једног милиона фунти, у фебруару 2012. године над овим клубом је отворен стечајни поступак. Клуб је банкротирао, те је избачен из Премијер лиге Шкотске (*Scottish Premiership*). Славни клуб је убрзо реорганизован и добио је нове власнике

---

⁹⁶⁰ Видети: Решење Врховног суда Србије, Рев. 959/94 од 23. марта 1994. године.

⁹⁶¹ Видети: Mavromati, D., *SFT Judgment 4A_312/2017 Football Club X. v. A. Compatibility of an Agent's Commission Fee with Public Policy*, доступно на: sportlegis.com > [Court of Arbitration for Sport \(CAS\)](http://sportlegis.com) (датум посете: 24. 10. 2018).

и управљачку структуру, који су поднели захтев да у наредној сезони (2013/2014) овај фудбалски клуб поново буде распоређен у Премијер лигу. Међутим, тај захтев је одбијен на седници тридесет шкотских професионалних фудбалских клубова, одржаној 13. јула исте године. Тада је чак двадесет пет представника клубова гласало да се Ренџерси пребаце у Трећу дивизију (четврту лигу), што у Шкотској представља најнижи професионални ранг такмичења, из којег нема даљег испадања.⁹⁶²

Када би ову ситуацију сагледали из угла домаћег законодавства, спортски агент који би имао закључен уговор о посредовању у спорту са спортском организацијом која се нађе у сличној ситуацији, могао би да подигне тужбу за раскид уговора. Испуњење његове уговорне обавезе постало би претерано отежано, с обзиром да би професионалне играче са којима је требао да преговара поводом трансфера тешко приволео да наступају у нижем/најнижем рангу такмичења. Такође, дошло би до осујећења сврхе уговора коју је спортски агент имао у виду приликом његовог закључења, с обзиром да су зараде играча у нижеранжираним такмичењима вишеструко мање, тако да би и износи посредничке провизије били занемарљиви у односу на очекивања спортског агента. О својој намери да тражи раскид уговора спортски агент би морао обавестити спортску организацију, одмах по сазнању за наступање промењених околности. Спортска организација би, евентуално, могла понудити или пристати на понуду суда да се услови уговора о посредовању у спорту правично измене и прилагоде новонасталим околностима.

У циљу избегавања сувишних понављања, напомињемо да је о улози суда у процесу одлучивања о правним последицама промењених околности и критеријумима за доношење одлуке да ли ће досудити раскидање или правичну измену уговора или не, већ било речи у претходном излагању.

---

⁹⁶² Видети: *Rangers thrown out of SPL – Financial Times*, доступно на: <https://www.ft.com/.../bac6306c-c5fc-11e1-b57e-00144feabdc...> (датум посете: 27. 09. 2018).

7. 3. Раскидање уговора о посредовању у спорту из оправданих разлога

Осим осталих општих начина престанка уговора, сматрамо да за уговор о посредовању у спорту важи и један посебан начин престанка. Наиме, мишљења смо да услед постојања оправданих разлога свака уговорна страна може раскинути уговор о посредовању у спорту, уз навођење тих разлога.

Такав оправдан разлог за налогодавца би, на пример, могла бити околност да се спортски агент налази у сукобу интереса приликом обављања конкретног посла представљања у спортским трансферима. Овакав став потврђен је и у пракси Суда за арбитражу у спорту, у већ разматраном случају *Heiderscheid v Ribery*. Током поступка пред Судом је, између осталог, утврђено да је спортски агент Бруно Хајдершајд (*Bruno Heiderscheid*) био у сукобу интереса, пошто је истовремено имао закључене уговоре о посредовању у спорту и са фудбалером Франком Риберијем (*Franck Ribery*) и са фудбалским клубом Олимпик из Марсеја (*Olympique Marseille*), због чега је закључено да је играч раскинуо уговор из оправданог разлога.⁹⁶³

Са друге стране, спортски агент би и самоиницијативно могао раскинути уговор о посредовању у спорту када би се у конкретном случају нашао у сукобу интереса. Наиме, као што је већ речено, спортски агенти, по правилу, репрезентују више налогодавца. Због тога је могуће да, на пример, два играча које представља исти спортски агент претендују на посао у једној спортској организацији.⁹⁶⁴ У оваквој претпостављеној ситуацији, интереси играча били би међусобно директно супротстављени. Спортски агент не би могао са потребном пажњом истовремено штитити интересе оба налогодавца. То би био оправдан разлог због кога би спортски агент, пошто своје налогодавце обавести о постојећем сукобу интереса,

---

⁹⁶³ Видети: *Study on sports agents in the European Union*, стр. 102.

⁹⁶⁴ Видети: Spengler, J. – Anderson, P. – Connaughton, D. , *нав. дело*, стр. 84. У истом смислу, видети: Јечменић, М. , *Уговор о посредовању у спорту*, стр. 44.

могао раскинути уговор о посредовању у спорту са једним од играча.⁹⁶⁵ У противном, спортски агент би дуговао надокнаду штете обојници играча са којима има закључене уговоре о посредовању у спорту.

Такође, спортски агент који са одређеним играчем има закључен уговор о посредовању у спорту који садржи клаузулу о ексклузивитету (клаузула о искључивом представљању), могао би да раскине уговор ако је спортиста за време важења таквог уговора закључио други уговор о посредовању у спорту, са другим спортским агентом. Поред тога, у овом случају спортски агент био би поверилац потраживања надокнаде претрпљене штете.

Уколико би се утврдило да је налогодавац раскинуо уговор без оправданог разлога, спортском агенту који је због тога прекинуо своју делатност везану за конкретне послове представљања у спортским трансферима, припадало би право на надокнаду штете због изгубљене провизије. Такође, ако би се утврдило да је спортски агент без оправданог разлога раскинуо уговор, право на надокнаду штете припадало би налогодавцу.

---

⁹⁶⁵ *Истио.*

ОДЕЉАК 3

ПРАВНА ЗАШТИТА МАЛОЛЕТНИХ СПОРТИСТА У ДОМЕНУ УГОВОРА О ПОСРЕДОВАЊУ У СПОРТУ

Број малолетних лица која се на аматерској, полупрофесионалној или професионалној основи баве спортом повећава се изванредном брзином. Премда се не може са извесношћу тврдити да је ова појава непосредна последица комерцијализације спорта, чињеница је да су малолетни спортисти махом присутни у спортовима које одликује изражена материјална компонента, као што су, на пример, фудбал, кошарка и тенис.⁹⁶⁶ Истовремено, будући да је основни циљ делатности спортских агената остваривање финансијске добити на тржишту спортских трансфера, у фокусу ове професије су управо они такмичарски спортови

---

⁹⁶⁶ Према резултатима једног обимног емпиријског истраживања које је на нивоу Европе спроведено пре десетак година, број малолетних лица која су се професионално бавила фудбалским спортом у најјачим (првим) лигама европских земаља на почетку сезоне 2008/2009. био је на нивоу од 0,8 посто, посматрано према укупном броју професионалних фудбалера. Истраживањем је било обухваћено 11.015 фудбалера, из 456 фудбалских клубова, у 30 првих лига европских земаља. Предмет истраживања су, дакле, били само професионални играчи. Видети: Besson, R. – Poli, R. – Ravel, L. , *The Demographic Study of European Footballers, published in December 2008 by the Professional Football Players Observatory*, 2008, стр. 10, доступно на: https://www.uefa.com/.../uefa/.../792559_DOWNLOAD.pdf (датум посете: 12. 08. 2018). Претпостављамо да се до данашњих дана број малолетних лица професионалних фудбалера значајно повећао, док је број малолетника који на аматерској или полупрофесионалној основи баве фудбалом извесно многоструко већи.

у којима комерцијална димензија наглашено долази до изражаја. То је, између осталог, утицало и на усмеравање делатности спортских агената ка проналажењу талената међу све млађом популацијом, што малолетне спортисте чини посебно рањивом категоријом учесника у спортским активностима. Из тог разлога, нарочито је важно одредити најпогодније мере правне заштите и садржину најбољег интереса детета у случајевима када спортски агент пружа услуге представљања малолетног спортисте.

Посебно се мора нагласити да се принцип најбољег интереса детета мора доследно примењивати приликом доношења сваке индивидуалне одлуке од значаја за малолетног спортисту. У том смислу, уговором о посредовању у спорту спортски агент не може се овластити да буде искључиви тумач најбољег интереса малолетног спортисте у будућности, односно за време трајања наведеног уговора. Напротив, принцип најбољег интереса детета мора се примењивати како приликом закључења уговора о посредовању у спорту, тако и приликом сваког појединачног поступка или одлуке које се предузимају сходно обиму овлашћења спортског агента из овог уговора. Са тим у вези, потребно је да се националним законодавством, односно међународним и домаћим аутономним спортским правилима предвиде одговарајући механизми за вредновање и преиспитивање најбољег интереса детета приликом закључења уговора о посредовању у спорту са малолетним спортистом, као и последичног закључења уговора о раду, односно трансферу малолетног спортисте, који се јављају као исход деловања спортских агената.

Наведени приступ проистиче превасходно из правила Конвенције Уједињених нација о правима детета, као међународног уговора који даје најсвеобухватнију формулацију принципа најбољег интереса детета.⁹⁶⁷ Наиме, према овом општем правном акту, „у свим поступцима који се тичу деце, без обзира да ли их предузимају установе јавног или приватног социјалног старања,

---

⁹⁶⁷ Конвенција о правима детета усвојена је резолуцијом 44/25 Генералне скупштине Уједињених нација од 20. новембра 1989. године, а наша држава ју је ратификовала већ наредне године. Видети: Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима детета, „Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 15/1990 и „Службени лист СРЈ – Међународни уговори“, број 2/97.

судови, управни органи или законодавна тела, најбољи интерес детета биће од првенственог значаја“.⁹⁶⁸ Поменута одредба Конвенције тумачи се на најшири могући начин, у смислу да су принципом најбољег интереса детета везани сви доносиоци одлука које се непосредно или посредно тичу детета, укључујући и родитеље детета.⁹⁶⁹ Из тог разлога, механизам правне заштите малолетног спортисте у домену услуга које пружа спортски агент, не може се разумети без општег осврта на концепт најбољег интереса детета.

Упркос увреженом схватању како је одређивање садржине најбољег интереса детета недостижни идеал и правни стандард чије садржинске границе не могу бити јасно одређене, није сасвим тако. Наиме, неодређеност садржине најбољег интереса детета проистиче превасходно из чињенице да је реч о принципу који се остварује индивидуалистички, односно у зависности од околности сваког појединачног случаја и животне ситуације конкретног детета. Из тог разлога, садржина најбољег интереса детета треба да буде прилагођена потребама и интересима сваког појединачног детета, што у значајној мери отежава прецизније дефинисање поменутог правног стандарда. Ипак, према једној од свеобухватнијих дефиниција из домаће правне теорије, најбољи интерес детета дефинише се као „правни принцип, односно правно правило, на основу којег се, уз уважавање индивидуалних карактеристика сваког детета, доноси одлука која треба представљати што вернији одраз или компромис између потреба заштите, развоја и партиципације детета, садашњих и будућих интереса детета, као и интереса детета и његовог породичног и друштвеног окружења“.⁹⁷⁰

Како би се олакшало одређивање садржине најбољег интереса детета у сваком појединачном случају, Комитет за права детета, као надзорни орган за примену Конвенције о правима детета, предлаже листу елемената које треба узети у обзир приликом вредновања најбољег интереса конкретног детета. Тако, наведени међународни орган сугерише да приликом одређивања садржине

---

⁹⁶⁸ Видети: члан 3. став 1. Конвенције о правима детета.

⁹⁶⁹ Дужност родитеља да поштују принцип најбољег интереса детета изводи се из метода историјског и систематског тумачења одредбе којом се наведено начело утврдило у Конвенцији као општи правни принцип. О томе, видети више у: Влашковић, В. , *Начело најбољеј интереса деце у породичном праву*, стр. 44 -46.

⁹⁷⁰ *Исто*, стр. 119.

најбољег интереса детета треба обратити пажњу на: мишљење детета, дететов идентитет, очување породичног окружења и постојећих односа, негу, заштиту и безбедност детета, ситуацију рањивости, право детета на здравље, као и право детета на образовање.⁹⁷¹ Садржина најбољег интереса детета се у сваком конкретном случају одређује одговарајућим рангирањем наведених елемената.⁹⁷² Прецизније речено, сви елементи за вредновање најбољег интереса детета представљају одразе одговарајућих права детета, па се процес своди на одређивање домашаја, односно рангирање различитих права детета у конкретном случају.⁹⁷³

Будући да сва права чији је титулар дете служе задовољењу идеја заштите, развоја или партиципације детета, рангирање права детета суштински представља доношење одлуке којој ће се од наведених вредности дати предност приликом одређивања садржине најбољег интереса детета у конкретном случају.⁹⁷⁴ У ситуацијама где нарочито може доћи до изражаја рањивост, неискуство или недовољна зрелост детета, држава обично настоји заштитити дете преко правних механизма којима се сужава слобода непосредних доносилаца одлука о најбољем интересу детета. Укључујући и само дете, као и његове родитеље, односно законске заступнике. Такав приступ се у правној теорији означава као патерналистички и присуство оваквог модела доминантно је у националним законодавствима и међународним и домаћим спортским правилима која одређују оквире за закључење уговора са малолетним спортистима.⁹⁷⁵ У том смислу, анализом одговарајућих националних спортских законодавстава заједно са постојећим спортским правилима, може се закључити да најбољи интерес малолетног спортисте у домену

---

⁹⁷¹ Видети: пар. 53 – 79. Општег коментара бр. 14 (2013) Комитета Уједињених нација за права детета, о праву детета да његов или њен интерес буде од првенственог значаја (члан 3. став 1.) од 29. маја 2013. године. У даљем тексту: КПД/ОК/14.

⁹⁷² Видети: пар. 80 – 82. КПД/ОК/14.

⁹⁷³ У том смислу видети: пар. 5. и пар. 82. КПД/ОК/14.

⁹⁷⁴ Детаљније видети: Влашковић, В. , *Начело најбољеј интереса дејтења у породичном праву*, стр. 108.

⁹⁷⁵ Израз „патернализам“ потиче од латинског придева *paternus* у значењу „очински“ и подразумева заштитнички однос владара, односно власти, према потчињенима, при чему благонаклоност владара замењује права грађана. Видети: Клајн, И. - Шипка, М. , *нав. дело*, стр. 914. У правном смислу, патернализам представља политику ограничавања слободе и одговорности лица која су у односу потчињености или зависности у њиховом претпостављеном најбољем интересу. Видети: Soanes, C. - Waite, M. - Hawker, S. , *Oxford Dictionary Thesaurus & Worldpower Guide*, Oxford University Press, Oxford, 2001, стр. 940.

услуга које му пружа спортски агент почива на патерналистичком принципу који се у квалитативном смислу исказује двојачко. Тачније, можемо разликовати два круга спољне интервенције (националних законодаваца и твораца спортских правила) на правне односе између спортских агената и малолетних спортиста, у циљу заштите деце која узимају учешће у спортским активностима. Први круг спољне интервенције подразумева ограничење домашаја партиципације детета кроз оснажење родитељских дужности и могао би се назвати кругом „родитељског патернализма“. Са друге стране, други круг спољне интервенције у правне односе између малолетног спортисте и спортског агента почива на државној интервенцији којом се у циљу заштите права и интереса детета ограничава како домашај права детета на мишљење, тако и родитељска аутономија у вршењу родитељског права. Наведени круг би се могао назвати кругом „државног патернализма“.

Први круг овакве интервенције подразумева ограничавање партиципације детета кроз оснажење родитељских дужности. Овде је основно полазиште да су родитељи у најбољем положају да одређују садржину најбољег интереса детета приликом закључења уговора који се непосредно односе на малолетног спортисту као њихово дете. Другим речима, дomet права детета на мишљење приликом закључења уговора о посредовању у спорту са малолетним спортистом, као и свих правних послова проистеклих из наведеног уговора између детета и спортског агента, одређују родитељи. Уколико родитељи малолетног спортисте из правних или фактичких разлога не могу донети одлуку о најбољем интересу детета у конкретном случају, надлежни државни орган ће ценити оправданост закључења уговора са малолетним спортистом са становишта права и интереса детета. Пример првог круга спољне интервенције у циљу заштите најбољег интереса малолетног спортисте представљају законска и спортска правила која се односе на закључење уговора о посредовању у спорту са малолетним спортистом, као и уговора о раду и уговора о стипендирању малолетног спортисте ради спортског усавршавања.

Код другог круга спољне интервенције, патерналистички приступ најбољем интересу малолетног спортисте још је израженији. Наиме, рањивост детета је овде толико изражена да законодавци, односно творци спортских правила одређују садржину најбољег интереса детета путем одговарајућих правних претпоставки

којима се ограничава како мишљење детета, тако и родитеља у вршењу родитељског права. Типичан пример другог круга спољне интервенције представљају законска и спортска правила о забрани међународних и националних трансфера малолетних спортиста.⁹⁷⁶ Другим речима, поменути правила успоставља се оборива правна претпоставка како закључивање уговора о међународном или националном трансферу малолетног спортисте није у најбољем интересу детета. Основи за обарање претпоставке представљају заправо начине индивидуализације најбољег интереса малолетног спортисте у конкретном случају. Ипак, како би се боље разумело остваривање принципа најбољег интереса детета у контексту услуга које спортски агент може пружати малолетном спортисти на основу уговора о посредовању у спорту, потребно је детаљније размотрити оба поменута круга спољне интервенције.

Први круг спољне интервенције („родитељски патернализам“), у циљу заштите малолетног спортисте у спортском законодавству Србије, исказује се првенствено кроз правило да се уговор са малолетним спортистом може пуноважно закључити само уз писану сагласност оба родитеља, оверену у складу са законом.⁹⁷⁷ Сходно томе, Законом о спорту је предвиђено како се уговор о посредовању у спорту са малолетним спортистом може пуноважно закључити само уз претходно оверену и писану сагласност оба родитеља детета.⁹⁷⁸ Дакле, изричита писана сагласност оба родитеља тражиће се и за сваки уговор који се закључи са малолетним спортистом на темељу уговора о посредовању у спорту, сходно обиму овлашћења које је преузео спортски агент. На овај начин, законодавац сасвим

---

⁹⁷⁶ Видети: члан 18. став 4-5. Закона о спорту. У том смислу видети: члан 19. став 1. Правилника ФИФА о статусу и трансферима играча, доступно на: <https://resources.fifa.com/image/upload/regulations-on-the-status-and-transfer-of-players.pdf?cloudid=adi1292xtnibmwrqnmim> (датум посете: 02. 08. 2018). Такође, видети: члан 46-47. Правилника Фудбалског савеза Србије о регистрацији, статусу и трансферу играча од 15. јуна 2017. године. Видети, такође: члан 68. Правилника ФИФА о играчима и функционерима - књига 3 од 17. јуна 2018. године, доступно на: <http://www.fiba.basketball/internal-regulations/book3/players-and-officials.pdf> (датум посете: 02. 08. 2018). Видети и: члан 48. и члан 57. Регистрационог правилника Кошаркашког савеза Србије, усвојеног 22. децембра 2017. године, са изменама и допунама од 20. Јуна 2018. године.

⁹⁷⁷ Видети: члан 10. став 6. Закона о спорту.

⁹⁷⁸ Видети: члан 94. став 9. Закона о спорту.

оправдано закључење уговора са малолетним спортистом третира као питање које битно утиче на живот детета у смислу правила породичног законодавства.⁹⁷⁹

Наиме, према домаћем Породичном закону доношење одређених одлука из домена вршења родитељског права због свог значаја по право детета на живот, опстанак и развој захтева да о наведеним питањима родитељи заједнички и споразумно одлучују.⁹⁸⁰ У том смислу, питања која битно утичу на живот детета могу се дефинисати као „питања поводом којих се доноси одлука која задире у право детета на живот, опстанак и развој на начин који би могао изазвати дугорочне последице на физички, психички, морални или духовни интегритет детета, а које се тешко или уопште не могу изменити будућим радњама родитеља или одговарајућих лица која су донела првобитну одлуку“.⁹⁸¹

Породично законодавство Србије као питања која битно утичу на живот детета, где се захтева изричита писана сагласност оба родитеља, наводи образовање детета, предузимање већих медицинских захвата над дететом, промену пребивалишта детета и располагање имовином детета велике вредности.⁹⁸² Сходно одредбама овог Закона, несумњиво је да се питањем које битно утиче на живот детета сматра и давање сагласности за усвојење детета.⁹⁸³ Важно је напоменути како Породични закон даје само примере питања која битно утичу на живот детета, што значи како дати круг питања није затворен, већ су наведени само карактеристични случајеви када родитељи доносе одлуке од нарочитог значаја за дете.⁹⁸⁴ У том смислу, законодавац је препознао како се у области спорта најбољи интерес малолетног спортисте може остваривати само уз доследно препознавање вредности породичног законодавства које је по природи најосетљивије на потребе детета.

---

⁹⁷⁹ У том смислу видети: члан 78. став 3-4. Породичног закона Србије.

⁹⁸⁰ Видети: Влашковић, В. , *Одлучивање о питањима која битно утичу на живот детета према Породичном закону Србије*, Зборник радова: Породични закон – дванаест година после (пр. Драшкић, М. – Шаркић, Н. – Арсић, Ј.), Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Београд, 2018, стр. 204.

⁹⁸¹ Влашковић, В. , *Одлучивање о питањима која битно утичу на живот детета према Породичном закону Србије*, стр. 205-206.

⁹⁸² Видети: члан. 78. став 4. Породичног закона.

⁹⁸³ Видети: члан 96. став 2. Породичног закона.

⁹⁸⁴ Видети: Влашковић, В. , *Одлучивање о питањима која битно утичу на живот детета према Породичном закону Србије*, стр. 203.

Из појмовног одређења питања која битно утичу на живот детета и суштине правног односа који се успоставља уговором о посредовању у спорту са малолетним спортистом, јасно је да закључење наведеног уговора има све карактеристике питања која су од нарочитог значаја за дете. Другим речима, циљ обавезивања код уговора о посредовању у спорту са малолетним спортистом указује да извршење обавеза из овог уговора може значајно задирати у питања образовања, промене пребивалишта и располагања будућом имовином детета, што су све питања која битно утичу на живот детета. Из тог разлога, потпуно је оправдано да о поменутих питањима заједнички и споразумно одлучују оба родитеља детета, што представља доследни израз принципа њихове једнакости и равноправности у вршењу дужности према заједничком детету.⁹⁸⁵

Специфичност домаћег породичног законодавства је у томе што се за одлучивање о питањима која битно утичу на живот детета захтева изричита писана сагласност оба родитеља без обзира на облик вршења родитељског права. У том смислу, родитељ који не врши родитељско право такође има право да заједнички и споразумно са другим родитељем одлучује о питањима која битно утичу на живот детета.⁹⁸⁶ Реч је о родитељу који не живи заједно са дететом и другим дететовим родитељем, а не постоји споразум родитеља о заједничком вршењу родитељског права, или такав споразум није одобрен од стране суда.⁹⁸⁷ Такав је случај са родитељем који никада није живео заједно са дететом и другим родитељем, или који је живео у заједници са дететом и другим родитељем, али је суд након развода или поништења брака, односно после раскида ванбрачне заједнице, донео одлуку да други родитељ настави самостално вршити родитељско право. Овакав родитељ се у Породичном закону назива „родитељем који не врши родитељско право“, премда наведено лице задржава значајне елементе правног старања о детету, што је врло неуобичајено решење у оквирима националних европских законодавстава.⁹⁸⁸

---

⁹⁸⁵ Видети: члан 65. став 1. Устава Републике Србије.

⁹⁸⁶ Видети: члан 78. став 3. Породичног закона.

⁹⁸⁷ У том смислу видети: члан 77. Породичног закона.

⁹⁸⁸ Видети: Boele-Woelki, K. – Ferrand, F. – González-Beilfus, C. – Jäterä-Jareborg, M. – Lowe, N. – Martiny, D. – Pintens, W. *Principles of European Family Law Regarding Parental Responsibilities*, Intersentia, Antwerpen – Oxford, 2007, стр. 101-104.

Дакле, у контексту закључења уговора са малолетним спортистом, изричита и претходно оверена писана изјава о сагласности тражиће се и од родитеља који не живи са дететом, односно не врши родитељско право у смислу одредби породичног законодавства. На пример, уговор о посредовању у спорту може се закључити са малолетним спортистом који одраста у једнородитељској (монопаренталној) породици иако има оца чије је очинство утврђено признањем или судском одлуком, само ако се наведени мушкарац изричито сагласи са закључењем оваквог уговора на начин прописан законом. Ипак, његово право да одлучује о питањима која битно утичу на живот детета посредно је условљено извршавањем осталих родитељских дужности према детету, о чему ће бити речи нешто касније.

Механизам родитељског патернализма у наведеном домену може наићи на проблем када један од родитеља одбија дати сагласност на закључење уговора о посредовању у спорту или осталих уговора који се закључују са малолетним спортистом. У оваквим случајевима јавља се дилема како решити проблем родитељске несагласности о питањима која битно утичу на живот детета. Најпре, треба истаћи како се поменути проблем у домаћем праву не може решити путем измене одлуке о вршењу родитељског права, будући да и родитељ који не врши родитељско право одлучује о питањима која битно утичу на живот детета. Ситуација је једноставнија ако постоји основ за лишење родитељског права на страни родитеља који одбија дати сагласност на закључење уговора са малолетним спортистом. Тако, ако родитељ који не живи са дететом не даје издржавање детету или одбија да са дететом одржава личне односе иако за то постоје услови, може бити потпуно лишен родитељског права због грубог занемаривања детета.⁹⁸⁹ У том случају, од поменутог родитеља неће се тражити сагласност за закључење уговора о посредовању између малолетног спортисте и спортског агента. Поступак за потпуно лишење родитељског права може покренути други родитељ, али и дете и орган старатељства.⁹⁹⁰ Уколико тужбу за лишење родитељског права подноси дете, родитељ који испуњава своје дужности према детету имаће улогу законског заступника детета.

---

⁹⁸⁹ Видети: члан 81. став 3. тач. 3. Породичног закона.

⁹⁹⁰ Видети: члан 264. став 2. Породичног закона.

Међутим, проблем може настати ако не постоји основ за лишење родитељског права, а родитељ који не живи са дететом има супротан став од родитеља који врши родитељско право, поводом одређеног питања које битно утиче на живот детета. Домаћа судска пракса је заузела становиште како у оваквим случајевима родитељ који не врши родитељско право може бити лишен права да одлучује о питањима која битно утичу на живот детета, на основу правила о делимичном лишењу родитељског права.⁹⁹¹ Наиме, према Породичном закону, родитељ који „несавесно врши родитељско право“ може бити лишен одређених права и дужности из садржине родитељског права сходно правилима о делимичном лишењу родитељског права.⁹⁹² Овакав став судске праксе оправдано се критикује у делу домаће правне теорије, будући да другачије мишљење једног родитеља не мора значити његову несавесност у вршењу родитељских дужности.⁹⁹³ Дакле, у случају да један од родитеља не даје сагласност да његово дете као малолетни спортиста закључи одговарајући уговор са спортским агентом или спортском организацијом, такав родитељ не може бити делимично лишен родитељског права како би се омогућило закључење поменутих уговора и изашло у сусрет вољи другог родитеља. Стога се поставља питање какве су правне последице родитељске несугласности у домену уговора које закључује малолетни спортиста, односно како се овакав проблем превазилази.

Најпре, треба истаћи како су питања која битно утичу на живот детета веома разнородна по свом карактеру, што отежава изналажење заједничког приступа проблему несугласности родитеља поводом одлуке о наведеним питањима. У одређеним случајевима немогућност родитеља да постигну споразум о питању које битно утиче на живот детета неће представљати правни проблем, будући да несугласност једног од родитеља онемогућава да се конкретна одлука донесе,

---

⁹⁹¹ Видети: Решење Врховног суда Србије, Рев. 2557/06. од 01. марта 2007. године. За детаљну анализу ове одлуке видети: Драшкић, М. , *Обавезно лишење родитељског права приликом одлучивања суда о вршењу родитељског права: спорно становиште Врховног суда Србије*, *Анали Правног факултета у Београду*, 1/2012, Београд, стр. 367-379.

⁹⁹² Видети: члан 82. став 1-2. Породичног закона.

⁹⁹³ У том смислу видети: Драшкић, М. , *нав. чланак*, стр. 379. Такође, видети: Влашковић, В. , *Одлучивање о питањима која битно утичу на животи деце према Породичном закону Србије*, стр. 210.

односно закључи одговарајући уговор са дететом. Реч је о ситуацијама које су изричито прописане законом или случајевима када одлучивање о наведеним питањима уједно обухвата и дужност законског заступања детета.⁹⁹⁴ Такав случај, примера ради, постоји када родитељи дају сагласност за усвојење детета, односно када одлучују о располагању непокретном имовином детета или његовом покретном имовином велике вредности. Насупрот томе, када конкретна одлука о питању која битно утиче на живот детета произлази из домена старања о личности детета, проблем родитељске несагласности мора се отклонити одлуком надлежног државног органа. Примере таквих ситуација представља одлучивање о личном имену детета или доношење одлуке о промени пребивалишта детета. У првом случају, законодавац је изричито предвидео механизам за отклањање проблема родитељске несагласности, док би се у случају несагласности родитеља око промене пребивалишта детета морао водити поступак у спору за заштиту права детета.⁹⁹⁵

У домену спортског законодавства, изричита и претходно оверена писана сагласност оба родитеља потребна је како би малолетни спортиста могао закључити различите уговоре, попут уговора о посредовању у спорту, уговора о стипендирању ради спортског усавршавања или уговора о раду са спортском организацијом. Упркос разлици у садржини ових уговора, треба узети како се несагласност једног од родитеља за закључење уговора са малолетним спортистом не може надоместити одлуком одговарајућег државног органа. Наиме, родитељи приликом давања сагласности за закључење поменутих уговора делују као законски заступници детета доносећи заједничку одлуку која може имати значајне последице како на личне, тако и на имовинске односе детета. Истовремено, на овај начин доследно се остварује приступ родитељског патернализма у домену уговора који се закључују са малолетним спортистима, будући да идеја заштите детета овде односи превагу унутар концепта најбољег интереса детета. Наведено становиште

---

⁹⁹⁴ Детаљније, видети: Влашковић, В. , *Одлучивање о питањима која битно утичу на животној дејствији према Породичном закону Србије*, стр. 210.

⁹⁹⁵ У том смислу, видети: Драшкић, М. , *нав. чланак*, стр. 381. Такође, видети: Влашковић, В. , *Одлучивање о питањима која битно утичу на животној дејствији према Породичном закону Србије*, стр. 211-212.

може се илустровати кроз разматрање проблема родитељске несагласности за закључење уговора о раду између малолетног спортисте и одређене спортске организације.

Тако, малолетни спортиста са навршених петнаест година живота, и уз писану и оверену сагласност оба родитеља, може закључити уговор о раду са спортском организацијом на основу претходно утврђене здравствене способности ако тиме не би угрозио морал или своје образовање.⁹⁹⁶ Сматрамо да овај уговор не може бити пуноважно закључен без сагласности једног од родитеља, односно да се родитељска несагласност не може надоместити одлуком државног органа. Супротно томе, у домаћој правној литератури има ставова како орган старатељства може поставити детету колизијског старатеља који би својим пристанком надоместио несагласност другог родитеља и тако омогућио закључење уговора о раду.⁹⁹⁷ Овакво схватање не можемо прихватити, будући да се њиме обесмишљава концепт родитељског патернализма, али и јер би представљало злоупотребу установе колизијског старатеља. Наиме, институција колизијског старатеља служи заштити права и интереса детета у случајевима када су интереси детета и његовог законског заступника јасно супротстављени или кад надлежни државни орган процени да дете није законски заступано на одговарајући начин. Међутим, овде су оба родитеља правно једнака и равноправна у смислу доношења одлуке коју сматрају најбољом за дете. Сходно томе, државни орган не може постављати треће лице које би фигуративно речено требало прегазити вољу једног родитеља под маском заштите права и интереса детета. Из тог разлога, именовање колизијског старатеља значило би давање *a priori* првенства мишљењу једног родитеља, чиме би се нарушила њихова једнакост и равноправност приликом доношења одлуке. Истовремено, дошло би до изигравања правила према којем је давање родитељске сагласности за закључење уговора малолетног спортисте питање које битно утиче на живот детета.

---

⁹⁹⁶ Видети: члан 10. став 4-6. Закона о спорту, у вези са чл. 24 -25. Закона о раду.

⁹⁹⁷ У том смислу видети: Новаковић, У. , *Право дејетиа на заснивање радној односа и шијетностї ојасних ђослова ђо најбољи инїтерес дејетиа*, Зборник радова: Породични закон – дванаест година после (пр. Драшкић, М. – Шаркић, Н. – Арсић, Ј.), Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Београд, 2018, стр. 224.

Идеја заштите малолетног спортисте још је израженија у приступу заснованом на државном патернализму. Тако, други круг спољне интервенције у правне односе између малолетног спортисте и спортског агента („државни патернализам“) представља драстичну државну интервенцију којом се ограничава аутономија како уговорних страна, тако и родитеља детета у вршењу родитељског права. Такав је случај са уговорима о међународним или националним трансферима малолетних спортиста где посебно може бити угрожен низ права детета, попут права на развој, права детета на образовање или дететовог права да живи са својим родитељима. Из тог разлога, законодавци и творци спортских правила овде намећу сопствено схватање најбољег интереса детета у циљу заштите права и интереса малолетног спортисте.

Као што је речено, садржина најбољег интереса детета треба бити прилагођена конкретном детету и његовом породичном и друштвеном окружењу, због чега непосредни доносиоци одлука (дете, родитељи, судови, управни органи) имају значајну слободу у рангирању права детета, односно елемената за одређивање садржине најбољег интереса детета. Будући да се не могу непосредно бавити правним односима у које ступа свако појединачно дете, законодавци неретко посежу за исказивањем најбољег интереса детета путем одговарајућих правних претпоставки. На тај начин се појединачне одлуке којима се вреднује најбољи интерес детета усмеравају у одређеном правцу и истовремено се сужава маневарски простор лицима или надлежним органима који вреднују елементе за процену најбољег интереса детета у конкретном случају.⁹⁹⁸

У том смислу, законодавци и творци спортских правила препознали су да у домену закључења уговора о међународном или националном трансферу малолетног спортисте постоји увећан ризик од повреде права детета. Сходно томе, закључење оваквог уговора између две спортске организације је начелно забрањено, а простор за индивидуалистички приступ најбољем интересу детета остављен је предвиђањем одговарајућих изузетака, односно основа за обарање правне претпоставке како овакви уговори нису у најбољем интересу малолетног

---

⁹⁹⁸ Видети: Поњавић, З. , Породично право, Београд, 2014, стр. 204. Такође, видети: Влашковић, В. , *Начело најбољеј интереса деце у породичном праву*, стр. 70.

спортисте. У фокусу поменутих изузетака јесте настојање да се оствари равнотежа између права детета на заштиту од свих облика злостављања и занемаривања, са правом детета да живи са својим родитељима, дететовим правом на образовање, као и правом детета на очување сопственог идентитета.

На пример, према Правилнику ФИФА о статусу и трансферима играча, закључење уговора о међународном трансферу малолетног фудбалера, између осталог, биће могуће ако се родитељи детета преселе у државу где је седиште новог клуба из разлога који нису у вези са фудбалом.⁹⁹⁹ На овај начин штити се првенствено право детета да живи са својим родитељима. На овом месту треба истаћи како је домаћим спортским правилима из домена фудбала, старосна граница за забрану националних трансфера малолетних играча спуштена са осамнаест на петнаест година.¹⁰⁰⁰ Сходно томе, закључивање уговора о националном трансферу малолетних фудбалера не подлеже ограничењима, осим што је за пуноважно закључење уговора неопходна изричита писана сагласност малолетног спортисте и оба његова родитеља будући да се ради о питању које битно утиче на живот детета. Оваквим решењем се код националних трансфера играча који су навршили петнаест година живота, модел државног патернализма замењује приступом заснованом на родитељском патернализму, чиме заштита права и интереса детета бива ослабљена. Поред тога, наведено правило Фудбалског савеза Србије није у складу са домаћим спортским законодавством, према којем прелазак малолетног спортисте у домаћу спортску организацију изван места пребивалишта малолетног спортисте није дозвољен, осим ако је прелазак одобрен од стране надлежног националног гранског спортског савеза у складу са критеријумима и у поступку утврђеним спортским правилима.¹⁰⁰¹ Наиме, овом законском одредбом, творцима спортских правила допушта се да одређују критеријуме, односне изузетке од правила о забрани националних трансфера малолетних играча. Међутим, наведени критеријуми не подразумевају спуштање старосног узраста у којем би национални трансфер био слободан. Другим речима, правило о забрани националних трансфера

---

⁹⁹⁹ Видети: члан 19. став 2 (а). Правилника ФИФА о статусу и трансферима играча.

¹⁰⁰⁰ Видети: члан 47. Правилника Фудбалског савеза Србије о регистрацији, статусу и трансферу играча.

¹⁰⁰¹ Видети: члан 18. став 4. Закона о спорту.

почива и свој основ црпи из чињенице малолетства играча. Дакле, од спортских савеза се очекује да уважавајући међународна спортска правила одреде критеријуме по којима ће национални трансфер малолетних спортиста бити допуштен. Међутим, то никако не значи да национални грански спортски савези могу одређивати када престаје статус малолетства.¹⁰⁰²

Поред права на живот са родитељима, готово сви изузеци од забране међународних трансфера имају тежиште на остваривању права детета на образовање. Илустрације ради, спортска правила међународне кошаркашке федерације (ФИБА) изузетно допуштају међународни трансфер малолетног играча из разлога везаних за кошарку, али је један од услова да се поменути трансфером не прекида школовање малолетног кошаркаша.¹⁰⁰³ Наведена међународна спортска правила воде рачуна и о праву детета на идентитет, тако што ће се међународни трансфер малолетног играча изузетно допустити једино ако се дете, родитељи детета, нови клуб и национални спортски савез коме нови клуб припада, писаним путем обавезу да ће малолетни кошаркаш бити доступан националној репрезентацији.¹⁰⁰⁴

Други круг спољне интервенције у правне односе између малолетног спортисте и спортског агента исказује се и кроз настојања да се читав процес трансфера малолетних играча учини видљивијим, што би се могло означити као принцип транспарентности. На пример, заштита најбољег интереса малолетних играча била је и један од главних мотива да се Правилником ФИФА о статусу и

---

¹⁰⁰² У том смислу, позитиван пример дају спортска правила усвојена од стране Кошаркашког савеза Србије којима се предвиђају изузеци од забране националног трансфера малолетних спортиста не дирајући у статус малолетства на начин на који то чине домаћа спортска правила из домена фудбала. Видети: члан 57. Регистрационог правилника Кошаркашког савеза Србије усвојеног 22. децембра 2017. године, са изменама и допунама од 20. јуна 2018. године.

¹⁰⁰³ Видети: члан 70 (f). Правилника ФИБА о играчима и функционерима - књига 3, доступно на: <http://www.fiba.basketball/internal-regulations/book3/players-and-officials.pdf>, (датум посете: 02. 07. 2018)

¹⁰⁰⁴ Видети: члан 70 (e). Правилника ФИБА о играчима и функционерима - књига 3, доступно на: <http://www.fiba.basketball/internal-regulations/book3/players-and-officials.pdf> (датум посете: 02. 07. 2018).

трансферима играча предвиди успостављање електронског система за праћење свих међународних трансфера фудбалера (*Transfer Matching System*).¹⁰⁰⁵

Колики је значај постојања електронског система за праћење међународних трансфера, довољно говори податак да је током 2017. године, од свих случајева где спортски агенти пружају услуге приликом закључења уговора о међународном трансферу између фудбалских клубова, највише било случајева када они представљају малолетне играче (17, 6% у укупној структури међународних трансфера).

---

¹⁰⁰⁵ Видети: члан 13. Правилника ФИФА о статусу и трансферима играча. Детаљније, видети у: *Intermediaries in International Transfers*, стр. 7, доступно на: https://www.fifatms.com/wp-content/uploads/dlm_uploads/2017/12/Intermediaries-2017.pdf (датум посете: 03. 08. 2018).

ЗАКЉУЧАК

Неслућени развој савремене „спортске индустрије“ и наглашени процес професионализације и специјализације у области спорта довели су, између осталог, и до тога да у нашем времену закључење уговора између спортских стручњака и спортских организација, спортских савеза, односно професионалних спортиста није изузетак, већ правило.

Према правилима Закона о спорту, спортски стручњак може бити ангажован од стране спортске организације, односно спортског савеза на основу уговора о раду, или путем уговора о стручном ангажовању. По овом питању примећујемо крупан пропуст домаћег законодавца који је питање ангажовања спортских стручњака, нарочито тренера, од стране индивидуалних спортиста оставио потпуно нерегулисаним.

Правна квалификација уговора о стручном ангажовању спортских стручњака је спорна. У Закону о спорту је предвиђено једино да обављање стручног рада у спорту по основу уговора о стручном ангажовању представља рад ван радног односа, у складу са законом. Оваква недореченост законодавца оставила је отвореним више питања. То су, пре свега, питања правне природе, садржине и рока на који се уговор о стручном ангажовању спортског стручњака закључује. У складу са наведеним законским одређењем, ове уговоре требало би подвести под неки од уговора о обављању рада ван радног односа, који су уређени правилима Закона о раду. То су: уговор о привременим и повременим пословима; уговор о делу; уговор о стручном оспособљавању и усавршавању; и уговор о допунском раду. Ипак, такво тумачење је неприхватљиво када се сагледају услови предвиђени радним законодавством за склапање појединих уговора о обављању рада ван радног односа. Сходно томе, према нашем мишљењу уговор о стручном ангажовању спортског стручњака је посебан вид рада ван радног односа, који не подлеже ограничењима везаним за наведене облике рада ван радног односа. Сматрамо да је домаћи законодавац употребио нов назив за уговор закључен између спортске

организације, односно савеза и спортског стручњака, а не неки од постојећих који уређују обављање послова ван радног односа, управо да би се избегла ограничења предвиђена радним законодавством. Међутим, и код уговора о стручном ангажовању спортских стручњака важи правило да правну природу неког уговора не одређује његов назив, већ његова садржина. Односно, узајамни однос њиме успостављених права и обавеза уговорника. Неспорно је да на основу садржине уговора о стручном ангажовању спортског стручњака у њему претежу елементи уговора о делу. Међутим, Закон о спорту га није тако именовао вероватно због тога што се делатност спортског стручњака у спортској организацији, односно савезу не може сматрати обављањем послова који су ван делатности послодавца.

Међу спортским стручњацима, спортски агенти издвојили су се као „несумњиво најмоћнији протагонисти на спортској позорници“. Делујући као „преговарачки мост“ између спортских организација са једне, и спортиста или спортских стручњака са друге стране, спортски агенти у извесном смислу „контролишу“ тржиште спортских трансфера и на тај начин заузимају изузетно значајну улогу у креирању модерног спортског окружења.

Делатност спортских агената у нашем времену изазива значајне контроверзе. Они се у средствима јавног информисања уобичајено помињу у контексту преговора који се воде приликом преласка/трансфера спортисте, односно спортског стручњака из једне у другу спортску организацију, као и поводом закључења уговора о раду између спортисте, односно спортског стручњака и спортске организације. При томе, обично се апострофирају огромни новчани износи које тржиште спортских трансфера обухвата, укључујући и високе финансијске надокнаде које припадају спортским агентима. Истиче се и недовољна доступност јавности података о њиховом раду и трансакцијама везаним за спортске трансфере. Често се говори и о разноразним преварним радњама и непоштеној пословној пракси којом се поједини посредници у спорту (наводно) служе приликом реализације оваквих трансфера. Сходно томе, закључујемо да спортске агенте прати изразито негативан јавни имиџ.

Није претерано рећи да спортски агенти представљају „нужно зло“ у схеми организације и функционисања савременог спорта. Из разлога што је поред поменутих негативних последица њиховог деловања, неспорна и вишеструка корисност пословања спортских агената у свету врхунског спорта. Са тим у вези, спортисти, спортски стручњаци и спортске организације имају право, не и обавезу, да користе услуге спортских агената. Међутим, спортски трансфери се данас углавном реализују уз њихово посредовање.

У националним законодавствима већине европских држава спортски агенти се углавном само начелно спомињу, без прецизног нормирања њиховог правног положаја. Другачије је у Републици Србији, у којој су правилима Закона о спорту прописани услови за обављање посредовања у спорту. Такође, овим Законом регулисан је и уговор о посредовању у спорту, који спортски агенти закључују са својим налогодавцима.

Најчешћи вид деловања спортских агената и типична услуга коју они пружају јесте проналажење запослења за налогодавца, у смислу стварања могућности за закључења уговора о раду или уговора о бављењу спортом (када су у питању тимски спортови), односно за уговорно ангажовање за конкретно такмичење (када се ради о индивидуалним, турнирским спортовима). Међутим, спортски агенти у пракси нуде и разноврсне друге услуге. Са тим у вези, у зависности од делокруга послова које обављају, можемо разликовати одређење појма спортски агент у ужем и ширем смислу. Рестриктивно схватање појма спортски агент обухвата физичка или правна лица која се уговором обавезују да ће за свог налогодавца посредовати, или да ће свог налогодавца заступати у циљу закључења уговора о раду, односно уговора о трансферу. Овде се уговорна обавеза спортског агента исцрпљује у обезбеђењу услова за налогодавца да закључи уговор о раду, односно трансферу, или у закључењу таквог уговора у име и за рачун свог клијента. Уже схватање појма спортски агент прихваћено је у Закону о спорту Србије. У складу са тим, уговор о посредовању у спорту може се дефинисати као уговор којим се спортски агент обавезује да ће, уз надокнаду или без ње, настојати да нађе и доведе у везу са налогодавцем одговарајуће лице ради преговарања о

закључењу уговора о раду, односно уговора о трансферу, као и да ће по добијеном овлашћењу током преговора штитити интересе налогодавца и у његово име и за рачун закључити уговор о раду, односно уговор о трансферу. У улози налогодавца спортског агента може се јавити спортиста, спортски стручњак, односно спортска организација.

Битни елементи уговора о посредовању у спорту су следећи: послови представљања у спортским трансферима, посредничка надокнада и време трајања овог уговора. Подразумева се да и код овог уговора, као и код других, начело слободe уговарања омогућава да се и неки други елементи могу третирати као битни, уколико је то израз сагласности воља уговарача и уколико се такво одређење креће у оквирима принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја (субјективно битни елементи уговора). Међутим, три наведена битна елемента су својствена сваком (теретном) уговору о посредовању у спорту.

Настанак пуноважног уговора о посредовању у спорту, као и настанак сваког другог уговора, претпоставља размену сагласних изјава воља подобних за стварање жељеног правног дејства. Код уговора о посредовању у спорту, размена сагласних изјава воља мора бити манифестована у законом предвиђеној конститутивној и квалификованој писменој форми. Поред сагласних изјава воља и форме, да би уговор о посредовању у спорту пуноважно настао и производио правна дејства морају бити испуњени и остали општи услови важности уговора који се односе на: способност уговарања, предмет и каузу (основ). Примена мешовите теорије о каузи уговорне обавезе на уговор о посредовању у спорту, наводи на закључак да се спортски агент обавезује према спортисти, спортском стручњаку, односно спортској организацији због извршења обавезе исплате новчане надокнаде, када је уговор закључен као синалагматички. У случају да је реч о добротном уговору о посредовању у спорту, каузу уговорне обавезе могао би представљати сваки правно допуштен мотив који је спортског агента подстакао на уговорно обавезивање без надокнаде. Са друге стране, спортиста, спортски стручњак, односно спортска организација обавезују се према спортском агенту због извршења обавезе посредовања или заступања у спортским трансферима. У пракси

закључења уговора о посредовању у спорту нису ретки случајеви постојања привидне (нестварне) каузе. При томе, привидност каузе је, по правилу, резултат воље самих уговарача. Постојање путативне каузе код ових уговора је због обавезности квалификоване писмене форме тешко замисливо. Дакле, привидна кауза се код уговора о посредовању у спорту може испољити у облику фиктивног и симулованог уговора.

Пуноважни уговор о посредовању у спорту, као и сваки други правноваљан уговор, узрокује одређене правне последице, у смислу стварања права и обавеза за уговорне стране. Према томе, обавезе које спортски агент преузима закључењем уговора о посредовању у спорту јесу: обавеза поступања у складу са овлашћењима; обавеза заштите интереса налогодавца; обавеза обавештавања (информисања) налогодавца; обавеза поступања саобразно примљеном налогу и упутствима; и обавеза вођења пословних књига и полагања рачуна. Поред тога, спортски агент у току извршења послова представљања у спортским трансферима може проузроковати штету свом налогодавцу, радњом која му се може уписати у кривицу. У том случају, он постаје и дужник надокнаде проузроковане штете. Како се уговор о посредовању у спорту најчешће закључује као теретан, њиме успостављена правна веза може створити обавезе и на страни налогодавца. Пре свега, то се односи на његову обавезу да спортском агенту исплати посредничку провизију. Такође, обављање послова представљања у спортским трансферима обично изискује значајне трошкове, па се поставља и питање ко ће их сносити. Напослетку, могуће је и да спортски агент приликом обављања послова представљања у спортским трансферима кривицом налогодавца претрпи штету. Према томе, три су могуће обавезе на страни налогодавца: обавеза исплате посредничке надокнаде; обавеза надокнаде трошкова; и обавеза надокнаде проузроковане штете.

Да бисмо се упустили у одређење правне природе уговора о посредовању у спорту, морали смо претходно утврдити каузу овог уговора, правне особине које га карактеришу и разграничавају од општих правила о посредовању и уговорном заступању, као и права и обавезе уговорника из овог уговора. На основу тога,

мишљења смо да је погрешно на уопштен начин одредити правну природу уговора о посредовању у спорту, већ да у сваком појединачном случају треба размотрити обим овлашћења спортског агента. Сходно томе, овај уговор може имати различиту правну природу у зависности од тога како је вољом налогодавца одређена садржина овлашћења спортског агента. Сликвито речено, овај уговор би се могао назвати уговором са „два лица“. Закључујемо да уговор о посредовању у спорту поред тога што увек садржи елементе уговора о посредовању, може садржати и елементе уговора о заступању, али га карактеришу и одређени оригинални елементи који су настали као последица посебности односа у спорту. У сваком случају, приликом разматрања правне природе конкретног уговора о посредовању у спорту мора се имати у виду да су правила Закона о спорту која уређују овај уговор *lex specialis* у односу на одредбе Закона о облигационим односима, што значи да се општа правила примењују једино ако посебним правилима није предвиђено другачије. Такође, мора се нагласити и да се ограничења која су Законом о спорту постављена за закључење овог уговора примењују искључиво на послове у вези са закључењем уговора о раду спортисте, односно спортског стручњака, као и на послове у вези са закључењем уговора о трансферу спортисте, односно спортског стручњака из једне у другу спортску организацију. На све остале уговоре који нису повезани са овим пословима (примера ради, уговор о спонзорству, о реклами, о управљању имовином спортисте) не примењују се посебна правила о спортским агентима, већ општа правила облигационог права о појединим врстама уговора.

И на престанак уговора о посредовању у спорту примењују се општа правила уговорног права. Осим општих начина престанка уговора, сматрамо да за уговор о посредовању у спорту важи и један посебан начин престанка. Са тим у вези, мишљења смо да услед постојања оправданих разлога свака уговорна страна може раскинути уговор о посредовању у спорту, наводећи те разлоге. Поред тога, извесне посебности везане за престанак уговора о посредовању у спорту, које проистичу из специфичности правног односа успостављеног овим уговором јављају се када спортском агенту буде одузета дозвола за рад, што има карактер накнадне трајне, субјективне и правне немогућности испуњења обавезе.

Усмеравање делатности спортских агената ка проналажењу талената међу све млађом популацијом малолетне спортисте чини посебно рањивом категоријом учесника у спортским активностима. Из тог разлога, нарочито је важно одредити најпогодније мере правне заштите и садржину најбољег интереса детета у случајевима када спортски агент пружа услуге представљања малолетног спортисте. Посебно се мора нагласити да се принцип најбољег интереса детета мора доследно примењивати приликом доношења сваке индивидуалне одлуке од значаја за малолетног спортistu. У том смислу, уговором о посредовању у спорту спортски агент не може се овластити да буде искључиви тумач најбољег интереса малолетног спортисте у будућности, односно за време трајања наведеног уговора. Напротив, принцип најбољег интереса детета мора се примењивати како приликом закључења уговора о посредовању у спорту, тако и приликом сваког појединачног поступка или одлуке које се предузимају сходно обиму овлашћења спортског агента из овог уговора. Са тим у вези, потребно је да се националним законодавством, односно међународним и домаћим аутономним спортским правилима предвиде одговарајући механизми за вредновање и преиспитивање најбољег интереса детета приликом закључења уговора о посредовању у спорту са малолетним спортистом, као и последичног закључења уговора о раду, односно трансферу малолетног спортисте, који се јављају као исход деловања спортских агената. Приликом закључења, тумачења и извршења уговора о посредовању у спорту са малолетним спортистом најбољи интерес детета остварује се тако што се првенство даје идеји заштите детета наспрам партиципације детета. У том смислу се за закључење уговора са малолетним спортистом тражи писана и оверена сагласност оба родитеља, а закључење појединих уговора се, по правилу, забрањује.

КОРИШЋЕНА И НАВЕДЕНА ЛИТЕРАТУРА

I

ДОМАЋА ЛИТЕРАТУРА

1. Антић, Оливер. *Облијационо право*, Београд, 2008.
2. Антић, Оливер. *Правно – теоријске основе различитих схватања каузе*, Архив за правне и друштвене науке, бр. 3-4. , Београд, 2006.
3. Антић, Оливер. *Кауза*, Правни живот, бр. 10/2005.
4. Антић, Оливер. *Именовани и неименовани уговори у савременом облијационом праву*, Анали Правног факултета у Београду, бр. 1-2/2004.
5. Бесаровић, Весна. *Рестриктивни споразуми и злоупотреба доминантној положаја на тржишту Републике Србије у светлу комунистичког законодавства*, у: Правни капацитет Србије за европске интеграције, Београд, 2010.
6. Благојевић, Борислав - Круљ, Врлета. *Коментар Закона о облијационим односима, књига прва* (редактори: Борислав Благојевић - Врлета Круљ), Београд, 1980.
7. Бојанин, Станоје. *Забаве и светковине у средњовековној Србији*, Историјски институт – Службени гласник, Београд, 2005.
8. Васиљевић, Мирко. *Трговинско право*, Београд, 2016.
9. Вељковић, Драгослав. *Облијационо право кроз Коментар Закона о облијационим односима*, Београд, 2005.
10. Влашковић, Вељко. *Начело најбољеј интереса дејеша у породичном праву* (докторска дисертација - необјављено), Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет (ментор: Поњавић, Зоран), 2014.
11. Влашковић, Вељко. *Одлучивање о питањима која бијно утичу на животи дејеша према Породичном закону Србије*, Зборник радова: Породични закон – дванаест година после (пр. Драшкић, Марија – Шаркић, Небојша –

- Арсид, Јелена), Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Београд, 2018.
12. Vodinelić, V. Vladimir. *Грађанско право – Увод у грађанско право и Општи део грађанског права*, Београд, 2014.
  13. Vukadinović, Radovan. *Увод у право и институције Европске уније*, Крагујевац, 2014.
  14. Вуковић, Зоран. *Правни положај спортистичког агента у уговорима*, Зборник радова: Савремени правни промет и услуге (приредио: Мишовић, М.), Крагујевац, 2018.
  15. Вуковић, Зоран, *Правни положај спортистичких агената*, Зборник радова: ХХИ век – век услуга и услужног права – књ. 5 (приредио: Мишовић, М.), Крагујевац, 2014.
  16. Вуковић, Зоран – Јечменић, Милан. *Правна природа уговора које спортистички агенти закључују са спортистима и спортистичким клубовима*, Правни живот, бр. 9/1, Београд, 2013.
  17. Гамс, Андрија. *Кауза и правни основ*, Анали Правног факултета у Београду, бр. 2/1959.
  18. Доклестић, Слободан. *Злоупотреба доминантног положаја на тржишту у праву конкуренције Европске уније* (докторска дисертација – необјављено), Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет (ментор: Вукадиновић, Радован), 2010.
  19. Драшкић, Марија. *Обавезно лишење родитељског права приликом одлучивања суда о вршењу родитељског права: спорно стање*, Анали Правног факултета у Београду, 1/2012, Београд.
  20. Дудаш, Атила. *Кауза облигационих уговора* (докторска дисертација – необјављено), Универзитет у Новом Саду, Правни факултет (ментор: Салма, Јожеф), 2011.
  21. Ђорђевић, Живомир – Станковић, Владан. *Облигационо право (општи део)*, Београд, 1976.
  22. Ђурђевић, Ненад. *Аутономија спорта – Обавезност спортистичких правила међународних спортистичких савеза на националном нивоу*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, 2/2018.

23. Ђурђевић, Ненад. *Фудбалски посредници и Закон о Спорту Републике Србије из 2016. године*, Зборник радова: Услуге и услужна правила (приредио: Мићовић, М.), Крагујевац, 2016.
24. Ђурђевић, Ненад. *CAS – Арбитражни суд за спорти*, Зборник радова: Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније – књ. 4 (приредио: Ђурђевић, С.), Крагујевац, 2016.
25. Ђурђевић, Ненад - Мићовић, Миодраг - Вуковић, Зоран. *Уговори у спорту*, Крагујевац, 2014.
26. Ђурђевић, Ненад. *Спортиски стручњаци и њихова услуга у спорту*, Зборник радова: Услужно право (приредио: Мићовић, М.), Крагујевац, 2013.
27. Ђурђевић, Ненад. *Стручна особљеност и лиценцирање као услови за обављање стручног рада у спорту*, Зборник радова: Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније (приредио: Влашкивић, Б.), Крагујевац, 2013.
28. Ђурђевић, Ненад. *Спортиско право - скрипта*, Крагујевац, 2012.
29. Ђурђевић, Ненад. *Јавне власти и спорти*, Крагујевац, 2007.
30. Ђурђевић, Ненад. *Имовинска одговорност организатора спортиских приредби и спортиских организација* (докторска дисертација – необјављено), Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет (ментор: Радишић, Јаков), Крагујевац, 1991.
31. Ђурђевић, Марко. *Уговор ограничено пословно способног малолетника*, Правни живот, Београд, 10/1996.
32. Ђурђевић, Марко. *Раскидање или измена уговор због промењених околности* (магистарски рад), Универзитет у Београду, Правни факултет, 1994.
33. Ђуровић, Љиљана. *Привидни уговори*, Правни живот, бр. 10/1997.
34. Ивошевић, Зоран – Ивошевић, Милан. *Коментар Закона о раду*, Београд, 2018.
35. Јакшић, Александар – Стојановић, Срђан. *Елементи за једно уговорно право*, Београд, 1995.
36. Јанковец, Ивица – Мићовић, Миодраг. *Привредно право*, Крагујевац, 2006.

37. Јечменић, Милан. *Уговор о спонзорству* (докторска дисертација - необјављено), Универзитет у Крагујевцу, Правни факултет (ментор: Ђурђевић, Ненад), 2018.
38. Јечменић, Милан. *Уговор о посредовању у спорту*, Гласник права (on line часопис), Крагујевац, 2/2012.
39. Јиречек, Константин - Радонић, Јован. *Историја Срба: Друга књига (Културна историја)*, Слово Љубве, Београд, 1978.
40. Качер, Хрвоје – Перкушић, Анте. *Услуге (фирмена) у спорту*, Зборник радова: век – век услуга и услужног права (приредио: Мићовић, Миодраг), Крагујевац, 2011.
41. Клајн, Иван - Шипка, Милан. *Велики речник страних речи и израза*, Прометеј, Нови Сад, 2008.
42. Ковачевић, Радмила. *Промењене околности и начело савесности и поштености*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, 1973.
43. Круљ, Врлета. *Промењене околности и уговорна одговорност*, Београд, 1967.
44. Козар, Владимир. *Судска пракса*, Београд, 2000.
45. Лубарда, Бранко. *Увод у радно право*, Београд, 2017.
46. Милинковић, Слађана. *Стандардни лайинско-српски/српско-лајински речник*, Београд, 2015.
47. Миловић, Миодраг. *Lex Sportiva u Fair-play*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 4/2011.
48. Мићовић, Миодраг. *Спортистички агенти у фудбалу*, Правни живот, Београд, бр. 11/2013.
49. Никчевић, Јован. *Правна природа уговора о испоруци инвестиционе опреме* (докторска дисертација - необјављено), Универзитет у Београду, Правни факултет (ментор: Васиљевић, Мирко), 2014.
50. Новаковић, Урош. *Право дејства на заснивање радног односа и штељивости ојасних полова по најбољи интерес дејства*, Зборник радова: Породични закон – дванаест година после (пр. Драшкић, Марија – Шаркић, Небојша – Арсић, Јелена), Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Београд, 2018.

51. Орлић, Миодраг. *Оілед о одіоворносіи за ірекід іреіовора*, Правни живот, бр. 10/1996, Београд.
52. Орлић, Миодраг. *Закључење уіовора*, Београд, 1993.
53. Перовић, Слободан - Стојановић, Драгољуб. *Коментар Закона о облиационим односима, књиа ірва* (редактори: Слободан Перовић - Драгољуб Стојановић), Београд, 1980.
54. Перовић, Слободан. *Кауза уіоворне обавезе*, Зборник радова: Актуелна питања савременог законодавства, Будва, 2005.
55. Перовић, Слободан. *Облиационо іраво - књиа ірва*, Београд, 1981.
56. Перовић, Слободан, *Забрањени уіовори у имовинскоіравним односима*, Београд, 1975.
57. Перовић, Слободан. *Раскид уіовора збоі іромењених околносіи и начело іравне сиіурносіи*, Београд, 1974.
58. Поњавић, Зоран. *Породично іраво*, Београд, 2014.
59. Поповић, Марко. *Вешіина раішовања и живоіі војника*, Приватни живот у српским земљама средњег века (приредили: Марјановић – Душанић, С., Поповић, Д.), Београд, 2004.
60. Радишић, Јаков. *Предуіоворна одіоворносіи*, Београд, 1991.
61. Радишић, Јаков. *Облиационо іраво, оішіиіи гео – седмо издање*, Београд, 2008.
62. Salma, Jožef. *Simulovani ugovori* (doktorska disertacija – neobjavljeno), Univerzitet u Beogradu, Pravni fakultet, Novi Sad (mentor: Perović, Slobodan), 1979.
63. Север, Мирослав. *Правни оквир ірансфера ірофесионалних сиіоріисіиа* (докторска дисертација - необјављено), Универзитет у Београду, Правни факултет, (коментори: Антић, Оливер – Хибер, Драгор), 2016.
64. Симоновић, Драгољуб, *Рагно іраво*, Београд, 2016.
65. Срејовић, Драгослав - Цермановић, Александрина. *Речник ірчке и римске мииолоіије*, Београд, 2004.
66. Станојчић, Гордана. *Актуелна судска іракса из Облиационоі ірава*, Београд, 2006.

67. Stojanović, Dragoljub. *Savesnost i poštenje u prometu*, Beograd, 1973.
68. Cigoj, Stojan. *Uloga i značaj kauze (osnova) u ugovornom pravu*, Pravni život, br. 10/1988, Beograd.
69. Цигој, Стојан. *Улога каузе у аспектима накнаде уговорне шпешје*, Зборник радова: Уговори у међународној трговини – књ. 1 (приредио: Шуледић, Предраг), Универзитет у Београду, Правни факултет – Институт за правне и друштвене науке, Београд, 1987.
70. Šuput, Dejan. *Zakonsko uređenje sporta u evropskim državama*, Strani pravni život, br. 3/2015, Beograd, 2015.
71. Šuput, Dejan. *Zakonsko uređenje sporta u evropskim državama*, Strani pravni život, br. 3/2009, Beograd, 2009.

II

ИНОСТРАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Amson, Charles. *Droit du sport – Théorie et pratique*, Vulbert, Paris, 2010.
2. Andrews, David. *Sport in the Late Capitalist Moment, The Commercialisation of Sport* (ed. Slack, T.), Routledge, New York, 2004.
3. Baker, A. Thomas – Heitner, A. Darren – Brocard, Jean Francois – Byon, K. Kevin. *Football v. Football: A Comparison of Agent Regulation in France's Ligue 1 and The National Football League*, Pace I. P. Sports & Entertainment Law Forum, 2/2012, доступно на: digitalcommons.pace.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1005...
4. Barnes, Aneliya. *The Fusion of Spectacles and Domestic Space in Late Antique Roman Architecture*, International Journal of Humanities and Social Science Vol. 1., no. 16, 2011.
5. Barnett, Katrina. *Sports agents and professional athletes: The legal relationships surrounding professional sports*, доступно на: <http://www.kentlaw.edu/perritt/courses/seminar/barnettSports> Agents and Professional Athletes by Katrina - Final Draft.pdf
6. Berr, Helmut. *Sport und Strafrecht*, Diss., Saarbrücken, 1973.
7. Bell, Barbara. *Sport Studies*, Learning Matters Ltd, Exeter, 2009.
8. Besson, Roger – Poli, Raffaele – Ravanel, Loïc. *The Demographic Study of European Footballers, published in December 2008 by the Professional Football Players Observatory*, 2008.
9. Blampain, Roger. *European labor law*, Wolters Kluwer, Austin-Boston, 2008.
10. Boele-Woelki, Katharina – Ferrand, Frédérique – González-Beilfus, Cristina – Jänterä-Jareborg, Maarit – Lowe, Nigel – Martiny, Dieter – Pintens, Walter. *Principles of European Family Law Regarding Parental Responsibilities*, Intersentia, Antwerpen – Oxford, 2007.
11. Bohrer, Michael. *Die Haftung des Dispositionsgaranten*, Ebelsbach, 1980.
12. Börner, Joachim. *Sportstätten – Haftungsrecht*, Berlin, 1985.

13. Burns, Jimmy. *Maradona: The Hand of God*, Bloomsbury, London – Berlin – New York – Sydney, 2010.
14. Burton, Rick. *The US Sport Industry, Sport Business in Leading Economies* (eds. Zhang, J., Huang, R., Nauright, J.), Emerald Publishing, Bingley, 2018.
15. Buy, Frédéric - Marmayou, Jean Michel - Poracchia, Didier - Rizzo, Fabrize. *Droit du sport*, Paris, 2009.
16. Vasiljević, Mirko. *Company Law – Law of Commercial Companies of Serbia and the EU*, Belgrade, 2006.
17. Vermeersch, An. *All is fair in sport and competition? The application of EC competition rules to sport*, Journal of contemporary European research, 3/2007.
18. Vieweg, Klaus. *Perspektiven der Sportrechts*, Duncker und Humblot GmbH, 2005.
19. Voser, Nathalie - Gottlieb, Benjamin. *Swiss Supreme Court examines compatibility of high intermediary commission fee with public policy*, доступно на: https://www.swlegal.ch/...public/.../180129_nathalie_voser_be...
20. Weber, Wilhelm. *Treu und Glauben*, Berlin, 1961.
21. *Wayne Rooney wins £5,4 m agency pay case - BBC News*, доступно на: <https://www.bbc.co.uk/news/uk-england-manchester-10646388>
22. Gans, Davids. *Biofeedback and Sports Medicine*, Biofeedback and Sports Science (eds. Sandweiss, J. and Wolf. S.), Springer Science+Business Media, LLC, New York, 1985.
23. Gardiner, Simon. *Sports law*, Routledge, London, 2012.
24. Gardiner, Simon. *Professional Sport in the EU: Regulation and Re-regulation*, Asser, London, 2000.
25. Geeraert, Arnout. *Limits to the autonomy of sport: EU law, y: Action for good governance in international sports organizations*, Leuven, 2013.
26. Gerold, Lars. *The legal profession in Germany*, OSCE, 2008, доступно на: <https://www.osce.org/odihr/36304?download=true>
27. Gibson, Owen. *FIFA statistics show 28% of transfer fees go to agents and third parties*, доступно на: <https://www.theguardian.com/football/2013/jan/08/fifa-transfers-agents-third-parties>

28. Giulianotti, Richard. *Introduction, Routledge Handbook of the Sociology of Sport* (ed. Giulianotti, R.), Routledge, London – New York, 2015.
29. Goyder, Daniel. *EC Competition Law*, Oxford University Press, Oxford, 2003.
30. Golden, Mark. *Sport and Society in Ancient Greece*, Cambridge University Press, Cambridge, 1998.
31. Gonzales Lopez, Maria Josefina. *Regulation of Players' Agents: an Impossible goal?*, Master thesis, Tilburg University, 2010.
32. Gradev, Georgi. *FIFA/CAS jurisprudence in agent cases*, доступно на: gradev.com/pdf/Agents%20jurisprudence.pdf
33. Grant Jarvie. *Sport, Culture and Society: An Introduction*, Routledge, London – New York, 2006.
34. Guttmann, Allen. *A Whole New Ball Game: An Interpretation of American Sports*, The University of North Carolina Press, 1988.
35. Guttmann, Allen. *The Olympics: A History of the Modern Games*, University of Illinois Press, Urbana – Chicago, 2002.
36. Guttmann, Allen. *Sports: The First Five Millennia*, University of Massachusetts Press, Amherst – Boston, 2004.
37. Day, Dave - Carpenter, Tegan. *A History of Sports Coaching in Britain: Overcoming Amateurism*, Routledge, Abingdon, Oxon – New York, 2016.
38. De Weger, Frans. *Jurisprudence of the FIFA Dispute resolution Chamber*, Asser Press, The Hague, 2018.
39. Delaney, Tim - Madigan, Tim. *The Sociology of Sport: An Introduction*, McFarland & Company, Inc., Publishers, Jefferson, North Carolina, 2015.
40. De Marco, Nick. *The new FA intermediaries regulations & disputes likely to arise*, доступно на: <https://www.lawinsport.com/articles/item/the-new-fa-intermediaries-regulations-disputes-likely-to-arise?>
41. Dunning, Eric. *Sport Matters: Sociological Studies of Sport, Violence and Civilisation*, Routledge, London – New York, 1999.
42. Dunkle, Roger. *Gladiators – Violence and Spectacle in Ancient Rome*, Routledge, London, 2013.
43. Dury, Walter. *Haftung des Trainers*, Stuttgart, 1997.

44. Ebke, Werner – Steinhauer, Bettina. *The Doctrine of Good Faith in German Contract Law*, Good Faith and Fault in Contract Law (eds. Jack, Beatson and Daniel, Fredmann), Clarendon Press, 2002.
45. Eckhart, Kohne - Ewigleben, Cornelia - Jackson, Ralph. *Gladiators and Caesars*, University of California Press, Berkeley – Los Angeles, 2000.
46. Edwards, Catharine. *Death in Ancient Rome*, Yale University Press, New Haven – London, 2007.
47. Zimmermann, Reinhard. *The New German Law of Obligations - Historical and Comparative Perspectives*, Oxford University Press, 2005.
48. Infantino, Gianni. *Meca – Medina: a step backwards for the European Sport Model and Specificity of Sport?* , доступно на: <https://www.uefa.com>uefa>KeyTopics>
49. Ivančić-Kacer, Blanka. *Sportski ugovori maloletnika, posebno s aspekta mjerodavnog prava*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 2/2010.
50. James, Mark. *Sports Law*, Palgrave Law Masters, London, 2017.
51. Jukić, Igor – Čustonja, Zrinko – Milanović, Dragan. *Treneri i stručni poslovi u hrvatskome športu* (projektna studija), Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2011, https://bib.irb.hr/.../852725.Treneri_i_strucni_poslovi_u_hrvat...
52. Junkelmann, Marcus. *Greek Athletics in Rome: Boxing, Wrestling and the Pancration*, Gladiators and Caesars: The Power of Spectacle in Ancient Rome (eds. Köhne, E., Ewigleben, C., Jackson, R.), University of California Press, Berkeley – Los Angeles, 2000.
53. Junkelmann, Marcus. *On the Starting Line with Ben Hur: Chariot-Racing in the Circus Maximus*, Gladiators and Caesars: The Power of Spectacle in Ancient Rome (eds. Köhne, E., Ewigleben, C., Jackson, R.), University of California Press, Berkeley – Los Angeles, 2000.
54. Junkelmann, Markus. *Familia Gladiatoria: The Heroes of the Amphitheatre*, Gladiators and Caesars: The Power of Spectacle in Ancient Rome (eds. Köhne, E., Ewigleben, C., Jackson, R.), University of California Press, Berkeley – Los Angeles, 2000.
55. Yilmaz, Serhat. *The EU & players' agent: a theoretical analysis of EU's intervention into regulation of players' agent in Europe* (PhD thesis), (Director of Studies: Osborn, Guy), University of Westminster, 2015.

56. „Kicker“ deckt Betrugsaffäre um „gekaufte“ FIFA-Prüfung auf - ORF Sport, доступно на: <https://sportv2.orf.at/stories/2021915/>
57. Klarić, Petar. *O pojmu osnova ugovorne obaveze*, Zbornik Više upravne škole u Zagrebu, br. 11/1982.
58. Kyle, Donald. *Sport and Spectacle in the Ancient World*, Wiley Blackwell, Malden – Oxford - Chichester, 2015.
59. Kotler, Philip. *Marketing management*, Prentice Hall, New Jersey, 2000.
60. Köhne, Eckart. *Bread and Circuses: The politics of Entertainment, Gladiators and Caesars: The Power of Spectacle in Ancient Rome* (eds. Köhne, E., Ewigleben, C., Jackson, R.), University of California Press, Berkeley – Los Angeles, 2000.
61. Krüger, Arnd. *Germany: The Propaganda Machine, The Nazi Olympics: Sport, Politics, and Appeasement in the 1930s* (eds. Krüger, A, Murray, W.), University of Illinois Press, Urbana – Chicago, 2003.
62. Kurz, Dietrich. *Von Sinn des Sports, y: Zukunft des Sports* (redaktion: Heinemann – Becker. H.), Frankfurt am Main, 1986.
63. Lam, Christoph. *Rechtliche Aspekte der Spielervermittlung*, GRIN Verlag GmbH, 2013.
64. Lamster, Mark. *Spalding's World Tour – The Epic Adventure That Took Baseball Around The Globe – and Made It America's Game*, PublicAffairs, New York, 2006.
65. Leibs, Andrew. *Sports and Games of the Renaissance*, Greenwood Press, Westport, Connecticut – London, 2004.
66. Lowen, Daniel. *A guide to The FA's Regulations on working with Intermediaries*, доступно на: <https://www.lawinsport.com/articles/item/a-guide-to-the-fa-s-regulations-on-working-with-intermediaries?>
67. Mavromati, Despina. *SFT Judgment 4A_312/2017 Football Club X. v. A. Compatibility of an Agent's Commission Fee with Public Policy*, доступно на: [sportlegis.com > Court of Arbitration for Sport \(CAS\)](http://sportlegis.com/Court of Arbitration for Sport (CAS))
68. Mandell, Richard. *Sport: A Cultural History*, Columbia University Press, New York, 1999.
69. Macintosh, Donald - Bedeck, Tim - Franks, Chris. *Sports and Politics in Canada*, McGill - Queen's University Press, Kingston – Montreal, 1988.

70. Markesinis, Basil – Unberath, Hannes – Johnston, Angus. *The German Law of Contract – A Comparative Treatise*, Oxford University Press, 2006.
71. Marcotti, Gabriele. *The era of the „player agent“ is over, but they still have a place in football*, доступно на: www.espn.com/.../marcottis.../fifa-ends-the-player-agent-erabu...
72. Marmayou, Jean-Michael. *EU law and principles applied to FIFA Regulations*, International Sport Law and Policy bulletin, 1/2015.
73. Marmayou, Jean-Michael. *L’avocat et le droit du sport*, Journal des sociétés no 97, 2012.
74. Martinek, Michael. *Moderne Vertragstypen*, Band I, München, 1992.
75. Milanović, Dragan – Čustonja, Zrinko – Jukić, Igor. *Stručni kadrovi u sportu*, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2010, доступно на: <https://hrcak.srce.hr/file/82579>
76. Miller, Stephen. *Ancient Greek Athletics*, Yale University, New Haven, 2004.
77. Miller, Stephen. *Arete: Greek Sports from Ancient Sources*, University of California Press, Berkeley – Los Angeles – London, 2012.
78. McFee, Graham. *The Promise of Olympism*, Watching the Olympics: Politics, Power and Representation (eds. John Peter Sugden, Alan Tomlinson), Routledge, New York, 2012.
79. McClelland, John. *Body and Mind: Sport in Europe from the Roman Empire to the Renaissance*, Routledge, New York, 2007.
80. Newman, Paul. *Daily Life in the Middle Ages*, McFarland & Company, Inc., Publishers, Jefferson, North Carolina – London, 2001.
81. Nikšić, Saša. *Kauza obaveze i srodni instituti u poredbenom pravu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 4/2006.
82. Nikšić, Saša. *Utjecaj razloga na preuzimanje obaveze na valjanost pravnih poslova*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, br. 6/2006.
83. Nixon, John. *The Position of Sport in the Curriculum*, Sport in the Modern World — Chances and Problems (eds. Grupe, O., Kurz, D., Teipel, J.), Springer, Verlag, Berlin – Heidelberg, 1973.

84. Nichols, Geoff. *Sport and Crime Reduction: The Role of Sports in Tackling Youth Crime*, Routledge, London – New York, 2007.
85. Papaloukas, Marios. *Legal Aspect of the Players' Agents Licensing System*, Sport Management International Journal, Vol. 3, No. 1, 2007.
86. Parrish, Richard. *Sports law and policy in the European Union*, Manchester University Press, Manchester-New York, 2003.
87. Parry, Martínková. *Instrumentality and values in sport*, Charles University in Prague, Prague, 2013.
88. Patrick, James. *Renaissance and Reformation, Volume 1*, Marshall Cavendish Corporation, New York, 2007.
89. Pijetlović, Katarina. *EU sports law and breakaway leagues in football*, Helsinki, 2015.
90. Pijetlovic, Katarina. *EU Sports Law and Breakaway Leagues in Football*, Asser Press – Springer, The Hague, 2015.
91. Piga, Niccolò. *On the Reconciliation of the Specificities of Sport and European Competition Law*, Master tesis, Tilburg University, 2017.
92. Polli, Raffaele – Rossi, Giambattista. *Football agent s in the biggest five European football markets: A empirical research report*, CIES Football Observatory, Neuchâtel, 2012.
93. Potter, David. *The Victor's Crown: A History of Ancient Sport from Homer to Byzantium*, Oxford University Press, Oxford, 2012.
94. Reichenberger, Joachim. *Das Verbot dynamischer Satzunverweisungen – Thorie und Wirklichkeit*, Seminararbeit, Universitaet Bayreuth, 2008., доступно на: www.sportrecht.com
95. Raising, Johannes. *Sportrecht*, LexisNexis, Graz, 2011.
96. Rossi, Giambattista - Semens, Anna - Brocard, Jean Francois. *Sports Agents and Labour Markets: Evidence from World Football*, Routledge, New York, 2016.
97. Rey, José. *Sport Agents in Spain*, The International Sport Law Journal, 1-2, 2007.
98. Santos, Rui Botica – Mestre, Alexandre Miguel – De Magalhaes, Francisco Raposo. *Sport Law in Portugal*, Wolters Kluwer, New York, 2011.

99. Sekulovic, Adriana. *Profession: agent sportif – Contribution à une Théorie des modèles professionnels*, These de doctorat, (Directeur de thèse: DeFrance, Jaques), Université Paris Ouest – Nanterre la Défense, 2013.
100. Shihab, Zane – Bitel, Nick. *What effect have FIFA's Intermediaries Regulations had on player representation and commission level*, доступно на: <https://www.lawinsport.com/articles/item/what-effect-have-fifas-intermediaries-regulations-had-on-player-representation-and-commission-level?>
101. Soanes, Catherine - Waite, Maurice - Hawker, Sara. *Oxford Dictionary Thesaurus & Worldpower Guide*, Oxford University Press, Oxford, 2001.
102. Soergel/Wiedemann, *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 2/1, 11. Auflage, Stuttgart, 1986.
103. Spengler, John – Anderson, Paul – Connaughton, Daniel. *Introduction to Sport Law*, Human Kinetics, Champaign, 2009.
104. Siekmann, Robert. *The specificity of sport: sporting exceptions in EU Law*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, br. 4/2012.
105. Smienk, Mark. *Regulation in the market of sport agent. Or no regulation at all?*, The International Sport Law Journal, 3-4, 2009.
106. Smokvina, Vanja. *Sloboda kretanja sportaša i posebnost njihovog radnopravnog statusa u Evropskoj uniji* (doktorska disertacija - neobjavljeno), Evropski pravni fakultet u Novoj Gorici, (mentor: Malačič, Janez), 2012.
107. Scanlon, Thomas. *Contesting Ancient Mediterranean Sport*, Sport in the Cultures of the Ancient World: New Perspectives (ed. Papakonstantinou, Z.), Routledge, New York, 2012.
108. Scanlon, Thomas. *Women, Bull Sports, Cults and Initiation in Minoan Crete*, Sport in the Greek and Roman Worlds: Volume I – Early Greece, The Olympics, and Contests (ed. Scanlon, T.), Oxford University Press, Oxford, 2014.
109. *Study on sports agents in the European Union*, доступно на: http://ec.europa.eu/sport/documents/study_on_sports_agents_in_the.pdf
110. Schleup, R. Walter. *Innominatverträge*, SPR, Bd. VII/2, Basel, 1979.
111. Szyszczak, Erika, *Competition and Sport: No Longer So Special?*, Journal of European Competition Law Practice, OXFORD ACADEMIC, Volume 9, Issue 3, 2018.

112. Toohey, Kristine - Veal, J. Anthony. *The Olympic Games: A Social Science Perspective*, Cab International, Wallingford – Cambridge, 2007.
113. Trivino, L. P. Jose. *The Challenges of Modern Sport to Ethics: From Doping to Cyborgs* (tr., Scales, J.), Lexington Books, Lanham, Maryland, 2013.
114. Felipe Legrazie, Ezabella. *Regulation Players' Agent*, 2010, доступно на: www.colucci.eu/LUISS/2.4_EN_playersagents.pdf
115. Fidanoglu, Behic. *Sporting exception in the European Unions sports policy*, Ankara Bar Review, 2/2011.
116. Filho, C. E. Zardini. *European Union Competition Law in Sport: Cases and Relevant Aspects of Article 101 and 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union, their Importance and Influence on Sport Managers and Institutions*, Podium – Sport, Leisure and Tourism Review, 4/2017.
117. Flume, Werner. *Allgemeiner Teil des burgerlichen Rechts*, Band II: Das Rechtsgeschaft, 3. Auflage, Berlin-New York, 1979.
118. Flynt, Nick. *FIBA VS EUROLEAGUE: THE WAITING GAME*, доступно на: www.courtsidediaries.com
119. Fritzweiler, Jochen – Pfister, Bernhard – Summerer, Thomas. *Praxishandbuch Sportrecht*, München, 1998.
120. Futrell, Alison. *The Roman Games: A Sourcebook*, Blackwell Publishing, Malden - Oxford – Carlton, 2006.
121. Heikki, Hannelin. *The FIFA transfer system: Contractual stability and training compensation in the light of EU free movement and competition law*, Masters thesis, University of Helsinki, Faculty of law, 2016.
122. Holt, Matthew. *The ownership and control of elite club competition in European football*, Soccer and Society, Vol. 8, No. 1, 2007.
123. Holt, Richard. *Sport and the British: A Modern History*, Clarendon Press, Oxford, 1990.
124. Huggins, Mike. *The Victorians and Sport*, Hambledon and London, London – New York, 2004.
125. Humphrey, H. John. *Roman Circuses: Arenas for Chariot Racing*, University of California Press, 1986.
126. Humphrys, Julian. *The History of Football: 5 Essential Facts*, 2017, доступно на: <https://www.historyextra.com> > Period > Victorian

127. Caillos, Roger. *Man, Play and Games* (tr. Barash, M.), University of Illinois Press, Urbana – Chicago, 2001.
128. Cameron, Averil. *The Byzantines*, Blackwell Publishing, Malden – Oxford – Carlton, 2006.
129. Carbonier, Jean. *Droit civil – Les biens-Les obligations* (Volume II), QUADRIGE/PUF, Paris, 2004.
130. Cashmore, Ellis. *Making Sense of Sports*, Routledge, London – New York, 2010.
131. Crowther, B. Nigel. *Sport in Ancient Times*, Praeger Publishers, Westport, Connecticut, 2007.
132. Crowther, B. Nigel. *The Ancient Olympic Games through Centuries*, Onward to the Olympics: Historical Perspectives on the Olympic Games (eds. Schaus, G., Wenn, S.), Wilfrid University Press – The Canadian Institute in Greece, 2007.
133. Crego, Robert. *Sports and Games of the 18th and 19th Centuries*, Greenwood Press, Westport, Connecticut – London, 2003.
134. Crouch, David. *Tournament*, Hambledon and Continuum, London – New York, 2006.
135. Chaker, André Noël. *Study on national sports legislation in Europe*, Council Of Europe Publishing, Strasbourg, 1999.
136. Chaker, André Noël. *Good Governance in sport: European survey*, Council Of Europe Publishing, Strasbourg, 2004.
137. Chappelet, Jean-Loup. *Autonomy of sport in Europe*, Council Of Europe Publishing, Strasbourg, 2010.

ПРАВНИ ИЗВОРИ

- МЕЂУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ -

- Конвенција о правима детета, 44/25 Уједињене нације, Њујорк, од 20. новембра 1989. године – 1577 UNTS 3.
- Општи коментар бр. 14 (2013) Комитета Уједињених нација за права детета, од 29. маја 2013. године.
- Њујоршка конвенција о признању и извршењу иностраних арбитражних одлука.
- Европска повеља о спорту за све - Резолуција Комитета министара Савета Европе број (76) 41 о Принципима политике спорта за све, од 24. септембра 1976. године.
- Препоруке Комитета министара Савета Европе број R (92) 13 REV државама чланицама о Европској спортској повељи, усвојена 24. септембра 1992. године, са изменама од 16. маја 2001. године.
- Препоруке Комитета министара Савета Европе број R (92) 14 REV државама чланицама о ревидираном Кодексу спортске етике (усвојеном 24. септембра 1992. године), од 16. маја 2001. године.
- Препорука Комитета министара Савета Европе број (2003) 6 државама чланицама О унапређењу физичког образовања и спорта за децу и младе свим државама Европе, усвојена 30. септембра 2003. године.
- Резолуција Комитета министара Савета Европе број (84) 5 државама чланицама О запошљавању у спорту, од 16. маја 1984. године.

- COM (1999) 644, Report from the Commission to the European Council with a view to safeguarding current sports structures and maintaining the social function of sport within the Community framework, 1.12.1999. , (The Helsinki Report on Sport).
- European Commission White Paper on Sport, Luxembourg, 2007.
- Међународна повеља о физичком образовању и спорту, усвојена 1978. године.
- Уговор из Нице од 01. фебруара 2003. године.

- ДОМАЋИ ПРАВНИ ПРОПИСИ –

- Устав Републике Србије, „Службени гласник Републике Србије“ , број 98/2006.
- Закон о облигационим односима, „Службени лист СФРЈ“ , број 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 и „Службени лист СРЈ“ , број 31/93 и „Службени лист СЦГ“ бр. 1/2003 – Уставна повеља.
- Закон о спорту, „Службени гласник Републике Србије“, број 10/2016.
- Закон о раду, „Службени гласник Републике Србије“ , број 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 и 75/2014, 13/2017 – одлука УС, 113/2017 и 95/2018 – аутентично тумачење.
- Породични закон, „Службени гласник Републике Србије“ , број 18/05.

- Закон о удружењима, „Службени гласник Републике Србије“ , број 51/2009, 99/2011 – др. закон 44/2018 – др. закон.
- Закон о привредним друштвима, „Службени гласник Републике Србије“ , број 36/2011, 99/2011, 83/2014 – др. закон 5/2015, 44/2018 и 95/2018.
- Закон о оверавању потписа, рукописа и преписа („Службени гласник Републике Србије“, бр. 93/2014, 22/2015 и 87/2018).
- Закон о играма на срећу, „Службени гласник Републике Србије“ , број 88/2011, 93/2012 – др. закон и 30/2018 и 95/2018.
- Закон о буџетском систему, „Службени гласник Републике Србије“ , број 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013 – испр. 108/2013, 142/2014, 68/2015 – др. закон 103/2015, 99/2016, 113/2017, 95/2018 и 31/2019.
- Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре, „Службени гласник Републике Србије“ , број 99/2011, 83/2014 и 31/2019.
- Закон о забрани дискриминације, „Службени гласник Републике Србије“ , број 22/2009.
- Закон о јавним службама, „Службени гласник Републике Србије“ , 42/91, 71/94, 79/2005 – др. закон 81/2005 – испр. – др. закон 83/2005 – испр.– др. закон и 83/2014 – др. закон.
- Закон о ратификацији Европске конвенције против допинговања у спорту, са Анексом („Службени лист СФРЈ“ – Међународни уговори, број 1/1991);
- Закон о потврђивању Међународне конвенције против допинга у спорту („Службени гласник РС“ – Међународни уговори, број 38/2009);

- Закон о спречавању допинга у спорту („Службени гласник РС“ , број 111/2014).

- ПОДЗАКОНСКИ АКТИ -

- Уредба о националним спортским признањима и новчаним наградама („Службени гласник РС“ , број 22/2016);
- Правилник о утврђивању здравствене способности спортиста за обављање спортских активности и учествовање на спортским такмичењима („Службени гласник РС“ , број 15/2012);
- Правилник о условима за обављање спортских делатности („Службени гласник РС“ , број 63/2013);
- Правилник о стручном оспособљавању за обављање одређених стручних послова у спорту („Службени гласник РС“ , број 8/2013)
- Правилник о изменама правилника о спортским гранама и областима спорта у Републици Србији и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта („Службени гласник РС“ , број 84/2017)
- Правилник о спортским гранама од посебног значаја за Републику Србију („Службени гласник РС“ , број 95/2016)

- Правилник о националним евиденцијама у области спорта („Службени гласник РС“ , број 24/2017)
- Правилник о садржају и обрасцу пријаве за евидентирање података о спортским организацијама, спортским савезима, спортским друштвима и спортским центрима („Службени гласник РС“ , број 43/2011)
- Правилник о одобравању и финансирању програма којима се остварује општи интерес у области спорта („Службени гласник РС“ , број 64/2016)
- Правилник о обрасцу и начину издавања легитимације спортског инспектора („Службени гласник РС“ , број 61/2011, 81-2015 – др. правилник)
- Правилник о номенклатури спортских занимања и звања („Службени гласник РС“ , број 7/2013)
- Правилник о надзору над стручним радом у области спорта („Службени гласник РС“ , број 92/2011)
- Правилник о националној категоризацији спортских стручњака („Службени гласник РС“ , број 25/2013)
- Правилник о националној категоризацији спортова („Службени гласник РС“ , број 12/2017)
- Правилник о националној категоризацији врхунских спортиста („Службени гласник РС“ , број 123/2012)

- Правилник о надлежним националним спортским савезима за спортске гране и области спорта у Републици Србији („Службени гласник РС“ , број 95/2016 и 45/2018)
- Правилник о коришћењу спортских објеката и обављању спортских активности у јавним спортским објектима („Службени гласник РС“ , број 55/2013)
- Правилник о евиденцијама које воде високошколске установе и друге организације које се баве оспособљавањем у области спорта („Службени гласник РС“ , број 61/2011)
- Правилник о дозволи за рад спортских стручњака („Службени гласник РС“ , број 7/2013)
- Правилник о дозволи за рад спортских стручњака у области школског спорта и физичког васпитања деце предшколског узраста („Службени гласник РС“ , број 10/2016)
- Правилник о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности („Службени гласник РС“ , број 42/2017)
- Правилник о ближим условима и критеријумима за стипендирање врхунских спортиста аматера за спортско усавршавање и за доделу новчане помоћи врхунским спортистима са посебним заслугама („Службени гласник РС“ , број 124/2012)

- Одлука о образовању Националног савета за спречавање негативних појава у спорту („Службени гласник РС“, број 79/2017)
- Правилник о националној категоризацији спортских објеката („Службени гласник РС“, број 103/2013)
- Правилник о мерилима и поступку за утврђивање својства лица које се самостално бави спортским активностима и делатностима као јединим или основним занимањем од 26. октобра 2011. године.

- ПРАВНИ ПРОПИСИ СТРАНИХ ДРЖАВА -

- Немачки грађански законик (*Bürgerliches Gesetzbuch – BGB*), доступно на: www.gesetze-im-internet.de/bgb/
- Швајцарски грађански законик (нем. *Schweizerisches Zivilgesetzbuch*; фр. *Code civil suisse*; ита. *Codice civile svizzero*), доступно на: <https://www.admin.ch/ch/e/rs/2/210.en.pdf>
- Швајцарски Закон о облигационом праву (нем. *Obligationenrecht*; фр. *Code des obligations*; ита. *Diritto delle obbligazioni*), доступно на: <https://www.admin.ch/ch/e/rs/2/220.en.pdf>
- Закон о међународном приватном праву Швајцарске (*Swiss Private International Law Act*), [https://www.hse.ru/.../SwissPIL%20в%20ред.%202007%20\(ан..](https://www.hse.ru/.../SwissPIL%20в%20ред.%202007%20(ан..)
- Француски Грађански законик (*Code Civil*), доступно на: http://www.lexinter.net/ENGLISH/civil_code.htm
- Италијански грађански законик (*Codice Civile*), доступно на: http://www.jus.un-itn.it/cardoyo/obiter_dictum/codciv/Lib4.htm

- Аустријски Грађански законик (*Allgemeines Bürgerliches Gezetzbuch - ABGB*), доступно на: <http://www.ibiblio.org/ais/abgb1.htm>
- Холандски Грађански законик (*Civil Code of the Netherlands*), доступно на: <http://www.dutchcivillaw.com/civilcodegeneral.htm>
- Закон о спорту Француске, доступно на: codes.droit.org/CodV3/sport.pdf
- Закон о спорту Естоније, доступно на: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/505022016001/consolide>
- Закон о спорту Мађарске из 2004. године. <http://www.aikido-szakszovetseg.hu/doc/lawonsport.pdf>
- Закон (3479) о аматерском и професионалном спорту Грчке, доступно на: greeklawdigest.gr/topics/sports/.../113-report-on-greek-sports-l..
- Закон о физичком васпитању и спорту Бугарске, доступно на: mpes.government.bg/.../LAW%20FOR%20THE%20PHYSIC...
- Закон о физичкој култури и спорту Литваније, доступно на: <https://e-seimas.lrs.lt/.../legalAct/lt/.../2549922048b011e4ba2fc...>
- Закон (23/95) о систему спорта Португала, доступно на: https://www.researchgate.net/publication/233199524_Sport_policy_in_Portugal
- Закон (28/98) о запослењу спортиста Португала, доступно на: https://www.researchgate.net/publication/233199525_Sport_policy_in_Portugal
- Закон (5/2007) о физичким активностима и спорту Португала доступно на: https://www.researchgate.net/publication/233199524_Sport_policy_in_Portugal

- ПРАКСА ЕВРОПСКОГ СУДА ПРАВДЕ -

- Предмет АТ. 40208 *International Skating Union's Eligibility Rules* [08. 12. 2017].
- Предмет 519/04 *Meca-Medina and Igor Majcen v Commission* [2006] ECR I-6991.
- Предмет 37806 *ENIC v UEFA* [2002] IP/02/942; Предмет 193/02 *Piau v Commission* [2005] ECR II – 209.
- Предмет 193/02 *Piau v Commission* [2005] ECR II – 209.
- Предмет 309/99 *Wouters v Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten* [2002] ECR I – 1577.
- Спојени предмети 51/96 и 191/97 *Christelle Deliége v Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL, Ligue belge de judo ASBL, Unioneuropéenne de judo, and François Pacquée* [2000] ECR I – 2549.
- Предмет С - 176/96 *Lehtonen CTAL v FRSB* [2000] ECR I - 2681.
- *European Commissions Notice on the Definition of the Relevant Market for the Purposes of Community Competition Law*, OJ (1997) C 372/5, (1998) 4 CMLR 177.
- Спојени предмети С - 415/93 *Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean - Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc*

Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman [1995] ECR I – 4921.

- Предмети 33384 и 33378 *Distribution of package tours during the 1990 World Cup* OJ [1992] L326/31.
- Предмет 41/90 *Klaus Höfner and Fritz Elser v Macrotron GmbH* [1991] ECR I-1979.
- Предмет 85/76 *Hoffman - La Roche & Co. AG v Commission* [1979] ECR 00461
- Предмет 13/76 *Donà v Mantero* [1976] ECR 1333.
- Предмет 36/74 *Walrave and Koch v Association Union Cycliste Internationale* [1974] ECR 1405.

- ПРАКСА СУДА ЗА АРБИТРАЖУ У СПОРТУ -

- Предмет *SFT Judgment 4A_312/2017 Football*.
- Предмет *Heiderscheid v Ribery CAS 2007/O/1310*.
- Предмет *Morabito v Ittihad Club CAS 2007/A/1274*.
- Предмет *Casini v Vestel Manisaspor 02/09/2008*.

- АУТОНОМНА СПОРТСКА ПРАВИЛА -

- Правилник ФИФА о раду са посредницима (*Fifa's Regulations on Working with Intermediaries*), http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/51/55/18/regulations_on_working_with_intermediaries_2014.pdf
- Правилника ФИФА о статусу и трансферима играча (*Regulations on the Status and Transfer of Players*), доступно на: https://www.fifatms.com/wp-content/uploads/dlm_uploads/2017/12/Intermediaries-2017.pdf
- Правилник ФИФА о агентима за играче (*FIFA Players' Agent Regulation*) од 20. 05. 1994. године.
- Правилник ФИБА о раду агената за играче (*Regulation Governing Players' Agents*), доступно: www.fiba.basketball/.../Regulation%20Governing%20Players'...
- Олимпијска повеља Међународног Олимпијског комитета (*Olympic Charter of International Olympic Committee*)
- Правилник Фудбалског савеза Србије о раду са посредницима („Службени лист „Фудбал“ бр. 3/2017 и 22/2017.
- Регистрациони правилник Кошаркашког савеза Србије, доступно на: www.rksis.rs/.../909-registracioni-pravinik-i-pravilnik-o-takmicenju-08-01-2018
- Правилник за спортско посредовање Фудбалског савеза Немачке (*Reglements für Spielervermittlung – DFB*), доступно на: https://www.dfb.de/.../_dfbdam/155844-DFB_Reglement_für_S...
- Правилник Фудбалског савеза Енглеске о раду са посредницима (*FA Regulation on Working with Intermediaries*), доступно на: www.thefa.com/.../rules.../028_working-with-intermediaries...
- Правилник о раду са посредницима Ногометног савеза Хрватске, доступно на: <https://hns-cff.hr/.../Pravilnik%20o%20radu%20s%20posredni..>

- Правилник ИААФ о представљању атлетичара (Athlete Representatives), доступно: https://www.atletika.cz/.../athletes_representatives_regulations..
- IRB - World Rugby Handbook – Regulation 5. Agents, доступно на: <https://www.world.rugby/handbook/regulations/reg-5>